

$\sqrt{q}$
122

11999

ՈՒՍՈՒՄՆ

615

ՍՐԲԱԶԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԱԻՆՏԱՐԱՆԻ

ԵՒ ՔՐԻՍՏՈՆԵՅԱԿԱՆ ՀԱՒԱՏՈՑ

ՀԱՆԴԵՐՁ ՎԿԱՅՈՒԹԵԱՄԲ Ս. ԳՐՈՑ

ՃԱՆԱՊԱՐՀ ԵՐԿՆԻՑ

ԿԱՄ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՔՐԻՍՏՈՆԵՅԱԿԱՆ

Ի Մ. ՄԱՆՈՒԿ ՎԱՐԺԱՊԵՏԷ ԿԱԿՈՍԵԱՆ ԿԻՐԻՒՆՑԻՈՑ

Գ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ Ս. ԱԹՈՌՈՑ

ՍՐԲՈՑ ՅԱԿՈՎԲԵԱՆՑ

ՅԵՐՈՒՍԱԴԷՄ

1897

BIBLIOTHECA ARMENA
GARO H. KAZAZIAN
Chicago, Ill., U.S.A.

Ի ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ
Տ. Տ. ՄԿՐՏՉԻ Ա.
ՍՐԲԱԶՆԱԳՈՅՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ
ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

ՀՐԱՄԱՆԱԻ
ՊԱՏՐԻԱՐԲԻ ՍՐԲՈՑ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ
Տ. ՅԱՐՈՒԹԻԻՆ
ՍՐԲԱԶՆԱՆ ԱՐԲ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ

ԵՒ
Ի ՊԱՏՐԻԱՐԲՈՒԹԵԱՆ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼՍՈՑ
Տ. ՄԱՂԱՔԻԱՅ
ՍՐԲԱԶՆԱՆ ԱՐԲ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ

122-19

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆ

ԱՅՍ փոքր գրքիս անունը (ՃԱՆԱՊԱՐՀ ԵՐԿՆԻՑ) ըստեւելուն համար գուցէ ինձ նման տգէտներէն ըսող ըլլայ թէ, ո՛վ անմիտ, երկրիս վրայ շիտակ կրնա՞ մի քալել որ երկինքն ալ կեւլաս կոր, եւ կամ երկինքը ի՞նչ ունիս, երկինքը ճամբայ կուեննա՞յ:

Այո՛, կուեննայ, վասն զի մէկ մարդ մը տեղ մը երթալու ըլլայ նէ, անշուշտ այն երթալու տեղը ճամբայ մը կուեննայ, որ անկէջ երթայ ու իր նպատակին հասնի: Նաեւ արքայութիւնն ալ երկինքը կիմանանք, անոր համար արքայութեանը ճամբան երկինքը փնտռել պէտք է:

Ուրեմն ո՛վ պարզամիտ և ջերմեւանդ քրիստոնեայ եղբայր, եթէ քու միտքդ դրեք ես երկինքին արքայութիւնը երթալ նէ, այս փոքր գիրքը ձեռքդ ա՛ռ ու այս ճամբային մէջ մտիր, և կը տեսնաս որ ճամբային երկու կողմը 23 հատ զօրեղ և իմաստուն մարդիկ կայնած են, այսինքն 1. Մովսէս, 2. Դաւիթ, 3. Սողոմոն, 4. Յոբ, 5. Սիրաք, 6. Եսայի, 7. Երեմիա, 8. Բարուք, 9. Եզեկիէլ, 10. Դանիէլ, 11. Ամոլս, 12. Միքիա, 13. Յովէլիա, 14. Զաքարիա, 15. Մաշալս, 16. Մատթէոս, 17. Մարկոս, 18. Ղուկաս, 19. Յովհաննէս, 20. Պողոս, 21. Յակոբոս:

22. Պետրոս, եւ 23. Յուդա: Եւ ասոնք միշտ այս ճամբուն վրայ կայնած են ու այս ճամբան գնացողներուն կառաջնորդեն: Եւ այս ճամբուն վերի գլուխը Քրիստոս նստած է ու կը կանչէ. « Եկէ՛ք ի՛մ հետ Քուր Խոնջեցողներ ես յեւէ պիտի հանգ- շեցնեմ » Թէպէտ դուն այս ճայնը կը լսես կոր, բայց՝ չես գիտեր թէ որու ձայն է. ուստի պէտք է որ դուն այս ճամբուն վրայ կայնող մարդոց հարցնես թէ՝ այս ճայնը որո՞ւ ձայն է, եւ կամ ուսկէ՞ց կերթացուի անոր քով: Այն ժամանակը անոնք իրենց մատովնին ցոյց կուտան ու կըսեն. Այն ճայնը Քրիստոսի ձայնն է. եւ անոր քով երթալու շիտակ ճամբան ալ ասիկայ է. եթէ անոր քով պիտի երթաս նէ այս ճամբան շիտակ բռնէ՛ դնա՛, որ անոր քով հասնիս: Բայց անոնց ցոյց տուած ճամբան մէկ լայն ճամբայ մը չէ, հապա քարոտ եւ փշոտ եւ նեղ ճամբայ մըն է. ուստի չըլլա՛յ որ ճամբուն դժուարութիւնը նայելով վախնաս յառաջ երթալու, եւ երկու կողմէ խոտորիս մէկ լայն ճամբայ մը գտնալու համար. այն ատեն կը նայիս որ ճամբուն վրայ կայնող մարդիկը՝ իրենց ձեռքի գաւազանօք քու ձակատէդ կը զարնեն: Անոր համար դուն զքեզ կանչող ճայնը դիտելով եւ անոր յոյս դնելով յառաջ երթալու ջանք ըրէ՛ որ երթաս քու նպատակիդ հասնիս. այն որ երկնից արքայութեան մէջ նստած է:

Արդարեւ փիլիսոփայական գիրքեր կարդացող լեզուագէտներուն աչքին հիշ բան մը չե-

րեւնար այս գիրքը, որովհետեւ ասիկայ շատ խոնարհ եւ շատ նեղ ճամբայ մըն է, բայց արեւելեան Հայոց քովը շատ աւելի յարգի պիտի երեւի ասիկայ, վասն զի իսկ և իսկ անոնց լեզուով գրուած է: ~

Թէպէտ ասիկայ այսքան երկար գրելու մտօք չըսկսեցինք, հապա մէկ փոքր Քրիստոնէական տետրակ մը յօրինել տաճկաստանի Հայոց խոշոր լեզուօք, որ դպրոցի տղայքը աղէկ հասկընան Քրիստոսի մարգեղութիւնը՝ եւ Աստուծոյ կամքը: Բայց կերելի թէ Հոգւով սրբով շարժելով այսքան երկարացաւ: Նախ՝ ըսկսեցինք Հոգին սուրբ՝ Կոյս Մարիամին արգանդը իջնալէն՝ մինչեւ քանի տարի ետեւ Հոգին սուրբ՝ Սիօն վերնատունը՝ Առաքելաց վրայ իջնալը՝ որքան մարգարէութիւններ կան նէ մէկիկ մէկիկ սուրբ գիրքերէն ժողովելով մէկզմէկու բաղահիւսել: Հարցման սկիզբը սուրբ Երորդութիւնը հասկնալ կուզէ, եւ երկրորդ՝ Քրիստոսի ալ ով ըլլալը եւ կամ քրիստոնէայ անունը կուզէ հասկընալ. և երբ որ բաւական հասկցուցինք նէ, անկէց ետեւ մեզի հարկ եղաւ Քրիստոսի կամքն ալ հասկցնել, անոր համար ճամբանիս երկարեցաւ, մինչեւ ՚ի կատարածի աշխարհիս Քրիստոսի միւսանգամ գալստեան եւ արդարոց յաւիտեանական կենաց հասաւ ճամբուն վերի գլուխը: Եւ սուրբ Հոգւոյն շնորհացը ապաւինելով, մեր տկար միտքը որքան բաւեց նէ այնքան մեղաց զգուշանալիք խրատներ եւ օրինակներ

գրեցինք, սուրբ գիրքերէն հաստատ վկայութիւններով, հարց եւ պատասխան ոճով: Եւ վկայութիւններուն բոլորը գլուխ եւ համար նշանակուած է. Մարգարէից և Առաքելոց խօսքերը գրաբառ գրուած եւ յետոյ աշխարհաբառ թարգմանուած են, եւ առանց վկայի խօսք հազիւ կը գտնուի մէջը. անոր համար կարծեմ հիշ մէկ քրիստոնեայ ազգ մը այս գրքիս դէմ չի կայնիր, թէպէտ մեր երկրացիներէն հակառակողներ եղան, բայց չեմ գիտեր չէի՞ն կրցեր հասկցեր՝ թէ նախանձու շարժեցան. ալ այն քննութիւնը արդար դատաւորին եւ անաչառ զատաստանին թողուցինք. եւ մենք առ այժմ նոյն հակառակողները մեզի երախտաւոր եւ բարերար ճանչցած ենք, վասն զի եթէ հակառակողներ չըլլային նէ, մենք ալ ասոր տպագրութեան հոգ չէինք տանիր. ու այնպէս գծագրուած կը կենար՝ եւ կարելի էր որ կորսուէր ալ մեր բազմաւորը աշխատանաց պտուղը:

Եւ իցէ թէ պատուէրներուն խստութեանը համար զմեզ բանբասող ըլլայ աշխարհասէր եւ մարմնասէր մարդիկներէն, բայց իրաւունք մը չունին զիս բանբասելու, որովհետեւ իմին յօրինած խօսքերս չեն, հապա այս ճամբուն վրայ կայնող մարդոց շինած գոհարներն են. մենք մի միայն այն անգին գոհարները, ամեն մէկ խօսքը սուրբ գիրքերէն ծաղկաքաղ ընելով մէկգմէկու բաղնիսելու աշխատեցանք, և ասոր վրայ ալ պարծենալու իրաւունք մը չունինք:

հապա աշխարհիս մէջի բոլոր մարդոցմէ աւելի զիս անարգ եւ մեղաւոր ճանչցած եմ, եւ թերեւս վերը գրուած սրբոց բարեխօսութեամբ մեր աշխատանքը ապաշխարանք համարելով մեր բազմաթիւ յանցանքները ներէ ամենակալն Աստուած:

Եւ եթէ մէկ մարդ մը աշխարհիկ իմաստութիւն չի փնտռեր ու մի միայն իրեն հոգւոյն փրկութեան և արքայութեան ճամբան կը փնտռէ նէ, կարծեմ այս գիրքէն 'ի զատ ուրիշ գիրք հիշ չը կարդայ նէ բաւական է, ուրիշ գրքի կարօտութիւն չունենար այս գիրքը ունեցող մարդը. վասն զի արքայութիւնը՝ քրիստոնէութեամբ պիտի երթացուի որ կը հաւատանք բոլոր քրիստոնեայ ազգս, եւ քրիստոնէից հարկաւոր խնդիրքները բովանդակ ասոր մէջ պարունակուած է որ կրնան գտնալ:

Բայց եթէ այս աշխարհիս մէջ իմաստութեան, հարստութեան, եւ կամ մեծութեան, եւ ուրախութեան, եւ հանգստութեան ճամբայ կը փնտռէ նէ, անոնք այս տեղ չը կայ, հապա հարսնիքին տունը կրնաս գտնալ զանոնք, ափկայ սուգի տուն է, այս ճամբային սկիզբի դռնէն մինչեւ վերջին գլուխի դուռը լացով դռնէն մինչեւ վերջին գլուխի դուռը, եւ երբ այն դռնէն ներս մտնայ նէ այն տեղ պիտի գտնայ յաւիտենական յարազուարճ ուրախութիւնը:

վասն զի Թագաւորաց Թագաւորը անոր պիտի դիմաւորէ ու աչացը արցունքը սրբէ, եւ կըռնակի բեռը վար պիտի առնէ ու յաւիտեան հանգստացի՛ր, այս տեղաց Թագաւորը դուն ես պիտի ըսէ, ու յաւիտեանս յաւիտենից պիտի ուրախանայ:

Եւ այս աշխարհիս մէջ ուրախութիւն փրնտոռող մարդն ալ կարծեմ ինձ նման տգէտ աղքատի կը նմանի, որ հարուստ դրացիէն լաթեր կառնէ կը հագուի կը կապուի ու հարսնիք կերթայ. մէկ օր եւ կամ լերկու օր, հարսնիքին տունը կուտէ կը խմէ կուրախանայ ու կը խաղայ, եւ իր աղքատութիւնը կը մոռանայ, եւ շատ գիշերներ անօթի պառկիլը՝ բոլորովին միտքը չի գար, և երբ որ հարսնիքը կը լննայ նէ տրտմութիւնը կը կոխէ իր վրայ, վասն զի կը նայի որ այն երգերը եւ տեսակ տեսակ կերակուրները եւ խմելիքները գնաց առաջէն, ինքը տրտմութեամբ տուն կը դառնայ, լաթերը կը հանուի տիրոջը կուտայ ու իր հին լաթերը կը հագուի կը նստի, ալ իրիկուան ուտելիքը կը մտածէ թէ ուսկէց պիտի գտնայ. փորը կանթթենայ, կը նայի որ առաւօտեան անուշ կերակուրները չը կան, գարիէ հաց հազիւ կը գըտնուի տունը, վասն զի երկու օր է գործի չէ գնացեր, հարսնէ տունը ուրախութիւն կընէր կոր, նաեւ քանի մը օր ալ գործի չի կրնար երթալ, կամ յոգնած է եւ կամ մէկ անդամը սախտած կըլլայ: Եւ տանը մէջ մեծ սով մը կը պատճառի

եւ սաստիկ կռիւներն ալ յայտնի են. եւ այն աղքատին վերջի նեղութիւնը առաջինէն շատ գէշ կըլլայ. հարսնիք չը գնացած այդքան նեղութիւն չունէր. անոր համար Սողոմոն կըսէ «Բարի՛ի երթալ՝ ի տուն սգոյ՝ քան ի տուն ծաղու՝ այսինքն՝ «Սագի Կռն երթալը՝ հարսնիքի Կռն երթալէն աղէկ է»: Ժողով. Է. 3:

Եւ արդ՝ ո՛վ բարեմիտ քրիստոնեայ եղբարք, չըլլա՛յ որ մեր լեզուին խոշորութիւնը նայելով չընդունիք այս ձեր հոգւոյն փրկառիթ խօսքերով գիրքը. վասն զի երբեմն կը պատահի որ լեռնային՝ հաստալեզու գիւղացի մը լուսատու քար մը կը գտնայ ու մէկ ազնուականի մը ընծայ կուտայ, և այն գիւղացին որքան տգեղ և խոշոր լեզու ալ է նէ, այն պատուական ընծայն կընդունի ազնուականը: Նոյնպէս մենք ալ այս խոշոր լեզուով եւ հաստը մատներով բաղհիւսեցինք այս հոգեչափ խրատներով անգին մարգարիտները՝ ու ձեր ազնուականութեան ընծայ մատուցինք: Ուստի կը խնդրեմ ձեր աղնուականութենէն որ այս գրքիս լեզուին խոշորութիւնը եւ միջի վրիպակները չը նայիք, հապախօսքերուն միտքը դիտելով՝ ուշադրութեամբ կարդաք ու սոյն ճամբուն հետեւելով մեզաց զգուշանաք, որ յաւիտենական փառաց և յարազուարճ ուրախութեան եւ ցնծութեան արժանի ըլլաք, շնորհօք ամենակալին Աստուծոյ:

Խ. Ծ. Մ. Մանուկ վարժապետ
Կեկոսեան Կիւրիւնցի:

ԱՅՍ ԳԻՐԵՐԸ ԵՐԼԻԿԵՍ ԹԱՅՈՒՆԱԾ Է Ի ՊՈԼԻՍ՝
 առաջին անգամ 1865ին Հեղինակի ձեռքով.
 Երկրորդ անգամ 1889ին Պ. Յակոբեանի հրա-
 տարակութեամբ : Վերջինը իբրեւ երկրորդ
 տպագրութիւն՝ բնաւ տարբերութիւն չունի
 առաջինէն բաց ՚ի լեզուի աննշան փոփոխում
 ներէ . մինչեւ իսկ առաջնոյն՝ ՚ի Ս. Գրոց կու-
 չումներու սխալները , գլխոյց և համարներու
 տարբերութիւնք վերակրկնուած են նոյնու-
 թեամբ . բայց Հրատարակիչը իրաւունք չա-
 մարած է իւր հրատարակութեան դռան վրայ
 « Հետեւողութիւն » բառով՝ նոր եւ տարբեր
 գործոյ մի գաղափարը տալու ընթերցողաց :

Բուն Հեղինակը իւր ընդարձակ յառա-
 ջաբանով , զոր նոյնութեամբ հրատարակե-
 ցինք , բացատրած է գործոյն նպատակը , կա-
 ղեւորութիւնը , ուղղութիւնը , նաեւ ռամ-
 կական , կամ ըստ իւր բացատրութեան խոյր
 լեզուաւ գրելուն պատճառները . ուստի վե-
 ղադառնալ նոյնին՝ աւելորդ սեպեցինք :

Առաջին հրատարակութենէն անցած է
 աւելի քան քառորդ դար , եւ այսքան երկար

ժամանակամիջոցին, խոստովանելի է, որ մեր աշխարհիկ լեզուն ըստ բառականին զարգացած, կոկոռած, գեղեցկացած եւ ընդհանրացած է հասարակութեան գրեթէ բոլոր կարգերուն մէջ, և այս պատճառաւ իրաւամբ արդի գրական լեզուն համարուած է. ուստի երեսուն տարիներ առաջ խօսուած, կամ հասկանալի լեզուաւ հրատարակուած գիրք մի նոյնութեամբ հրատարակել՝ թերեւս ոմանց կողմէ արհամարհանք նկատուէր արդի աշխարհիկ լեզուն դէմ, վասն որոյ աշխատուեցաւ օտարահնչիւն խորթութիւնները, ինչպէս են, հիւ, իր, նէ եւ այլն յապաւել, եւ ջնջել գրքի ստորին լուսանցքներուն մէջ իբրեւ ծանօթութիւն գրուած մի շատ բառերու տաճկերէն նշանակութիւնները՝ որոց պէտք ունեցողներ չը կարծուիր, որ գտնուին ընթերցողաց մէջ։ Ասոնցմէ զատ՝ ուրիշ կարգի թերութիւններն ևս ըստ կարելոյն պակսեցուցած ըլլալու համար՝ Ս. Գրքէն բերուած վկայութիւնները մի առ մի բաղդատուելով՝ ի վէնետիկ 1860 ին տպեալ Աստուածաշունչին հետ՝ ընթերցուածոց տարբերութիւնք եւ գլխոց ու համարներու սխալները ուղղուած են, դուն ուրեք և մեկնական բացատրութեանց մէջ աւելորդ համարուած կտորները զեղծուած են։

Եթէ գտնուին առարկողներ, որ ի՞նչ պէտք

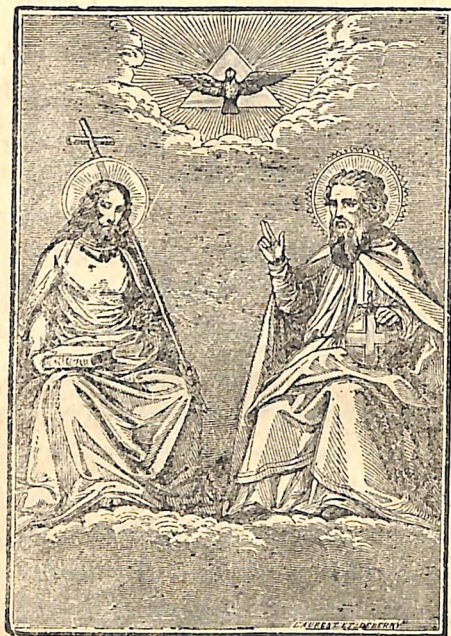
և կարիք կար ներկային՝ լեզուաւ և բացատրութեամբ հնարած մի գիրք վերատպել, քանի որ 1865 էն ՚ի վեր թէ՛ դպրոցականաց եւ թէ՛ հասակաւորներու համար բաղմամբիւ եւ բաղմատեսակ ձեռնարկներ եւ գործեր հրատարակուած են Ս. Պատմութեան, քրիստոնէական հաւատոյ եւ Արօնագիտութեան վերաբերեալ։ Գրքին կարեւորութիւնը շեշտելով հանդերձ, մանաւանդ հասարակ ժողովրդեան համար, պատասխաննիս կարճ եւ պարզ է։

1895 Հոկտեմբեր 20 ին յատուկ խնդրագրութեամբ Պարսկաստանի Սալմաստ գաւառէն Բոստով Տօնի վրայ վաճառական՝ բարեպաշտօն Աղա Դանիէլ Յոնանովը Ազգիս վեհա. Հայրապետին կը դիմէ եւ կը խնդրէ 600 ական օրինակ Եփրեմ խորի աղօթագրքէն, եւ ճանապարհ երկնի անուն քրիստոնէականէն։ Բայց ՚ի Ս. Էջմիածին յիշեալ գրքերը տպուած չը լինելով՝ Սրբազան Հայրապետը՝ Ս. Աթոռոցս Ամենա. Գահակալին կը գրէ խնդրատուին հոգեւոր բաղձանաց լուսմ տալ։ Անմիջապէս վեց հարիւր օրինակ Եփրեմ խորի կը զրկուի Աղա Դանիէլ հասցէին, զոր ստանալով՝ շնորհակալեաց գրով մի կ'առէ ՚ի միջինայլոց. « Պատանեկութեան օրերէս ՚ի վեր այլոց. « Պատանեկութեան օրերէս ՚ի վեր պանդուխտ ապրելով օտարութեան մէջ՝ ոչ

սակաւ մխիթարութիւն գտած եւ՝ Եփրեմ
խուրի և ճանապարհ երկնից հոգեշահ գրքե-
րը ժամանակ առ ժամանակ կարդալով. ուս-
տի փափագ ծագած էր իմ սրտիս մէջ ձեռք
բերել նոյն գրքերից 600 օրինակ եւ բաժա-
նել մեր տառապեալ եղբարց մէջ, որ օտար
երկիրներում աստանդական կեանք կը վա-
րեն. յուսալով թէ՛ նոքա եւս ինձ նման հո-
գեւոր մխիթարութիւն գտնեն նոյն գրքերը
կարդալով » :

Մի գիրք, որ իւր հոգեշահ բովանդակու-
թեամբ օտարութեան եւ պանդխտութեան
դառնութիւնները կ'ամօքէ եւ վշտաբեկ սրը
տերը կը մխիթարէ, միշտ նոր է, որքան կան
եւ մնան յաշխարհի պանդխտանալու անողոր
հարկը եւ սրտեր խոցոտող պատահարները :
Ուստի կը յուսանք, որ այս գիրքը կարգա-
ցողներէն շատերը կեանքի դառնութեանց
մէջ սփոփանք եւ հոգեւոր մխիթարութիւն
գտնելով՝ պիտի օրհնեն Հեղինակի յիշատա-
կին հետ՝ Ազգատոհմն ու անունը Աղա Դա-
նիէլին, որ ՚ի վաղուց ցանկութիւն ունեցած
է իւր գտած մխիթարութեանց մասնակից
առնել տառապեալ եւ աստանդական կեանք
վարող ազգակիցները :

“Ես եմ ճանադարի եւ ճշմարտութիւն
եւ կեանք” : Յով. Ժ. Գ. 6 :

ՃԱՆԱՊԱՐՀ ԵՐԿՆԻՑ

ՇԱԽԻՂ Ա.

Հարց. Սիրելի եղբայր, դու հաւատքով
Բնչ ես :

Պատասխան. Աստուծոյ շնորհօքն քրիս-
տոնեայ եմ :

Հ. Ինչո՞վ ես եղեր քրիստոնեայ :

Պ. Սուրբ երրորդութեան անունով մը
կրրտուելով ու սուրբ աւագանէն ծնանելով
քրիստոնեայ եղած եմ :

Հ. Սուրբ երրորդութիւնը Բնչ է, կրնամ
ինձ հասկցնել :

Պ. Սուրբ երրորդութիւնը անձաւելի է,
իմ խելացս բանը չէ ճառել. բայց այսքան
կրնամ քեզ հասկցնել՝ որ երրորդութեան մէջ
երեք անձն կայ. Հայր Աստուած, Որդին Աս-
տուած եւ Հոգին Սուրբ Աստուած. երեք
անձինքը մէկ բնութիւն, մէկ զօրութիւն եւ
մէկ աստուածութիւն ունին :

Հ. Այդպէս չը կրցար հասկցնել, օրինակ
մի տուր որ խելքս հասնի :

Պ. Ահա քեզի օրինակ արեւը, նախ արե-

ւին գունդը, երկրորդ լայսը եւ երրորդ ջերմութիւնը. թէպէտ երեք անուն կայ, բայց երեքն ալ արեւին անուանովը կը յիշենք. այսինքն արեւին գունդը, արեւին լայսը եւ արեւին ջերմութիւնը, որոց ամենը մէկ արեւ՝ եւ ոչ երեք են, ինչու որ մէկզմէկէ բաժնուած չեն. նոյնպէս երրորդութեան մէջ ալ երեք անուն կը յիշենք. Հայր, Որդի, Հոգի. բայց երեքն ալ մէկ Աստուծոյ անունով կը յիշենք, այսինքն՝ Հայր Աստուած, Որդին Աստուած եւ Հոգին Սուրբ Աստուած: Սոքա երեքին մի են եւ ոչ երեք Աստուած, ինչու որ մէկզմէկէ բաժնուած չեն և երեքը մէկ բնութիւն, մէկ կարողութիւն ունին:

Հ. Հիմայ փոքր ինչ խելքս հասաւ. բայց առաջի հարցմանս պատասխան տուիր թէ քրիստոնեայ եմ, ես ալ կուզեմ հասկանալ թէ քրիստոնեայ ի՞նչ ըսել է:

Պ. Քրիստոսի հաւատացող. եւ Քրիստոսի աշակերտ ըսել է:

Հ. Կաղաչեմ զքեզ, եղբայր, Քրիստոսի ով ըլլալը ինձ հասկցուր, որ ես ալ Քրիստոսի աշակերտ ըլլամ:

Պ. Վերը ըսինք թէ երրորդութեան մէջ երեք անձն կայ. Հայր, Որդի, Հոգի. այս երեք անձերէն Որդին ՚ի յաւիտենից Հօրմէ ծնած ըլլալով, սահմանեալ ժամանակին երկինքէն

Կիս լայս - ծակ - Թիջ 89 94 →

լայս - ծակ 18^{րդ} Եղե

խոնարհեցաւ ու սուրբ Կոյս Մարիամին արգանդէն իջաւ:

Հ. Ատոր համար կանխապէս գրուած կա՞ր:

Պ. Այո՛. Դաւիթ կը գրէ. « Իշցի որպէս զանճրեմ, ՚ի վերայ գեղման »: Սաղ. ՀԱ. 6: — « Բարդին վրայ անյրեմ եկածի պէս ասանց յայնի պիտի իջնայ »:

Հ. Յետոյ ի՞նչ ըրաւ Կոյս Մարիամի արգանդին մէջ:

Պ. Անկէց մարմին առնելով՝ միաւորեց իրեն աստուածութեանը ու ինը ամիսէն յետոյ ծնաւ Կոյս Մարիամէն, ու մեզ նման մարդ եղաւ:

Հ. Առած մարմինը միաւորեց իր աստուածութեանը ըսիր, հապա ինչո՞ւ ոմանք կըսեն թէ լոկ մարդ ծնաւ:

Պ. Այդ բանը նեստորականները կըսեն, այս պատճառաւ քրիստոնէից եկեղեցին կը նշովէ նեստորական աղանդը:

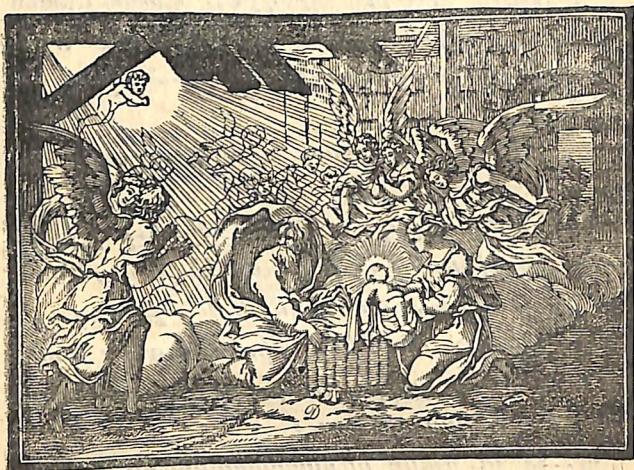
Հ. Հապա մենք ի՞նչպէս պիտի հաւատանք:

Պ. Կատարեալ Աստուած եւ կատարեալ Մարդ, յղացաւ եւ ծնաւ ՚ի Կոյս մօրէ եւ Կոյս Մարիամն ալ Աստուածածին կը դաւաւնինք եւ ոչ մարդածին:

Հ. Աստուած եւ մարդ ծնելուն համար կանխիկ գրուած էր:

Պ. Եսայի կը գրէ. « Անա՛ կոյս յղացի եւ ծնցի որդի եւ կոչեսցեն զանունն նորա Էմմանուէլ »:

Եսայի Է. 14:—«Ահա՛ Կոյսը պիտի յշահայ ու զա-
սի պիտի ծնի, ու անոր անունը Էմանու-էլ, այ-
սինքն՝ Աստուծոյ Տէր հետ պիտի կանչուի »:

Հ. Ո՛ւր տեղ ծնաւ :

Պ. Բէթլէհէմ պարին եւ մասւրին մէջ :

Հ. Այդ տեղ ծնիլը կանխիկ գրուած էր :

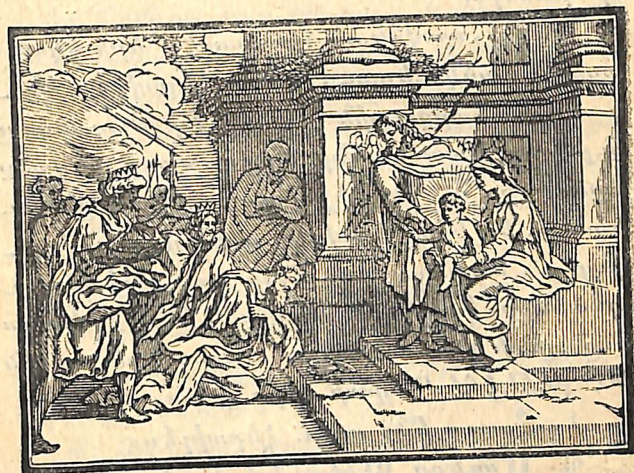
Պ. Այո՛ Մէքիա կը գրէ . « Եւ դու Բեթ-
լէհէմ, տուն Եփրաթայ, ի քեզ ելցի ինձ իշ-
խան եւ հովուեսցի գծողովուրդ իմ Իսրայէլ » .
Մէքիա Ե. 2:—« Դու՝ Բեթլէհէմ, Եփրաթայի փո-
շը, չեղի ինչան ինչ պիտի ելայ ինչ է- իմ Իսրայէլ
ժողովուրդս արածէ »:

Հ. Անունն ի՞նչ դրին :

Պ. Անունը ՅԻՍՈՒՍ դրին :

Հ. Որովհետեւ այրին մէջ ծնաւ՝ մարդ-
իմացաւ :

Պ. Տերոջ Հրեշտակը երեւեցաւ հովիւ-
ներուն եւ աւետեց . « Ահաւասիկ աւետարա-
նեմ ձեզ ուրախութիւն մեծ . զի ծնաւ ձեզ այսօր
Փրկիչ, որ է Օծեալ Տէր ի քաղաքի Դաւիթ » .
Ղու. Բ. 10:—« Ահա՛ յիշե՛ք ուրախութեան աւերի-
կոփամ, որովհետեւ այսօր յիշ Փրկիչ ծնաւ Դաւիթ
քաղաքին մէջ . որ Օծեալ Տէր ըսելէ, այսինքն Քրիստոս »:

Հ. Արդեօք ուրիշ մարդ եւս իմացաւ :

Պ. Արեւելքէն մոգերը եկան Յիսուսի ըն-
ծայ բերին ու երկրպագութիւն ըրին :

Հ. Ուսկէց իմացան մոգերը :

Պ. Երկնքի երեսը մեծ աստղ մի տեսան

որ անոնց առաջնորդելով մինչեւ Երուսաղէմ՝
բերաւ :

Հ. Մոգերուն գալուն համար կանխապէս
գրուած կար :

Պ. Պաւլոս կը գրէ . « Թագաւորք Արա-
բայ եւ Սաբայ պատարագս բերցեն նմա » .
Սաղ. ՀԱ. 10 : — « Արաբիայի — Սաբայի լազա-
ւորները անոր ընծայ պիտի բերեն » :

Հ. Մոգերը կարողացան ուղղակի Յիսու-
սը գտնել :

Պ. Ո՛հ, որովհետեւ Երուսաղէմ երբ եկան ,
աստղը ծածկուեցաւ , ուստի Հերովդէս Թա-
գաւորին հարցուցին Թէ՛ հրէից Թագաւորը
ս՛ր տեղ ծնաւ . մենք անոր աստղը տեսանք
արեւելքը ու անոր երկրպագութիւն ընելու
եկանք . եւ երբ Հերովդէս ասիկայ լսեց՝ խռո-
ւիցաւ , տակնու վրայ եղաւ , ու բաճանայա-
պետները կանչելով հարցուց Թէ՛ Քրիստոս
ս՛ր պիտի ծնի . անոնք ալ պատասխան տուին
Թէ Բէթլէհէմ պիտի ծնի : Մատ. Բ. 2 :

Հ. Հապա ի՞նչ ըրաւ Հերովդէս :

Պ. Մոգերը Բէթլէհէմ խրկեց ու պա-
տուիրեց , որ երբ Յիսուսը գտնեն իրեն իմա-
ցընեն , որպէս զի ինքն ալ երթայ երկրպա-
գութիւն ընէ Յիսուսին :

Հ. Ատկեց եւ կը կասկածիմ . չըլլայ որ Հե-
րովդէսին միտքը Յիսուսը մեռցնել ըլլայ :

Պ. Այո՛ , ինչպէս որ յետոյ նշանը ցոյց
տուաւ :

Հ. Ի՞նչ նշան ցոյց տուաւ :

Պ. Երբ մոգերը Բէթլէհէմ գնացին , Յի-
սուսը գտան ծնած ու մսուրի մէջ դրուած ,
երկրպագութիւն ըրին ու իրենց ընծայնե-
րը տուին . բայց Հրեշտակը չը թողուց որ
նորէն Երուսաղէմ դառնան ու Հերովդէսին
իմացնեն Յիսուսին եղած տեղը . հապա մի
ուրիշ ճամբայ ցոյց տուաւ , ուսկից գնացին
իրենց երկիրը . իսկ Հերովդէս երբ իմացաւ մո-
գերէն խաբուելը՝ սաստիկ բարկանալով մարդ-
խրկեց ու Բէթլէհէմին եւ անոր սահմաններու
երկու տարեկանէն վար եղած բոլոր արու զա-
ւակները կոտորել տուաւ , որպէս զի Յիսուս
ալ անոնց մէջը մեռնի : Մատ. Բ. 16 :

Հ. Մատթէոսի խօսքին նայելով՝ այն ա-
տեն Յիսուս հինգ վեց աւուր ծնած պիտի
ըլլայ , հապա ինչո՞ւ երկու տարուան տղայք-
ները կը մեռցնէ :

Պ. Թէպէտ Մատթէոսին խօսքէն շատ
մօտ կերեւնայ՝ բայց երկու տարուան վար ե-
ղածները կոտորելէն կիմացուի , որ բաւական
ժամանակ անցած պիտի ըլլար Յիսուսին ծնըն-
դեան եւ մանկանց կոտորածին միջոցը . ինչպէս
որ Մատթէոսի մեկնութիւնը կը պատմէ :

Հ. Ո՛հ , այդ ի՞նչ քարասիրտ գէշ մարդ է

անոր հետ նշանուեցաւ Կոյս Մարիամը՝ իբր իրեն պահապան ըլլալու, ոչ թէ էրիկ:

Հ. Վերը աղէկ հասկցանք Կոյս Մարիամին Հոգւով Սրբով յղանալը. ալ ուրիշ նշանա՞ծ ինչ պէտք էր:

Պ. Երկու պատճառաւ շատ հարկաւոր էր Կոյս Մարիամին իր քով պահապան տէր մի ունենալ. նախ՝ եթէ Կոյս Մարիամը իր քով տէր մի չունենար ու ժողովուրդը անոր յղանալը որ իմանար, իսկոյն կը քարկոծէին զայն՝ պղծութիւն կարծելով, որովհետեւ օրէնքը այդպէս կը հրամայէր. երկրորդ՝ եթէ Հոգւով Սրբով յղանալն հասկնային, Յիսուսը չէին խաչէր, ու մարդկային բնութիւնը աստանային գերութենէն չէր ազատիր. անոր համար Աստուած այնպէս տնօրինեց, որ Յովսէփը Յիսուսին հայրը կարծելով՝ Մարիամին վրայօք կասկածի չէին երթար. բայց Յիսուսին չէին հաւատար, ու կըսէին «Ո՞չ սա է մանուկ ճիշտան»
 «Աիկայ Նաճարին պղան չէ՞». Մար. Զ. 3:

Հ. Ինչէ՞ն գիտես որ այս բանը Աստուած տնօրինած է:

Պ. Ահա Յովհաննէս Եսայիէն առնելով կը գրէ. «Կուրացոյց զաջս նոցա, եւ ապշեցոյց զսիրտս նոցա, զի մի՛ տեսցեն աջօք եւ իմասցին սրտիւք, եւ դարձցին եւ բժշկեցից զնոսա».
 Յով. ԺԲ. 40:— «Անոն աչէրը ինչո՞ւն էր — «ըն-

պէրը ինչո՞ւն, որ չըլլայ ինչ աչով պէտէն — «ընպով իմանան եւ Դարձի գան, որ եւ ալ անոն Ռեղաց Գէրգիւրը բժշկէ՞»:

Հ. Յիսուս տաճարը որ բերին հրաշք մի երեւցա՞ւ:

Պ. Այո՛. երբ որ Յիսուս տաճարը եկաւ, Սրբութիւն Սրբոյ ըսած տեղը արեւելքին կողմը դուռ մի ունէր, որ շատ տարիներէ հետէ փակուած էր. այն դուռը ինքն իրեն բացուեցաւ:

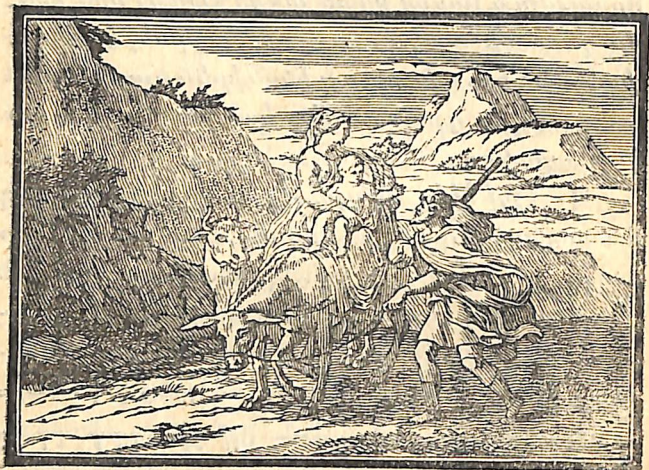
Հ. Այդ դրան համար կանխապէս գրուած կա՞ր արդեօք:

Պ. Եղեկիէլ կը գրէ. «Եւ դարձոյց զիս ընդ ճանապարհ արտաքին դրան Սրբութեանցն՝ որ հայեր յարեւելս. եւ այն էր փակեալ. եւ ասեցիս Տէր. Այդ դուռն փակեալ կացցէ եւ մի՛ բացցի, եւ մի՛ որ անցցէ ընդ դա, զի Տէր Աստուած իսրայելի մտցէ ընդ դա».
 Եղե. ԽԳ. 1-3:
 — «Դարձոյց զիս Սրբութիւն Սրբոյն Դարձ Դարձն, որ արեւելս ինչպէր — անիկայ Դարձն էր: Տէրը ըսաւ ինչ. Այդ Դարձն Դարձն պիտի ինչպիսի — պիտի չը Դարձնի — Դե՛ւ չը պիտի անցնի արիւն, ինչ — որ Դարձնէն Տէրը պիտի Դարձն արիւն»:

Հ. Այդ դրան բացուիլը մարդ իմացա՞ւ:

Պ. Այդ դրան համար Եղեկիէլին գրածը գիտէր ժողովուրդը. նաեւ դրան գոյ ըլլալն ալ գիտէր, երբ Դարձնէն Տէրը գար պիտի բացուէր, եւ երբ Յիսուս տաճարին

բակը մտցուցին՝ այն դուռը մեծ ձայնով
բացուեցաւ . ժողովուրդը այդ ձայնը լսելուն
պէս , իսրայէլին Տէրը եկաւ , առաջը ելնէք
ըսելով վագեցին տաճարը եկան : Այս պատ-
ճառաւ Գրիստոսի քառասնորեայ տօնը մեր
Եկեղեցին Տեառն ընդ առաջ կ'անուանէ :

ՇԱԻԻՂ Գ.

Հ. ՅԻՍՈՒՍ ետքը ինչ ըրին և ո՞ւր տարին :

Պ. Հրեշտակը Յովսէփին տեսիլքին մէջ
երեւցաւ ու ըսաւ , ել ա՛ռ տղան ու անոր
մայրը փախիր Եգիպտոս ու այնտեղ կեցիր
մինչեւ որ ես քեզի զրուցեմ . վասն զի Հերով-
դէս տղադ կը փնտռէ մեռցնելու համար :

Յովսէփ ելաւ գիշերը գաղտուկ տղան և անոր
մայրը առաւ Եգիպտոս գնաց . այնտեղ ժա-
մանակ մը կեցաւ մինչեւ որ Հերովդէս մե-
ռաւ : Մատ . Բ . 15 :

Հ. Յիսուսին Եգիպտոս երթալը կանխա-
պէս գրուած էր :

Պ. Այո՛ , Եսայի կը գրէ . « Ահաասի՛կ Տէր
նստեալ 'ի վերայ քեթեւ ամպոյ՝ եկեացի յեգիպ-
տոս , եւ շարժեսցին ձեռագործքն եգիպտացոց » .
Եսայի ԺԹ . 1 : — « Ահա՛ Տէրը ինչի՛ն-
չսպելով Եգիպտոս պիտի գայ ու Եգիպտացոց ին-
չերը պիտի շարժին » :

Հ. Թեթեւ ամպ որո՞ւ կըսէ :

Պ. Աստուածածնին համար կըսէ . որով-
հետեւ Աստուածածին Յիսուսը գրկելով տա-
րաւ Եգիպտոս :

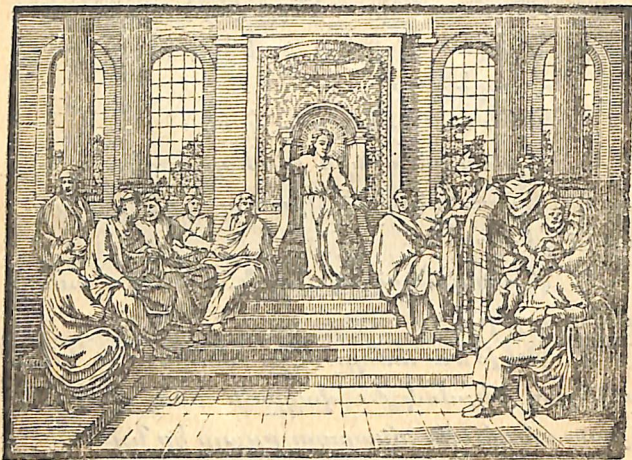
Հ. Աստուածածինը ինչո՞ւ թեթեւ ամպի
նմանցուցեր է :

Պ. Թեթեւ ամպը մէջը անձրեւ ու մէգ
չունեցող ճերմակ եւ փայլուն ամպ մի է . որ
Աստուածածնին անսրատ ըլլալը կը նշանակէ ,
ինչպէս որ Շարահանն ալ կըսէ . « Ամպ քեթեւ
անընդունակ խոնարհութեան » այսինքն , « Թաղո՛ւ
ինչն չունեցող ինչի՛նչ ամպ » :

Հ. Յետոյ Եգիպտոսէն եկա՞ն :

Պ. Այո՛ , Հերովդէսի մեռնելէն յետոյ
Տերոջ Հրեշտակը դարձեալ Յովսէփին տեսիլ-

քի մէջ երեւցաւ ու ըսաւ . ե՛լ, ա՛ռ տղադ ու
անոր մայրը ու Իսրայէլն երկիրը գնա՛, ինչ
չու որ մեռան տղան փնտռողները . եւ Յով-
սէփ ելաւ Յիսուսը եւ Աստուածածինը առաւ
ու եկաւ Գալիլեայի երկիրը Նազարէթ ըսուած
քաղաքը բնակեցան : Յիսուս օր ըստ օրէ կը
մեծնար . մինչեւ երեսուն տարեկան եղաւ ինք
զինքը մարդոց չէր յայտներ , իբրեւ հասա-
րակ մարդ կը կենցաղավարէր : Մատ . Բ . 23 :

ՇԱԻԻՂ Դ .

Հ . ՅԻՍՈՒՍ երեսուն տարիէն ետքը ինչ
ըրաւ :

Պ . Երբ Յիսուս երեսուն տարուան եղաւ
իր հրեշտակը եկաւ :

Հ . Այդ հրեշտակ ըսածդ ո՞վ է :

Պ . Յովհաննէս Մկրտիչն է , որուն մենք
սուրբ կարապետ կըսենք :

Հ . Սուրբ կարապետ ո՞ւր տեղ էր եւ ուս-
կէց եկաւ :

Պ . Անպատներն էր . ինչպէս որ Ղուկաս
կը գրէ . « Մանուկն ամէր է . գօրանայր հոգւով ,
է . եր յանապատս մինչեւ յօր երեսելոյ նորա Իս-
րայէլի » . Ղու . Ա . 81 : — « Տղան ին մեծնար ու
հոգով ին ջըրանար . եւ անապատներն էր մինչեւ Իս-
րայէլն երեւալու օրը » :

Հ . Սուրբ կարապետ ինչո՞ւ համար եկաւ :

Պ . Յիսուսին անցնելէ ճամբաները մաք-
րելու համար եկաւ :

Հ . Այս մասին կանխապէս գրուած կա՞ր :

Պ . Այո՛, Եսայի կը գրէ . « Ձայն բարբառոյ
յանապատի . պատրաստ արարե՛ք զանապարհս
Տեառն , եւ ուղիդ արարե՛ք զշաւիղս նորա » .
Եսայի Խ . 3 : — « Անապատին մէջ խօսելու յայն . Տի-
րոջ ճամբաները պարարտեցե՛՛ք » ու անոր շաւիղները
շափեցե՛՛ք » : Երկրորդ Մաղաքիա կը գրէ . « Ահա՛
ես առաքեմ զՀրեշտակ իմ , եւ տեսցե՛ զանա-
պարհս իմ առաջի իմ » . Մաղա . Գ . 1 : — « Ահա՛ եւ
իմ էրեւալից ին իրիւմ , որ իմ ճամբաները մաքրէ » :

Հ . Մարգարէից խօսքին նայելով կերեւի
որ սուրբ կարապետը խրկող մը եղեր է , արե-
դեօք ո՞վ է :

Պ. Սուրբ Կարապետը խրկողը Աստուած էր. ինչպէս որ ինք կըսէ. « Ես ոչ գիտեի գնա, այլ որ առաքեացն զիս մկրտել ջրով, նա ասաց զիս. յոյր վերայ տեսանիցես զՀոգին, զի իջանիցէ եւ հանգցիցի 'ի վերայ նորա, նա է որ մկրտէ Հոգւովն սրբով » . Յով. Ա. 33 :— « Ես զանիկայ չեի ճանաչէր, Բայց զիս ջրով մկրտելու համար խրկողը ըսաւ ինչ. որո՞ւ վրայ Հոգոյն սրբոյ իջնելու եւ հանգչելու պէտէն, անիկայ է Հոգով սրբով մկրտողը » :

Հ. Սուրբ Կարապետին պատրաստելը եւ մաքրելը ինչպէս տեղ եւ ինչպէս ճամբայ է արդեօք :

Պ. Չը կարծես թէ սուրբ Կարապետին պատրաստելը տեղը եւ մաքրելը ճամբան՝ երկրիս վրայի տուն եւ կամ ճամբայ է որ հողն ու քարը մաքրէ, մարմնաւոր թագաւորնեւրուն պէս, որ երբ տեղ մը երթալու ըլլան, առաջէն մարդ կերթայ, ճամբաները կը մաքրէ ու թագաւորին նստելու դարպաս կը պատրաստէ. որովհետեւ աշխարհիս թագաւորները հողէն ստեղծուած ըլլալով՝ անոնց անցնելը ճամբան ալ հողէն է եւ նստելու դարպասն ալ հողէն, քարէն եւ կամ փայտէն կըլլայ. բայց այս գալիք թագաւորը Աստուած ինքն է, բոլոր թագաւորներուն թագաւորը, իր աթոռը երկինքն է եւ մարդոց ձեռքով չինուած տան մէջ չը բնակիր :

Հ. Ի՞նչ գիտես չը բնակիր :

Պ. Աստուած ինքը ըսաւ. « Երկինք արո՞ւ իմ են՝ եւ երկիր պատուանդան ոտից իմոց. որպիսի՞ տուն շինիցէք ինձ, ասէ Տէր » . Եսայի ԿԶ. 1 :— « Երկինք իմ ակառք է, ու երկիր իմ որպիսի պարտնաւոր, ինչպիսի՞ քոն պիտի լինէք ինչ, կըսէ Տէրը » :

Հ. Հապա ի՞նչպիսի տան մէջ կը բնակի :

Պ. Աստուած ինքը միշտ կենդանի ըլլալով՝ կենդանի տան մէջ կը բնակի :

Հ. Կենդանի տուն կըլլայ :

Պ. Կենդանի տուն կըլլայ. մենք ենք կենդանի տունը, եւ մեր սրտին մէջ կը բնակի, ինչպէս որ Պօղոս կըսէ. « Ապաքին դուք տաճար Աստուծոյ կենդանւոյ եք » — « Իրանցիէ Դոնի կենդանի Աստուծոյ քաճարն է » :

Հ. Պօղոս այդ խօսքը ուսկէ՞ք լսելով կըսէ :

Պ. Ղեւտացւոց այս գրուածը կարդալով, « Գնացից 'ի նոսա եւ բնակեցայց 'ի նոսա, եւ եղեց նոցա Աստուած եւ նորա եղիցին ինձ ժողովուրդ » . — « Անոնց մէջ պիտի երթամ ու անոնց մէջ պիտի բնակիմ. եւ անոնց Աստուած պիտի ըլլամ ու անոնք ալ ինչ ժողովուրդ պիտի ըլլան » :

Հ. Հասկանք որ Աստուծոյ բնակելու տունը մեր սիրտն է. արդեօք անցնելը ճամբան ո՞րն է :

Պ. Սրտին ճամբան բերանն ու ականջն է :

անկէց կը մտնայ ու մեր սրտին մէջ կը բնակի։

Հ. Վստայ ինձ եղբայր, ի՞նչպէս մաքուր բերան եւ սուրբ սիրտ պէտք է, որ բոլոր աշխարհքը ոչինչէն գոյացնող ամենամաքուր Աստուած, որ հրեշտակները անորմէ վախերնուն իրենց երեսնին կը ծածկեն, այն Աստուածը մեր բերանէն մտնէ ու մեր սրտին մէջ բնակի։

Պ. Իրաւի մեծ բան է, որովհետեւ եթէ սիրելի բարեկամ մի ունենաս, և քու տունդ կոչունքի գալու ըլլայ, արդեօք որքան կը ջանաս դռներդ եւ կամ ճամբաներդ մաքրելու, եւ մանաւանդ տունդ աւելի կը մաքրես, որ չըլլայ թէ բարեկամդ չը հաւնի ու սիրտը նեղանայ եւ կամ բարկանայ. եթէ այն բարեկամդ բարկանայ եւս, կարելի է որ անոր պէս բարեկամ մի ալ գտնես շուտով, ուստի այդ մեռնելու բարեկամիդ բնակելու տեղը եւ անցնելիք ճամբան մաքրելու այդքան կը ջանաս ու հոգ կուենես. հապա որքան հոգ ունենալ պէտք է մեր կենդանիք ու յաւիտենական բարեկամ և բարերար Աստուծոյ բնակելու տեղը եւ անցնելու ճամբան մաքուր եւ սուրբ պահելու. վասն զի եթէ բարկանալու ըլլայ՝ վիճակդ ի՞նչպէս կըլլայ, անոր պէս բարեկամ մի ալ եւս չես կրնար գտնել. ինչու որ անորմէ ուրիշ Աստուած չը կայ, որ զայն քեզ բարեկամ ստանաս։

Հ. Հապա մենք ի՞նչ պիտի ընենք. քու խօսքիդ որ նայինք, բնաւ մէկը Աստուծոյ բնակարան չը կրնար լինիլ։

Պ. Այս բաներուն համար շատ խրատներ կան. քեզ հասկցնելու, բայց հիմայ ժամանակը չէ. ինչու որ դուն դեռ Քրիստոսի ով ըլլալը չը ճանաչեցիր. դուն մեզ առաջուց Քրիստոսը հարցուցիր, որ ով ըլլալը գիտնաս ու անոր աշակերտ ըլլաս. անոր համար ճամբէն դուրս մի ելներ, որ ետ չը մնանք, այլ շիտակ երթալով մի անգամ Քրիստոսին ով ըլլալը հասկցիր ու այնուհետեւ անոր ծառայութիւն ընելու խրատները քեզ կը հասկըցնեմ Աստուծով. դուն հիմայ սուրբ Կարապետին համար ինչ որ պիտի հարցնես, հարցուր։

Հ. Հասկցանք որ սուրբ Կարապետին մաքրելիք տունը եւ ճամբան մարդոց սիրտն եւ բերանն է. արդեօք կարողացա՞ւ մաքրել։

Պ. Մարդոց սիրտը ու բերանը իր ձեռքովը պիտի չը լուանար եւ մաքրեր. հապա սկսաւ քարոզել ժողովրդոց թէ «Ապաղիսարեցիք՝ զի մերձեայ է արքայութիւն երկնից»։ Մատ. Գ. 2։— «Ապաղիսարեցէ՛ք, երբեք լափաւրո՞ւնք չփռեցէ՛ք»։

Հ. Ժողովուրդը մտիկ ըրա՞ւ քարոզութիւնը։

Պ. Այո՛, ինչպէս որ Մատթէոս կը գրէ .
« Յայնժամ ելանէին առ նա ամենայն երուսաղէ-
մացիք եւ ամենայն հրեաստան եւ ամենայն կողմն
Յորդանանու , մկրտեին 'ի նմանէ 'ի Յորդանան
գետ , եւ խոստովան լինէին զմեղս իւրեանց » .
Մատ. Գ. 5-7 : — « Այն ասիւն 'ի Երեւելիս անոր խո-
ժողը երոսաղէմացիք ու խոլը հրեաստանը եւ խոլը Յոր-
դանանու խոլը եղողները , ու ինչպիսիք անորմէ Յոր-
դանանու մէջ , ու իրենց մեղքերը ինչպիսիք անորմէ » :

Շ Ա. Ի. Ի. Ե.

Հ. Այո՛, յիշոցին Յիսուս ինչ կ'ըլլա :
Պ. Յիսուս ինքն ալ մկրտուեցաւ սուրբ
կարապետէն . ինչպէս որ Մատթէոս կը գրէ .
« Եւ իբրեւ մկրտեցաւ Յիսուս , ել վաղվադակի

'ի ջրոյ անտի » . Մատ. Գ. 16 : — « Երբ որ Յի-
սուս մկրտուեցաւ , ըստ ջրոյն խոլու ելաւ » :

Հ. Յիսուսի համար ինչո՞ւ կըսէ թէ շու-
տով դուրս ելաւ ջուրէն :

Պ. Յիսուս մեղք չունէր որ խոստովա-
նելով ջուրին մէջը ուշանար , անոր համար
շուտով դուրս ելաւ :

Հ. Յիսուսի մկրտուած ատեն հրաշք ե-
րեւեցաւ :

Պ. Այո՛, երբ որ Յիսուս ջուրէն դուրս
ելաւ , երկինքը բացուեցաւ ու Հոգին սուրբ
աղանիսի պէս վրան իջաւ , եւ Հայր Աստուած
կանչեց ամպի միջէն , « Դա՛ է Որդի իմ սիրելի՛
ընդ որ հաճեցայ » . — « Ասիկայ է իմ սիրելի Որդիս ,
որոն հաճեցայ » :

Հ. Մկրտուելէն ետքը ո՞ր գնաց Յիսուս :

Պ. Անապատը գնաց սատանայէն փորձ
ուելու համար . 40 ցերեկ ու 40 գիշեր ծով
պահէլէն ետքը երբ անօթեցաւ , սատանայն
մօտեցաւ փորձելու համար . վասն զի Յիսուսն
ալ Ադամին պէս մէկը կարծելով՝ ասիկայ ալ
կրնամ խաբել ըստ , բայց ինքը յաղթուե-
ցաւ ու ամօթալից եղաւ գնաց : Մատ. Գ. 1 :

Հ. Ետքը ո՞ր գնաց Յիսուս :

Պ. Անապատէն իջնելով եկաւ Չաբու-
ղոնի եւ Նեփթաղիմի երկիրը՝ Տիբերիայ ծո-
վուն եղերքը կ'սփառնաւ ըստ թաղաքի

Կը բնակէր : Մատ . Դ . 14 :

Հ . Ետքը ի՞նչ ըրաւ Յիսուս :

Պ . Ինքն ալ սուրբ կարապետին պէս քա-
րողել սկսաւ . « Ապաշխարեցէ՛ք , երբեք չ-
որո-նի-նը ծախեցա՛ծ է » ըսելով :

Հ . Յիսուս հրաշք ալ ըրաւ :

Պ . Այո՛ , շատ հրաշքներ ըրաւ . նախ՝
ջուրը գինի դարձուց , ապա կաղերը քայեցուց ,
դիւահարները բժշկեց . կայրերուն աչքերը ,
խուլներուն ականջները , եւ համրերուն լե-
զուները բացաւ , բորոտները սրբեց , մեռեալ-
ները ողջացուց , Տիբերիա ծովուն վրայ քա-
լեց , հինգ հացով ու երկու ձուկով հինգ
հազար մարդէն աւելի կերակրեց եւ 12 զամ-
բիւղ ալ հացի ու ձուկի կոտորակ աւելցաւ :

Հ . Այդ ի՞նչ մեծ բարերարութիւն եւ
ի՞նչ շնորհք է , որ ըրեր է Յիսուս մարդկային
բնութեանը , բայց այդ հրաշքներուն համար
կանխապէս գրուած կա՞ր :

Պ . Այո՛ , Եսայի կը գրէ . « Յայնժամ աչք
կուրաց բացցին եւ ականջք խլից լուիցեն , յայն-
ժամ վագեսցէ կաղն իբրեւ գեղջերու , եւ պարզ
լիցի լեզու . ծանրախօսաց » . Եսայի ԼԵ . 5 : - Այն
ապէն կայրերուն աչքերը պիտի բացուին , խուլ-
երուն աչքերը պիտի լսեն . այն ապէն կաղը եղջերո-
ւի պէս պիտի լեզուէ իւր ծանրախօսներու լեզու-
ն ալ . այսինքն պիտի լսեն » :

Հ . Յիսուս մինձի կը պտըտէր թէ աշա-
կերտ ունէր :

Պ . Տասներկու աշակերտ ունէր , որոց ու-
մանք ձկնորս եւ ոմանք մաքսաւոր էին . կանչեց
Յիսուս ու ըսաւ . « Եկա՛յք զկնի իմ եւ արարից
գճեզ որսորդս մարդկան » . Մատ . Դ . 19 : - « Իմ
եպի-ւս եկէ՛ք եւ յետ մարտոյ որսորդ պիտի ընեմ » :
Անոնք ալ թողուցին գնացին , ու միշտ իր
հետ կը պտըտէին :

Հ . Աշակերտաց համար կանխապէս գը-
րուած կա՞ր :

Պ . Այո՛ , Երեմիա կը գրէ թէ՛ « Ահա ա-
սիկ եւ առաքեմ ձկնորսս բազումս , ասե Տեր ,
եւ որսացեն զնոսա . եւ յետ այնորիկ առաքե-
ցից որսորդս բազումս , եւ որսացեն զնոսա » .
Երե . ԺԶ . 16 : - « Ահա՛ եւ շատ յինորանէր ու որ-
սորդներ պիտի խրկեմ , որ զանոնք որսան » :

Հ . Աշակերտներուն անունները ի՞նչ էին :

Պ . Պետրոս , Անդրէաս , Յակոբոս , Յովհան-
նէս , Փիլիպպոս , Բարթոլոմէոս , Թովմաս ,
Մատթէոս մաքսաւոր , Թադէոս , Ալփեային
տղան Յակոբոս , Սիմոն կանանացի , Յուդա
խկարիովտացի , որ Յիսուսը մատնեց :

Հ . Աշակերտները իրարու ազգականու-
թիւն ունէ՞ին :

Պ . Պետրոսն ու Անդրէասը եղբայր են .
Եղբայր են նոյնպէս Յակոբոսն ու Յովհաննէսը .

Թագէտսին Յուդա ալ կըսուի . եւ Յակոբոս
Աւրիեային ալ Տեառն եղբայր կըսուի :

Հ . Դարձեալ միտքս շփոթեցիր , եղբայր ,
Յիսուս եղբայր ունի :

Պ . Ինչո՞ւ շուտով միտքդ կը շփոթեցնես ,
անգամ մը ականջ դիր , տես ինչ պիտի ըսեմ
քեզ վերջը . Յիսուս եղբայր չունի , ու հիմայ
քեզ չեմ կրնար հասկցնել . երբ ժամանակը
գայ , կարգաւ կը հասկցնեմ , հիմայ ուրիշ
հարցմունքիդ նայէ :

ՇԱԽԻՂ Զ .

Հ . ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒՆ ԻՆՉ սորվեցուց :

Պ . Տէրունական աղօթքը սորվեցուց :

Հ . Տէրունական աղօթքը եթէ գիտես ,
ըսէ՛ որ լսեմ :

Պ . « Հայր մեր որ յերկինս , սուրբ եղիցի
անուն քո . եկեսցէ արքայութիւն քո . եղիցին
կամք քո որպէս յերկինս եւ յերկրի . զնաց մեր
հանապազորդ՝ տո՛ւր մեզ այսօր , եւ քո՞ղ մեզ
զպարտիս մեր , որպէս եւ մեր բողոմք մերոց
պարտապանաց , եւ մի՛ տանիր զմեզ ՚ի փոր-
ձութիւն , այլ փրկեա՛ զմեզ ՚ի ջարհն , զի քո է
արքայութիւն եւ գորութիւն եւ փառք յաւիտեանս
ամեն » . Մատ . Զ . 9-14 : - « Ո՛ւ Հայր մեր , որ երկինքն

ես , քո անունդ սուրբ ըլլայ , քո լափաւորո-
թիւնդ գայ , քո խաչդ ըլլայ ինչպէս որ երկնի մէջ
նոյնպէս երկրիս վրայ , մեր ամեն աւուր հացը քո՛ր
մեղ այսօր . մեր յանցանքները ներէ մեղ , ինչպէս որ
մենք մեր յանցաւորներուն կը ներենք . լմեղ փորձո՛ւ
Լեւան մեջ մի՛ յգէր , ապա աղապէ լմեղ լսեն . ին-
չո՞ որ քո՛ւր է լափաւորութիւնը ու զօրութիւնը
ու փառքը յաւիտեանս ամեն » :

Հ . Այդ աղօթքին շատ կը ցանկայ իմ
հոգիս , եւ եթէ կը հաճիս ինձ ալ սորվե-
ցուր :

Պ . Կը սորվեցնեմ . բայց հիմայ ժամա-
նակը չէ , երբ քրիստոս ճանաչես , այն ատեն
պէտք է քեզ այդ աղօթքը . հիմայ ուրիշ հարց-
մունքիդ նայէ :

Հ . Ետքը ի՞նչ ըրաւ Յիսուս :

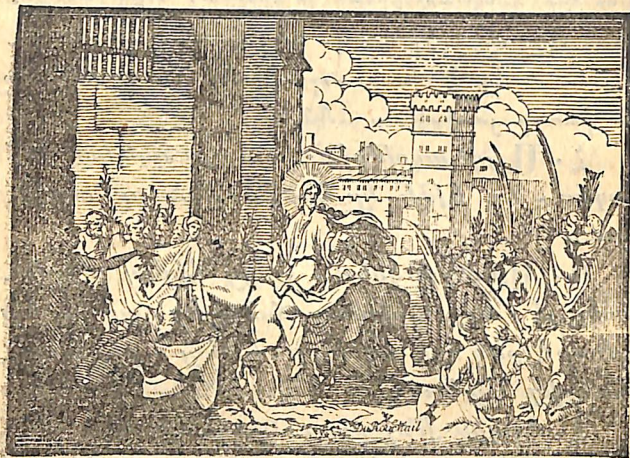
Պ . Մկրտուելէն յետոյ երեք տարիի չափ
շատ քարոզութիւն եւ շատ հրաշքներ ըրաւ :

Հ . Հրէաները հաւատացին Յիսուսի հը-
րաշքներուն :

Պ . Պարզամիտ ժողովուրդներէն հաւա-
տացող եղաւ . բայց քահանայապետներէն
չէին հաւատար Յիսուսին . Յիսուս որքան
հրաշք կընէր , իրենց նախանձը օր ըստ օրէ
կաւելնար . « Ասիկայ Նաճարին պէտք չէ՞ որ ըսելով
կը նախատեն , մինչեւ անգամ միտքերնին
դրին որ Յիսուսը մեռցնեն » :

Հ. Հապա Յիսուս ինչ ըրաւ :

Պ. Երեք տարիէն ետքը Մաղկազարդի կի-
րակին Բեթանիայէն ելաւ ու էջը հեծնալով
Երուսաղէմ եկաւ :

Հ. Այդ մասին կանխիկ գրուած կա՞ր :

Պ. Այո՛, Զաքարիա կը գրէ. « Ուրախ լի-
ցոյժ, դուստր Սիօնի. քարոզեա դուստր Երու-
սաղէմի. անա՛ քագաւոր քո գայ առ քեզ, հեծ-
եալ ի վերայ իշոյ եւ յաւանակի նորոյ » . Զաքա-
ր. 9 :— « Ուրախացի՛ր ու շաք խնդա՛, Սիօնի աղջիկ .
քարոզէ Երուսաղէմի աղջիկ . անա՛ չո՛ւ լաճաւորդ չեղ-
իսկայ . եղուն և անոր չո՛ւստիկն վրայ հեծնալով » :

Հ. Յիսուսը երբ տեսան, ինչ ըսին ժո-
ղովուրդները :

Պ. Բայց ՚ի մեծ մարդիկներէն, ծծկեր
տղայքներն անգամ « Ովսաննայ » այսինքն՝
« Ո՛վ Տէր Թեղալապէ՛ » կանչեցին :

Հ. Այդ տղայոց Ովսաննայ կանչելը գը-
րուած էր :

Պ. Այո՛, Գաւիթ կը գրէ. « Ի բերանոյ ման-
կանց տղայոց եւ ստրնդիեցաց կառարեսցի օրն-
նուրիսն » . Սաղ. Ը. 3 :— « Ծէ՛լէր աշայոյ բերանով
օրհնո՛ւթիւնը պիտի խաւարո՛ւթ » :

Հ. Յետոյ մըր գնաց Յիսուս :

Պ. Մինչև չորեքշաբթի՛ ցերեկը տաճարին
մէջ կը քարոզէր ու գիշերը Բեթանիա ըստաճ
գեղը կը հանգստանար : Աւագ չորեքշաբթի
Յիսուս տասն երկու աշակերտներով Սիմոն բո-
րոտին տունը նստած էր, Մարիամ անուն
մի կնիկ մէկ շիշ պատուական եւ Թանկագին
նարդոսի իւղ բերաւ ու բաղմականին մէջ Յի-
սուսի գլուխէն վար Թափեց, և տունը լեցաւ
իւղին անուշահոտութիւնով : Մար. ԺԴ. 2 :

Հ. Յիսուս չը սրդողեցա՞ւ :

Պ. Յիսուս չը սրդողեցաւ, բայց աշա-
կերտները սրդողեցան :

Հ. Աշակերտները ինչո՞ւ սրդողեցան :

Պ. Այդ իւղը պարապ տեղը կորսուեցաւ,
կարելի է որ եթէ ծախուէր, 300 գահեկանէն
աւելի բռնէր, եւ աղքատներուն կը տրուէր
ըսելով սրդողեցան :

Հ. Յիսուս ի՞նչ ըսաւ :

Պ. Աղքատները ամեն ատեն ձեր քովն են . երբ անոնց օգնութիւն ընել ուզէք կրնաք ընել . բայց զիս ամեն ատեն չէք կրնար տեսնել, ասոր համար այս կնկան բան մի ըսէք ու սիրտը մի սխմէք . եւ մանաւանդ քարոզէցէք ամեն տեղ ասոր ըրածը , վասն զի այդ կնիկը մեծ բարեգործութիւն մը գործեց՝ իմ վրայ իւղ թափելով . զիս թաղելու նշանը ցոյց տուաւ :

Հ. Աշակերտներուն բարկութիւնը անցաւ :

Պ. Ամենուն բարկութիւնը անցաւ , բայց Յուդային բարկութիւնը չանցաւ , որովհետեւ աղքատաց գանձանակը Յուդային քովն էր . այն իւղն ալ որ ծախուէր , ստակը այն գանձանակը պիտի դրուէր եւ Յուդա անոր միջէն ուղածին չափ կրնար գողնալ . անոր համար Յուդայի բարկութեան կրակը չըմարեցաւ :

Հ. Այդպիսի գող մարդը ինչո՞ւ գանձապետ ըրաւ Յիսուս :

Պ. Յիսուս գիտէր Յուդային արծաթասէր ու գող ըլլալը . անոր համար գանձապետ ըրաւ որ աչքը կշտանայ ու գողութիւն չընէ , բայց բնաւ օգուտ չըրաւ :

Հ. Շատ կը վախնամ , եղբայր , չըլլայ որ Յիսուսին վնաս հասցնէ . որովհետեւ արծա

թասէր եւ գող եղողը , մարդ մեռցնելէն ալ չը վախնար :

Պ. Այո՛ , այդ ըսածիդ պէս է , որովհետեւ Յուդան գիտէր որ հրէաներուն միտքը միշտ Յիսուսը մեռցնել է , բայց իրենց առաջնորդ եղող ու Յիսուսին քովը ժողովուրդ չը գումուած առանձին ժամանակը ցոյց տուողի մը կարօտ էին . անոր համար Յուդա միտքը դըրաւ որ երթայ հրէաներէն արծաթ առնէ ու Յիսուսը մատնէ :

Հ. Միտքը դրածը կարողացա՞ւ ընել :

Պ. Այո՛ , ինչպէս որ Մատթէոս կը գրէ . « Յայնժամ գնաց մի յերկուտասանիցն անուանեալն Յուդա իսկարիովտացի առ քահանայապետսն , եւ ասէ . Ձի՞նց կամիր տալ ինն , եւ ես մատնեցից գնա մեզ : Եւ նորա կռեցին նմա երեսուն արծաթի » . Մատթ. ԻԶ. 14-16 : — « Այն պիտի գտնուէր ինչպիսիքներէն մէկը իսկարիովտացի Յուդա ըսածը գնաց քահանայապետներուն ու ըսաւ , ինչ ի՞նչ կուգայ որ զայն յեղ մաքնեմ , անոնք ալ երեսուն արծաթ գտնին » :

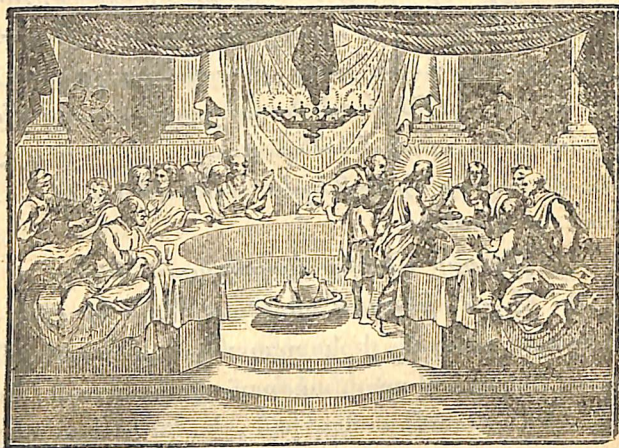
Հ. Ատոր համար կանխիկ գրուած կար :

Պ. Այո՛ , Զաքարիա կը գրէ . « Կռեցին զվարձս իմ երեսուն արծաթի » . Զաքա. ԺԱ. 13 : — « Իմ վարձս երեսուն արծաթի արժեցո՞յն » :

Հ. Ետքը ի՞նչ ըրաւ չար Յուդան :

Պ. Հրէաներուն գնաց խօսք տուաւ ու

կրկին դարձաւ Յիսուսին քով, որ երբ առանձին ժամանակ մը գտնէ, երթայ հրէից խմացընէ որ բռնեն Յիսուսը:

Հ. Հապա Յիսուս ո՞ր գնաց:

Պ. Աւագ հինգշաբթի երեկոյին տասն երկու աշակերտներով Յիսուս գնաց վերնատունը նստաւ, հին օրէնքը կատարեց գառը ուտելով. որովհետեւ զատիկ էր. յետոյ հացը ձեռքը առաւ օրհնեց ու կիսեց աշակերտներուն տուաւ ըսելով՝ «Առէ՛ք՝ կերայք, այս է մարմին իմ որ վասն մեր բազմաց բաշխի՝ ի բառութիւն մեղաց» . «Առէ՛ք՝ կերէ՛ք, ասիկայ է իմ մարմինս, որ յեր շաբերոնն մեղաց քառ-ութնս համար իջեալո՞ւն է» : Ետքը՝ գինիին գաւաթը ձեռքը

առնելով՝ օրհնեց ու աշակերտներուն տաւ ըսելով ըսաւ . «Առէ՛ք՝ ի դմանե ամենեքին . Զի այդ է արիւն իմ նորոյ ուխտի, որ ի վերայ բազմաց հեղու . ի բողոքիւն մեղաց» . Մատ. ԻԶ. 26 : — «Խմեցէ՛ք՝ ասիկայ արիւնս, այդ իմ նոր ուխտի արիւնս է, որ յեր շաբերոնն մեղաց իջեալո՞ւն է համար իջեալո՞ւն է» :

Հ. Ուխտը ի՞նչ է եղբայր:

Պ. Ուխտը խոստմունք ըսել է . Ս. Գիրքէն կը տվըինք որ խորայեւացիք Եփրատոսի մէջ գերի էին չորս հարիւր տարիի չափ, որովհետեւ այն ժողովրդեան հայրը Յակոբ նա հապտո՝ առաջուց Երուսաղէմէն Եփրատոս եկած էր. իւր և իւր որդւոյն՝ Յովսեփայ մահուանէն ետքը իւր՝ բոլոր սերունդը գերի եղաւ Փարաւոնի ձեռքը եւ երբ Աստուած ուղեց Մովսիսի ձեռքով զանոնք ազատել ու նորէն Երուսաղէմ տանիլ, գառի արիւնով խոստացաւ տանելու եւ տարաւ, անոր Հիւսիս կըսուէր : Եւբ. ԺԲ. 3 :

Հ. Յիսուսի ըսած նոր ուխտը ի՞նչ է:

Պ. Նոր ուխտը շատ մեծ է հին ուխտէն . մասն զի հին ուխտը գառի արիւնով էր, ու նոր ուխտը Աստուծոյ գառին արիւնովն է, ինչպէս որ Յովհաննէս Մկրտիչը Յիսուսին համար կըսէ . «Ահաւասիկ գառն Աստուծոյ՝ որ բառնայ զմեզս աշխարհի» . Յովհ. Ա. 29 : — «Ահա

Աստուծոյ Գառնը որ աշխարհիս Դեղերը ին վերցնէ ? =
Անգամ մը մտածէ եւ տես թէ որքան տար-
բերութիւն կայ անասնոց եւ մարդոց միջեւ, եւ
երկրորդ՝ Աստուծոյ եւ մարդոց միջեւ. ու
ասկէց հասկցիր նոր ուխտին մեծութիւնը :

Հ. Հասկցանք որ գառին արիւնով խորա-
յէլացիք չորս հարիւր տարուան գերութենէն
ազատեցան, ապա Աստուծոյ գառին արիւ-
նովը ինչ հրաշք եղաւ :

Պ. Լսէ, որ պատմեմ. որովհետեւ մեր
նախահայրը Ադամ դրախտէն արսորուած
ու այս աշխարհիս եւ կամ դժոխքին մէջ
գերի ինկած էր սատանային ձեռքը իր բո-
լոր զաւակներովը, այսինքն՝ բոլոր նահա-
պետներով ու մարգարէներով, մինչեւ անգամ
այն իսրայէլացիները Եգիպտոսի գերութենէն
ազատող Մովսէսն ալ գերի էր սատանային
ձեռքը՝ հաղարաւոր տարի. եւ այս գերու-
թենէն ազատուելուն մարդկային բնութեան
միջէն մի հնար չը գտնուեցաւ, ուստի Որդին
Աստուած իր արիւնովը խոստացաւ այս մարդ-
կային բնութիւնը սատանայի գերութենէն
ազատել ու վերին Երուսաղէմ, այսինքն ար-
քայութիւն տանել : Ահա այս է Նոր ուխտը,
որուն համար Երեմիան կըսէ. « Ահաասիկ
ասուք զան, ասէ Տէր, եւ ուխտեցից տանդ
Խաբայիկ եւ տանդ Յուդայ ուխտ ցոր » . Երեւ,

ԼԱ. 31 : — « Ահա՛ օրեր պիտի գան, որ Իսրայէլն ու
Յոդայի ասնը հեպ մի նոր ուխտ պիտի ընէ » : Երկ-
րորդ Զաքարիա կը գրէ. « Եւ դու արեամբ
ուխտի քո արձակեցեր զկապեայս յանգրդի գրոյ » .
Զաքա. Թ. 11. — « Դու քո արեանիդ ուխտովը
ապաւնցիր անշուր հորին միջի կապուածները » :

Տեսա՞ր եղբայր, հին ուխտին ու նոր ուխտին
տարբերութիւնը. վասն զի Հին ուխտը Եգիպ-
տոսէն ազատեց, եւ Նոր ուխտը դժոխքէն ազա-
տեց. Հին ուխտը մէկ ազգ ազատեց, եւ Նոր ուխտը
բոլոր մարդկային բնութեան հաւատացեալ-
ները ազատեց. Հին ուխտը կարմիր ծովը պա-
տառեց, եւ Նոր ուխտը աշխարհիս մեղաց ծովը
պատառեց. Հին ուխտը ազատած ժողովուրդը
այս աշխարհիս միջի քանանացւոց երկիրը՝
Երուսաղէմ քաղաքը տարաւ, եւ Նոր ուխտը
վերին Երուսաղէմ պիտի տանի. Հին ուխտը
կերողները մեռան, եւ Նոր ուխտը ուտողները
չը պիտի մեռնին, ինչպէս որ Յիսուս վկայեց,
« Հարքն ձեր կերան գմանանայն յանապատին՝
եւ մեռան . . . եթէ որ ուտիցի 'ի հացի յայսմանն՝
կեցցի 'ի յաւիտեան » . Յովհ. Զ. 49. — « Ձեր հայ-
րերը անապատին մէջ ճանանայն կերան ու մեռան . . . ինչ
որ մէկը այս հացէն ուտէ, յաւիտեան չը պիտի մեռնի » :

Հ. Յիշատի շատ տարբերութիւն կայ եղբր
հին եւ նոր ուխտին միջեւ, եւ մեծ վախ մի
եկաւ վրաս :

Պ. Վախը եւ դողումը դեռ վերջն է ֆրիստոս ճանչնալէդ ետքը պիտի զարհուրիս այս նոր ուխտին վրայ. ինչու որ նոր ուխտին զօրութիւնը բոլորն ալ չը պատմեցի. երբ ֆրիստոս ճանչնաս, այն ատեն կը հասկնանք հիմայ դուն ուրիշ հարցմունքիդ նայէ՛ :

Հ. Երբ Յիսուս հացը ձեռքը առաւ ու ասիկայ իմ Մարմինս է ըսաւ, աշակերտները ի՞նչ ըսին :

Պ. Բնաւ բան չըսին ու շատ ալ ուրախացան. որովհետեւ Յիսուս առաջ ըսած էր թէ՝ « Եթե ոչ կերիջիք զմարմին Որդւոյ մարդոյ եւ արբջիք զարիւնն նորա՝ ոչ ոսկիք զկեանս յանձնին » — « Թէ որ Որդւոյ մարդոյ մարմինը չըսէք ու չըսէք իմեք՝ յաւիտեանիսն իմանք չէք ունենար » : Ասոր համար աշակերտները շատ կասկածի մէջ էին, թէ ի՞նչպէս մարմինը պիտի ուտենք ու արիւնը պիտի խմենք. եւ երբ Յիսուս հացը եւ գինին ցոյց տուաւ իւր Մարմինին ու Արիւնին փոխանակ, շատ ուրախացան :

Հ. Հացը մարմին կըլլայ :

Պ. Չը կարծես թէ Յիսուս այս բանը առակ եւ կամ օրինակ ցոյց տուաւ, ինչպէս որ քանի մը օրինակներ ցոյց տուաւ. « Ես եմ որքն. ու ես եմ դուռն » և այլն : Յովհ. ԺԵ. 1 : Թէպէտ ես խաղողի ծառ եմ, եւ կամ դուռը ես եմ ըսաւ, բայց ձեռքով չը բռնեց ու ըսաւ

թէ այս ծառը եւ կամ այս դուռը ես եմ. սակայն « Ես էմ ինչպէս հացը » ըսելու ատեն հացը ձեռքը առաւ օրհնեց եւ կիսեց ու աշակերտներուն տուաւ, « Ասիկայ իմ Մարմինս է » ըսելով. այս պատճառաւ օրինակ չէ, ապա ճշմարիտն է. օրինակը միայն խօսքով կըլլայ իրօք չըլլար. խօսքով մի բան օրինակ ցոյց կուտաս, ձեռքով եղած բանը ճիշդ եւ իսկը կըլլայ :

Հ. Ամեն հացն ու գինին ալ Յիսուսի մարմին եւ արիւնն են :

Պ. Ոչ, եղբայր, հասարակ հաց և գինին նիւթ են, որովհետեւ Յիսուս հացը և գինին օրհնելէն ետքը ըսաւ, Մարմինս և Արիւնս է :

Հ. Հապա ո՞ր հացը եւ ո՞ր գինին է :

Պ. Յատուկ աղէկ ցորենի ալիւր, և ջուր չըխառնուած եւ չըթթուած գինի պիտի ըլլայ, մաքուր եւ անարատ ալ քահանայ. եւ քահանայն մի քանի օր առաջ պատրաստութիւն տեսնել պէտք է. իր ընտանիքէն հեռանալով եկեղեցւոյ խուցին մէջ առանձնանալ պէտք է, եւ այն օրը շատ զգուշութեամբ եւ ջերմեռանդութեամբ աղօթքներով այն ալիւրը նշխարը կը գործէ, (ետքը այն նշխարով ու անապակ գինիով պոտարագ կը մատուցանէ. ահիւ եւ դողութեամբ եւ ջերմեռանդ աղօթքներով Յիսուսի տնօրէնութեան խոր-

Հուրդները կը կատարէ . այն ատեն Յիսուսին Մարմինը և Արիւնը պիտի հաւատանք :

Հ. Հապա ի՞նչպէս կարող պիտի ըլլանք Յիսուսին Մարմին եւ Արիւնը ճաշակելու :

Պ. Այդ հարցման ժամանակը չէ . դուն հիմայ Յիսուսին վրայօք հարցնուր , ու անկէջ ետքը այդ բաները :

Հ. Յիսուսին համար բան հարցներու կը վախնամ . չըլլայ թէ Յիսուսը բռներու ձայնը լսեմ . որովհետեւ Հրէաները այդ չար Յուդան ձեռք առին , անշուշտ իրենց չար կամքը կը կատարեն : Բայց ասիկայ հարցնեմ . Յիսուս վերնատունէն որ ելաւ ո՞ւր գնաց :

Պ. Չիթենեաց լեռան տակը Գեթսեմանի ձորը գնաց աշակերտներովը , եւ Յուդա

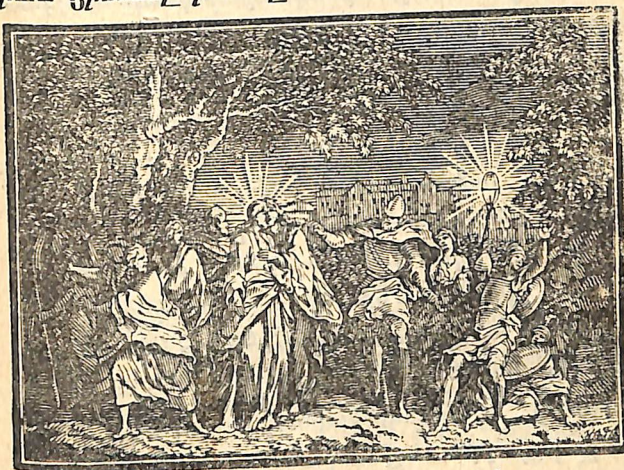
անոնցմէ զատուեցաւ գնաց Հրէաներուն իմացընելու թէ՛ Յիսուսը բռներու ժամանակը հասած է :

Հ. Ես հասկցայ , որ այդ չար Յուդան իւր չարութիւնը պիտի կատարէ . բայց Յուդային համար կանխիկ գրուած կա՞ր :

Պ. Այո՛ , Դաւիթ կը գրէ . « Որ ուտէր զիսց իմ յաճախեաց առնել ինձ խաբէութիւն » . Մաղ. Խ. 10 . — « Իմ հայս որդիք ինչ խաբէութիւն ըրաւ » :

Հ. Ի՞նչքան ի՞նչ բռաւ այդ չար Յուդան :

Պ. Հրէաներուն առաջնորդ ըլլալով բեռաւ Յիսուսը բռնել տուաւ :

Հ. Յիսուսէն չ'ամաչեց որ բռնել տուաւ :

Պ. Յայտնի չըսաւ թէ Յիսուս այս է , բլուներէք . ասպա անոնց նշան տուած էր թէ՛ ես

երթամ զով որ համբուրեմ՝ գիտցէք, որ այն է Յիսուսը, բռնեցէք ու զգուշութեամբ տա-
րէք: Երբ գիմացէն մեծ ամբոխով եկան, Յու-
դա գնաց Յիսուսը համբուրեց, « Ո՛րշ ի՞նչի,
Վարդապետ » ըսելով: Եւ Հրէաները Յիսուսը
բռնեցին և աշակերտները թողուցին փախան:

Հ. Այդ մասին կանխիկ գրուած կա՞ր:

Պ. Զաքարիա կը գրէ. « Հարից զնովիսն
էս ցրուեցին խաղիմքն » . Զաքա. ԺԳ. 7. —

« Հոյ՛ւ-ը պիտի շարնեմ ու ուշադրեմ պիտի ցրուին » :

Հ. Երբ Յիսուսը բռնեցին, ո՞ւր տարին:

Պ. Քահանայապետին դարպասը տարին,
ուր Յիսուսի կրած չարչարանքները եթէ հո-
ղին եւ քարին ընէին, չէին գիմանար. բայց
Յիսուս մեր փրկութեանը համար այնքան չար-
չարանքներուն համբերեց, մինչեւ անգամ
մեռնիլը յանձն առաւ զմեզ սատանայի գե-
րութենէն ազատելու համար:

Հ. Ի՞նչպէս չարչարանքներ տուին:

Պ. Նախ սկսեցին Յիսուսի բոլորաթիւը հա-
ւաքուիլ ու Յիսուս միջերնին առին, ինչպէս
Պաւլոս գրած էր. « Շուրջ եղեն զինեւ շուրջ
բազումք, եւ ժողովք չարաց պաշարեցին զիս » .
Սաղ. ԻԱ. 17: — « Շատ շուրջ իմ բոլորաթիւս առին,
ու շար ժողովքը ինձ միջերնին առին » :

Հ. Այդ չար ժողովքը ի՞նչ ըրաւ Յի-
սուսի:

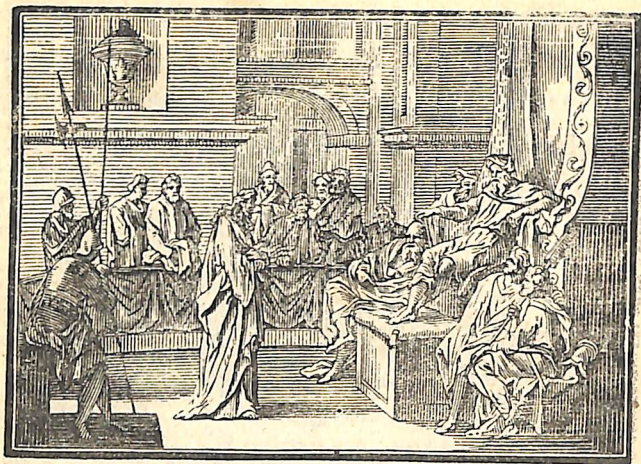

Պ. Այդ չար ժողովքն ոմանք երեսը կը
թքանէին, եւ ոմանք կապտակէին, ոմանք
կռնակէն եւ ոմանք գլուխէն կը ծեծէին, եւ
քովը չը կրցող մօտեցողներն ալ հեռուէն հայ-
հոյութիւն կընէին:

Հ. Այդ ի՞նչ քարասրտութիւն է Հրէից
քրածը. այդ մասին կանխիկ գրուած կա՞ր:

Պ. Այո, Եսայի կը գրէ. « Զքիկունս իմ
ետու. ի մարուածս, եւ զճնօտս իմ յապտակս,
եւ գերեսս իմ ո՛չ դարձուցի յամօրոյ ընդ երեսս
քրանելոյ » . Եսայի Ծ. 6: — « Իմ կռնակս ծեծերու-
ն չիմաց՝ երեսս ապապիւն չիմաց շրջի. — իմ երեսս
մոռնին եւ չըտարձոյն » :

Հ. Ետքը ի՞նչ ըրին Յիսուսը:

Պ. Երեկոյն մինչեւ առաւօտ շատ կերպ չարչարանքներով ոտից մինչեւ ցգլուխ առողջ տեղ մը չը թողելէն 'ի զատ, առաւօտուն առին Պիղատոս դատաւորին տարին, վրան շատ ծանր յանցանքներ դրին, իբրեւ զինքը Հրէից Թագաւոր հռչակող. վերջապէս Պիղատոսին միտքը հաճեցնելով՝ Յիսուսը խաչելու հրամանագիրը առին:

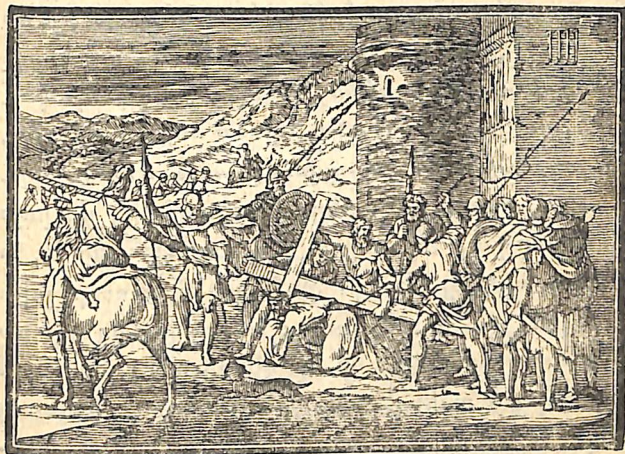
Հ. Ի՞նչ ըսիր եղբայր, Յիսուսը պիտի մեռցնէն:

Պ. Այո՛, երբ հրամանագիրը գրուեցաւ, Պիղատոսի զինուորները փուլէ թագ մը հիւսեցին ու Յիսուսին գլուխը դրին. վրան կարմիր քղամիտ եւ ձեռքը եղէգ մի տուին գա-

ւազանի տեղ, եւ առաջը ծուներ կրկնելով, հող կեցիր հրէից Թագաւորը ըսելով՝ ծաղր կրնէին. եւ ձեռքի գաւազանը կառնէին ու իր գլուխին կը զարնէին, եւ խաչափայտը ուսը տալով դէպ 'ի Գողգոթա քալեցուցին: Մատ. ԻԷ. 29:

Հ. Այդ մասին կանխիկ գրուած կա՞ր:

Պ. Այո՛, Եսայի կը գրէ. «Որոյ իղխանութիւն իւր եղես, 'ի վերայ ուսոց իւրոց»: Եսայի Թ. 6:— «Իր ղէնքը իր ուսերուն վրայ պիտի ըլլայ»:

Հ. Յիսուս հեշտութեամբ կարողացաւ Գողգոթա երթալ:

Պ. Ո՛չ, որովհետեւ երեկոյն մինչեւ ցառաւօտ զանազան չարչարանքներով բոլոր մարմինը անինայ վերաւորեցին. եւ խա-

չափայտն ալ շատ ծանր ըլլալուն համար ,
շատ խեղճ վիճակի մէջն էր Յիսուս . անոր հա-
մար Երեմիա ողբոց մէջ կը գրէ . « Զե՛ղ ասեմ ,
ձե՛զ ասեմ , անցաւորք ճանապարհաց , դարձաք
հայեցարարք եւ տեսէք , թէ իցե՞ն երբեք ցաւք ըստ
ցաւոց լեալ՝ որ 'ի վերայ իմ հասին » : Երե . Ա . 12 :
— « Զե՛ղ իշտե՛մ , յե՛ղ իշտե՛մ , ո՛վ ճամբէն անշնորհներ ,
Դարձէ՛ք ու նայեցէ՛ք և Կեսէ՛ք լէ ալրէօք իմ ցաւիս
պէս ցաւ ունեցող իմ որ իմ վրայ եկաւ » :

Հ . Ուրիշ ինչ ըսաւ Յիսուս . երանիթէ չէի
հարցուցեր որ այդ կսկծալի բաները չը լսէի :

Պ . Յիսուսը այդքան նախատինքներով
Գողգոթա կը տանէին . ճամբան կնիկներ կա-
ւին , որ Յիսուսի խեղճութիւնը տեսնելով՝ սիր-
տերու կսկիծէն կուլային , Յիսուս ետին դար-
ձաւ ու ըսաւ . « Դստերք Երուսաղէմի , մի՛ լայք
'ի վերայ իմ , այլ լացէք 'ի վերայ անձանց եւ 'ի
վերայ որդւոց ձերոց . զի եկեցեան անուրբ յորս
ասիցեն , թէ երանի ամլոց եւ որովայնից՝ որ ո՛չ
ձեռն եւ ստեանց՝ որ ոչ դիեցուցին : Յայնժամ
սկսանիցին ասել լերանց՝ թէ անկերուք 'ի վերայ
մեր , եւ բլրոց՝ թէ ծածկեցէք զմեզ » . Ղու . ԻԳ .
28-31 : — « Ո՛վ Երուսաղէթի աղջիկներ , իմ վրայ Դ՛լա՛ ,
այս յեր ու յեր զաւակներուն վրայ լայէք . վառ զի
Ժամանակ պիտի գայ որ զաւակ չը ծնողներուն երանի
պիտի գայ , ու այն արեւ լեւորուն պիտի լսեն : Լե-
սեր վրայ ինկէք , և Բլրերուն լե շուրջ ծածկեցէք » :

Հ . Ետքը ինչ ըրին Յիսուսը :

Պ . Գողգոթա տարին ու խաչին վրայ գա-
մեցին Յիսուսը , ու խաչը կայնեցուցին որ
բոլորն ալ տեսնան :

Հ . Այդ մասին կանխիկ գրուած կար :

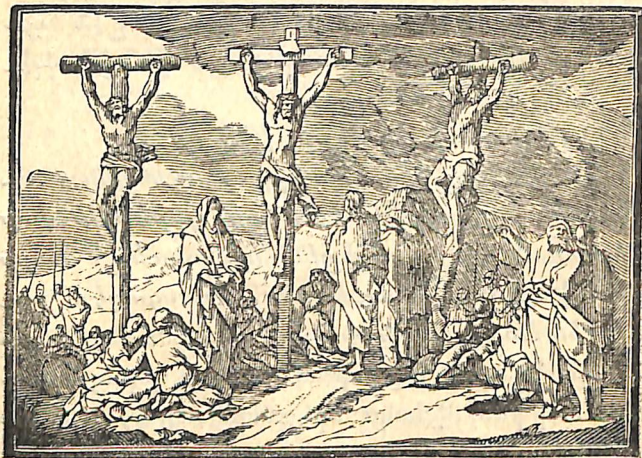
Պ . Այո՛ , նախ՝ Մովսէս կը գրէ . « Եւ ե-
ղիցին կեանք քոյ կախեալ անուշի աջաց » :
Երկրորդ Օրինաց ԻԸ . 66 . — « Կեանքդ աչիք
առջև խիռուած պիտի ըլլայ » : Եւ Դաւիթ կը գրէ .
« Ծակեցին զձեռս իմ եւ զոտս իմ » . Սաղ . ԻԱ . 18 :
— « Իմ յեռիս և ոտիս ծախեցին » : Եւ Զաքա-
րիա կը գրէ . « Եւ ասացից ցնա , զի՞նչ են վերքդ
այդոքիկ 'ի մեզ ձեռաց քոց , եւ ասացէ , զորս
վիրաւորեցայ 'ի տան սիրելւոյ իմոյ » . Զաքա .
ԺԳ . 6 : — « Աւոր պիտի ըլլեմ , լե ի՞նչ են այդ
յեռիքդ Դ՛լե վերիքը , ու պիտի ըլլեմ լե՛ն իմ սիրե-
լեիս Կառն Դ՛լ վերսորեցայ » :

Հ . Յիսուսի լաթերը ինչ ըրին :

Պ . Խաչող զինուորները բաժնեցին , ու
կապան որ կար չունէր , այլ վերէն 'ի վար
հիւստուած էր , չուղեցին պատառել , ապա
վիճակ ձգելով կիսուեցան , եւ այսպէս Դա-
ւիթին խօսքը կատարեցաւ . « Բաժանեցան թգ-
հանդերձս իմ 'ի մեզ իւրեանց , եւ 'ի վերայ պատ-
մուճանի իմոյ վիճակս արկանեին » . Սաղ . ԻԱ . 19 :
— « Իմ լաթերս կիսուեցան ու պատմուճանիս վրայ
վիճակ յգեցին » :

Հ. Յիսուսին այդքան չարչարանքներ որ տուին, ի՞նչ ըստաւ ։

Պ. Բնաւ բերանը չը բացաւ ու բան մը չը զըուցեց, ինչպէս Եսայի գրած էր. « Ես նա առ, վշտին ոգ բանայ գբերան իւր ։ Իբրեւ գոցխար 'ի սպանդ վարեցաւ, եւ իբրեւ որոջ առաջի կտրցի անմոռանջ կայ, այնպէս ոգ բանայ գբերան իւր » . Եսայի ԾԳ. 7 ։ — Անիկայ այնչափ ցաւին ձեջ բերանը չը բանար ։ Ոչխարի պէս յորիւրեւոր գնաց, ինչպէս որ ոչխարը ճագործին առաջ յայն չը հանէր, լո՛ւս ինչէնայ 'նոյնպէս իր բերանը չը բանար » . Եւ Երեմիա կըսէ. « Ես իբրեւ գգառն անմեղ վարեայ 'ի սպանդ » . Երե. ԺԱ. 19 ։ — Ես անմեղ գառնակի պէս յորեւրեւոր գնացի » ։

Հ. Ուրիշ ի՞նչ ըրին Հրէաները ։

Պ. Յիսուսի քով երկու գող բերին խաչեցին, որ Յիսուսի խաչուիլը տեսնողները եւ կամ լսողները՝ Յիսուսն ալ այն գողերուն պէս մէկը կարծեն, բայց Եսայեայ մարգարէու թիւնը կատարեցաւ, որ կըսէ թէ « Ընդ անօրէնս համարեցայ » . այսինքն՝ « Անօրէններուն կարգը դրո՛ւցայ » . Եսայի ԾԳ. 12 ։

Հ. Յիսուսի մայրը ո՞ր տեղ մնաց, չիմացաւ ։

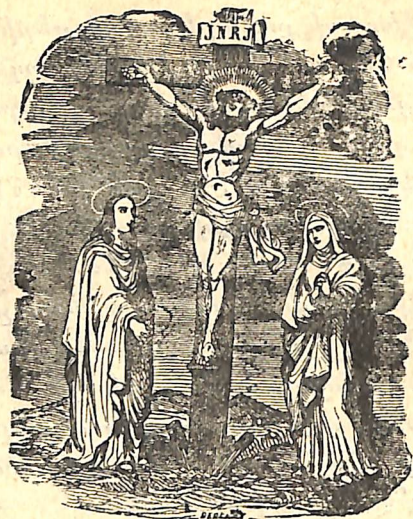
Պ. Առաջ չիմացաւ, այլ խաչուելու տարած ատեննին իմացաւ ու վազեց Գողգոթայի ճամբան ետեւէն հասաւ, ու իւր աչքերովը տեսաւ իւր մէկ հատիկ սիրելի զաւկին այնքան նախատինքներով խաչելին ։

Հ. Ի՞նչ ըստաւ խեղճ մայրը ։

Պ. Բնաւ բան չը կըցաւ ընել, աղերները կտոր կտոր կըլլային. կայրէր ու կը մըռկէր սիրելի զաւկին վրայ, բայց կարող չէր մի օգնութիւն ընել, այլ միայն արիւնախառն արցունք կը թափէր ։

Հ. Յիսուս իր մօրը հետ չը խօսեցաւ ։

Պ. Մօրը հետ այսքան խօսեցաւ. խաչին վրայէն նայեցաւ Յիսուս որ իւր մայրը դիմացը կայներ ցաւագին սրտիւ կուլայր ու կողբայր, եւ Յովհաննէս աւետարանիչն ալ ներկայ էր, իւր մայրը Յովհաննէսին յանձնեց ու ըսաւ. « Ահա՛ մայր քո . եւ մօրն ալ ըսաւ, Ահա՛ որդի քո » . Յովհ. ԺԹ. 16 ։

Հ. Խաչին քով ուրիշ ո՞վ կար :

Պ. Յովհաննէս այսպէս կը գրէ . « Եւ կային առ իսաչին Յիսուսի մայրն նորա , եւ քոյր մօր նորա Մարիամ Կղեովպայ , եւ Մարիամ մագրադենացի » . Յովհ . ԺԹ . 25 : — « Յիսուսի խաչին չով իայներ էին անոր մայրը ու մօրը չոյրը Մարիամ իղեովպայն , ու Մարիամ մագրադենացին » :

ՇԱԻԻՂ Է .

Հ. ԵՂԲԱՅՐ , այս տեղ ինձ մէկ կասկած եկաւ . երբեմն Աւետարանէն կը ըսեմ որ հրէաները Յիսուսի համար կըսեն . « Ո՞չ սա է

մանուկ ճիւսան , որդի Մարիամայ . եւ եղբայր Յակովբայ եւ Յովսեայ եւ Յուդայի եւ Սիմովնի » . ասիկայ ինձ Թարգմանէ , որ ըսեմը ունիմ :

Պ. Ասիկայ « Նաճարին ու Մարիամին շաւիլը » . Յովհովնէն ու Յովէէն ու Յովային Ե Սիմովնէն եղբայրը չէ , կըսէին :

Հ. Ուրեմն Յիսուս չորս եղբայր ունեցած կըլլայ , հապա ինչո՞ւ ըսիր Թէ Յիսուս իւր մայրը Զեբէթիայի տղուն Յովհաննէսին յանձնեց . չորս զաւակ ունեցող մայրը ուրիշ զաւակին կը յանձնուի :

Պ. Ի՞նչ երկմիտ մարդ ես եղեր , վերը քեզ ըսինք Թէ Յիսուս եղբայր չունի . դու դեռ չես հաւատացեր ու կասկածի մէջ ես :

Հ. Յովսէփ Մարիամին ի՞նչն էր :

Պ. Մարիամին նշանածն էր իբր պահապան . այս պատճառաւ երբ Հրեշտակը Մարիամին կըսէ զաւակ պիտի ծնանիս , նա կը պատասխանէ « Ես երբի չունիմ , ի՞նչպէս պիտի ըլլայ այդ » . Հրեշտակը չըսեր որ սուտ կը խօսիս , որովհետեւ Յովսէփ քու երեկդ է . այլ կըսէ « Հոգին սուրբ պիտի գայ յեղ » . ինչպէս Մատթ . Թէոս ալ կըսէ . « Միճցէ եւ եկեալ առ միմեանս » . զտառ յղացեալ 'ի Հոգւոյն սրբոյ » . Մատ . Ա . 18 . — « Դիւ իրարո՞ւ չըմբռնեա՞ծ » . Հոգւով սրբով յշարա՞ր » . Այս ամենը ապացոյց են Մարիամու կուտու Թեանը . իսկ բողոքականները Մատթէոսի այս

խօսքը « Զը գիտեր զանիկայ մինչեւ որ անդրանիկ զա-
նիկ ծնաւ » փաստ բռնելով՝ պարզամիտ մար-
դոց միտքը կը շփոթեցնեն, իբր թէ գՅիսուս
ծնանելէն ետքը՝ ուրիշ զաւակներ եւս ծնաւ :

Հ. Անդրանիկ ըստելուն պատճառը ինչ է :

Պ. Ատո՞ր կը կասկածիս, բայց անդրանիկ
ըսելուն պատճառը այս է, կոյս Մարիամի
անկէց առաջ զաւակ ծնած չըլլալն է, ու Յի-
սուսը կուսութեամբ ծնանիլը հասկնելու
համար Յիսուսին անդրանիկ կըսէ. ոչ թէ
անկէց ետքը ծնելու զաւակներուն համար :

Հ. Հապա այդ մինչեւ բառը ինչ է :

Պ. Մինչեւը երկու կերպ է, ժամանակա-
կան և յաւիտենական, ժամանակականը վերջ
կունենայ. ինչպէս եթէ ըսենք « Մինչեւ ես
գամ », իսկ երբ ըսենք՝ « Յայտնետե մինչեւ
յաւիտեան » ասիկայ վերջ չունի :

Հ. Աստուածածնին վրայօք կասկածս փա-
րատեցաւ, բայց վերը պատմած չորս եղ-
բայրներուն մայրը ցոյց տուր ինձ :

Պ. Ասիկայ հարցնել պէտք չէ, ահա՛
Յովհաննէս յայտնի կըսէ. « Քոյր մօր Տեառն
Աղեովպայ », որ խաչին քով կայներ էր, անոր
զաւակներն են :

Հ. Ուսկի՞ց յայտնի է այդ բանը :

Պ. Ահա՛ Մատթէոս կը գրէ խաչին քով
կայնող կնիկները. « Յորս էր Մարիամ մագրա-

դեմացի եւ Մարիամ Յակովբայ եւ Յովսեայ մայր,
եւ մայր որդւոցն Զեբեբեայ » . Մատ. ԻԷ. 56.
— « Որոյ մէջ էր Մարիամ Տագրաղէնացին և Յակիմն
» — Յովհէին մայրը Մարիամը » . տքա են Յիսուսի
եղբայր ըստածնները : Եւ Մարկոսն ալ կըսէ.
« Յակովբոս փոքրկան եւ Յովսեայ մայրն » . Մար.
ԺԵ. 40 : Փոքր Յակովբ ըսածը Տեառն եղբայրն
է, և մեծ Յակոբը Զեբեթեային տղան և Յով-
հաննէսին եղբայրն է :

Հ. Այս երկուքը Յիսուսի եղբայրութե-
ան հանեցիր, որովհետեւ մայրերնին ցոյց
տուիր, նայինք Յուդան ու Միմոնն ալ ասոնց
եղբայր կընամ ընել :

Պ. Յուդա ըսածը՝ Թադէոսն է, ինչպէս որ
վերը ըսինք՝ թէ « Թադէոսին Յուդա ալ կըսուի », և
ու Յակովբոս ալ փեային եղբայրն է. Յուդա եւս
իւր գրքին մէջ կը վկայէ Յակովբին եղբայր ըլ-
լալը. « Յուդա Յիսուսի Գրիստոսի ծառայ, եղ-
բայր Յակովբայ » . Յուդա Ա. 1 : Եւ Միմոնն ալ,
կանանացի Միմոն ըստածն է, որուն հարսա-
նիքը գնաց Յիսուս ու ջուրը գինի դարձուց.
այս Միմոնն այն հարսանիքին փեսայն է, ինչ-
պէս որ Մատթէոսի մեկնութիւնը աղէկ կը
պատմէ :

Հ. Այդ Միմոնը Աստուածածնին աղ-
ջական ըլլալը ուսկի՞ց յայտնի է :

Պ. Ասկից յայտնի է, որ Աստուածածինը

առաջ հարսանիքն էր , ու ետքը Յիսուսն ալ հրաւիրուեցաւ . նաեւ գինի չունենալնուն հոգը Աստուածածնին ինկաւ , որովհետեւ հարսանիքին պակասութեան հոգը ազգակա- նին կը վերաբերի՝ ոչ թէ օտարին . եթէ Աս- տուածածնին ազգական չըլլար՝ գինի չունե- նալնուն հոգը ի՞նչ պէտք էր իրեն , որ Յիսու- սին պիտի աղաչէր թէ գինի չունին . ասոր համար կասկած մի ըներ . այդ չորս եղբայրը՝ քոյր մօր Տեառն Մարիամ ըստածին զա- ւակներն են :

ՇԱԻԻՂ Ը.

Հ. Առիկ խելքս հասաւ Յիսուսի եղ- բայր չունենալուն , բայց այդ միջոցին Յիսու- սի աշակերտները ո՞ր գնացին :

Պ. Բոլորն ալ թողուցին եւ փախան :

Հ. Չարագործ Յուդան ի՞նչ եղաւ :

Պ. Յուդան իւր չարութիւնը կատարե- լէն ետքը , երբ տեսաւ որ Յիսուսի խաչուե- լու հրամանագիրը գրուեցաւ , այլ եւս խելքը կտրեց որ պիտի խաչէն , այն ատեն զղջաց՝ ու առած արծաթը տարաւ քահանայապետ- ներուն տուաւ ու ըսաւ , “ Մեղայ , էս անիկայ պարսպ Կեղը մաքնեցի ” . անոնք արծաթը ետ չառին , ուստի արծաթը տաճարին մէջ ձգեց

եւ իւր յուսահատութենէն գնաց կախուե- ցաւ ու խեղդուեցաւ : Մատ . ԻԷ . 6 :

Հ. Արծաթը ի՞նչ ըրին Հրէաները :

Պ. Արիւնի գին ըլլալուն համար գան- ձանակին մէջ չընդունեցին , ապա անով մէկը բրուտի արտ մը գնեցին օտարաց գերեզմա- նի համար :

Հ. Այդ մասին կանխիկ գրուած կա՞ր :

Պ. Այո՛ , Երեմիա կը գրէ . « Առին գերե- սուն արծաթի զգինս վաճառելոյն , զոր արկից յորդ- ուոցն իսրայելի . եւ ետուն զնա ագարակին բրտի որպէս հրամայեաց ինձ Տէր » . Երե . ԼԲ . 9 . — “ Երէս-ն արծաթ արի-նի գինը , որ Իսրայելի որդե- ռոյմէ կտրուեցաւ , առին ու բրտի արտ մը գորին ” : Ինչպէս որ Տէրը ինչ հրամայեց ” :

Հ. Յիսուս ի՞նչ եղաւ . եւ ի՞նչ լուր պի- տի տաս մեզ :

Պ. Յիսուսի գլուխը բերած բաներնուն երկինք և երկիր չը համբերելով , իրենց սրտի- ցաւերը յայտնեցին Յիսուսի համար :

Հ. Ի՞նչպէս յայտնեցին :

Պ. Նախ՝ արեգակը խաւարեցաւ , երկիրը շարժեցաւ , վէմերը պատառեցան , գերեզ- մանները բացուեցան , տաճարին վարագոյրը վերէն ՚ի վար յերկուս պատառեցաւ :

Հ. Յիսուսը երբ խաչեցին :

Պ. Ուրբաթ օրը վեց ժամուն : Այն ա-

տեն արեգակը խաւարեցաւ, մինչեւ իննե-
րորդ ժամը՝ ու ետքը բացուեցաւ :

Հ. Այդ մասին կանխիկ գրուած կար :

Պ. Այո՛, Ամուս կը գրէ. « Եղիցի յառուր
այնմիկ, ասէ Տէր Տէր, մտցէ արեգակն 'ի մի-
ջօրեի, եւ խաւարեացի յերկրի լոյս 'ի տուն » .
Ամուս Ը. 9. — « Այն օրը, իբրեւ Տէրը, ինչ օրին արե-
գակը պիտի խաւարէ. ու յորեկէն՝ երկրէն վրայի լոյսը
պիտի ծածկուի » : Նշնպէս Զաքարիա կը գրէ.
« Եղիցի օր մի. եւ օրն այն յայտնի Տէառն, ոչ
տիւ իցէ՝ եւ ոչ գիշեր, եւ ընդ երեկս եղիցի լոյս » .
Զաքա. ԺԴ. 7. — « Օր ինչ պիտի ըլլայ, ու այն օրը
Տէրը լոյս պիտի եւ. ոչ յորեկ պիտի ըլլայ եւ ոչ գիշեր.
ու երեկոյն լոյս պիտի ծագի » . որովհետեւ վեց
ժամուն արեգակը խաւարեցաւ ու իննին բա-
ցուեցաւ :

Հ. Յիսուս այլ եւս պիտի չը խօսի :

Պ. Երբ Հոգին աւանդելու ատենը մօտե-
ցաւ, Յիսուս ծարաւի եմ կանչեց, եւ զի-
նորին մէկը սպունգը քացախով թաթխեց
ու եղէգի ծայրը անցնելով՝ Յիսուսի բերա-
նին մօտեցուց. եւ Յիսուս քացախին համը
առնելով՝ « Ամենայն ինչ կատարեալ է » կան-
չեց. Յովհ. ԺԹ. 30 :

Հ. Ինչո՞ւ համար ամենայն ինչ կատա-
րեալ է կրտս :

Պ. Որովհետեւ Դաւիթ կը գրէ. « Ետուն

'ի կերակուր ինձ լեղի եւ 'ի ծարաւ իմ արքուն-
ցին ինձ քացախ » . Սաղ. ԿԸ. 22. — « Ուրիշ-
կամար լեղի պոխն ու ծարաւ-եցայ քացախ խմող-ցին » :

Հ. Հրէաները ինչ ըսին Յիսուսի :

Պ. Քահանայապետները ու իշխանները
խաչին դիմացը կայնած՝ գլուխներն շարժելով
կրտսին. « Վա՛ն, որ քակիիր գտածարն եւ գե-
րիս առուրս շինէիր զնա. ապրեցո՛ւ զքեզ, քե՛ որ-
դի եւ Աստուծոյ՝ ե՛ջ 'ի խաչեդ » . Մատ. ԻԷ. 40.
— « Վա՛ն, որ քաճարը պիտի խաչէիր ու երեւ օրեւն
պիտի լինէիր. եւ ուրիշ ապրեցորդ. ինչ որ Աս-
տուծոյ որդի եւ խաչէր վա՛ն իջեր » :

Հ. Այդ մասին կանխիկ գրուած կար :

Պ. Այո՛, Դաւիթ կը գրէ. « Ամենեքեանց
որք տեսանէին զիս արհամարհէին զինեւ, խօ-
սէին շրքամբք եւ շարժէին զգլուխս իւրեանց » .
Սաղ. ԻԱ. 8. — « Զիս քաճարները ծառը ինչեմ, վրա-
ն ինչային, իրենց բերանով ինչեմ եւ գլուխ-
նին ինչ շարժէին » : Նաեւ քահանայապետները
եւ իշխանները իրարու կրտսին « Զայս ապ-
րեցոյց, զինքն ոչ կարի ապրեցուցանել. երբ քա-
գառոր է իսրայելի՝ իջցէ այժմ 'ի խաչեդ եւ հա-
ւատացուր դմա. երբ յուսացաւ յԱստուած,
փրկեացէ այժմ զդա՛ երբ կամի զդա. քանզի ասաց՝
Երբ Աստուծոյ որդի եմ » . Մատ. ԻԷ. 42. —
« Ուրիշները ապրեցորդ ու ինչ լոյսը ինչ ապրեցնել-
ելիս իսրայել խաչաւորն է, հիմա խաչէն վա՛ն ինչ ինչ » :

որ Կենանի ու Կապանի. եւ ելի Ասոր-ծոյ վրայ
յոյ՝ Գրէր է, Կենայ թող իրիէ ասիկայ ելի Կաթ. վասն
չի Ասոր-ծոյ որդի եւ ըսաւ ։

Հ. Այգպէս ըսեցնուն համար կանխիկ
գրուած կար ։

Պ. Այս, Սողոմոն կը գրէ. « Տեսցուք քի
ճշմարիտ իցեն քանք նորա, եւ փորձեսցուք
գլխաւորն դորա. եթէ իցի արդարեւ, որդի Աս-
տուծոյ, պաշտպանեսցի նմա. եւ փրկեսցի զնա
Աստուած ի մեռաց հակառակորդաց » . Իմաս.
Բ. 17. — « Տեսնանք ասոր խօսքերը ճշմարիտ էն .
Գրաւ վերջը իրիցենք ։ Ելի իրաւի որդի Ասոր-ծոյ է,
թող օգնէ՛ ասոր ու թող աշխատէ՛ իր ընտանիքին-
ն յեռիցն » ։

Հ. Յիսուս ի՞նչ եղաւ ։

Պ. Մինչեւ հիմայ հարցմանդ պատաս-
խանը շատ շուտ տուինք, բայց այս մէկ հարց-
մանդ պատասխանը տալու չեմ կրնար հա-
մարձակիլ ։

Հ. Ի՞նչ կայ, չըլլայ թէ Յիսուսը մեռաւ
ըսես ։

Պ. Այս, մեծ ձայնով կանչեց « Հայր,
ի մեռս քո առանդեմ զնոցի իմ » ըսելով՝ ամե-
նամարութիւն Հոգին աւանդեց Հօր Աստուծոյ
ձեռքը . Ղու. ԻԳ. 46 ։

Հ. Ո՛հ, այդ ի՞նչ կսկիծ էր որ տուիր .
այդ ալ գրուած կար ։

Պ. Այս, Եսայի կը գրէ . « Զի բառնանց
յերկրի կեանք նորա, յանօրէնութեանց ժողովրդ-
դեան իմոյ ի մահ վարեցաւ » . Եսայի ԾԳ. 8 .
— « Անոր կեանքը պիտի վերնայ երկրէս վրայէն, ու թո-
ղվերոյ մշտնջեր համար մեռնելու գնաց » ։

Հ. Խեղճ մայրը ի՞նչ ըրաւ, երբ որդւոյն
մահը տեսաւ ։

Պ. Մօրը ըրած լացերը և ողբերը ո՞ր լե-
զու կարէ պատմել ։

Հ. Ետքը ի՞նչ ըրին Յիսուսի մարմինը ։

Պ. Յովսէփ անուանով մի արդար մարդ կար
Արեմաթիայ քաղաքէն, գնաց Պղղատոս դա-
տաւորին աղաչեց, որ Յիսուսի մարմինը իրեն
չնորհէ թաղելու համար. եւ երբ դատաւորը
Յիսուսի մարմինը չնորհեց, Յովսէփ՝ Նիկողի-

մոտին հետ 'ի միասին խաչէն վար առին , ու մաքուր կտաւօք պատեցին ու վիմէն փորած մի նոր գերեզման կար , անոր մէջ թաղեցին ուրբաթ երեկոյին , և գերեզմանին դրան բերանը մի մեծ քարով գոցեցին , զոր Հրէաներն ալ կնքեցին :

Հ. Ինչո՞ւ համար կնքեցին գերեզմանը :

Պ. Յիսուս առաջուց քանի անգամ ըսած էր թէ՛ երեք օրէն յարութիւն պիտի առնեմ . անոր համար գերեզմանը կնքելէն զատ , շատ զինուորներով կը պահէին , որ չըլլայ թէ Յիսուսի աշակերտները գիշերը քան մարմինը գողնան տանին եւ ուրիշ տեղ պահեն ու յարութիւն առաւ ըսեն :

Հ. Յիսուսի թաղուելուն համար կանխիկ գրուած կա՞ր :

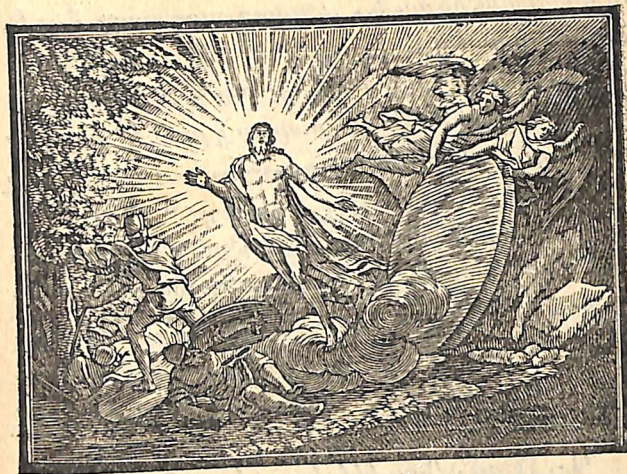
Պ. Այո՛ , Յովք երանելին կը գրէ . « Ինքն 'ի գերեզման գնաց , եւ 'ի տապանի տրեցաւ » . Յովք ԻՍ. 32 . — « Ինչը գերեզմանին մէջ գնաց եւ արդէն կեցաւ » :

Հ. Ետքը ի՞նչ եղաւ Յիսուս :

Պ. Կիրակի լուսնայիք գիշերը շատ մեծ շարժումներով յարութիւն առաւ :

Հ. Գերեզմանին մէջ քանի՞ ժամ կեցաւ :

Պ. Իբր 33 ժամ կեցաւ , որ ուրբաթու , շաբաթի եւ միաշաբաթի երեք աւուրց ժամերէն կը բաղկանայ :

Հ. Մարմինը քանի որ գերեզմանին մէջ էր , հոգին արդեօք ո՞ր տեղ էր :

Պ. Հոգին դժոխքը իջաւ՝ ու այն տեղ եղած հոգիներուն քարոզեց 33 ժամ :

Հ. Ուսկից յայտնի է այդ :

Պ. Պետրոս կը վկայէ . « Թեպէտ եւ մեռաւ մարմնով , այլ կենդանի է հոգեւով : Որով եւ ոգեւոյն որ էին 'ի բանտին , երբեայ քարոզեաց » . Ա. Պետ. Գ. 19 . — « Թեպէտ մարմնով մեռաւ , հոգեւով 'ի յայտնի է . ու բանտին մէջ եղած հոգիներուն գնաց քարոզեց » :

Հ. Քարոզելէն ետքը ի՞նչ ըրաւ :

Պ. Ադամին սկզբնական մեղացը համար դժոխքին մէջ արգելուած նահապետներուն

և մարգարէներուն , և բոլոր արդարոց հոգիները ազատեց :

Հ. Ատոնց ազատուիլը ուսկից յայտնի է :

Պ. Ահա նախ Զաքարիա գրած է՝ ինչպէս որ վերը ըսինք . « Դո՛ւն չո՛ւ արիւնիդ ուրիշով քանիքն ինչի կապողաճները արշալիցիդ » : Եւ երկրորդ Մատթէոս կը գրէ . « Գերեզմանք բացան եւ բազում մարմինք ննջեցելոց սրբոց յարեան » . Մատ. ԻԷ. 52. — « Գերեզմանները բացուեցան՝ ու շատ Թաւաճ սորբերո՛ւ մարմինները յարո՛ւնին առնի » :

Հ. Յիսուսի յարութիւնն առնելը կանխիկ գրուած կար :

Պ. Այո՛ , Դաւիթ կը գրէ . « Յարիցէ Աստուծոյ եւ ցրուեսցին ամենայն քղնամիք նորա » . Սաղ. ԿԷ. 1. — « Աստուծոյ յարո՛ւնին պիտի առնէ որ անոր լինիսները պիտի ցրուին » :

Հ. Յիսուսի յարութիւնն առնելը ուսկից յայտնի եղաւ :

Պ. Մարիամ մագթաղենացին այն կիրակի առաւօտուն կանուխ գերեզմանը գնաց , և տեսաւ գերեզմանին բերնի քարը մէկ կողմ դարձուցեր են , ու Յիսուսին մարմինը այն տեղ չը կայ . ինքը սկսաւ անմխիթար սգով լալ թէ արդեօք ի՛նչ եղաւ . այդ միջոցին յանկարծակի ճերմակ լաթերով երկու հրէշտակ երեւցան ու ըսին . « Ո՛վ ինչի , Դո՛ւն ինչ՝ ի՞նչ ու՛րիշ ինչներ ալ

կային և անոնց ալ ըսին . « Զի՞ խնդրէք զկեցողինքն ընդ մեռեալս , չե՛՛ստ , այլ յարեաւ » . Ղու. ԻԴ. 5. — « Կենդանին ինչ՞ Թաւեւերո՛ւն Թե՛ ինչի՛նք » . անիկայ այս պէ՛տ լինայ , յարո՛ւնին առնի » :

Հ. Յարութիւնն առնելէն ետքը աշակերտներուն երեւցաւ :

Պ. Այո՛ , այն կիրակի առաւօտուն Գալիլեա գնացին աշակերտները եւ Յիսուս այն տեղն էր . երբ տեսան , ոտքը ինկան ու երկրպագութիւն ըրին ու շատ խնդացին , եւ միջերնուն ոմանք ալ կասկածի մէջ ինկան թէ արդեօք ասիկայ է . այսպէս երբեմնակի աշակերտներուն կերեւնար ու կը մխիթարէր , ու կը խրատէր մինչեւ քառասուն օր :

Հ. Քառասուն օրէն ետքը ի՛նչ ըրաւ :

Պ. Քառասուն օրը որ լմացաւ , աշակերտները առաւ Զիթենեաց լեռը տարաւ . այն տեղ շատ պատուէրներ տալէն ետքը ըսաւ . « Տուաւ ինձ ամենայն իշխանութիւն յերկինս եւ երկրի . որպէս առաքեաց զիս Հայր , եւ ես առաքեմ զմեզ , Գնացի՛ք այստե՛ս եւ աշակերտեալք զմեզ , Գնացի՛ք այստե՛ս , մկրտեցէք զնոսա յացիք զամենայն հեթանոսս , մկրտեցէք զնոսա յացիք զնոսա Հօր եւ Որդւոյ եւ Հօգւոյն սրբոյ . Ուսուցիք նոցա պահել զամենայն՝ որ ինչ պատուիրեցի մեզ » . անառապի՛կ եւ ընդ մեզ եմ զամենայն առաքս եւ իմեցեալի կատարած աշխարհի » . Մատ. ԻԸ. 18-20. — « Ինչ պո՛ւս Բոլոր իշխանութիւնը , ի՛նչ եր-

լընդին մեջ և ինչ երկրիս վրայ . ինչպէս որ իմ Հայրս լին
ղբից , ես ալ յեղ ինչպէս = Ասիից եփքը գնացէ՛ս
հեթանոսներուն չարողեցէ՛ս , ու միտեցէ՛ս զանոնս Հօր
և Որդոյ և Հոգոյն արեւոյ անոնով = Ու ես յեղ ինչ
որ պատուիրեցի , անոնց սորվեցողե՛ս որ պահեն = Ահա
եւ յեղ հեփ եմ մինչեւ աշխարհիս վերջը » : Եւ այս
ամենէն զատ պատուիրեց որ մինչեւ Հոգին
սուրբ իրենց վրայ չը գայ , Երուսաղեմէն չեւ
լին եւ ուրիշ տեղ չերթան :

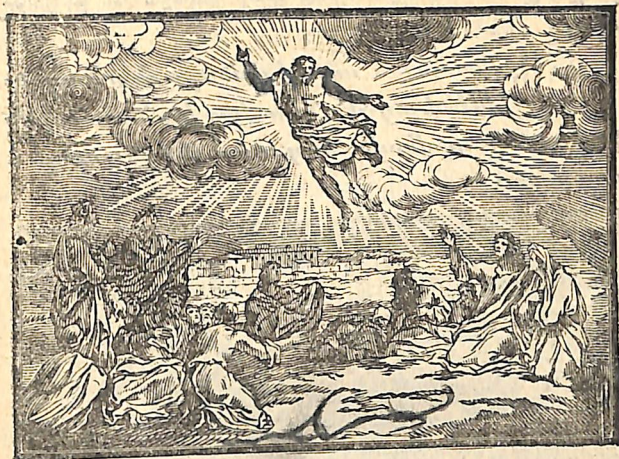
Հ. Հոգին սուրբ ինչո՞ւ պիտի գար :

Պ. Յիսուս առաջուց խոստացեր էր թէ ,
իմ ձեզ տուած պատուէրներս բոլորը ձեր
միտքը չը մնար , կը մոռնայք . ես երբ երթամ
սուրբ Հոգին կը զրկեմ , որ գայ ձեր միտ
քը ձգէ իմ ձեզ սորվեցուցածներս , նաեւ
մխիթարէ զձեզ ու տրամուծիւննիդ փարա
տէ . և մանաւանդ վախերնիդ վերցնէ ու սըր
տերնիդ ամուրցնէ . անոր համար պատուի
րեց Երուսաղեմէն չը հեռանալ մինչեւ Հոգին
սուրբ գայ :

Հ. Ետքը ո՞ւր գնաց Յիսուս :

Պ. Այս պատուէրները տալէն ետքը ա
շակերտները օրհնեց ու դէպ ՚ի երկինքը համ
բարձաւ եւ գնաց Հօր Աստուծոյ աջ կողմը
նստաւ : Մար. ԺԶ. 19 :

Հ. Յիսուսի համբառնալը կանխիկ գըր
ուած էր :

Պ. Այ՛ն , Դաւիթ կը գրէ թէ՛ « Համբար
ձաւ Աստուած օրհնութեամբ եւ Տէր մեր ճայնիս
փողոյ » . Սաղ. ԽԶ. 6. — Մէր Տէր Աստուծոյ
օրհնութիւնով ու խորէ յայնեղով համբարձաւ » :

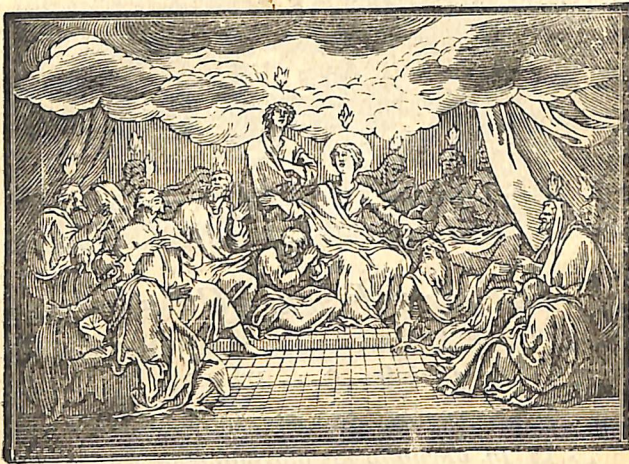
Հ. Այդ միջոցին աշակերտները ի՞նչ ըրին :

Պ. Աւագներն տնկեր դէպ ՚ի երկինքը
կը նայէին , մինչեւ որ Յիսուս ամպին մէջ մը
տաւ . ետքը մարդակերպ երկու Հրեշտակներ
երեւեցան ճերմակ լաթերով ու ըսին « Ա՛րք
գալիլեացիք , զի՞կայք հայեցեալ ընդ երկինս . այս
Յիսուս՝ որ վերացան ՚ի ձեռն յերկինս , սոյնպէս
եկեացէ զորօրինակ տեսէք զնա երբեալ յերկինս » .
Գործոց Ա. 11. — « Ո՛վ Գալիլեացի մարդիկ , ի՞նչ խա
նէր ինչպիսի երեւոյթ . այս Յիսուս որ յիշատակէր

իկնիւր եւս , նշնալէս պիտի գայ ինչպէս որ երկինքը
երկալը պէտք աս :

Հ. Այնուհետեւ աշակերտները ուր գացին :

Պ. Չիթենեաց լեռնէն վար իջան ու եկան
վերնատունը մօտան և դուրս չեւան մինչեւ
տասը օր :

Հ. Յիսուս իւր խոստմունքը կատարեց :

Պ. Այո՛, տասը օրէն վերջը , կիրակի ա-
ռաւօտուն երեք ժամուն աշակերտները ՚ի
միասին վերնատունը նստած էին , ինչպէս որ
կը գրէ Գործ առաքելոց , « եւ եղեւ յանկար-
ծակի հնչիւն յերկնից՝ եկեալ իբրեւ սաստիկ հող-
մոյ , եւ ելից զամենայն տունն յորում նստիին .
եւ երեսեացն նոցա բաժանեալ յեզուս իբրեւ ՚ի
հրոյ , եւ նստաւ իւրաքանչիւր ՚ի վերայ նոցա :

եւ լցան ամենեքեան Հոգով սրբով , եւ սկսան
խօսիլ յայլ լեզուս՝ որպէս Հոգին տայր բար-
բառել նոցա » . Գործ . Բ . 2 . — « Յանկարծակի
երկինքէն սաստիկ հողի յայն մը եկաւ , ինչ որ լեցաւ
նախած պոռներնին . որ երեւոյսն անոնց իրաւի բաժ-
նուած լեղոններ , որ իւրաքանչիւրին գլխուն վրայ
հանգչեցաւ : Բոլորն ալ Հոգով սրբով լեցուցան որ
սկսան պէտալ պէտալ լեղոններ խօսել , ինչպէս որ Հոգին
իւրաքանչիւր անոնց բարբառել » :

Հ. Ետքը ի՞նչ ըրին աշակերտները :

Պ. Իսկոյն վախերնին գնաց եւ այն ատեն
Յիսուսի ով ըլլալը հաստատապէս հասկցան .
բայց ի՞նչ օգուտ որ նա արդէն համբարձեր
էր . ուստի այնքան սրտերնին վառեցաւ
Յիսուսի սիրուն համար , որ կարծես թէ
կը կանչէին՝ թէ Յիսուսի համար մեռնելը
պատրաստ ենք , մեռցունող եթէ կայ՝ թող
գայ :

Հ. Ասկէց առաջ հասկցած չէին Յիսուս
սի ով ըլլալը . եթէ հասկցած չէին ինչո՞ւ
անոր աշակերտ եղած էին :

Պ. Թէպէտ հասկցած էին , բայց գեռ
հաւատքնին թերի էր . եւ այս պատճառաւ
Յիսուսի համար մեռնիլ չէին ուզեր . ինչ-
պէս որ մատնութեան գիշերը ցոյց տուին
Յիսուսը թողլով եւ փախչելով . եւ ետքը կը
պահուէին վախերնուն : Սակայն Հոգին սուրբ

գալէն ետքը ամենեւին չը վախցան մեռնելէն . անոր համար կը հասկցուի որ Յիսուսի ուր ըլլալը Հոգին սուրբ իջնալէն ետքը աղէկ հասկցած են :

Հ. Հոգին սուրբ իջնելը կանխիկ գրուած կ'ար :

Պ. Այո՛, Յովէլ մարգարէն կը գրէ . « Յառաջ յետինս հեղից 'ի հոգւոյ իմմե 'ի վերայ ամենայն մարմնոյ եւ մարգարեացիս ուստերք մեր եւ դստերք մեր » . Յովէլ . Բ . 28 . — « Եպֆօ օրերը իմ հոգիէս պիտի լսաիմ Բոլոր մարդոց վրայ , յեր Կալիկէս » — յեր աշխիւները պիտի մարգարեանան » :

Հ. Ետքը ի՞նչ ըրին աշակերտները :

Պ. Բոլորն ալ իրարմէ զատուեցան ու գնացին բոլոր աշխարհքին քարոզեցին Աստուծոյ աւետարանը ու երկնքին արքայութիւնը , եւ Յիսուսի կամբը եւ պատուէրները բոլոր ժողովրդոց հասկցուցին . և իրենց քարոզութիւնը ընդունող եւ Յիսուսի հաւատացողներուն անունը չրիստոնէայ զրին Անտիոք քաղաքին մէջ , ինչպէս որ առաջի հարցմունքին պատասխանը այս քրիստոնէայ բառն էր : Ահա՛ այս է քրիստոնէայ անուան սկիզբը :

Հ. Աշակերտներն ալ հրաշք ըրին :

Պ. Այո՛ , Յիսուսի անունովը շատ հրաշքներ ըրին . կաղերը քաղցուցին , դիւան հարները բժշկեցին , մեռելներ ողջնացուցին ,

քորոտներ սրբեցին , և այս ամենէն զատ՝ մինչեւ անգամ Պետրոսի շուքը , և Պօղոսի երեսի քրտինքը սրբած Թաշկինակը հրաշք կրնէին : Գործոց Ե . 13 . — Եւ ԺԹ . 12 :

Հ. Աշակերտները ետքը ի՞նչ եղան :

Պ. Բոլորն ալ Յիսուսի սիրուն համար շատ տեսակ չարչարանքներ կրելով մեռան հրէից եւ հեթանոսաց ձեռքովը :

Հ. Աշակերտները ինչո՞ւ կը մեռնին Յիսուսի համար :

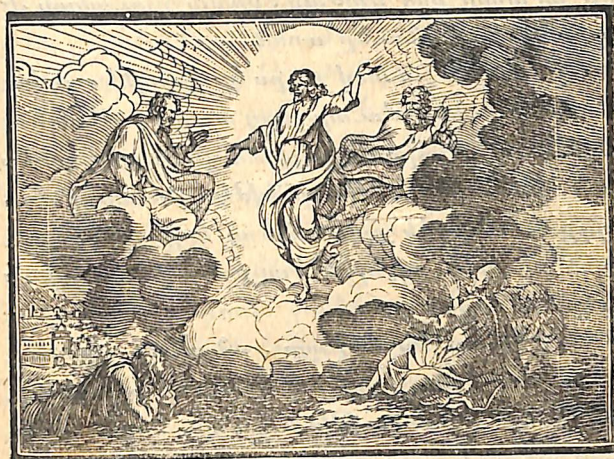
Պ. Յիսուսի քով երթալու համար , ինչպէս Յիսուս առաջ ըսած էր , « Եթէ որ զիս պաշտեսցի , զկնի իմ եկեսցի՝ եւ ուր եսն եմ , ահա եւ տեսցի » . Յով . ԺԲ . 26 . — « Եթէ պաշտօնեայն իմ եղիցի » . Յով . ԺԲ . 26 . — « Եթէ որ թիւ զիս կը պաշտէ , իմ եպեհէս իոգայ . և ես ո՛ր որ ըլլամ , իմ պաշտօնեայներս ալ այն պէշ պիտի ըլլան » : Ահա՛ հիմայ հասկցա՞ր քրիստոսի ուր ըլլալը , որ վերը պատմած Յիսուսն է , վասն զի ինքը Աստուած է ու զմեզ սատանայի գերութեանէն ազատելու համար աշխարհք եկաւ մարմին առաւ :

Հ. Մարմին որ չառնէր , զմեզ չէ՞ր կրնար ազատել :

Պ. Կրնար ազատել , բայց Եսայի կըսէ , « Ո՞ր գիտաց զմիտս Տեառն , եւ ո՞ր եղեւ նմա խորհրդակից » . Եսայի Խ . 13 . — « Տիրջը Բիւրջ » , և իսկ ո՞վ անոր խորհրդակից եղաւ » :

Աստուծոյ խորհուրդը մեր խելքէն եւ միտքէն վեր է, մենք կարող չենք քննելու. բայց այսքան կրնանք հասկնալ որ՝ աշխարհք որ եկաւ, մարդոց հետ պիտի խօսակցէր ու երկնքի Թագաւորութիւնը պիտի քարոզէր. եթէ մարմին չառնէր, մահկանացու մարդոցմէ ո՞վ կարող էր զանիկայ տեսնալու եւ կամ հետը խօսակցելու, ինչպէս որ երեք աշակերտները, Պետրոս, Յակովբոս, եւ Յովհաննէս առաւ ու Թափօրական լեռը հանեց, եւ այն տեղ այլակերպեցաւ ու իւր Աստուածային փառքը ցոյց տուաւ անոնց, եւ Մովսէսն ու Եղիան ալ երեւցան ու Յիսուսի հետ կը խօսէին, եւ այն ճարտարախօս Պետրոսը եւ կամ միւսները Յիսուսի Աստուածային փառքը որ տեսան, զարհուրեցան ու երեսնուն վըրայ գետինը ինկան. չը կարողացան մէկ բան մը խօսիլ Յիսուսի հետ, եւ երբ որ այն Աստուածային փառքը մարմնով ծածկեց, այն ատեն Պետրոս կարողացաւ հետը խօսիլ ու ըսել, « Տէ՛ր, բարեւոք է մեզ աստ լինել. եթէ կամիս՝ արացցուք գերիս տաղաւարս. մի քեզ, եւ մի Մովսիսի, եւ մի Եղիայի » . Մատ. ԺԷ. 4. — « Ո՛վ Տէ՛ր, լա՛ւ է որ Տէ՛նք այս գեղ ինչպէս. լի է որ կաթիւ երէք խրճիթ լինէնք, Տէ՛ր Բե՛ղի, Տէ՛ր Մովսիսի եւ Տէ՛ր Եղիայի » : Եթէ այսքան խօսքերով չը կրցար

հասկնալ, վախնամ մեր աշխատանքը պարապի գնաց, եղբայր :

ՇԱԻԻՂ Թ.

Հ. Մի՛ վախնար, եղբայր, քու աշխատանքդ պարապի չը գնաց. աղէկ հասկցոյ քրիստոնեայ անունը, ու քրիստոսի հաւատացի եւ անոր անունովը մկրտուեցայ. բայց աղէկ չեմ գիտեր քրիստոնէութեան նշանը, ուստի կաղաչեմ, մեզ հասկցուր որ նոյն ճանապարհին հետեւելով՝ երբ մեռնիմ, քրիստոսի քովը երթամ, ինչպէս որ ինքը խոստացած է :

Պ. Մի՛ արտօրար, անոր քովը երթալու դեռ շատ ժամանակ կայ, արդեօք որքան

բարձր լեռներ և քարաժայռ ճամբաներ կան անցնելիք, եւ որքան նեղ դռներ կան մտնելիք՝ որ անոր քով երթաս, միայն բաւական չէ քրիստոնեայ անունը ստանալ :

Հ. Ինչո՞ւ չուտով աչքս կը վախցնես քրիստոնէութիւնը դժուար ցոյց տալով, չե՞ս տեսներ որ աշխարհիս մէջ այսքան քրիստոնեայներ կան. քրիստոնէութիւնը եթէ դժուար լինէր, այդքան մարդիկ քրիստոնեայ կը լայնէին. այդքան մարդիկ ըլլալէն ետքը ես ինչո՞ւ պիտի չը կրնամ ըլլալ :

Պ. Իրաւ ես եղբայր, անունով քրիստոնեայ շատ կան, բայց լոկ անունով քրիստոնէութիւնը նշանակութիւն չունի, ապա գործքով պէտք է. զոր օրինակ ամեն արհեստաւոր իր ձեռքին գործքովը կը ճանաչուի, նոյնպէս քրիստոնեայն ալ բարեգործութիւնով պիտի ճանաչուի :

Հ. Ի՞նչպէս գործ պէտք է :

Պ. Գործին որպիսութեան օրինակը ցոյց կը տամ քեզ, մտածէ՛ և անոր համեմատ քրիստոնէութեան արժանի գործ գործելու ջանա՛ :

Հ. Յոյց տուր նայիմ ի՞նչ օրինակ է :

Պ. Ահա քեզ ըմբիշները օրինակ պիտի տամ. ինչպէս ըմբիշները իրենց առաջի հաւ գուած ծանր լաթերը կը հանուին ու մէկ թեթեւ լաթ կը հագուին, իւրով կ'օծուին

եւ կելան հրապարակը կը կայնին, որպէս զի տեսնողները գիտնան թէ ըմբիշ են. բայց այն ըմբիշը որովհետեւ ելաւ հրապարակը կայնեցաւ, պէտք է որ իր դիմացինին հետ ըմբիշանալու ժամանակ յաղթէ, որ մարդոցմէ պսակ եւ գովասանութիւն առնէ, եւ եթէ այն ըմբիշին վրայ ըմբիշութեան բոլոր նշանները երեւնան ու իր մրցակցին հետ ծեծկուելու կերպը չը գիտնայ, եւ կամ թուլութեամբ շարժի, որ ինքը յաղթուի, անոր ըմբիշութեան անունը ի՞նչ օգուտ կունենայ. եթէ իր մրցակցին չը պիտի կրնայ յաղթել, անոր ըմբիշ կըսուի՞, պսակ եւ կամ գովասանութիւն կրնայ ստանալ :

Հ. Քրիստոնէութիւնը ըմբիշութեան օրինակ է :

Պ. Այո՛, դու հիմայ առաջի մեղացի ծանր լաթերը հանեցիր ու մերկացար՝ աւազանը լուացուելով, եւ սուրբ Մեռնով օծուեցար, թեթեւ լաթի տեղ քրիստոսը հագուեցար, ինչպէս Պօղոս կըսէ. « Որք միանգամ 'ի Քրիստոս մկրտեցարոք՝ զՔրիստոս զգեցեալ եք » . Գաղ. Գ. 27. — « Դո՛ւք որ Ձե՛կ անգամ Քրիստոսի անունով մկրտուեցաք՝ Քրիստոսը հագած էք » : Ուրեմն անկից յետոյ պէտք է որ թշնամիդ հետ ծեծկուիս ու յաղթես անոր՝ որ քրիստոսէն պսակ առնես :

Հ. Իմ թնամիս ուլէ, որ հետը ծեծկուիմ:

Պ. Քու թնամիդ սատանան է, ինչպէս որ Պետրոս կը գրէ. «Արքո'ն լերոսք' նսկեցէ՛ք, զի ոսոխն ձեր սատանայ իբրեւ զառիւծ գոչէ, շրջի եւ խնդրէ՛ քեզ գով կյանիցէ. Ա. Պետ. Ե. 8. — «Արև'ն կեցէ, լասն լէ յեր լշնաթին ասախանն աւի-ծի պէս պաւլո՛ւ իւր պաի' լէ ո՛վ պիտի իլէ» = Զոր օրինակ հիմայ դուն քրիստոնեայ անուն ստացար՝ ու քու թնամիդը՝ սատանային հետ չը ծեծկուիլ ու չը յաղթելէդ ետքը՝ թուրու թեամբ շարժիս ու դու անորմէ յաղթուիս՝ քու քրիստոնեայ անունէդ ինչ օգուտ կըլլայ քեզ. քու մերկանալդ, աւազանը մկրտուիլդ, ու սուրբ Մեռնոյ օծուիլդ, և կամ Քրիստոս հագուիլդ քեզ ինչ օգուտ կունենան:

Հ. Քրիստոնէութեան նշանը սորվեցուր ինձ. այլ եւս խելքս կը կտրէ սատանային յաղթելու:

Պ. Շուտով քրիստոնէութեան նշանը սորվեցնելու չեմ կրնար համարձակիլ, մինչեւ որ քու միտքդ մի լաւ չը քննեմ, որ չըլլայ թէ Քրիստոսի ըսած առակը քու գործոյդ յարմար գայ:

Հ. Քրիստոսի ըսած առակը ինչ է:

Պ. Ղուկաս կը գրէ, «Ո՞վ որ 'ի մէնջ կամիցի շինել աշտարակ, եւ ոչ նախ նստեալ համարիցի զծախսն՝ երբ ունիցի՞ քաւական 'ի կա-

տարումն. Զի գուցէ իբրեւ արկանիցէ հիմն՝ եւ ոչ կարիցէ կատարել, ամենեքին որ տեսանիցեն՝ սկսանիցեն ծաղր առնել զնա եւ ասել, քե այս այր սկսաւ շինել՝ եւ ոչ կարաց կատարել» . Ղու. ԺԴ. 28-31. — «Զիւլէ ո՛վ ինչէ քոն շէնել, եւ աւալ չը նստի ծախսը հաշուել, լէ ինչո՞յ գլուխ հանել, որ չըլլայ լէ քանը կիճ յգէ եւ քոնը ինսպ փայ. այն ասիւն պէտքը իսկին այն մարդը ծաղը ընել ու ընել լէ, այս մարդը քոնը շէնելու ասա՝ ու չը ինչո՞յ գլուխ հանել»:

Հ. Քրիստոնէութիւնը տուն շինելու օրինակ է:

Պ. Այո, սուրբ Երրորդութիւնը ճանաչել եւ հաւատալը քրիստոնէութեան հիմն է, ինչպէս որ Պետրոս երբ Քրիստոսը ճանաչեց ու Որդի Աստուծոյ դաւանեցաւ, Քրիստոս ըսաւ՝ «Դու ես վեմ, եւ 'ի վերայ այդր վիմի շինեցից գեկեղեցի իմ» . Մատ. ԺԶ. 18. — «Դոն քար ես, ու այդ քարին վրայ, այսինքն՝ քո այդ քաւան-լիւանդ հաւաքոյ վէին վրայ պիտի շէնեմ իմ եկեղեցին»:

Հ. Մի ուրիշ վկայութիւնով կրնամ հաստատել քրիստոնէութեան հիմը, և կամ Քրիստոսի ըսած վէմը՝ մեր հաւատքին ըլլալը:

Պ. Ահա Պօղոս կը գրէ, «Իբրեւ իմաստուն ճարտարապետ հիմն եղի. բայց այլ է որ շինեն. այլ իւրաքանչիւր որ զգոյշ լիցի՝ քե ո՞րպէս շինի-

ցի, զի հիմն այլ՝ որ ոչ կարէ դնել քան գեղեպն՝ որ է Յիսուս Քրիստոս » . Ա. կորն. Գ. 10. — « Իմաստուն վարպետի պէս հիմը յգեցի . Բայց վրան քուն չենողը ուրիշէ, ու ամենքն ալ իող շփոշանան ու իող ծառքէն իւր այս հիմին վրայ ի՞նչպէս քուն չենել պիտի է, այս Բրոմատ հիմին ի՞նչպիսի Բնա մէկը ուրիշ հիմ չընենար Բնել, վասն զի այս հիմը Յիսուս Քրիստոս է » :

Հ. Ատոր խելքս հասաւ, բայց Պողոսը խօսք մը ըսաւ, ատոր միտքը ինձ հասկցնուր, ինչո՞ւ կըսէ թէ « Ամենքն ալ իող շփոշանան քուն չենելուն՝ իւր ի՞նչպէս չենել պիտի է » :

Պ. Ահա՛ Պողոս այդ խօսքին տակը գրած է . « Երբ որ շինէ ի վերայ հիմանս այսորիկ ոսկի, արծաթ, ականս պատուականս, փայտ, խոտ, եղեգն, իւրաքանչիւր գործն յայտնելոց է . զի օրն ընտրեցի . զի հրով յայտնելոց է . Եւ զիւրաքանչիւր գործն զիարդ եւ իցի՝ հոնքն փորձեսցի . Երբ ուրուք գործն զոր շինեաց՝ կացցի, վարձս առցի . Եւ երբ ուրուք գործն այրեսցի՝ տուժեսցի, բայց ինքն կեցցի . այլ այնպէս՝ որպէս թէ ի հուր » . — « Ո՛վ որ իւր չենէ այս հիման վրայ ոսկի, արծաթ, պապոսական քարեր, փայտ, խոտ, եղեգ, ամեն մէկուն գործքն ալ պիտի յայտնուի . որ ընդհանրէր գիտցուի . ու իրաւով պիտի յայտնուի . ամեն մէկը ինչ գործք որ ունի, իրաւով պիտի իրոյնուի . որուն գործքը որ իրաւի Գիմանայ եւ չայրի, անոր պէրը

վարձը կանէ . Եւ որուն գործքը որ իրաւի Գիմանայ ու չայրի, անոր պէրը պիտի պաշտուի ու իրաւին մէջ կեցածի պէս պիտի ապրի » :

Որովհետեւ հիմը ձգեցի կըսէ, հիմայ մենք այս հիմը ի՞նչպէս պիտի հասկնանք . արդեօք Պողոսը ժողովրդոց տուն կը շինէր, որ հիմը ձգեցի կըսէ, ոչ, ապա իրեն քարոզութեան հաւատացողներուն սրտին մէջք հաւատոյ հիմը ձգեց, ինչպէս որ վարը կը վկայէ, « Այս հիմը Յիսուս Քրիստոս է » . բայց այս հաւատոյ հիման վրայ տուն պիտի չենէր վերը գրած նիւթերով : Ոսկի, արծաթ, եւ պատուական քարերը՝ բարեգործութեան տան նիւթերն են . փայտ, խոտ, եղեգն՝ մեղաց տան նիւթերն են . ոմանք բարեգործութեան տուն կը շինեն եւ ոմանք ալ մեղաց տուն . բայց ի կատարածի աշխարհիս՝ ամեն մէկուն շինած տունը կրակով պիտի փորձուի, վերը ըսած բարեգործութեան տան նիւթերը կրակին մէջ անփորձ մնալով՝ եւս քան զեւս կը պայծառանան . իսկ մեղաց տան նիւթերը կրակի չը գիմանալով՝ կայրին, ու այն նիւթերուն տէրն ալ այն կրակին մէջ պիտի ապրի յաւիտեան . ահա՛ հասկցա՛ր, գնա՛ բարեգործութիւն գործէ, որ քրիստոնէսը ըլլալը յայտնի ըլլայ :

Հ. Եթէ բարեգործութիւն չունենամ,
քրիստոնեայ ըլլալս յայտնի չըլլար :

Պ. Զըլար յայտնի . որովհետեւ Յակոբոս
կըսէ . « Զի՞նչ օգուտ իցի, եղբարք իմ, երբ ասի-
ցի որ հաւատս ունեյ՝ եւ գործս ոչ ունիցի . միքե
կարիցե՞ն հաւատքն ապրեցուցանեյ զնա . . . : Կա-
մի՞ս գիտեյ, ո՛վ մարդ սնուտի, զի հաւատք ա-
ռանց գործոց դատարկ են » . Յակո. Բ. 14. —
« Ի՞նչ օգուտ կընէ եղբայրներս, թէ որ մէկը ըսէ հա-
ւատքս ունիմ, եւ գործ չունենայ . միե՛ն այն լոյ՛ հա-
ւատքը կընայ աղաքել լինալ . . . : Կո-ղե՞ս գիտնալ
ոչ առաջ մարդ, առանց գործի՛ հաւատքս մեռած է » :

Հ. Այսպէս ուրիշ գրող եւս կայ :

Պ. Ուրիշ մարդոց գրածը ի՞նչ պիտի ընես,
Քրիստոս ինքը վկայեր է . « Բագումք ասիցեն
ցիս յառուր այնմիկ . Տէր Տէր՝ ո՞չ յանուն քո մար-
գարեացար, եւ յանուն քո դէսս հանար, եւ յա-
նուն քո զօրութիւնս բագումս արարար . եւ յայն-
ժամ ասացից ցնոսա՛ երբ ոչ երբեք գիտեի զմեզ .
ի բաց կացեք յիսկն ամենեքեան՝ ոյք գործեիր
զանօրեցնութիւն » . Մատ. Է. 22-24. — « Այն օրը
շապերը պիտի ըսեն ինչ . Տէր Տէր՝ լե՞ որ չո՛ւ անո-
նովք մարգարէո-թիւն ըրինք, ո՛ւ շէ-տէր հանեցինք, եւ
չո՛ւ անոնովք շապ հրաշքներ ըրինք . այն ասիւն անոնց
պիտի ըսէ՛ թէ՛ բնա՛ լե՛մ ճաննար զձեղ . անդին ի՞նչ
սո-նեցէ՛ք չո՛ւէս Բոլոր մեզ գործողներ » :

Տեսա՞ր որ Քրիստոս ալ չը ճանչնար բարե-

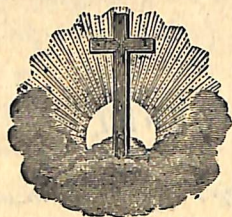
գործութիւն չունեցող մարդը . ո՛չ թէ միայն
հաւատալդ, մինչեւ անգամ եթէ այն հա-
ւատքովք հրաշք ալ ընես, քրիստոնեայ ըլ-
լալդ յայտնի չըլլար առանց բարեգործու-
թեան . նոյնպէս դու Քրիստոսի հաւատալով
անոր անունը վրադ առնես, ու քրիստոնէու-
թեան հաւատոյ հիման վրայ բարեգործու-
թեան տուն որ չը շինես, այն ատեն վերը
պատմած տանը առակին պէս քու թշնամիդ՝
սատանան կրակի գրեզ ծաղը ընել ու ըսել .
« Այս մարդը Քրիստոսի հաւատալով ո՛ւ անոր անոնով
Պրպո-տիւմ չիսպանեո-թեան հիմը յիցեյ, Բայց հաւա-
տոյ հիմին վրայ Բարեգործո-թեան պո-ն չը կըսա՛ լե-
նել » : Հասկցա՞ր առանց գործքի հաւատքիդ
ոչինչ ըլլալ :

ՇԱԽԻՂ Ժ.

Հ. ԵՂԲԱՅՐ, որքան դժուարակիր բաներ
կան մեզ կառաջարկես, տեսակ տեսակ օրի-
նակներով քրիստոնէութիւնը դժուար ցոյց
տալու համար . բայց իմ հոգիս այնքան կը փա-
փաքի որ, Քրիստոսի ծառայութեան լուծը
որքան ծանր ըլլայ, յօժարութեամբ վերցը-
նելու պատրաստ եմ, եւ անոր պատուէր-
ները անթերի կատարելու յանձնառու եմ .

դու միայն թէ քրիստոնէութեան նշանը հասկըցուր, կաղաչեմ զքեզ:

Պ. Ես շուտով քեզ քրիստոնէութեան նշանը ցոյց չէի տար՝ մինչեւ բոլոր զգուշանալիք խրատները չը հասկցուցած, բայց յօժարութեանդ եւ կամ սրտիդ բաղձանքին նայելով՝ աւելորդ սեպեցիք հիմայ այն բոլոր բաները զրուցել. վասն զի զանոնք վերջն ալ կրնանք հասկցնել, հիմայ քեզ հասկցնելիքս այս է, քրիստոնէութեան արտաքին երեւնալուն նշանը՝ քրիստոսի սուրբ եւ պատուական խաչն է, ինչպէս որ ամեն ատեն երեսնիս կը խաչակնքենք ու խաչին պատիւ եւ պաշտօն կը մատուցանենք:

Հ. Ինչո՞ւ քրիստոնէայնէրը այդքան պաշտօն կրնեն քրիստոսի խաչին:

Պ. Հարեւանցի մի բան չը կարծես քրիստոսի սուրբ խաչը. վասն զի խաչը մեր փրկութեան գործիքն է, ինչպէս որ վերը Բ. Շաւղին մէջ ըսինք՝ թէ քրիստոս եթէ չը խաչուէր,

այս մարդկային բնութիւնը սատանայի գերութենէն չէր ազատեր. անոր համար քրիստոսի խաչին պատիւ եւ պաշտօն կը մատուցանեմք, եւ ՚ի նմա Բանին Հօր կերկրպագանեմք:

Հ. Հիմայ երեսո խաչակնքելով քրիստոնէայ կը լլամ, այդ բաւական է քրիստոնէութեան:

Պ. Երբ երեսդ խաչակնքես, տեսնողները կը հասկնան, որ քու վրայ քրիստոնէութեան անուն կայ, բայց ինչո՞ւ համար կը խաչակրնքես երեսդ, գիտե՞ս արդեօք:

Հ. Ար տեսնեմ որ ուրիշները կը խաչակրնքեն, ես ալ անոնց նայելով կը խաչակրնքեմ. բայց ինչու համար ըլլող չեմ գիտեր:

Պ. Երբ երեսնիս խաչակնքենք, եւ կամ խաչի նշանը տեսնանք, քրիստոսի մեզ համար խաչին վրայ մեռնիլ եւ զմեզ սատանայի գերութենէն ազատելուն երախտիքը միտքերնիս բերելով՝ քրիստոսի սիրուն վրայ պիտի հաստատուինք, ու բերաննիս միշտ այս խօսքը պիտի ըլլայ. «Քրիստոս մեզ համար խաչուեցա՝ ու զմեզ սատանայի գերութենէն ազատեց»:

ՇԱԽԻՂ ԺԱ.

Հ. ՀԱՍԿՅԱՅ որ քրիստոնէութեան նը-
շանը երեսը խաչակնքել է . եթէ մինակ այս
է , շատ դիւրին է եղեր քրիստոնէութիւնը ,
թէպէտ դուն առաջ մեր աչքը վախցուցիր
քրիստոնէութիւնը դժուար ցոյց տալով . ե-
րեսս խաչակնքելէն դիւրին բան չը կայ , մէկ
օրը հազար անգամ կրնամ խաչակնքել :

Պ. Քրիստոնէութիւնը մի մեծ եւ կա-
րեւոր նշան եւս ունի . եթէ այն քու վրայ
չը գտնուի , երեսդ որքան խաչ հանես՝ ճըշ-
մարիտ քրիստոնէայ չես ըսուիր :

Հ. Այդ ըսած նշանդ ո՞րն է , հասկցու-
ինձ :

Պ. Քրիստոնէութեան մեծ և հարկաւոր
նշանը՝ եղբայրսիրութիւնն է , այսինքն մեր ըն-
կերը մեր անձին պէս սիրելը . ինչպէս որ Աս-
տուած ամենաբարին Մովսիսի պատուիրեց ,
թէ « Սիրեսցես զընկեր քո իբրեւ զանձն քո » .
Ղեւտ . ԺԺ . 19 . — « Բո- ընկերդ անկերդ պէս պիտի
սիրես » : Նաեւ Քրիստոս իւր աշակերտներուն
ըսաւ . « Յայսմ գիտացեն ամենեքեան՝ երբ իմ
աշակերտք էք , երբ սիրիցեք զմիմեանս » . Յովհ .
ԺԳ . 35 . — « Ասով պիտի ճանչնան ամենքն ալ իմ ա-
շակերտ ըլլալիդ , ինչ որ լինար սիրես » :

Հ. Իմ սիրելիք ընկերս ո՞վ է :

Պ. Ամեն մարդ քու ընկերդ է , հարկաւ-
պիտի սիրես . վասն զի քեզ նման բանական
մարդ են :

Հ. Օտար մարդիկը ի՞նչպէս ընկերս կըլ-
լան՝ որ սիրեմ :

Պ. Հիմա քեզ մի բան հարցնեմ . մի քանի
մարդիկ ՚ի միասին ճամբորդ կըլլաք մի տեղ
կամ մի քաղաք երթալու , օրինակի համար
Պոլիս , Պուրսա , Եգիպտոս , Գամասկոս , Երու-
սաղէմ և այլն , այն մարդոց բոլորը քեզ օտար
ըլլան , անձանօթ մարդիկ , բայց ՚ի միասին
ճամբորդ եղեր մի ճամբայ կերթաք . սակայն
մինակ անոնց միջէն մէկը քեզ ծանօթ ազ-
գականդ ըլլայ . եթէ մէկը քեզ հարցնէ թէ
այն քաղաքը որ գնացիր , մինակ էիր թէ ընկեր
ունէիր , ի՞նչ պատասխան կուտաս անոր , շատ
ընկեր ունէի կրսես թէ , անձանօթ մարդիկը
ետ ձգելով՝ մինակ այն քու ազգականիդ հա-
մար՝ մի ընկեր ունէի կրսէիր . ասոր պատաս-
խանը տուր :

Հ. Այդ հարցնել ի՞նչ պէտք է , յայտնի
բան է , որ ՚ի միասին ճամբայ գնացող մարդիկ
թէ օտար եւ թէ ազգական՝ իրարու ընկեր
կըլլան :

Պ. Եթէ գիտես որ ՚ի միասին ճամբորդ
եղող մարդիկ իրարու ընկեր կըլլան , ինչու կը

հարցնես թէ սիրելիք ընկերս ո՞վ է. չե՞ս գիտեր որ բոլոր քրիստոնեայք, որ սուրբ աւազանէն ծներ ու Աստուծոյ որդեգիր եղեր են, բոլորը մէկ սեղանէն ճաշակ կառնեն, եւ բոլորը մէկ սուրբ Երրորդութիւն կը դաւանին, ու ամենքն ալ միտքերնին դրեր ու ՚ի միասին ճամբորդ եղած են երկնքի արքայութիւնը երթալու համար, և պիտի երթան, եթէ մեզքէ դգուշանան, ուստի բոլոր քրիստոնեայք քու ընկերիդ պէս պիտի սիրես թէ օտար եւ թէ ազգական ըլլան:

Հ. Ընկերս եթէ զիս չըսիրէ, ես զանիկայ պիտի սիրեմ:

Պ. Այո՛, քեզ չըսիրողները պիտի սիրես որ Քրիստոսի աշակերտ ըլլալդ յայտնի ըլլայ. եթէ քեզ սիրողները սիրես, անհաւատներէն ի՞նչ տարբերութիւն կուենաս, ինչպէս որ Քրիստոս ըսաւ. « Զի եթէ սիրիցիք զայնոսիկ որ սիրեցն զմեզ՝ զի՞նչ վարձք իցեն. ո՞չ ապաքեմ ես մաքսաւորք զնոյն գործեն » . Մատ. Ե. 46. — « Թէ որ լիցի սիրողները սիրէս, ի՞նչ վարձք իջուայ. չե՞ որ մաքսաւորներն ալ անանկ իրեն »:

Հ. Հապա ինչո՞ւ հին օրէնքը կը գրէ թէ՝ « Ընկերդ սիրէ՛ և իշխաւիդ ապէ »:

Պ. Այո՛, հին օրէնքին մէջ այդպէս ըսուեցաւ, բայց Քրիստոս հրամայեց « եթէ ոչ յաւելուցու արդարութիւն մեր առեւի քան զդպրացն

ես փարիսեցւոց, ոչ մտանիցիք յարքայութիւն երկնից » . Մատ. Ե. 20. — « Թէ որ յեր արդարութիւնը Գլխիւն երբեք չի տրուիր՝ արդարութիւնն ալ չի լուսւի, երկնի խաղաղութիւնը չի կրնար մգնել »:

Հ. Մեր արդարութիւնը ինչո՞ւ համար հրէից արդարութենէն աւելի ըլլալ կը պատուիրէ Քրիստոս:

Պ. Վերը Զ. Շաւղին մէջ հին ուխտին ու նոր ուխտին տարբերութիւնը պատմեցինք. չը հասկցա՞ր թէ որքան տարբերութիւն կայ, վասն զի Աստուած ամենաբարին Հրէաները Նգիպտոսէն ազատեց, զմեզ դժոխքէն ազատեց. անոնց այս աշխարհիս մէջ քանանացւոց երկիրը՝ Երուսաղէմ քաղաքը տանելու խոստացաւ, եւ մեզ վերին Երուսաղէմը եւ անվասիճան փառքը խոստացաւ. անոր համար մեր արդարութիւնը անոնցմէ աւելի պէտք է ըլլայ, որովհետեւ մեզ խոստացածը մեծ է:

Հ. Մենք ի՞նչ պիտի ընենք, որ անոնցմէ աւելի ըլլայ մեր արդարութիւնը:

Պ. Եթէ ընկերնիս սիրենք ու թշնամինիս ատենք, Հրէից հաւասար կը ըլլանք. բայց երբ մեր թշնամին սիրենք, անոնցմէ աւելի կը ըլլանք, ինչպէս որ Քրիստոս հրամայեց, « Սիրեցիք զընամիս մեր » ըսեցն ՚ի զատ, իւր երկնաւոր Հօր բնութիւնը մեզ կը հասկցնէ, որ անոր

նմանինք, « Զի եղիջիք որդիք Հօր մերոյ որ յերկինս է. զի զարեգակն իւր ծագէ 'ի վերայ ջարաց եւ բարեաց, եւ ամէ անձրեւ. 'ի վերայ արդարոց եւ մեղաւորաց » . Մատ. Ե. 45. — « Որպէս լինէր երկնս — որ Հօր որդիք ըլլաւ. վասն լինելու իւր արեւ-լարերուն — բարեկերպ — վրայ ին ծագէ. եւ անցիւր-լարեալ արդարեւուն է — մեղաւորներուն » : Ուստի մենք եւս որ իւր ստեղծած ծառայներն ենք, բնաւ երբեք մարդ չը պիտի որոշենք. թէ աղէկ եւ թէ գեշ պիտի սիրենք, որովհետեւ մեզ նման մարդ են : Աղէկը, գեշը որոշել Սատուծոյ վերաբերեալ բան է :

Հ. Միայն այս է աւելին :

Պ. Միայն այս չէ, շատ պատուէրներ կան աւելի. վասն զի հին օրէնքը մարդ մի մեռցնէր, « Ու որ մարդ մեռցնէ, Դատարանին պարտաւան իջլայ » կրտէ. բայց Քրիստոս ըսաւ. « Եթէ ամենայն որ բարկանայ եղբօր իւրում տաւապարտուց՝ պարտական լիցի դատաստանի » . Մատ. Ե. 22. — « Ու որ պարտաւան լիցի եղբօր բարկանայ, պարտաւան իջլայ Դատարանի » : Ուստի եթէ մենք մարդ չը մեռցնենք, Հրէից հաւասար կըլլանք. ապա մենք բնաւ պիտի չը բարկանանք, որ անոնցմէ աւելի ըլլանք : Տես որ մեր բարկութիւնը անոնց մարդասպանութենէն աւելի բռնած է :

Հ. Այլ եւս ուրիշ պատուէր կայ աւելի :

Պ. Թէպէտ շատ պատուէրներ կան աւելի, բայց բոլորն ալ մի առ մի զրուցել աւելորդ սեպեցինք ձանձրութիւն չը տարւահամար. սակայն այս մէկ պատուէրը շատ հարկաւոր ըլլալուն համար կուզեմ որ այս ալ հասկնանք : Որովհետեւ հին օրէնքը աչք հանողին աչքը՝ եւ ակուան հանողին ակուան հանելու կը հրամայէ, բայց Քրիստոս կրտէ, « Մի՛ կայ հակառակ ջարքի : Այլ եթէ որ ամիցեալ տակ յաջ ծնօտ քո՝ դարձնումս եւ գմիւսն » . Մատ. Ե. 39. — « Զարո-լիւն ընդին Դէմ չարո-լիւն մի՛ ընէր, հապա միջ երեւի ալ երեւիտ ապա-լարէ, մի-ս երեւի Դարձ-լար » : Ուստի եթէ մեզ զարնողներուն մենք ալ զարնենք, Հրէից հաւասար կըլլանք, բայց երբ միւս երեսնիս դարձնենք, մեր արդարութիւնը անոնցմէ աւելի կըլլայ :

Շ Ա Ի Ի Ղ Ժ Բ .

Հ. ԱՍՏՈՒԾՈՅ օրէնքը եւ պատուիրանքը բանի հատ են :

Պ. Տասը հատ են, զոր Մինեական լեռը Մովսէս մարգարէին ձեռքը տուաւ քարեղէն տախտակի վրայ գրած :

Հ. Որո՞նք են այդ պատուէրները :

Պ. 1. Ես եմ չոր՝ Տէր Աստուծոյ, ինչո՞ք 'ի չորս Աստուծոյ չունենաս :

2. Կո՞ւս չը շնես ու պաշտես :

3. Ի՞նչ անոնն պարապ Կեղծ չը յիշես, ու սոսք Վայ բռնես :

4. Շաբաթ օրը սո՞րբ պահես :

5. Հայրք եւ՝ մայրք պատուես :

6. Շնորհիւն ի՞նչ ընես :

7. Մի՛ գողանար :

8. Մարք ի՞նչ մեղսներ :

9. Սոսք Վայոթիւն ի՞նչ ընես :

10. Քո՞ն ընկերոջդ ունեցած բաներուն ի՞նչ ցանկանար : ոչ քանք, ոչ արարիւն, ոչ այգիիւն, ոչ ապրանքիւն, ոչ եղանք, ոչ իշուան, ոչ արդուն, ոչ աղջկանք :

ոչ կնոջը, ոչ ծառայիւն, ոչ աղախիւն. և չոր՝ ընկերոջդ բոլոր ունեցած բաներուն չը պիտի ցանկանաս : Եւնք Ի. 1 :

Հ. Հին օրինաց պատուէրներուն բոլորը պահել հարկաւոր է :

Պ. Կան պահելիք պատուէրներ եւ կան չը պահելիքներ :

Հ. Պահելիք եւ չը պահելիք պատուէրները որո՞նք են :

Պ. Վերը պատմած տասը պատուէրները անշուշտ պիտի պահենք, որովհետեւ Քրիստոս կըսէ. « Ո՛րք եկի լուսանել զօրինս կամ զմարգարես՝ այլ լնուի » . Մատ. Ե. 17. — « Օրէնքները ու մարգարէն-թիւնները աւելիւն լինայ, այլ անոնց պատու լինելու » :

Հ. Չը պահելիք պատուէրները որո՞նք են :

Պ. Հրէից մէջ երեք մեծ օրէնք կային. նախ շաբաթ, որոյ տեղ մենք կիրակին կը պահենք 'ի պատիւ Քրիստոսի յարութեան, ու որովհետեւ կիրակի լուսնալիք գիշերը յարութիւնն առաւ. երկրորդ թիւսարդ-թիւնը եւ երրորդ՝ զննք. վերջին երկու պատուէրները մեզ պահել հարկաւոր չէ, ինչպէս և այլ ծիսական օրէնքները :

Հ. Այս երկու պատուէրները հրէից մէջ չառ մեծ օրէնք էին, մենք ինչո՞ւ չենք պահեր :

Պ. Թշուառութիւնը հոգւոյ փրկութեան

օրէնք մի չէր, հապա ազգի որոշումի համար
դրուած օրէնք էր. որովհետեւ Աստուած
սահմանած էր, որ Փրկիչը հրէից ազգէն գայ,
պէտք էր այն ազգը ունենար մի այնպիսի օ-
րէնք, որ ուրիշ ազգերէն զատուէր. իսկ Քրիս-
տոսի աշխարհ գալէն ետքը՝ ազգի որոշումի
պէտք չը մնաց, ուստի այս օրէնքն ալ խափա-
նեցաւ. ինչպէս Պօղոս կը գրէ. « Եթէ քրիս-
տիք, Քրիստոս ինչ ձեզ ոչ օգնէ » . Գաղա. Ե. 2.
— « Թէ որ Լիւդսփոփէս, Քրիստոս յէջ երբեք օգնե-
լիւն չընէր » : Ուրիշ տեղ կը գրէ. « Թրփատեալ
ոք կոչեցաւ, մի՛ ցանկացի անքրիստոսեան .
յանքրիստոսեանքն ոք կոչեցաւ, մի՛ քրիստոսեցի » .
Ա. Կորն. Է. 18. — « Հրէից հաւատացողները հեթա-
նոսներուն լուր չը յանկան, հեթանոսներէն հաւա-
քողներն ալ լուր չը Լիւդսփոփէն » :

Հ. Չոհ ինչո՞ւ չենք ընէր :

Պ. Հին օրինաց զոհին տեղը Քրիստոս
ինքը մտնուեցաւ, ինչպէս Պօղոս կըսէ,
« Զատիկ մեր գեղաւ Քրիստոս » . Ա. Կորն. Է. 15.
— « Քրիստոս մեր շապիկը մորթուեցաւ » : Ասկէց զատ
հին Օրինաց մէջ ամեն մարդ իրեն մեղացը
համար զոհ, այսինքն՝ « Պապարագ » կընէր,
որ գրուած է Թուոց ԺԵ. 17. բայց այն պա-
տարագներուն տեղն ալ Քրիստոս պատա-
րագ եղաւ ըստ Պօղոսի. « Քրիստոս մի անգամ
մատուցեալ պատարագ առ ի բառնալոյ զմեզս

բազմաց » . Եբրա. Թ. 28. — « Քրիստոս մէկ ան-
գամ պապարագ եղաւ շապիկուն մեղքերը մեղքե-
լամար » : իսկ այն պատարագներուն տեղը մեր
անձը պատարագ պիտի ընենք :

Հ. Մեր անձը ինչպէս պատարագ պիտի
ընենք՝ պիտի մտնուինք արդեօք :

Պ. Ինչո՞ւ պիտի մտնուինք, մենք բա-
նաւոր կենդանի ենք, բանաւոր, կենդանի
պատարագ պիտի ըլլանք :

Հ. Կենդանի պատարագ կըլլայ :

Պ. Այո, ահա Պօղոս կը սորվեցնէ « Աղա-
ջեմ զմեզ, եղբարք, զքոսքեամբն Աստուծոյ՝
պատրաստել զմարմինս ձեր պատարագ կենդանի,
սուրբ, հաճոյ Աստուծոյ, զխօսուն պաշտօնող ձեր » .
Հռով. ԺԲ. 1. — « Կաղաչեմ զյիշ եղբայրներ, Ա-
ստուծոյ ողորմութեամբ յեր մարմինը կենդանի պապա-
րագի պապարագեցե՛ք, սորբ ու Աստուծոյ հաճոյ յեր
աղօթք » :

Հ. Ուրեմն կենդանի պատարագը մեր ա-
ջօթքն է. հապա ինչո՞ւ մարմիննիս պատրաս-
տել կ'աղաչէ Պօղոս :

Պ. Վերը Գ. Շաւղին մէջ չըսինք՝ Թէ
« Մենք կենդանի պաճար ենք », Աստուած մեր
սրտին մէջ կը բնակի. Թէպէտ այն ատեն մի
բանի խրատներ ըսինք, բայց պակաս մնաց,
եւ խոստացանք յարմար ժամանակին պակա-
սը լեցնել, ահա հիմայ է յարմար ժամանա-

կը մի քանի օրինակներ եւ պատուէրներ քեզ հասկցնելու :

Հ. Որո՞նք են այդ օրինակները եւ պատուէրները :

Պ. Առաջ մի բան հարցնեմ. մի բորոտ ու վիրաւոր մարդ քեզ ուտելու կերակուր տայ իր բերանէն եւ կամ ձեռքովը , այն կերակուրը կընդունին , թէ կը գարշիս . եւ կամ ժանկոտ եւ աղտոտ մի ամանի մէջ անուշ կերակուր լեցունեն ու բերեն առաջդ դնեն , կընամ ուտել զայն :

Հ. Որքան անուշ կերակուր կուզէ ըլլայ , եթէ տուող մարդը բորոտ եւ կամ ամանը ժանկոտ ըլլայ , ամենեւին սիրտս չը քաշեր , անօթի մեռնելու ըլլամ , պատառ մը բերանս չեմ կընար դնել : Զէ թէ կերակուրին գէշու թեանը՝ հապա տուող մարդը եւ կամ ամանը մաքուր չըլլալուն համար կը պզգամ :

Պ. Եղբայր , դուն մարդ ես , ու բորոտ մարդոց ձեռացը եւ կամ ժանկոտ ամանին միջէն կերակուրը առնել ուտելու սիրտդ չը քաշեր , կը պզգաս . դուն ես այն բորոտ մարդոց պէս մարդ , եւ կամ ժանկոտ ամանին պէս աման ես : Հապա այն ամենաբարի , եւ ամենամաքուր , եւ ամենասուրբ Աստուածը մեր այս մեղօք վիրաւորուած ձեռքերնուս ողորմութիւնը եւ ժանկոտած , գարշահոտ

սրտերնէս ու բերաններնէս ելած աղօթքը ինչպէս կընդունի :

Հ. Մեղքը վերքի օրինակ է :

Պ. Այո՛, ինչպէս Եսայի կը գրէ , « Վայ ագգիւնեղաւորի . ժողովուրդ որ լի է մեղօք , . . . յոտից մինջէն ցգուխ՝ չիք ի նմա առողջութիւն , ո՛չ վերք , ո՛չ այտումն , ո՛չ հարուածք խխայթեայք » . Եսայի Ա. 4. եւ 6. — « Վայ մեղաւորներուն , որ մեղով լեցուն են , . . . պսիւղն մինչեւ գլուխին առաջ պէշ լոնին , բոլորը ուրեցած ու լարխոփած վերով լեցուն են » :

Հ. Մեղաւորներուն աղօթքը և ողորմութիւնը Աստուծոյ չընդունելը ուսկի՞ց յայտնի է :

Պ. Աստուած ինքը ըսաւ . « Յորժամ համբառնայցիք զմեռս մեր՝ դարձուցից զերեսս իմ ի մեռ . եւ եթէ յաճախցիք յաղօքս՝ ոչ լուայց մեզ . զի մեռք մեր լի են արեամբ » . Եսայի Ա. 15. — « Երբ յեռիւնիտ վեր վերցնէք , եւ ի՞մ երեսս յեղի պիտի դարձնէմ . որքան աղօթիւնիտ շապնէք , չը պիտի լեմ յեղ , ինչո՞ր յեռիւնիտ մեղօք պղծուած է » :

Հ. Ասկից հասկցուեցաւ որ մեղաւորին աղօթքը չընդունիր Աստուած . ողորմութիւնը չընդունելը ուսկի՞ց յայտնի է :

Պ. Եսայի կրկին կը գրէ . « Բայց անօրէնք որ մատուցանիցէ ինձ զեզն պատարագ՝ այնպէս է , որպէս քի որ հարկանիցէ զկառապին մարդոյ . եւ որ մատուցանիցէ զոգխար պատարագ՝ այն

պէս է, որպէս քէ գշուն որ մորքիցէ» • *Եսայի* 42. 3. — «Անօրէն մարտը ելիէ մի եւ պապարագ ընէ, իբր ինչ մարտն գլուխ զարկած իջլայ • Ե ելիէ ունար պապարագ ընէ, շուն մորթածի պէս իջլայ» •

Հ. Ուրիշ տեղ եւս գրուած կայ •

Պ. Շատ տեղ գրուած կայ, բայց բոլորն ալ ըսելը ձեզ ձանձրութիւն կուտայ • Ահա *Եսայեայ* այս խօսքը բաւական է, յորմէ ամեն բան կրնաս հասկանալ. «Միքէ ո՞չ իցէ կարօղ մեռն Տեառն փրկել, կամ ծանրացոյց ինչ գունկն իւր՝ զի մի լուիցէ • այլ մեղքն մեր որոշեցն ի մեզ մեր եւ ի մեզ Աստուծոյ • եւ վասն անօրէնութեանց մերոց դարձոյց գերեսս իւր ի մեզ՝ զի մի՛ ողորմեսցի • Զի մեռք մեր պղծեալ են արեամբ, եւ մատուցք մեր ի մեղս • շրքունք մեր խօսեցան զանօրէնութիւն, եւ լեզուք մեր խոկան զանիրաւութիւն» • *Եսայի* ԾԹ. 1-4. — «Միլի Տիրջ յեւրէիքիւն իարդ լէ՞ • Ե կամ իւր ականջը ամբարջոց չը լսելու համար • այլ յեր մեղքերն են զիջ Աստուծոյ հեռացնողը, Ե յեր մեղքերուն համար իւր երեսը յեղծեալոց, որ չողորմի • Վասն զի յեր յեւրէիքը արեւուն չարձոյցն են, յեր մաքսերը միշտ մեղաց մեջ են • ու յեր բերանը եւ յեր լեզունքը միշտ անօրէնութիւն իջլայն ու անիրաւութիւն իջլայն» •

Տեսա՞ր, եղբայր, որ մեղօք վերաւորուած արտէն և բերանէն ելած աղօթքը՝ ու ձեռաց ողորմութիւնը Աստուծոյ չընդունիր Պօղոս

աղէկ հասկնալով, կաղաչէ մարմիննիս պատրաստել •

Հ. Ի՞նչպէս պիտի պատրաստենք մարմիննիս •

Պ. Ահա Պետրոս կը տրվեցնէ մարմին պատրաստելուն կերպը • «Եւ դուք իբրեւ գլխա կենդանիս շինիք տաճար հոգեւոր՝ յանարատ քահանայութիւն, մատուցանել զհոգեւորն պատարագս՝ հաճոյս Աստուծոյ ի մեռն Յիսուսի Քրիստոսի» • Ա. Պետ. Բ. 5. — «Եւ դուք կենդանի շարժերու պէս հոգեւոր քաճար պիտի լինիք՝ յանարատ հաճանայութիւն • Յիսուս Քրիստոս յեւրէիքի Աստուծոյ հաճոյ պապարագ պիտի ընէ» •

Տեսա՞ր ինչ պատուական բան ենք եղեր, քարաշէն և փայտաշէն նիւթական եկեղեցին որքան կը զգուշանանք սուրբ եւ մաքուր պահելու, վասն զի տուն Աստուծոյ է, եւ այն տեղ Աստուծոյ աղօթք կը լլայ • հապա ո՞րքան զգուշանալ պէտք է մեր անձը մաքուր պահելու, ինչու որ մենք կենդանի տաճար ենք, Աստուած մեր սրտին մէջ կը բնակի, ինչպէս վերը ըսած ենք • Պետրոս դարձեալ կը պատուիրէ • «Մի՛ կերպարանեալք առաջին մերովք անգիտութեանց ցանկութեամբք • Այլ քստ սրբոյն որ կոչեաց զմեզ, եւ դուք սուրբք յամենայն գնացս մեր լինիշիք • վասն որոյ գրեալ է, երէ եղերուք սուրբ՝ զի ես սուրբ եմ» • Ա. Պետ.

Ա. 14. — « Ձեր առաջնայ անգիտութեան արեւելե
գործած Ռեզերոն Ռի' նմանի, ապա լինել իանդոլ
առբիւն պէս Դոս է — սորբ պիտի ըլլայ ամէն գործի
ո՛ւ ամէն շարժումնի Ռե. վասն զի գրոսած է թէ՛ Էս
սորբ Էմ, Դոս ալ սորբ Էդէ » : Եւ մեզ զի
նուորեալ եկեղեցի կըսուի, որ բերանով
Աստուծոյ հետ պիտի խօսինք ու Աստուծոյ
ամենամաքուր անունը պիտի յիշենք. ո՞րքան
մաքուր սիրտ ու մաքուր բերան պէտք է, որ
ամենազօր Աստուծոյ ամենասուրբ անունը յի-
շենք : Չէն նայիր՝ եթէ մէկ հասարակ մար-
դու անունը յիշելու ըլլանք՝ երբեմն կը պա-
տահի որ կամապաշտ եւ ծաղրածու մարդիկ
կըսեն թէ, առաջ բերանդ լուսն եւ ապա
այն մարդուն անունը բերանդ առ :

Հ. Իրաւ որ այդպէս է, շատ անգամ պա-
տահած է ինձ. բայց սորվեցուր, ինչպէս մա-
քուր բերան և սուրբ սիրտ պէտք է ունենալ :

Պ. Ահա օրինակը առաջդ է, ասկէջ բան
չը հասկցամ, որովհետեւ մէկ հասարակ մե-
ղաւոր մարդու անունը եթէ յիշելու ըլլաս,
յառաջ բերանդ պիտի լուանաս ու ետքը
այն մարդուն անունը պիտի յիշես, ուրեմն
գնա մտածէ՛, տես թէ այս բոլոր արարածները
ոչինչն գոյացնող ամենազօր Աստուածը, յոր-
մէ կը դողան երկինք եւ երկիր, հրեշտակք
եւ մարդիկ, եւ մինչեւ անգամ իսկ դեւերը,

ինչպէս Յակովբոս կըսէ, « Դու հաւատաս՝ զի
մի է Աստուած, բարեօք առնես. եւ դէպ հա-
ւատան եւ սարսիմ » . Յակո. Բ. 19. — « Դոն
լը հաւապաս որ Աստուած Ռի' է, ալէի ինչէս. Դե-
ւերն ալ ինչ հաւապան ու ինչ սարսափին » : Մտածէ
եւ հասկցիր որ այն Աստուծոյ անունը յիշե-
լու ըլլաս, որքան լուանալ պէտք է բերանդ
եւ ապա յիշել :

Հ. Ինչո՞վ պիտի լուանամ բերանս, եթէ
ջրով պիտի լուանամ շատ դիւրին է. օրը մի
քանի անգամ կը լուամ ջրով ու օձառով :

Պ. Եղբայր, իրաւ ես բերանը ջրով կը
լուացուի, բայց քու ըսածդ աղբիւրի ջուր է,
այդ ջուրը մարմինիդ աղտերը կը լուանայ,
հոգւոյ աղտերը մաքրելու համար ուրիշ ջուր
հարկաւոր է :

Հ. Հոգւոյն աղտերը որո՞նք են :

Պ. Ահա նախ Պետրոս կը գրէ. « Ի բաց
թորալիել այսուհետեւ զամենայն չարութիւն եւ
զամենայն նենգութիւն, եւ զկեղծաւորութիւնս
եւ զնախանձ, եւ զամենայն չարախօսութիւն » .
Ա. Պետ. Բ. 1. — « Մէի Դի յգէյէս այսո՛ւհեպե-
բոյը շարո՛ւիւննէրը ու նէնգո՛ւիւննէրը ու գէշ
խօսէրը և իղծա՛որո՛ւիւնը » : Եւ Պողոս կը գրէ.
« Ի բաց ընկեցիք զստութիւն, խօսեցարուք ըզ-
մշմարտութիւն » . Եփե. Դ. 25. — « Սոսո՛ւիւնը
Ռի' Դի յգէյէս ու ճշմարիտ խօսեյէս » : Նաեւ

կը յաւելու . « Այլ պոռնկութիւն եւ ամենայն պղծութիւն կամ ագահութիւն՝ եւ անուանեցի մի՝ ի միջի ճերուս, որպէս եւ վայել է սրբոց . եւ զագրութիւն, կամ խօսք յիմարութեան, կամ խեղկատակութիւն, որ ո՛չ վայել է . այլ մանաւանդ զոմութիւն » . Եփե . Ե . 3-5 . — « Պոռնիկ-ի-ն , պղծ-ի-ն , կամ ագահ-ի-ն լիդ չը յիշ-ի յեր մեջ . պղծաւք խենդոմեշք խօսքեր , մարդ ծաղը ընել ամեն-ի-ն չը վայելք յեր բերանին , ապա միշտ գոհ-ի-ն ապալ պէտք է » : Տեսա՞ր հոգւոյն աղտերը . ահա՛ այս մեղքերը պիտի զղջաս , խոստովանիս ու բերանիդ մօտ եղած աղբիւրին ջրովը պիտի լուանաս եւ մաքրես :

Հ . Բերանիս մօտ եղող աղբիւրը ո՞րն է :

Պ . Բերանիդ մօտ եղող աղբիւրը քու աչքերդ են . այդ աղբիւրին ջրովը կը լուացունեն հոգւոյն աղտերը , և այն ատեն բոլոր անդամներդ կը մաքրուին . անկէց ետքը Աստուծոյ անունը յիշելու կարող կըլլաս :

Հ . Անդամներս եթէ մաքուր չըլլան , Աստուծոյ անունը չը պիտի՞ կրնամ յիշել :

Պ . Եթէ Դաւթի խօսքին նայինք , չը պիտի կրնաս անոր անունը յիշել և կամ սքանչելիքները պատմել ուրիշներուն , թէ՛ « Ասպո-ած կարող է , Ասպո-ած զօրաւոր է , Ասպո-ած ողորմած է » . բայց դու խօսք մտիկ չես ըներ , որովհետեւ քու բերանիդ սովորութիւն ըրեր ես ամեն

խօսքի մէջ Աստուծոյ անունը յիշել , միայն աղօթքի մէջ , և կամ մէկուն հոգեւոր խրատ տալու ատեն պիտի յիշես . բայց դուն ասոր հակառակը կընես , վասն զի դեռ հոգեւոր խրատի կարօտ ես , և աղօթքն ալ կամայ ակամայ սիրտդ չուղելով՝ աչքդ բերանդ ծռելով մէկ քանի խօսք կը խօսիս , անոնց մէջն ալ Աստուծոյ անունը կամ կայ եւ կամ չը կայ . վասն զի դու սուրբ գիրքերուն հմուտ չըլլալով՝ Աստուծոյ ընդունելի աղօթքին կանոնը չես գիտեր , այլ տղայութեան ատենդ պառաւներէն մի քանի սխալ բաներ սորված ես , զանիկայ աղօթքի տեղ կը զըուցես , բնականաբար չը պիտի լսէ Աստուած , որքան կըրուես . բայց դուն Աստուծոյ անունը յիշելը մէկ տեղ շատ կը շարունակես , երբ մէկ պարզամիտ մարդ խաբելու ըլլաս սուտ խօսքերով , այն ատեն ստէպ ստէպ Աստուծոյ անունով երգում կընես , եւ այն քու խաբեայ գործոյդ Աստուած վկայ կը բռնես . բայց մի անգամ լսէ Դաւթին , « Սակայն մեղաւորիմ ասե Աստուած . իսկ դու ընդէ՞ր բնապատմես զարդարութիւն իմ , կամ առնես զուխտս իմ ի բերան քո : Զի դու ատեցեր զխրատ իմ , մերծեցեր եւ յետս ընկեցեր զամենայն բանս բերանոյ իմոյ » . Սաղ . Խթ . 16 . — « Մէղաւորին պիտի լսէ Ասպո-ած . Դո՛ւ ինչո՞ւ չես բերանդ կառնէս ու

Եւ արդարո՛ւն ինչն եւ սահմաններն ինչ պատճառս : Վասն զի Դո՛ւ իմ խրատներն արեցիր , ու իմ բերանէս ելած խօսքերուն Բոլորը եւ յգեցիր » :

Հ. Հապա մենք ինչո՞ւ չենք վախնար այն հզօր Աստուծո՞ւմ :

Պ. Աստուած երկայնամիտ՝ ու բազում ողորմ՝ ըլլալով՝ այս աշխարհիս մէջ մեզք գործած ատեննիս քովեզ չը պատժեր , այս պատճառաւ մենք չենք վախնար . բայց դատաստանին օրը պիտի ըսէ Աստուած . « Զայս ամենայն արարեր , եւ լուսնի քեզ . կարծեցեր Պանօրէնդ 'ի մտի քում , քե եւ ես քեզ նմանիցիս . Արդ յանդիմանեցից եւ կացուցից զայս ամենայն ստաշի քո » . Սաղ. 108. 2. — « Այդ Բոլոր Բաները ըրիր , եւ աւելո՛ւնէցայ . Դո՛ւ չո՛ւ ճառար իսրծեցիր ինչ՝ եւ աւելո՛ւնանէցայ » : Հիմայ չո՛ւ ըրած Բաներդ պիտի հրապարակեմ , ու աչիք առջեւ պիտի դնեմ » :

ՇԱԽԻՂ ԺԴ.

Հ. ՀԱՍԿՅԱՆՔ որ հին օրինաց պատարաւ գին տեղը մեր անձը պատարագ պիտի ընենք , հապա քահանայն ինչո՞ւ պատարագ կրնէ :

Պ. Մեր քահանայից ըրածը հին ուխտ չէ , այլ նոր ուխտ . վերը 2. Շաւղին մէջ այս մաւսին պատմեցինք , երեմիային ըսածն է այս .

« Ահա օրեր ինձան , որ Իսրայէլէ ասնը հեպ նոր ուխտ պիտի ընեմ , իրեն Աստուած » . ահա՛ այն նոր ուխտը՝ մեր պատարագն է Քրիստոսի արիւնով , զոր ինքը պատուիրեց թէ , « Ասիկայ ընէ՛ զիս յիշելու համար » . ասոր համար բոլոր քրիստոնէից եկեղեցին պատարագ կը մատուցուի :

Հ. Հապա մատաղ ինչո՞ւ կրնենք :

Պ. Այս մեր ըրածը հին օրինաց զոհը չէ , այլ ըկ աղքատաց կերակուր 'ի յիշատակ ննջեցելոց , զոր հրամայեց Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ :

Հ. Այդ ալ գրուած կայ :

Պ. Ահա՛ Քրիստոս կը հրամայէ . « Յորժամ առնիցես ճաշ կամ ընթրիս , մի՛ կոցեր զբարեկամս քո , եւ մի՛ զեղբարս քո , եւ մի՛ զազգականս քո , եւ մի՛ զղրացիս քո , եւ մի՛ զմեծամեծս . զի մի՛ եւ նոքա փոխարեն կոցեսցեն զքեզ , եւ լինիցի քեզ հատուցումն » . Ղու. ԺԴ. 12. — « Երբ որ կերակուր ընես , Բարեկամներդ , Եղբայրներդ , Դուրսէներդ , Եւ իմ չո՛ւ ազգականներդ Եւ 'չ Ռեծամեծներդ մի՛ կանչեր , որ անոնք ալ զեղ խանկեն Եւ Ժողարենը ըստացած լինին » :

Հ. Հապա ո՞վ պիտի կանչենք :

Պ. Ահա՛ վարը կըսէ ո՞վ կանչելու . « Կոցես զաղքատս եւ զկեղս , զկաղս եւ զկոյրս , եւ երանելի լինիցիս . զի ոչ ունին փոխարեն հա-

տուցանելոյ քեզ . եւ հատուցի քեզ փոխարէն
'ի յարութեան արդարոց » . Ղու . ԺԴ . 13 . — « Ալ
հասնելը , խեղելը , խաղելը եւ խոյրելը հանգի , որ երանելի
ըլլաւ . ինչ- որ անոնք չունին փոխարէնը չեղ փախու-
ղիտի վճարողի չեղ արդարներո- յարողիեան օրը » :

ՇԱԽԻՂ ԺԴ .

Հ . ՀԱՍԿՑԱՆՔ որ Աստուծոյ պատուէր-
ները տաւ հատ են , բայց ասոնց մէջ մեծ
եւ փոքր կայ , թէ բոլորն եւս հաւասար են :

Պ . Թէպէտ բոլորն ալ մեծ են , որովհետեւ
Աստուծոյ պատուէրներն են , բայց ասոնց մի-
ջէն երկու պատուէրը մեծ եւ առաջին ըսած
է Քրիստոս :

Հ . Ո՞ր պատուէրն է մեծ ըսածը :

Պ . Նախ՝ « Սիրեցես գտեր Աստուած քո
յամենայն սրտի քումն , եւ յամենայն անձնի
քումն , եւ յամենայն մտաց քոց , եւ յամենայն
գորութենի քումն . այս է առաջին պատուիրան » .
եւ երկրորդն՝ նման սմին , սիրեցես զընկեր քո
իբրեւ զանձն քո . մեծ քան զսոսա այլ պատուի-
րան ոչ գոյ » . Մար . ԺԲ . 30-32 : — « Պիտի պե-
տէս չո- րէր Աստուծոյ չո- բոլոր սրտով չո- բոլոր
անշնով չո- չո- բոլոր մարտով եւ զօր- ին- նով . առա-

ջէն պատուիրանը այս է : Երկրորդ ասոր պէս , չո- ըն-
կերդ չո- անշնով պէս պիտի սիրես . ասոնցմէ մեծ պա-
տուիրան չըլայ » :

Հ . Ես շնորհակ կը խօսիմ , այդ երկու պա-
տուէրին առաջինը հաստատ պահեր եմ . ու
ըովհետեւ ես իմ Աստուածս բոլոր սրտով
ու բոլոր մտքով կը սիրեմ . բայց երկրորդ
պատուէրը՝ այսինքն իմ ընկերս իմ անձիս պէս
չեմ սիրեր , ասիկայ մէկ վնաս ունի :

Պ . Ընկերդ քու անձիդ պէս եթէ չը սի-
րես , Աստուած կը սիրեմ ըսելդ՝ սուտ եղած
կըլլայ , ահա այդ է վնասը :

Հ . Սուտ ըլլալս ինչէն գիտես :

Պ . Ահա՝ Յովհաննէս կը գրէ . « Եթէ ոք
ասիցի՝ եթէ սիրեմ զԱստուած , եւ զեղբայր իւր
ատիցի , սուտ է » . Ա . Յովհ . Գ . 20 . — « Այն որ
Աստուած ինչ սիրեմ ինչէն չո- ինչ եղբայրը իսկի-
նոք է » :

Հ . Եղբայր , այդ ի՞նչ վախճալիք խօսք էր
որ ըսիր :

Պ . Ի՞նչ վախճալիք խօսք ըսի , վախճալիք
խօսքը դեռ ետքն է . Յովհաննէս կրկին կը
գրէ , թէ՝ « Ամենայն որ ատեայ զեղբայր իւր՝
մարդասպան է » . Ա . Յովհ . Գ . 15 . — « Ոչ ոք ին-
չեղբայրը իսկի , մարդասպան է » :

Հ . Աւելի եւս վախճալիքի զեւ , ընկերս
չը սիրելով ստախօս եւ մարդասպան ըրիր :

Պ. Այս խօսքերը ես ինձմէ չեմ հնարեր , ապա Քրիստոսի ու անոր աշակերտին խօսքերն են . տակաւին շատ պատուէրներ կան , բայց ես զանց կրնեմ . միայն Քրիստոսի մէկ վախճանիք խօսքը յառաջ պիտի բերեմ :

Հ. Ըսէ՛ նայիմ ի՞նչ պատուէր եւ ի՞նչ խօսք է , վասն զի Աստուծոյ պատուէրներուն ականջ չը դնող մարդը՝ Դաւիթ օձու կրնը մանցնէ կրսեն . բայց պատճառը չեմ գիտեր :

Պ. Ի՞ժ եւ քարը ըսած օձերը երբ թու վիջը տեսնեն , մէկ ականջնին հողին կուտան , ու մէկ ականջնին ագիով կը գոցեն , որ չըլլայ թէ թովիչին ձայնը լսելով , թրմը րին եւ մէկը չը կրնան կճել . ինչպէս որ Դաւիթ կը գրէ . « Որպէս իժի եւ քարբի զի խցեայ է զականցս իւր , զի մի՛ լուիցէ նա զմայն բովջի » . Սաղ . ԾԷ . 6 . — « Իժ և քար՝ օյ՛րն պէս իրեն ականջը իը գոցէ , որպէս զի լուիչին յայնը չը լսէ » : Նոյնպէս աշխարհասէր կամապաշտ մարդը ուր տեղ Աստուծոյ պատուէրը քարագուի , անկից կը փախչի , եւ կամ ականջ չը դնէր , որ չըլլայ թէ լսելով խղճմտանքը արթննայ և չարութիւն և կամ մեկուն վնաս չը կրնայ ընել ու իւր չար կամքը կատարել , եւ կամ իւր աշխարհային ուրախութեանը եւ փափկութեանը արգելք ըլլայ :

Հ. Ահա ես այդ պատճառաւ Աստուծոյ

պատուէրները չը լսելէ կը վախճնամ , որ չըլլայ թէ օձու նմանիմ . ուստի որքան պատուէրներ կան , ըսէ՛ որ լսեմ :

Պ. Ըսելիքս այս է , որովհետեւ դու մեր ստախոս լսելուն բարկացար , հապա Քրիստոս ստախոս մարդուն սատանայի որդի կըսէ , ասոր ի՞նչ պիտի ըսես :

Հ. Ես իմ Աստուածս բոլոր սրտով կը սիրեմ , այս տեղ սուտ չը կայ , որ սատանայի որդի ըլլամ :

Պ. Հիմա քեզ մի բան հարցնեմ : Քու տունդ մէկ պատուաւոր մարդ գայ , ու քու վրայ շատ երախտիք ունենայ , պէտք է որ անոր աւելի պատիւ ընես . որովհետեւ անիկայ իւր երախտեաց փոխարէն պատիւ կը խնդրէ քեզմէ իւր մոքովը . եւ եթէ դուն անոր երախտեացը վայելուչ պատիւ չընես ու միայն լեզուով ըսես թէ՛ ես զքեզ շատ կը սիրեմ , մեր տունը գալուդ վրայ շատ ուրախացայ , իմ սիրտս քու վրայէն բնաւ չը րախացայ , իմ սիրտս քու վրայէն բնաւ չը պիտի վերցնեմ , աշխարհիս մէջ քեզմէ աւելի սիրած մարդ չունիմ և այն , արդեօք այն մարդը խօսքիդ կը հաւատայ , ո՛չ . որովհետեւ ծախքով պատիւը խնայեցիր , որ աչքով կը տեսնուէր , ու ձեռքով կը բռնուէր . հապա բերանէդ ելած հովին ինչպէ՞ս հաւատայ , որ օգին մէջ կը ցրուի , ոչ կը տեսնուի և ոչ կը բռնուի :

Կէ՞ն իարող է սիրել ՂԱսպո-ած, որ բնաւ չը փեւ-
 րեր ու չիմայ հասկցա՞ր որ Աստուած սիրելուն
 նշանը եղբայրսիրութեան մէջ կերեւի:

ፎሊዮክሎር ታሪክ፡

Հ. ԻՆՁՈՒ Համար տասը պատուէրին
միջէն այս երկու պատուէրը՝ այսինքն ՂԱՍ
տուած եւ ընկերը սիրելի մեծ ու առաջին
բաւ Բրիստոս :

Պ. ԵՐԺէ այս երկու պատուէրը հաստատ
պահէս , տասը պատուէրն ալ կատարած
կրլաս :

Հ. Ինչպէ՞ս երկու պատուէր պահելով՝
տասը պատուէրը կատարած կրլամ:

Պ. Եթէ զԱստուած բոլոր սրտով սիրես , նախ՝ անոր անունը պարապ տեղը բերանդ չես առներ , ու սուտ բանի համար զԱստուած վկայ չես բռներ . Բ. կուռք չես շիներ . Գ. շաբաթը , այսինքն կիւրակին սուրբ կը պահես . մարմնաւոր գործերէն ետ կայներով՝ հոգեւոր գործի կը պարապիս . Դ. հայրդ եւ մայրդ կը պատուես : Տեսա՞ր որ հինգ պատուէրը կատարած եղար :

Հ. Փառք Աստուծոյ ես կուսպաշտ չեմ,
որ կուռք չինեմ:

Պ. Շատ կը պարծենաս կռապաշտ չլու-
լուդ վրայ, բայց Պողոսի խօսքին նայելով՝
եթէ ագահութիւն ունենաս, այն ալ կռա-
պաշտութիւն է. «Զայս տեղեկացեալ գիտա-
ջիք, քի ամենայն պոռնիկ, կամ պիղծ, կամ ան-
գահ՝ որ է կռապարիշտ, ոչ ունի ժառանգութիւն
յարբապութեանն Բրիստոսին եւ Աստուծոյ»։ Եփե-
Ս. 5. — «Ասիկայ աղէկ գիտե՛ք, որ Բուր պաշտելիներ
պիղծերն ու ագահները, որ կռապարիշ են, Բրի-
ստին և Աստուծոյ արքայութեան Տէր Բաթին չունին»։

Հ. Հապա ի՞նչ ընենք, եղբայր, անօթի
ու մերկ պտըտինք, վաստակ չընենք :

Պ. Անտիօքի ու մերկ ինչո՞ւ պիտի պատիս-
քու ապրուստովդ համար առեւտուրիդ ար-
գելք չը կայ սուրբ գիրքերուն մէջ, ինչպէս
որ Պօղոս կըսէ. « Եանավաճառ, մեծ աստուած-
պաշտօնօրհնն է՝ բաւականութեամբ հանդերձ » .
Ա. Տիմո. Զ. 6. — « Բաւականութեամբ առեւտուրը
մեծ աստուածապաշտօնի է » :

Հ. Պողոսի այդ խօսքը շատ լաւ է, բայց
իմ ծախքս շատ կըլլայ, ի՞նչպէս քիչ վատտա-
կով բաւականանամ:

Պ. Պօղոս քու շնայլ ըլլալդ եւ այդպէս
ըսելդ գիտէ եղեր, որ կըսէ թէ «Զի ոչ բերաք
ինչ յաշխարհս, եւ ո՛չ տանել ինչ կարասցուք
այլ ունիմք կերակուր եւ հանդերձս, եւ այնու շա-
տասցուք: Իսկ որք կամինն մեծանալ՝ անկանին

ի փորձութիւն եւ յորոգայթ » . Ա . Տխմ . Զ . 7-9 .
 — « Այս աշխարհս բան մի չը բերինք և բան մի ալ
 չենք իրար փանել , հապա ուրիշը կերակուր և հագ-
 նելէք լալեր ունինք , անով բաւականանանք , ով որ
 մեծնալ իողէ , փոքրութեան և որոգայթի մէջ կ'ընկայ » :

Պօղոսի խօսքէն այս կը հասկցուի թէ ,
 քու փորդ կշտանալու չափ կերակուրով , եւ
 մերկութիւնդ ծածկելու չափ լալծով եթէ
 բաւականանաս , շատ ծախք չես ունենար եւ
 քիչ վաստակով գոհ կը լինիս . ագահութիւն
 եւ արծաթսիրութիւն պէտք չըլլար որ ընես .
 բայց քու ծախքդ չափաւոր ուտելիքիդ ու
 չափաւոր հագուելիքիդ համար չէ :

Հ . Հապա ինչո՞ւ համար է :

Պ . Լսէ , որ ծախքերուդ տեղը ցոյց տամ
 քեզ . նախ՝ չափէ աւելի անուշ և պարարտ կե-
 րակուրներ ուտել կուզես , գինետունները յա-
 ճախել , քնարներով , սրինքներով ու թմբուկ-
 ներով , եւ անպարկեշտ խաղացողներով ժա-
 մանակ կանցնես : Բ . չափէ աւելի ծանրագին
 լալծեր պիտի հագուիս , անդամանդ մատա-
 նի , եւ կամ ծանրագին ժամացոյց ու մուշ-
 տակ պիտի ունենաս : Գ . գեղեցիկ դարպաս-
 ներ եւ սենեակներ պիտի շինես , ու փառա-
 ւոր պարտէզներ պիտի զարդարես : Դ . այս
 աշխարհիս մէջ մեծ անուն պիտի ժառան-
 գես ու մեծ պատիւ գտնելու համար շատ

ստակներ պիտի ցրուես : Ե . աղքատներուն
 բարկանալով անոնց վրայ դատողութիւն ը-
 նես , դատարաններու դռները կաշառ կեր-
 ցընես այս կամ այն մարդուն յաղթելու , եւ
 խօսքդ քալեցնելու եւ չոր կամքդ կատարե-
 լու համար : Զ . կինդ , կամ աղջիկդ եւ կամ
 հարսդ պիտի զարդարես կուռքի պէս , ու
 կիով արծաթով , անդամանդ ծաղիկներով
 եւ մատանիներով , եւ մետաքսեղէն լալծե-
 րով , որ տեսնողին մեծ մեղաց մէջ մտնա-
 լու պատճառ ըլլաս և այլն : Ահա ասոնց հա-
 մար է քու ծախքդ , ասոնք բոլորը ստակով
 կըլլան , ու քիչ ստակով չը քայլեր քու բռնած
 գործդ . աշխարհիս բոլոր ոսկին ու արծաթը
 քեզ որ տան , աչքդ չը կշտանար , դեռ պա-
 կաս կուգայ ծախքիդ , ասոր համար քիչ վա-
 տակով չես բաւականանար : Հիմա հասկցար
 կուսպաշտ ըլլալդ , ինչպէս որ Յովհաննէս ալ
 կըսէ . « Որդեակք , պահեցէ՛ք զանձինս 'ի կուս-
 պաշտութեան » . Ա . Յովհ . Ե . 21 . — « Որդեակներ ,
 յիշէ՛ք իսկապաշտութենէ եւ պահեցէ՛ք » : Այս
 խօսքը չը կարծես թէ կուսպաշտներուն գրը-
 ուած է , այլ քրիստոնէից՝ մեր ըսած արծաթ-
 սիրութենէն ու վերը պատմած չափազանց
 ծախքերէն զգուշացնելու համար : Նաեւ
 Պօղոս կըսէ . « Զի արմատ ամենայն չարու-
 քեան արծաթսիրութիւնն է » . — « Բոլոր մեղաց »

արձաքը արձախիրո-լի-նն է րբեքն 'ի զատ , այս մարդկային բնութիւնը միշտ մեծութեան ցանկացող ու մեծամիտ բլլալը գիտնալով՝ Տիմոթէոսին կը գրէ . « Մեծատանց որ եմ յայսմ աղխարհի՝ պատուէր տալիր՝ մի՛ հպարտանալ ես մի՛ յուսալ 'ի մեծութիւն սնոտի , այլ յԱստուած՝ որ տայ մեզ զամենայն առատապէս 'ի վայելի . զբարիս գործել , մեծանալ գործովք բարութեան . . . զանձել անձանց հիմն բարի 'ի հանդերձեալսն . զի բուռն հարկանիցեն զճշմարիտ կեանացն » . Ա. Տիմո. Զ. 17-20. — « Այս աշխարհիս Տէճապո-ննէրո-ն պապո-էր քո-ր , որ չը հպարտանան , ո-իրէնց սո-ս ո- քո՛ւ-ճ Տէճո-լի-նն չը յո-սան . Լապա յոյսերնին Ասա-թոյ լըայ Դնէն . ո- Բարեգործո-լի-նն գործէն Լ Բարեգործո-լի-նն լ Տէճնան , որ այն աշխարհին Տէճ ճշմարիտ կեանս ո-նէնան » :

ՇԱԽԻՂ ԺԶ.

Հ. ՀԱՄԿՅԱՅ որ տասը պատուէրին հինգը Աստուած սիրելով կը կատարուի . հապա հինգը ինչով կը կատարուին :

Պ. Հինգ պատուէրն ալ ընկերդ սիրելով կը կատարուին . նախ՝ եթէ ընկերդ քու անձիդ պէս սիրես , անոր կնոջը չես ցանկանար . Բ. անոր ապրանքը չես գողնար . Գ. զայն չես մեռ-

ցընէր . Դ. անոր համար սուտ չես վկայեր . Ե. անոր ունեցած բաներուն աչք չես տնկեր ու ցանկար :

Հ. Մէկ մարդ այդ տասը պատուէրը լիւկրնայ պահէլ . որքան ջանայ մէկ երկու պատուէր պահաս կը մնայ , այդ վնաս ունի :

Պ. Այդ բանը ինձ մի հարցնէր , Յակոբոսին հարցնէր որ քեզ պատասխանէ . « Որ սք զամենայն օրէնսն պահիցէ , ես միով իւրիք ինչ գրիցէ , եղէս ամենայն օրինացն պարտապան » . Յակո. Բ. 10. — « Ո՛վ որ Բոլոր պապո-էրնէրը պահէ ո- Տէճը պապո լողո- , Բոլոր օրէնքին պարպակա՛ն իլլայ » :

Հ. Եթէ այդպէս է , իմ բանս շատ դժուար է , վասն զի թէպէտ ես չնուծիւն , գողութիւն չեմ ընէր , մարդ չեմ մեռցնէր , եւ սուտ չեմ վկայեր , բայց ոսկիի , արծաթի եւ աշխարհիս բաներուն կը ցանկամ ու կը սիրեմ . ուրեմն բոլոր օրէնքին պարտական եղեր եմ :

Պ. Այդ աշխարհասիրութեան պատասխանը թող կենայ , դորա մասին վերջը պիտի խօսիմ . սակայն չորս բան չընելուդ համար պարծեցար իբրեւ չընող , կարծեմ անոնց բոլորն ալ կընես ու ընելդ չես գիտեր :

Հ. Ես սուտ չեմ պարծենար , յիշաւի որ այդ չորս մեղքերը բնաւ գործած չեմ :

Պ. Պուն գողութիւն ըսելով ի՞նչ կը հաս-

կանաս . լեռները մարդ մեռցնել , ապրանքը առնել . եւ կամ տանը պատը ծակել , միջի ապրանքը կողոպտելը կը կարծես : Մինակ այդ չէ գողութիւնը , հապա մէկ դրամի չափ եւ թէ զրկողութիւն ընես , գիտութեամբ ու ընչին ապրանքը քու կողմդ անցնես , կամ մի պարզամիտ մարդ քովդ եթէ գայ , ուրիշին տուածէդ եւ կամ արժածէն աւելի տաս , եւ կամ գէշը աղէկի տեղ տաս , եւ կամ կանգունը պինտ քաշելով չափես . նաեւ աւելի պակաս չափ , այսինքն՝ կենդինար , լիտր , հոխայ , տրամ , կշիռ , կանգուն գործածես , ասոնց բոլորն ալ վերը պատմած գողութեան հաւասար գողութիւն են :

Հ . Այդպիսի փոքր բաներն ալ մեծ գողութեան հաւասար են :

Պ . Այո՛ , ահա Քրիստոս կը հրամայէ . « Որ 'ի փոքուն անիրաւ ե , եւ 'ի բազմին անիրաւ ե » . Ղուկ . ԺԶ . 10 . — « Քիչ բանին մէջ անիրաւ եղողը՝ շատին մէջ ալ անիրաւ իջլայ » :

Դուն աղէկ գիտես որ լեռները մարդ մեռցնել , ապրանքը առնել , եւ կամ տանը պատը ծակել , միջի ապրանքը կողոպտելը շատ դժուար բան է եւ մանաւանդ վտանգաւոր . կարելի է որ բռնուիս , կամ մեռցընեն եւ կամ շղթաներով կապուած բանտը դնեն երկար ատեն . ասոնցմէ վախնալով գո-

ղութիւն չես ըներ , կամ պատիւդ չը կոտրես լու համար , ոչ թէ Աստուծէ վախնալուդ համար . բայց այդպիսի զրկողութեամբ ծածուկ գողութիւն ընելու չես վախնար , ինչու որ դիմացի խաբած մարդդ չը գիտէ քու գողութիւնդ , որ վախնաս եւ կամ ամաչես պատիւդ կոտրելէն . ասոնք մեծամեծ գողութեան հաւասար են , ինչպէս որ Սողոմոն կըսէ . « Կշիռ մեծ եւ փսքր՝ եւ ջափ կրկին՝ պիղծ են առաջի Աստուծոյ երկոքեան » . Առակ . Ի . 10 . — « Մեծ եւ փոքր լափեր՝ երկուքն ալ Աստուծոյ առջև պիղծ են » :

Հ . Սուրբ գիրքերուն եւ քու ըսած խօսքերուդ եթէ նայինք , բնաւ մէկը այդպիսի գողութենէն ազատ չէ , քանի որ առեւտուրի մէջ է , եւ հիմայ հասկցայ որ գողութիւն կընեմ եղեր . վախնամ թէ միւսներն եւս մի առ մի պիտի հաստատես , բայց մարդ չեմ՝ մեռցուցեր ամենեւին :

Պ . Իմ վկայներս հասարակ մարդիկ չեն որ չընդունին . ահա լսէ Յովհաննիսին , որ կըսէ « Ո՛վ որ իր եղբայրը կապէ , մարտապահ է » , դուն կը կարծես թէ մարդ մեռցնելը մինակ թուրով , դանակով մորթել , հրացանով զարնել , եւ կամ վիզը սխմելով խեղդելն է . յիրաւի օրէնքէն վախնալով չես ըներ այդ ամենը , բայց եղբայրդ ատելու եւ չը սիրելու չես

վախնար . որովհետեւ աշխարհի օրէնքը ատոնց բան չըսեր . միայն Աստուած կը բարկանայ , Աստուծմէ ալ վախ չունիս սկզբէն , լմնցաւ բանը : Տեսա՞ր որ բնաւ չը գիտցած տեղդ մարդասպանութիւնն ալ վրադ հաստաւ տեցաւ . բայց աստի զրկողութիւնն եւս մարդասպանութիւն է :

Հ. Զրկողութիւնը ի՞նչ է , հասկցուր ինձ :

Պ. Մարդոց վրայ անհիմն դատողութիւն , զրպարտութիւն ընել , գէշ անուն հանել , բանուորին վարձքը կտրել , խեղճ միամիտ մարդոց ունեցած ապրանքը , տունը , արտը , եւ կամ այգին անիրաւութեամբ ձեռքէն առնել , եւ կամ խեղճ աղքատները որպէս զի միշտ վախնան քեզմէ , հանապազ կեղեքել , սիրտ ցաւցնել , մեծ սպանութիւն է . ինչպէս որ Յակովբոս կըսէ . « Այսուհետեւ , մեծատունք , լացե՛ք եւ ողբացե՛ք 'ի վերայ քոռառութեանցն , որ գալոց են 'ի վերայ ձեր : Զի մեծութիւնդ ձեր յոջինց է , եւ հանդերձ ձեր կերակուր ցեցոյ , արծաթ ձեր եւ ոսկի՝ ժանգառար , եւ ժանգն նոցա . . . կերիցէ զմարմինս ձեր . . . » Զրկեցե՞ք եւ սպանեք զարդարն , որ ոչ էր ձեզ հակառակ » . Յակ. Ե . 1 . — « Ասէ՛ց եպե . , ո՛վ մեծապահներ , լացե՛ք եւ ողբացե՛ք յեր վրայ գալե՛ք ինչ որ անուշիկներուն համար : Վասն զի յեր մեծութիւնը տեսէ , յեր լախերը յեջը պիտի ուրե՛ք . յեր արծաթը

է . ոսկին պիտի ժանգոպին ու անոնց ժանգը . . . յեր մարմինը պիտի ուրե՛ք . . . » Զիչ չը հակառակող անմեղը զրկեցի՞ք եւ սպանեցի՞ք » :

Շ Ա ի ի Ղ Ժ Է .

Հ. Ինչո՞ւ համար զրկողութիւնը մարդասպանութիւն սեպած է :

Պ. Մէկ մարդ եթէ մեռցնես , մէկ անգամ մէն կաղատի աշխարհքէս . բայց եթէ մէկուն անունը կտրես , որ պատուազուրկ ըլլալով առեւտուր չը կրնայ ընել , եւ կամ ունեցած ապրանքը անիրաւութեամբ ձեռքէն առնես , որ վերջին աղքատութեան մէջ խնայ , այն մարդը , քանի անգամ որ կորսնցուցած ապրանքը կամ պատիւը միտքը բերէ , այնքան անգամ կը մեռնի սրտին կսկիծէն , այս պատճառաւ սպանութիւն սեպած է :

Հ. Ինչպէս որ վերը ըսինք թէ , այդպէս փոքր գողութենէ ոչ մէկ մարդ ազատ չէ , նոյնպէս այս տեսակ մարդասպանութենէ ազատ մարդ չը գտնուիր , բայց աշխարհասիրութեանս համար ի՞նչ պիտի ըսես , որոյ մասին խոստացար պետք եղածը խօսիլ :

Պ. Ես ի՞նչ պիտի ըսեմ , գուցէ իմ ըսածիս չը հաւատաս : Գնա՛ Յակովբոսին ու Յով-

հաննէսին քով, անոնք լիովին գրեթէ են, ա-
նոնցմէ սորվէ:

Հ. Ես զանոնք ուր պիտի գտնեմք և հար-
ցընեմ, ես քու ըսածիդ ալ կը հաւատամ,
չէ՞ս նայիր մինչեւ հիմայ ինչ որ ըսիր հաւա-
տացի ու ընդդէմ չը կեցայ, ասոր ալ կը հա-
ւատամ, դուն հասկցուր:

Պ. Յակովբոս կը գրէ. « Շնացո՛ղք, ո՞չ զի-
տեք՝ զի սէր աշխարհիս քնամուսքիսն է առ Աս-
տուած. զի որ որ կամիցի սիրել գաղխարհ, բըշ-
նամի առնէ զանճն Աստուծոյ » . Յակո. Դ. 4. —
« Ո՛վ շնացողներ, չը գիտէ՞ որ աշխարհասիրո-
ւիւնը Աստուծոյ դէմ լինամո-
ւիւն է. ո՛վ որ աշխարհքը սի-
րել ինչէ, ինչքանիչ Աստուծոյ լինմի
կընէ »:

Գնա մտածէ՛, տես թէ ո՞րքան վախնալիք
բան է, ինչու որ մէկ մարդու թշնամութիւնը
եթէ Աստուծոյ հետ ըլլայ, այլ եւս անոր վերջի
վիճակը ի՞նչ խեղճ կըլլայ. վասն զի տասը
պատուէրին « ինչ » պահած որ ըլլաս ի՞նչ օ-
գուտ. այս մէկ աշխարհասիրութիւնդ բա-
ւական է դքեղ Աստուծոյ թշնամի ընելով
կորսնցնել:

Հ. Յովհաննէս ինչ կըսէ:

Պ. Մի՛ սիրեք գաղխարհս, ես մի՛ որ ինչ
յաղխարհի է. եթէ որ սիրէ գաղխարհ, ոչ է ի
նմա սէր Հօր » . Ա. Յովհ. Բ. 15. — « Աշխարհքը,
և ինչ որ աշխարհիս մէջ իայ մի՛ սիրէ, ինչ որ մէկը աշ-

խարհքը սիրէ, Հօր Աստուծոյ սէրը անոր սրտին մէջ
չը իշխար »: Տեսա՞ր որ Յովհաննէսն ալ Յակով-
բոսին պէս կըսէ, եւ Յակովբոսին խօսքը այս
տեղ կատարեցաւ. « Բոլոր պատուէրը պահէս ո-
մէկը շնաց ընէ », Բոլոր օրէնքին պարսկան իշխար »:

ՇԱԽԻՂ ԺԸ.

Հ. Եղբւոր, ինչո՞ւ համար աշխարհասէր
մարդոց շնացող կըսէ Յակովբոս:

Պ. Ես առաջ քեզ մի բան հարցնեմ. հա-
սարակօրէն շնացող որո՞ւ կըսեն. ասոր պա-
տասխանը տուր:

Հ. Ո՛վ որ իւր ամուսնոյն վրայէն սէրը
վերցնէ ու ուրիշ մէկուն տայ, անոր շնացող
կըսեն:

Պ. Աղէկ պատասխան տուիր. ահա՛ մենք
եւս բոլոր սրտով զԱստուած սիրելու պարտա-
կան ենք. այն սէրը Աստուծոյ վրայէն վեր-
ցընենք ու այս աշխարհիս ոչ ինչ բաներուն
վրայ եթէ ձգենք, մենք ալ շնացող կըլլանք,
եթէ մարդս իւր կնիկը սիրելու պարտական է,
ինչպէս որ Պօղոս կը պատուիրէ. « Արք, սի-
րեցի՛ք զկանայս ձեր » . — « Ո՛վ մարդիկ, յիշ-
նելը սիրեցէ՛ք » . և այդ պարտականութեան դէմ
մեղանջելով՝ շնացող կըլլայ, հապա զԱստուած

սիրելիք սէրը այս աշխարհիս բաներուն որ տանք, շնացող ըլլալնուս կասկած կը մնայ:

Հ. Աստուծոյ սէրը այր եւ կնոջ սիրոյ կը նմանցնես:

Պ. Այո՛, ինչպէս Եսայի կը գրէ. « Զոր օրինակ ուրախ լինի փեսայ ամուսնանալ, այնպէս ուրախ լիցի Տէր 'ի քեզ » . Եսայի ԿԲ. 5. — « Ինչպէս որ փեսայն հարսին հէփ կորախանայ, այնպէս Տէրը հոգիսդ պիտի որախանայ » : Եւ Բ. Յովհաննէս մկրտիչ Քրիստոսի համար կըսէ աշակերտներուն. « Որ ունիցի հարսն. նա է փեսայ » . Յովհ. Գ. 29. — « Ոչ որ հարսն ունի, փեսայն անկիւն է » : Եւ Գ. Պողոս կը գրէ, « Զի խօսեցայ զմեզ ամուսն միում, իբրեւ զկոյս մի սուրբ՝ ջանդիման կացուցանել Քրիստոսի: Բայց երկնցիմ, գուցէ որպէս օձն խաբեաց զԵւա խորամանկութեամբ խրով՝ ապականեցին միտք մեր 'ի միամտութենէն որ 'ի Քրիստոս » . Բ. Կորն. ԺԱ. 2. — « Որովհետեւ պիտի նշանէ՞ յէջ մէկում, սորբ յոյսի մը պէս Քրիստոսի Գիւնդ պիտի կայնեցնէ՞: Բայց ինչ վախճան, լըլայ որ ինչպէս օյր իւր խորամանկութիւնը մեր նախամայրը՝ Եւան խաբէց, յէր յիսկն ալ մալըրի Քրիստոսի մասին յէր ունեցած յաւանքութեամբը » :

Հ. Այդ ըսած հարսն ու փեսայն ո՞վ պիտի ըլլայ:

Պ. Այո՛ խօսքերը մարմնաւոր խօսքեր չեն, այլ հոգեւոր. հարս ըսածը մեր հոգին է, ու

փեսայն ալ Քրիստոս է. դատաստանի օրը երբ Քրիստոս, արգար դատաւորը գայ դատաստան ընելու, արգարներու հոգին նոր հարսի պէս պիտի զարդարէ լուսեղէն լաթերով, ինչպէս Եսայի կըսէ. « Յնձացե անձն իմ 'ի Տէր, զի զգեցոյց ինձ հանդերձ փրկութեան եւ պատմուճան ուրախութեան, իբրեւ փեսայի եղ ինձ պսակ, եւ իբրեւ հարսն զարդու զարդարեաց զիս » . Եսայի ԿԱ. 10. — « Իմ անձն Տիրոջմով պիտի յնձայ, ինչ որ ինչ իրիւն-լիւն լաթեր հագողոց-դէսայի պէս իմ գլուխս պսակ Դրաւ, ու հարսի պէս շարժարեց լիս » :

Եւ այն հարսի պէս զարդարուած հոգիներուն փեսայն Քրիստոս է, իր հետը առնելով կը տանի խոստացած արքայութիւնը՝ ու միշտ անոնց վրայ կուրախանայ. ահա այս խօսքն է որ Եսային կըսէ. « Ինչպէս փեսայն իւր հարսին հէփ կորախանայ, այնպէս Տէրը հոգիսդ պիտի որախանայ » :

Հ. Այդ մէկ վկայութիւնով կրնան հաստատուել:

Պ. Վկայն պատրաստ է՝ ահա՛ Մատթէոս կը գրէ. « Եւ 'ի մեզ զիշերի եղես բարբառ. Ահա՛ փեսայ գայ արի՛ք ընդ առաջ նորա ... Եկն փեսայն եւ պատրաստքն մտին ընդ նմա 'ի հարսանիսն, եւ փակեցաւ դուռն » . Մատ. ԻԵ. 6. — « Գիշերումն մէջ յայն մը ելան. Ահա՛ փեսայն կու-

Գայ առաջը ելէ՞ . . . փեսայն եկա՝ պարարաս պըպը
նոռըները անոր հետ ի յապին հարսանիքի պոնը հպան,
ո՞րտը փակուեցա՞ն » :

Հ. Աստուծոյ խելքս հասաւ, բայց մի ու-
րիշ հարցմունք եւս ունիմ. ինչո՞ւ աշխարհա-
սէր մարդոց համար Աստուծոյ թշնամի կըլ-
լան, կըսէ Յակոբոս :

Պ. Վերը պատմած այր կամ կին, եթէ
խւր բնական սէրը վերցնէ ու ուրիշի մը վրայ
ձգէ, զերար կատեն, եւ իրարու թշնամի
կըլլան. զոր օրինակ այս մարդկային բնու-
թիւնը ՚ի բնէ հետէ աղէկ բանի և գեղեցիկ
և անուշ բանի ցանկացող է, ինչպէս որ մեր
նախամայրը եւան ըրաւ, « Եւ ետես կիցն զի
բարի էր ծառն ՚ի կերակուր եւ հաճոյ աջաց
հայելոյ, եւ գեղեցիկ ՚ի տեսանել, եւ առ ՚ի պտղոյ
հորա, եւ եկեր » . Ծնն. Գ. 6. — « Կնիլը նայեցա-
որ ծառը շաք աղոր է ո՞ւր աչաց գեղեցիկ կերէնայ .
անոր համար պարուէն առա՞ն ի՞նչ » : Եւ Բ.
Դաւիթն ալ Աստուծոյ որքան գեղեցիկ ու ա-
նուշ խօսքեր ունենալը մեզ կիմացնէ : Եթէ
աղէկ բան փնտռող ենք զանկապ սիրենք ու
անոր անուշ ու գեղեցիկ պատուէրներուն հե-
տեւինք . « Յանկալի է նա քան զոսկի եւ քան զա-
կանս պատուականս բազումս, քաղցր է նա քան
զմեղուն խորիսխ » . Սաղ. ԺԸ. 11. — « Անկիայ ցան-
կալ է ոսկին և անդամադ քարերէն աւել . և Տեղ

քէն ալ անուշ է » : Եւ Գ. դպիրին մէկը Յիսու-
սի հարցուց, « Վարդապետ բարի, զի՞նչ արա-
րից զի զկեանսն յաւիտեականս ծառանգեցից » .
— « Բարի վարդապետ, ի՞նչ ընէ՞ որ յաւիտեական
կեանս ծառանգեմ » . Քրիստոս նայեցաւ որ
այդ մարդը աղէկ բան կը փնտռէ, հարկ ե-
ղաւ որ աղէկին ուլ ըլլալը հասկցնէ, ուստի
ըսաւ . « Զիք որ բարի՝ բայց մի Աստուծոյ » .
Մար. Ժ. 17. — « Միայն Աստուծոյ է Բարի » : Եւ
որովհետեւ աղէկ բան կը փնտռես, այն է
միայն ըսելով պատուիրեց . « Պիտի սիրես ո՞ր-
պէր Աստուծոյ ո՞ր Բոլոր սրբով, Բոլոր անյով, ո՞ր
Բոլոր հոգ և այլն » :

Տեսա՞ր, ինչպէս սաստիկ կը պատուիրէ
զԱստուծոյ սիրելը . ուրեմն այդ սէրը եթէ Աս-
տուծոյ վրայէն վերցնենք ու այս աշխարհիս
ոչինչ բաներուն վրայ ձգենք, Աստուծոյ թըշ-
նամի եւ շնացող չենք ըլլար . ահա՛ ասոր հա-
մար Յակոբոս աշխարհասէր մարդոց շնացող
եւ Աստուծոյ թշնամի ըսաւ :

Հ. Թէպէտ ես զԱստուծոյ բոլոր սրտով
կը սիրեմ, բայց փոքր ինչ աշխարհիս փառքն
ալ կը սիրեմ, ասիկայ վնաս ունի՞ :

Պ. Վերը ըսինք Քրիստոսի ըսածը թէ՛
բոլոր զգայարաններով կը հրամայէ զԱս-
տուծոյ սիրել . դուրսը մէկ զգայարանք չը
թողուր, որ անով ալ աշխարհքի բան մը

սիրես , եթէ աշխարհքն ալ սիրես , բո-
լոր սրտով զԱստուած սիրած չես ըլլար .
բնաւ լսած չէս Գրիստոսի ըսածը , թէ « Ոչ որ
կարէ երկուց տերանց ծառայել , կամ զմին ա-
տիցէ եւ զմիւսն սիրիցէ , ոչ կարիք Աստուծոյ
ծառայել եւ մամոնայի » . Մատ . Զ . 24 . — « Մէկը
երկո՞ւ Կիւր՝ Ժառայո՞ւնի՞ն չը կրնար ընել , կամ
Տէր աշխարհի տէր ո՞ր Դուր սիրէ , չէ՞ կրնար Աստուծոյ
ծառայել ու ապրանքի » :

Հ . Երկու տէր կը յիշէ Գրիստոս , մէկը
Աստուած է , միւսը ո՞րն է :

Պ . Մէկ մարդ որու որ ծառայէ , անիկայ
անոր տէրը կը ըլլայ . եթէ դու Աստուծոյ է՞ր
զատ ուրիշ մէկուն եւս ծառայես , այսինքն՝
սատանային , տիրոջդ մէկն եւս սատանայն
կը լինի : Մի անգամ մտածէ , այդ երկու
տիրոջդ ինչպէս ծառայութիւն պիտի ընես ,
ինչու որ մէկը մէկու հակառակ են , միաբա-
նութիւն չունին , ինչպէս որ Պողոս կըսէ .
« Զի՞նց միաբանութիւն է Գրիստոսի ընդ Բելիարայ »
Բ . Կորն . Զ . 15 . — « Ի՞նչ Դաւանանի՞ն ունի Գրիս-
տոս Բելիարին հետ » : Եւ ասոնք միմեանց հակա-
ռակ կը հրամայեն իրենց հնազանդող ժողո-
վըրդոց :

Հ . Ի՞նչպէս հակառակ կը հրամայեն :

Պ . Գրիստոս կը հրամայէ թէ քու թըշ-
նամիդ սիրէ , ասոր հակառակ սատանայն

կըսէ , քու սիրելիք ընկերդ ատէ . Գրիստոս կը
հրամայէ՝ ունեցած ապրանքդ աղքատներուն
բաշխէ , եւ սատանայն կըսէ , աղքատներուն
ձեռքը գտնուած բաներն առ ձեռքերէն .
Գրիստոս կը հրամայէ՝ մէկ երեսիդ որ զար-
նեն , միւսը դարձուր , սատանայն կըսէ՝ քեզ
ապտակողը՝ եթէ ձեռքէդ գայ մեռցուր .
Գրիստոս կը հրամայէ՝ նեղ դուռը մտի՛ր , որ
լայն եւ ընդարձակ արքայութիւնը երթաս .
եւ սատանայն կըսէ , լայն դուռը մտի՛ր որ
նեղ եւ անձուկ , մութ եւ խաւար դժօրիք
երթաս . տեսա՞ր թէ ինչպէս հակառակ են .
դուն ասոնց որո՞ւ ըսածին պիտի հնազանդիս ,
և որո՞ւ կամքը կատարես . հնար չէ որ ասոնց
երկուքին հաճոյ ըլլաս . այլ անշուշտ ասոնց
մէկը պիտի բարկացնես :

Հ . Քաւ լցի , ես Աստուծոյ չեմ բար-
կացներ՝ այլ սատանայն կը բարկացնեմ եւ
Աստուծոյ կը հնազանդիմ :

Պ . Դուն սատանայն չես բարկացներ եղ-
բայր , առանց գիտնալու զԱստուած կը բար-
կացնես , վասն զի քու բռնած գործերուդ
բոլորը սատանային կամացը հաճոյ գալիք
բաներ են . զԱստուած միայն լեզուով կը սի-
րես եւ գործքով սատանայն կը պատուես .
ասոր համար Եսայիին ըսածը շատ յարմար
կուգայ քու գործոյդ : « Ժողովուրդս այս շըր- »

քամբք պատուենց զիս. եւ սրտիւք իւրեանց հեռացեալ մեկուսի եմ յինեմ » . Ետայի Իթ. 13. - « Այս ժողովո՛րդը բերանով ին պապո՛ւ է զիս , ու արարվ հեռացած է ինչո՛ւ » : Տեսա՛ր եղբայր , լեզուով զԱստուած պաշտող , ու գործքով սատանային կամքը կատարող ժողովրդոց համար Աստուած ինչպէս գանգատ կրնէ :

ՇԱԽԻՂ ԺԹ.

Հ. ԵՂԲԱՅԻ , հապա ես ի՞նչ պիտի ընեմ , այդ ըսած մեղքերէդ զիս ազատ կը կարծէի , որովհետեւ չէի գիտեր թէ զըկողու թիւնը եւ կամ եղբայրը ատելը մարդասպանութիւն են , նոյնպէս աշխարհասիրութիւնը՝ շնութիւն եւ Աստուծոյ թշնամութիւն ըլլալն ալ չը գիտէի , նաեւ աւելի պակաս չափ , կենդինար , լիտր , հոխայ , տիրեմ , կշիռ , կանգուն գործածելը մեծամեծ գողութիւն ըլլալն եւս չէի գիտեր . վասն զի ինձ խրատ տուողները այդպէս փոքր բաներէն չէին ըզգուշացներ :

Պ. Ի՛նչ ըսեմ քեզ այդպիսի խրատ տրուողներուն . այդ ցաւը իմ գլուխս ալ կայ , եղբայր : Վախնամ թէ սուտ մարգարէներու հանդիպեցար :

Հ. Ո՛չ եղբայր , սուտ մարգարէ չէր զիս խրատողը , հապա իմ ծնողքս էր . ոչ մէկ օր չըսին ինձ թէ այս բանը մեղք է մի՛ ըներ , այլ միշտ խստիւ կը պատուիրէին թէ ստակ չահիր :

Պ. Երանի քեզ , որ ծնողքդ մեղքէ չեն զգուշացուցեր , հապա ծնողք կան որ իրենց զաւակներուն մեղքէ չզգուշացնէին զատ մեղք ալ կը սորվեցնեն իրենց զաւկին . վասն զի քանի որ փոքրիկ տղայ է եւ դեռ նոր լեզու կելլէ , ծնողքը կամ եղբայրը , եւ կամ քոյրը , կամ հօր քոյրը , եւ կամ մօր քոյրը եւ այլն , կսկսին տղային փոխանակ Աստուծոյ անունը սորվեցնելու , հայհոյութիւն եւ անարգել տրվեցնել . եւ շատ աշխատանքներով , շաքար եւ կամ ուրիշ բան խոստանալով՝ այս կամ այն մարդուն նախատել տալ . երբ տղայն կը աւժորի ու կանարգէ , կը հայհոյէ իրենց կամացը համեմատ , այն ատեն շատ խնդալով ու ծիծաղներով տղային բերանը կը պագնեն ու խոստմունքնին ալ կը կատարեն . թէպէտ իրենց զուարճախօսութեան եւ զբօսանաց համար կրնեն այս բաները , բայց այն տղային սիրտը՝ ճերմակ եւ կակուղ մետաքսի կը նըմանի , ինչ տեսակ ներկ որ դպչի , կը բռնէ եւ թող չը տար , մանաւանդ իւր ծնողքէն առած ներկը շատ դժուար թող կուտայ ,

գործընթացի աշխարհորէն կըսեն թէ « Մարտոյ
կերպը հոգ-ոյն ներքեւ իշխայ » անհոգւոյն տակը
եղած կիրքը ծնողքէն ստորած բաներն են ,
որ բնաւ չելլեր մինչեւ որ հոգին ելլէ : Եւ
երբ տղայն մի քիչ մեծնայ՝ դպրոց երթալու
ժամանակը գայ , հայրը կառնէ տղայն դպրոց
կը տանի . և ոմանք ալ վարժապետին կը պա-
տուիրեն թէ այս տղային հոգ տար , ես շատ
կարգացող չեմ ուզեր , քահանայ չպիտի ընեմ ,
միայն թէ գրին , թուաբանութեան և հաշի-
ւին աղէկ ջանք ըրէ , մեզ պէտք եղածները
ատոնք են , մէկ օր առաջ դպրոցէն հանելդ
նայէ կըսէ ու կը ձգէ կերթայ : Եւ երբ մի քա-
նի ժամանակ դպրոց երթալ գալով փոքր ինչ
գիր եւ հաշիւ կը սովորի , շուտով դպրոցէն կը
հանէ անմեղ տղայն ու կը տանի իւր գողու-
թեան տունը , այսինքն՝ խանութը , եւ կսկսի
իրեն բոլոր գողութեան և նենգութեան ճամ-
բաները սորվեցնել տղային : Ա . սուտ խօսիչ
եւ սուտ երգումներով համոզել ու գէշը ա-
ղէկի տեղ տալ . Բ . կանգունը պինդ քաշել .
Գ . ծանր եւ կամ թեթեւ լիար գործածել ,
ծանրով առնել ու թեթեւով տալ , եւ այս
պէս շատ բաներ կը սորվեցնէ . վասն զի հօրը
ջանքը տղուն ստակ շահելն է . ինչպէս կուզէ
թող ընէ , կուզէ արքայութիւն երթայ կու-
զէ դժոխք . հոգը չէ : Բոլոր մարդիկ զաւկի

համար կը ջանան ու կը փափաքին , ոչ թէ
իրենց զաւակը Աստուծոյ պատուէրը պահել
ու արքայութիւն երթալու համար , հապա՝
առեւտուր ընել սորվին ու ստակ շահին , որ
իրենք հանգստութեամբ կեանք վարեն :

Հ . Այդ աղէկ հասկցայ , բայց վերը ըսիր
թէ սուտ մարգարէի հանգիպեր ես . սուտ
մարգարէ կըլլայ , և ի՞նչ նշանով կը ճանչցուի :

Պ . Սուտ մարգարէ կըլլայ , և այն է , որ
արքայութիւնը երթալու լայն ճամբայ ցոյց
կուտայ :

Հ . Արքայութիւնը լայն ճամբայ ունի :

Պ . Քրիստոսի խօսքէն կիմացուի , որ շատ
նեղ է արքայութեան ճամբան , ինչպէս
գրուած է . « Մտի՛ք ընդ նեղ դուռն . քանի՛
ընդարձակ է դուռնն եւ համարձակ ճանապարհն՝
որ տանի ՚ի կորուստ , եւ բացումք են որ մտա-
նեն ընդ նա . քանի՛ անձուկ է դուռնն եւ նեղ
ճանապարհն՝ որ տանի ՚ի կեանս , եւ սակաւք են
որ գտանեն զնա » . Մատ . Է . 13 . - « Նեղ Դուռն
Եւ Դժուր Է . Վասն զի լայն Դուռն է - Ընդարձակ ճամբան՝
Դժուր կը պանի , և այն պէ՛տք մարդկերը շատ են . Նեղ
Դուռն է - Նեղ ճամբայն՝ արայո-րիւն կը պանի , է-
րիւնը կը գանին զայն » : Տես որքան նեղ է եղեր
որ փնտռելով հազիւ կը գտնուի :

Հ . Իմ կարծեօքս արքայութիւնը շատ
մեծ լայն ու ընդարձակ մի տեղ է . այդքան

լայն տեղի դուռը նեղ կըլլայ :

Պ. Քեզ մի օրինակ տամ, որ խեղճ հաս-
նի. աշխարհիս մէջ շատ մեծ փառաւոր քա-
ղաքներ կան թէ Եւրոպայի եւ թէ Ասիայի
մէջ, բայց այն քաղաքներուն ոմանց ճամբայն
շատ նեղ ու քարքարուտ եւ վտանգաւոր կըլ-
լայ. սակայն այն երթալու փառաւոր քաղա-
քին սիրոյն համար եւ անոր բարիքը վայելելու
յուսով այն ճամբային վիշտը եւ նեղութիւնը
յանձն կառնես. զոր օրինակ Պոլիս քաղաքը,
թէպէտ շատ մեծ ընդարձակ փառաւոր քա-
ղաք է, բայց երեք կողմը թէ Սեւ ծովը եւ
թէ ձերմակ ծովը պատած ըլլալով՝ Եւրոպա-
յէն, Ասիայէն, Արաբիայէն, Հայաստանէն
եւ Պարսկաստանէն եւ կամ Ասորեստանէն Պո-
լիս գնացող մարդոց՝ հնար չէ որ ծովը չը մը-
տած ու այն վտանգաւոր կիրճերը չանցած
Պոլիս մտնեն. սակայն Պոլսոյ սիրոյն յոյսն է
որ այն ահագին ծովուն ու ահագին ալիքնե-
րուն մէջ եւ վտանգաւոր նաւերուն աշխա-
տանքը եւ վիշտը յանձնառու կրնէ մարդը :
Եւ երբ այն վտանգներուն միջէն անվնաս
անցնի ու Պոլիս մտնէ ու բարութիւնը վայե-
լէ, կուրախանայ, եւ բոլոր քաջած նեղու-
թիւնները կը մոռանայ :

Հ. Արքայութեան ճամբուն վրայ ծով կայ,
որ այդ ծովեզերքի քաղաքը օրինակ տուիր :

Պ. Այո՛, արքայութեան ճամբուն վրայ
եւս ծով կայ, բայց շատ տարբեր է այս ծովե-
րէն. վասն զի այս ծովը մինակ մարդոց մար-
մինը կրնայ խեղճել ու կորսնցնել, բայց այն
ծովը մարմինն ու հոգին ալ ի միասին կրնայ
կորսնցնել. նաեւ այս ծովէն շատ գեղեցիկ
համեղ ձուկեր կըլլեն ուտելու, բայց այն
ծովէն օձու եւ կարծի նման թուռաւոր սո-
ղուններ կըլլեն մարդոց հոգին խայթելու :
Եւ այն ծովը՝ ոչ ինքը՝ եւ ոչ իր մէջ քաղող
նաւերը մարդու աչքին կերեւին :

Հ. Եթէ աչքի չերեւիր, դու ուստի գի-
տես. հարկաւ մէկը քեզ հասկցուցեր է, դու
եւս մեզ որ հասկցնես, շատ աղէկ կըլլայ :

Պ. Ըսած ծովս՝ աշխարհիս մեղաց ծովն է,
որոյ մէջ կը ծփանք, ու ահագին ալիքները միշտ
կը զարնեն մեր հոգւոյ նաւին ու խորտակելու
եւ ընկղմելու կը ջանան, ասոր համար ար-
թուն կենալու է միշտ, որ մեր հոգւոյ նաւը
չընկղմենք. այլ անվնաս անցնելով բոլոր աշ-
խարհիս յոյս դրած ու փափաքած արքայու-
թիւնը հասնելու եւ անվախճան փառքը վա-
յելելու ջանադիր ըլլանք :

Հ. Հասկցանք որ ծով ըսածդ մեղաց ծովն
է, բայց նեղ դուռը եւ նեղ ճամբան որո՞նք են :

Պ. Այո՛ աշխարհիս միջի հոգեւոր նե-
ղութեան դռներն են՝ որ խոնարհութեամբ

գլուխդ ծռելով պիտի հնազանդիս, ինչպէս որ Քրիստոս ըսաւ. « Յաշխարհի աստ ճեղուքիս ոսկիցիք » . Յովհ. ԺԶ. 33. - « Այս աշխարհի մէջ նեղութիւն պիտի ունենաս » :

Հ. Ի՞նչպէս նեղութիւն է արդեօք Քրիստոսի ըսածը. ես կարծեմ երբեմն առևտուր չըլլար, ապրանքի տէր եղողին սիրտը կը նեղուի, եւ կամ ապրանքը աժան կը ծախուի, սիրտը կը նեղուի վաստակը քիչ ըլլալուն պատճառաւ, եւ կամ տօնավաճառ գնացած ատեն՝ ճամբան գողերու վախէն հանգիստ չը կրնար քնանալ, ապրանքը չը գողցնելու համար արթուն կը կենայ, սիրտը կը նեղուի. եւ կամ տունը կերակուրը իւր ակտիւտակին չը գար, անուշ ու պարարտ չըլլար, սիրտը կը նեղուի, եւ կամ մէկ հաճոյք կունենայ կատարելու չը կրնար կատարել, սիրտը կը նեղուի, արդեօք ասո՞նք են :

Պ. Ո՛չ եղբայր, այդ ամենը մարմնայդ հանգրստութեան եւ կամ ստակ շտցնելու համար քաջած նեղութիւններ են. ատոնք օգուտ չունենալէն ի զատ, նաեւ մեծ մեղք են : Քրիստոսի ըսած նեղութիւնները ասոնք են. Ա. քու թշնամիդ սիրել. Բ. մէկ երեսիդ զարնեն, միւսը դարձնել. Գ. քեզ գէշութիւն ընող ներուն աղէկութիւն ընել. Դ. զքեզ անիւ ծողները օրհնել. Ե. զքեզ բամբասողներուն

համար աղօթք ընել. Զ. եթէ զըպարտութեամբ գէշ անուն հանեն ու պատիւդ կորեն, չը բարկանալով համբերել. Տոմ պահել, աղօթք ընել, ապրանքէդ կարօտներուն բաշխել : Ահա ասոնք են Քրիստոսի ըսած նեղութիւնները. ինչպէս որ մեր տան դռները որքան նեղ ըլլան՝ մեր կամաւը գըլուխնիս խոնարհեցնելով ներս կը մտնենք, նոյնպէս այս վերը պատմած նեղութեան դռներէն յօժարութեամբ գլուխնիս խոնարհեցնելով պիտի մտնենք, որ արքայութիւն երթանք :

Հ. Այդ բոլոր նեղ դռներէն անցնիլը շատ դժուար կերեւի :

Պ. Ուրեմն քու միտքդ արքայութիւն երթալ չէ, այլ պարապ տեղը զիս հոգնեցնել. Թէ որ միտքդ արքայութիւն երթալ է, սիրով եւ յօժարութեամբ կրնաս ամեն նեղութիւններուն համբերելով՝ այդ տեսակ նեղութիւններուն համբերելով՝ դռներէն անցնիլ արքայութիւն երթալ. բայց նեղ դռնէն եւ նեղ ճամբայէն անցնող մարդը՝ պէտք է որ իւր կունակը ծանր բեռ չունենայ, որ դիւրաւ անցնի նեղ դռներէն :

Հ. Բեռը ո՞ւր պիտի տանին. անդի աշխարհքը բեռ կերթայ :

Պ. Մեր ըսած բեռը քու տեսած բեռներդ չեն, անիկայ ոչ աչքի կերեւի եւ ոչ

կոնսակէն վար կիյնայ . աչքի երեւցած բեռները , զոր բեռնակիրները կը վերցնեն , շատ հեռու որ տանին , կէս ժամ եւ կամ ամբողջ մի ժամ կը տանին , կը ձգեն կոնսակներէն եւ կը հանգստանան : Բայց մեր ըսած աչքի չերեւցած բեռը՝ ոչ ցորեկը կոնսակէն վար կիյնայ եւ ոչ գիշերը . ինքը կը ննջէ , բեռը կոնսակն է , չէ թէ կենդանութեանը՝ հապա մեռած ատենը եւս իր հետը կերթայ :

Հ . Կոնսակի բեռը ի՞նչ է :

Պ . Կոնսակը բեռ չունեցող մարդ չըլլար թէ արդար եւ թէ մեղաւոր . արդարներուն բեռը թեթեւ եւ մեղաւորներուն բեռը ծանր կըլլայ :

Հ . Արդարներուն բեռ ունենալը ուսկից յայտնի է :

Պ . Ահա Քրիստոս կը վկայէ . « Եկա՛յք առիս ամենայն վատակեալք եւ բեռնաւորք , եւ ես հանգուցից գմեզ » . Մատ . ԺԱ . 29 . — « Ի՛մ չոլէ եկէ՛ք Բոլոր Բեռ շալի՛շ — Խոնջեցողներ , եւ լճէլ պիտի հանգնէցնէի » :

Հ . Քրիստոսի ըսած բեռը ի՞նչ է :

Պ . Քրիստոսի ըսած բեռը շատ թեթեւ ու շատ անուշ է , ինչպէս կըսէ . « Զի լուծ իմ քաղցր է , եւ բեռն իմ փոքրոգի » . Մատ . ԺԱ . 30 . — « Ի՛մ բեռ — Լիւթ — ու անող է » . եւ այդ բեռը Աստուծոյ պատուէրներն են , ինչպէս Դա-

ւիթ կը գրէ . « Ո՛րպէս զի քաղցր են ՚ի քիմս իմ բանք քո՝ քան զմեղք բերանոյ իմոյ » . Սաղ . ձԺԸ . 103 . — « Քո — Խօսքերդ ի՛մ բերանիս Դժ Դժգէն անող էն » :

Տեսա՞ր որ մեր բեռը Աստուծոյ պատուէրները պիտի ըլլան , որ շատ թեթեւ ու անուշ են . եթէ Աստուծոյ պատուէրներուն բեռը չալկես , շատ դիւրաւ կանցնիս նեղ դռներէն ու քարքարուտ ճամբաներէն , եւ արքայութիւն կերթաս , ինչու որ քու ճամբաներուդ լոյս կուտան , որ չը գլորիս ու չը մոլորիս եւ մեղաց ծովուն մէջ չկնաս :

Հ . Աստուծոյ խօսքերը Բնչպէս ճամբաներուս լոյս կուտան :

Պ . Ահա Դաւիթ կը վկայէ . « Ճրագ է բաճ քո ոտից իմոց , եւ լոյս տայ շաւղաց իմոց » . Սաղ . ձԺԸ . 105 . — « Քո — Խօսքդ ի՛մ ոտիս ճրագ է ու ճամբաներուս լոյս ի՛նչպէս » : Եւ Բ . Սողոմոն կը գրէ . « Զի ճրագ է պատուիրան օրինացն , լոյս է ճանապարհ կենաց՝ յանդիմանութիւն եւ խրատ » . Առակ . 2 . 23 . — « Օրէնքին պարտէր ճրագ է , լոյս է ճանապարհ կեանքի՝ յանդիմանութիւն — խրատ » :

Տեսա՞ր եղբայր , արքայութեան ճամբան գնացող մարդը՝ Աստուծոյ պատուէրները պահելով եւ ամեն տեսակ նեղութիւններուն համբերելով պիտի երթայ , ինչպէս նաեւ

Պողոս կրտսէ . « Բագուսն նեղութեամբ պարտ է մեզ մտանել յարքայութիւն Աստուծոյ » . Գործ . ԺԴ . 2 . — « Շատ նեղ-լի-ն չաշելով պէտք է Ռշմանէլ Աստուծոյ արչայութիւնը » : Առանց նեղութեան արքայութիւն չերթացուիր . որով որ հարցնես այդ պատասխանը կուտան , թէ Քրիստոս եւ թէ Առաքեալները բոլորն ալ նեղութիւն ցոյց կուտան :

ՇԱԽԻՂ Ի .

Հ . Նեղ դուռը հասկցանք , որ աշխարհիս միջին հոգեւոր նեղութիւններն են , արդեօք լայն դուռը և լայն ճամբայն որո՞նք են որ դժոխքը կը տանին :

Պ . Տակաւին չը հասկցա՞ր . դժոխք տանող դուռն ու ճամբան են լայն :

Հ . Դժոխքին դուռը ինչո՞ւ լայն կըլլայ :

Պ . Դժոխքին դուռը հարկաւ լայն պէտք է ըլլայ . այդ դռնէն ո՞վ պիտի անցնի գիտե՞ս :

Հ . Չեմ գիտեր :

Պ . Չըկարծես թէ այդ դռնէն մտնողները այս աշխարհիս մէջ բարեգործութիւն լգործող , ամեն տեսակ նեղութեան համբերող , իրենց չար կամքը զսպող , ծովմով ու պահքով

եւ աղօթքով իրենց անձը մաշեցնողները պիտի մտնեն , որ կարողանան սղմիլ :

Հ . Հապա որո՞նք պիտի մտնեն այդ լայն դռնէն :

Պ . Մեղաց փուշի բեռներ չալիող մարդիկը պիտի մտնեն . որովհետեւ փուշի բեռ չալիող մարդը՝ նեղ դռներէ ու նեղ ճամբաներէ չը կրնար անցնիլ , հապա լայն դուռ պէտք է , որ սղմի :

Հ . Մեղաց փուշերը որո՞նք են :

Պ . Ահա՛ Պողոս կը համարէ , « Զի յայտնի են գործք մարմնոյ . այսինքն են , շնութիւն , պոռնկութիւն , պղծութիւն , զիջութիւն , կռապաշտութիւն , կախարդութիւն , թշնամութիւն , հեռ , ցախանձ , բարկութիւն , հակառակութիւն , երկպառակութիւն , հերձուածք , չարակնութիւն , սպանութիւն , արբեցութիւն , անառակութիւն , եւ որ ինչ սոցին նման են . զոր յառաջագոյն իսկ ասեմ ձեզ , որպէս եւ կանխաւ ասեի , թէ որ զայս պիտի ինչ գործեն՝ զարքայութիւն Աստուծոյ ոչ ժառանգեն » . Գաղա . Ե . 19 . — « Մարմինն գործքերը յայտնի են . շնո-լի-ն , պոռնկո-լի-ն , պղծո-լի-ն , գարշո-լի-ն , կռապաշտո-լի-ն , կախարդո-լի-ն , թշնամո-լի-ն , հեռ , նախանշ , բարկո-լի-ն , հակառակո-լի-ն , երկպառակո-լի-ններ , գեշնայո-ածքներ . սպան-լի-ններ , գիշնո-լի-ններ , անառակո-լի-ններ , և ինչ որ ասոնց նման են . այժմէն իւր

աւժ յեղ, ինչպէս նաեւ — իսկաւ — իրենի լի՜ որոնք որ
այսպէս Բաներ իրենէն, Աստուծոյ արհայոթիւնը չէն
չընար Ժառանգել » :

Հ. Մեղքը մարդոց բեռ ըլլալը ուսկից
յայտնի է :

Պ. Ահա՛ Դաւիթ կըսէ, « Անօրէնութիւնք
իմ Բարձրացան քան զգլուխս իմ, որպէս բեռն
ժանր ծանրացան ի վերայ իմ » . Սաղ. ԼԵ. 5.
— « Ի՞նչ Դեղքերս գլուխէս վեր Բարձրացան, ու ծանր
բեռան պէս ի՞մ վրայ ծանրացան » :

Հ. Մեղքը ծանր բեռ ըլլալը հասկցայ,
բայց փուշի բեռ չալիողը նեղ դռներն չը կրու-
նալ անցնելուն խելքս չը պառկեցաւ :

Պ. Հիմա վերը պատմուած մեղաց փուշե-
րը չալկես, եւ մարմինդ ալ նեղ դռներէն
չը մտցնես, բնաւ ծով, պահք չը պահես, այլ
միշտ պարարտ եւ անուշ կերակուրներով
մարմինդ ուժովցնես ու հասարցնես, այն ա-
տեն մեղաց փուշի չալակովդ, ու այդ գիրա-
ցած ու պարարտացած մարմինովդ ինչպէս
արքայութեան նեղ դուռը պիտի մտնես,
ինչու որ չես սղմիր, միայն դժուր դռներն
կը սղմիս շատ լայն ըլլալուն համար :

Հ. Մեղքը փուշի՞ օրինակ է :

Պ. Այո՛, ահա Եսայի կը գրէ. « Այգի ե-
ղես սիրեցելոյն յանկեան, ի տեղուդ պարարտու-
թեան՝ Յանկով փակեցի, ձողաբարձ զարդարեցի,

եւ տնկեցի որք սորեկ. աշտարակ շինեցի ի միջի
նորա, եւ գուք հնձան փորեցի ի նմա . եւ մնացի
զի բերցի խաղող, եւ եբեր փուշ » . Եսայի Ե. 1.
— « Մէկ Բարեւիլ Կեղայի գնկէն աղոր ճիւղերով,
ու Բողբոյի պար խաւէն, յողերով շարժուիցի, Դեղ
աշտարակ լինիցի ու հօր է — հայան փորեցի, ապաստի որ
խաղող պայ, Բայ խաղողի Կեղ Ժող պահու » :

Հ. Այգի ըսածը ո՞վ պիտի ըլլայ :

Պ. Մարդկային բնութիւնն է, որ աշխար-
հիս մէջ ծառի նման անկուած է . խաղողը բա-
րեգործութեան պտուղն է, եւ փուշը՝ մեղաց
պտուղը :

Հ. Այգի ըսածը մարդոց համար ըլլալը
ինչ գիտես :

Պ. Եսայի կրկին կը գրէ. « Այգի Տեառն
զօրութեանց՝ տունն իսրայելի է, եւ մարդն Յուդայ՝
նորատունկ սիրելի . մնացի զի արասցի իրա-
ւունս եւ արար անիրաւութիւն » . Եսայի Ե. 7.
— « Զօրաց Տիրոջ այգին Իսրայելի պահն է, ու Յու-
դայի մարդիկը՝ նոր գնկուած ճիւղերն են . ապաստի
որ արժարոթիւն ընէ, Բայ անիրաւութիւն ըստ » :

Հ. Մեղքը ինչո՞ւ փուշի օրինակ տուած է :

Պ. Փուշը խոցողն է, մարմինդ որ տեղը
դպչի՝ կը խոցուէ ու կը վերաւորէ . նոյնպէս
մեղքը մեր հոգին միշտ կը խոցուէ, եւ մա-
նաւանդ դիւրավառ է, շուտ կը բռնկի. անոր
համար մեղքը փուշի օրինակ բերած է .

որովհետեւ դժուար գնացողները իրենց գործած մեղաց կրակովը պիտի այրին ու բռնկին : Ահա հասկցա՞ր նեղ դուռը եւ լայն դուռը . եթէ քու հոգիդ արքայութեան կը փափաքի , վերը պատմած նեղ դռները մըտիր , բոլոր նեղութիւններուն համբերէ , անշուշտ կերթաս արքայութիւն . իսկ եթէ նեղութեան չպիտի համբերես ու միշտ մեղաց մէջ պատաղիս , կեր ու խումով , ուրախութիւնով ու ցնծութիւնով կեանքդ պիտի անցընես , դժուարին մէջ չը մարելիք կրակին ու անքուն որդերուն կերակուր ըլլալուդ բնաւ կասկած չը կայ , վասն զի այս տեղ ուրախացող ու խնդացողները՝ այն աշխարհքին մէջ պիտի լան ու սգան . նոյնպէս այս աշխարհքի մէջ լացողները ու սգացողները՝ այն աշխարհքին մէջ պիտի խնդան եւ ուրախանան :

Հ. Ի՞նչ գիտես այդպէս ըլլալը :

Պ. Ահա՛ Քրիստոս կրսէ , « վա՛յ ձեզ որ ծիծաղիքդ այժմ , զի սգայցեք եւ լայցեք » . Ղու . 2 . 25 . — « վա՛յ յեղ որ հիմա իշխեալիս , ինչո՞ր ետքը պիտի լայս ու « գայս » : Եւ քսաներկու համարին մէջ կրսէ . « Երանի որ լան այժմ , զի ծիծաղեսցին » . — « Երանի հիմա լացողներուն , որովհետեւ ետքը պիտի ծիծաղեն » : Այսպէս Քրիստոս այս տեղ ծիծաղողներուն վայ , ու այս տեղ լացողներուն երանի կուտայ :

Հ. Եղբայր , եթէ այդպէս է , մեր բանը չտկեցաւ . եթէ այս տեղ լացողները այն աշխարհքի մէջ պիտի ծիծաղին , անշուշտ ես այն ծիծաղողներուն մէջն եմ , ինչու որ իմ աչքիս արցունքը բնաւ ցամբած չէ , միշտ կը վազէ . վասն զի եթէ ծնողքս , կամ ընտանիքս , կամ զաւակներէս , ազգականներէս եւ բարեկամներէս մին մեռնի , կուլամ . դարձեալ եթէ ապրանքս գողցուի , կամ տունս եւ ապրանքս այրի , կուլամ . նոյն իսկ սիրելի անբան անասուններէս մին կորսուի , կուլամ . եթէ մէկ մարդու սաստիկ բարկանամ ու վըրէժս չը կրնամ առնել , իմ չար կամքս չը կրընալ զսպելուս համար կսկսիմ լալ . սաստիկ ցաւ մը կունենամ , կուլամ . մինչեւ անգամ ախորժակով ծիծաղած ատենս ալ աչքէս արցունքը կը վազէ . ուստի յոյս ունիմ որ այն աշխարհքին մէջ պիտի ծիծաղիմ ու խնդամ :

Պ. Ափսո՛ս քու խելքիդ , որ քու ազգականներուդ եւ ապրանքներուդ համար թափած արցունքդ բարեգործութիւն սեպած ես . ստիկայ օգուտ մը չունենալէն ՚ի զաս շատ մեծ վնաս է քեզ , վասն զի Քրիստոս վայ կուտայ այս տեղ ծիծաղողներուն և դու անոր հրամանին ընդդէմ որքան ախորժակով ծիծաղեր ես , որ աչքէդ արցունք վազեր է ու բարեգործութիւն սեպեր ես : Բ. Քրիստոս հրա-

մայած է ունեցած ապրանքդ աղքատներուն տալ, դու անոր հրամանին ընդդէմ՝ աղքատներուն չը տալէդ ՚ի դատ՝ անոնց գողցուելուն վրայ լացեր ես : Գ. Քրիստոս հրամայեց թէ՛ ով որ պարապ տեղը բարկանայ, դժոխքին պարտական կըլլայ, դու անոր հրամանին ընդդէմ այնքան սաստիկ բարկացեր ես, որ կամբդ չը կրնալ զսպելուդ համար լացեր ես ու վարձք ալ սեպած ես : Եւ մանաւանդ քու մեռելդ թողուցեր ու ուրիշին մեռելը կուլաս. այդ քու լացած մեռելդ աշխարհիս սկիզբէն վճռեց Աստուած՝ որ սխտի մեռնին, բայց քու մեռելդ քեզ անմահ տուաւ Աստուած՝ եւ դու մեռցուցիր. հիմա քու մեռելդ չես լար, Աստուծոյ վճռին համեմատ մեռնողներուն վրայ կուլաս, ուրեմն յայտնի կերեւի որ՝ Աստուծոյ կը նեղանաս սիրելեացդ մահուան եւ կամ գլխուդ եկած փորձանքին համար :

Հ. Իմ մեռելս ո՞վ է :

Պ. Մեռելդ քու հոգիդ է :

Հ. Հոգիս մեռած որ ըլլայ, ի՞նչպէս կենդանի կը պտտիմ :

Պ. Դուն զքեզ կենդանի՞ կը կարծես, երբ մեղաւոր ես :

Հ. Ի՞նչպէս կենդանի չեմ կարծեր, չե՞ս տեսներ որ քեզ հետ կը խօսիմ, մեռած մարդը ձայն կը հանէ :

Պ. Աշխարհիս մէջ շատ տեսակ կենդանիներ կան, թէ՛ գազան, թէ՛ անասուն եւ թէ՛ թռչուն եւ այլն, եւ անոնց բոլորն ալ ձայն կը հանեն. բայց անոնց ճիշդ կենդանի չըսուիր, որովհետեւ հոգի չունին, միայն շունչ ունին, այս պատճառաւ անոնք շնչաւոր կենդանի կըսուին. նոյնպէս մեղաւորին հոգին մեղաց մէջ վշտանալով՝ իբր մեռած կը համարուի ու մարմինը մէկ շնչով կը պտտի շնչաւորներուն նման :

Հ. Ուսկի՞ց յայտնի է այդ բանը :

Պ. Ահա՛ թաղէոս առաքեալ՝ որ Յուդա կըսուի, կը գրէ. « Զի ասէին ձեզ, եթէ ՚ի յետին ժամանակս եղիցին մարդք արհամարհողք, երբեայք ըստ իւրեանց ամպարը տուրբանցն ցանկուրեանց. սորա եւ ողորակեայք շնչաւորք, որ գոգին ոչ ունիցին » . Յուդա Ա. 18. — « Զեղ իրէին, թէ Եսէի Ժամանակի մարտիլը՝ Ասսորիոյ Երէնքը որպիսի ասի առնող՝ ու իրենց ողորակեան պէս լար ցանկո-նեան Եսէի գնացող պիտի ըլլան, ասոնք ինքզինքն խայտառակող շնչաւորներ են, Ասսորիոյ Կոգի լո-նին » : Եւ Պողոս կը գրէ. « Ենչաւոր մարդ ոչ ընդունի զհոգւոյն Աստուծոյ » . Ա. Կորն. Բ. 14. — « Ենչաւոր մարդը Ասսորիոյ Կոգին չընդունիր » : Ահա՛ այս շնչաւոր ըսածը՝ հոգին մեղք մեռած մարդն է :

Հ. Ես հոգին անմահ կը կարծեի, դուն

կըսես թէ կը մեռնի : Այս ի՞նչ բան է :

Պ. Թէպէտ հոգին կը մեռնի, բայց մարմնոյ մեռելին պէս չէ. վասն զի հոգւոյն մեռելը երբ ուզես՝ շուտով կրնաս կենդանացնել, բայց մարմինդ որ մեռնի, որքան ջանաս կարող չես կենդանացնելու. Պօղոս հոգւով մեռածին համար կըսէ. « Մինչդեռ, մեռեալն ետք ՚ի մեղս մեր, կենդանիս արար զմեզ ՚ի Քրիստոս » . Եփե. Բ. 4. — « Երբ որ Թր Ռոջայ Դել Ռեաժ Էին, Կենդանացոյ զմեզ Քրիստոս » :

Հ. Հոգիս մեղաց մէջ մեռած ըլլալը հասկըցայ, հապա ես ի՞նչ պիտի ընեմ, ի՞նչ խրատ կուտաս :

Պ. Ի՞նչ խրատ պիտի տամ, քեզմէ զատ քեզմէ հեռու մարդոց մեռելը լալուդ, քեզ մօտ՝ քեզմէ անբաժ հոգւոյդ մեռելը լաց :

Հ. Ես միայն ազգականներէս մեռնողին վրայ կուլամ :

Պ. Ո՞վ է հոգիէդ աւելի քու ազգականը, կամ մերձաւորը. հայրդ, մայրդ, եղբայրներդ թէ զաւակներդ, դրացիներդ թէ բարեկամներդ, նաեւ կի՞նդ, որ Աստուծոյ հրաման կայ ծնողքէդ բաժնուիլ, բայց կնոջմէդ չբաժնուիլ, սակայն այն ալ քեզ օտար է, մահը պիտի բաժանէ իրարմէ, ու այն աշխարհքին մէջ իրարու օգուտ պիտի չունենաք, թէպէտ հոգիդ ալ մահը կը բաժանէ մարմինէդ

առժամանակ մի, բայց երբ Աստուծոյ վճռած ժամանակը լրանայ, կրկին պիտի միաւորին ու անբաժանելի պիտի մնան յաւիտեանս յաւիտենից՝ թէ արքայութիւն երթան եւ թէ դժոխք : Ուրեմն հոգիէդ զատ մերձաւոր չունիս, զոր մեռցուցեր եւ հոգ չես ըներ, աչքէդ մէկ կաթիլ արցունք չես հաներ. այն քու լացած մեռելներդ, որքան լաւ եւ որքան աղաղակես, կարող չես ողջնցնել, պարտաւ տեղը այնքան կուլաս կը պուաս, մազերդ կը փետտես, լաթերդ կը պատուես, երեսդ կը ճանկուտես, չափէ աւելի արցունք կը թափես, եւ շատ ժամանակ սուգ կը պահես, բայց քու մեռած հոգիդ մի քանի կաթիլ արցունքով կրկին ողջնցնելու (հնարը կայ, եւ բնաւ երբեք հոգ չես ըներ. աչքէդ արցունք չը հանելէդ ՚ի զատ երեսդ անգամ չես տրտմեցներ :

Հ. Այս տեղ ինձ յոյս մի տուիր. որովհետեւ եթէ մեղօք մեռած հոգիս՝ աչքի արցունքով կողջանայ, Աստուծով ես դժոխք չեմ երթար, լալով եւ սգալով մեռած հոգիս կողջնցնեմ ու արքայութիւն կերթամ :

Պ. Իրաւունք ունիս, լալով՝ կրնաս մեռած հոգիդ կրկին ողջնցնել, բայց երբ պիտի լաս, երեկուան օրը անցաւ գնաց, այլ եւս ձեռք չանցնիր. ու վաղուան հասնելու՝ ձեռքդ ձեռագիր չունիս. թէպէտ գալ շաբ-

Թու այս աւուրս՝ մի եւ նոյն անունը կուտան, բայց չը կարծես թէ այս օրս է, հապա եօթը օր պակսած կըլլայ քու կեանքէդ, ու եօթը աւուր ճամբայ աւելի մօտ գնացած կըլլաս մահուան դրանը:

Հ. Նորէն վրաս վախ եկաւ մահուան դուռը յիշելուդ. հապա ես ի՞նչ պիտի ընեմ:

Պ. Ի՞նչ պիտի ընես, աշխարհօրէն չե՞նք ըսեր որ « Երեկոյեան Գործը առաւօտեան Ռ' յգեր »: Ահա ես մի խրատ տամ քեզ, օրէ օր մի ձըգեր, հոգիդ ողջնցնելու ատենը հիմայ է, ինչպէս որ Սիրաք կըսէ. « Որդեա՛կ, մի յապաղիցիս դառնալ առ Տէր ի մեղաց, զի մի առ մեղսքս մեռանիցիս »: Սիրաք Ե. 8. — « Որդեա՛կ, մեղքերէդ Աստուծոյ Դատնալդ Ռ' ուշացիւ, որ չլիլայ լի մեղքովդ մեռնիս »:

Տեսա՞ր որ հոգիդ ողջնցնելու ժամը, բուպէն այս է. հիմայ ըսած ատենը, բոպէն կանցնի կերթայ, այլ եւս չը գտնուիր, այս կարդացած եւ հարցուցած բոպէն ալ չենք կրնար գտնել, մեր կենաց անիւը չը կայնիր միշտ կը դառնայ ժամացոյցի անիւին պէս, մինչեւ որ շղթայն կտրի, այնուհետեւ կը կայնի եւ չը դառնար, թէպէտ ժամացոյցին շղթայն կտրի, անոր վարպետ ժամագործը կրնայ նորէն շղթայ անցնելով՝ անիւները հետզհետէ շուտ շուտ դարձնել, բայց մեր

կենաց շղթայն մի անգամ որ կտրի, այլ եւս մարդ կարող չէ անոր նորէն շղթայ անցունել ու քալեցնել, հապա անանկ խորտակած եւ աւերած կը կենայ, մինչեւ որ մեր կենաց անիւները եւ կամ շղթայները ոչ ինչէն գոյացնող ճարտարապետ, եւ ամենաբուհտ, եւ ամենախնամ Աստուծոյ վըճռած ժամանակը լրանայ, այն ատեն մեր խորտակած եւ աւերած անիւները նորէն կը շինէ ու բնաւ երբէք չը կտրելիք նորէն շղթայ անցնելով կը քալեցնէ յաւիտեանս յաւիտեանից: Հիմա հասկցա՞ր մեր կենաց արագընթաց ըլլալը, եթէ հասկցար, այս օրէն սկսիր մեռած հոգիդ նորէն ողջնցնելու ջանք ընել լալով ու սգալով, որ դժոխքը չերթաս:

ՇԱԽԻՂ ԻԱ.

Հ. ԵՂԲԱՅԻ, վերը ըսիր թէ, արքայուԹիւն երթալու լայն ճամբայ ցցունողը սուտ մարգարէ է, սուտ մարգարէն ի՞նչպէս լայն ճամբայ ցոյց կուտայ:

Պ. Քեզ կըսէ թէ, եկեղեցի երթալ, խոստովանանք ըլլալ, եւ պահք պահել՝ մեղք են. ապաշխարանք քաշելը օգուտ չունի, պատարագ չը կայ, սուրբերը բարեխօս չեն կրը-

նար ըլլալ, անոնք մեռած են, պարսպ տեղը մի ծախք ընէր ուխտ երթալու և այն: Տեսա՞ր լայն ճամբայն. քեզ հարցնեմ, միթէ կամաւ պաշտ եւ անձնասէր մարդոց հաճոյ չը դա՞ր այս խօսքերը:

Հ. Մէկ բան կը մտածէի, աղէկ միտքս ձգեցիր, այս պահք ըսածդ ծոմ է թէ ուրիշ բան:

Պ. Սուրբ գրոց մէջ պահք՝ ծոմին կըսէ, մինչեւ անգամ Սուրբելոց ժամանակն ալ ծոմ էր. բայց Հայրապետները կանոն դրին, որ տարւոյն այս ինչ օրերը միսէ, իւղէ, գինիէ, ու մարմինի ուժ տուող բոլոր կերակուրներէն հեռանան, եւ անուժ, ընդեղէն ու խոտեղէն կերակուրներ ուտեն, հիմա մենք անոր պահք կըսենք:

Հ. Ծոմին համար ըսելիք չը կայ, սուրբ գիրքէն շատ կը ըսենք, բայց այս կերակուր որոշելը հին օրինաց մէջ կա՞ր, որ Հայրապետները համարձակեցան այդ կանոնը դնել:

Պ. Ահա՛ նախ Աստուած՝ Ագամին որ ըսաւ թէ բոլոր ծառերուն պտուղէն կեր ու այս մէկ ծառին պտուղէն մի ուտեր, կերակուր որոշելէ, որով այս պահքը կիմացուի ո՞չ թէ ծոմը. եթէ ծոմ ըլլար, բոլոր պտուղը կարգիլէր, այս կամ այն պտուղը չէր որոշեր: Եւ Դանիէլ կը գրէ, « Ես Դանիէլ եի 'ի սուգ

Երիս Եօթներորդս ամուրց. հաց ցանկութեան ոչ կերայ, միս եւ գինի ոչ եմուտ 'ի բերան իմ » . Դանիէլ Ժ. 2. — « Ես Դանիէլ այն օրերը սոգի մէջ էի, քան և մէկ օր սրբիս ուլած կերակուրը չը կերայ, միս ու գինի բերանս չը հաւստ: Ահա՛ այս ալ կերակուր որոշելէ, եթէ ծոմ ըլլար, բերանս քնաւ բան չը մտաւ կըսէր:

ՇԱԽԻՂ ԻԲ.

Հ. Ինչո՞ր համար լայն ճամբայ ցոյց տուողը սուտ մարգարէ է կըսես:

Պ. Որովհետեւ սուտ կը խօսի, անուշ խօսքերով պարզամիտ մարդիկը կը խաբէ. անոր համար սուտ մարգարէ կըսեմ:

Հ. Ի՞նչպէս կրնայ խաբել անուշ խօսքերով:

Պ. Քեզ կըսէ թէ՛ ուտել խմելը մեղք չէ, եթէ մեղք ըլլար, Աստուած չէր ստեղծեր ու կերէք ըսեր, Պողոս եւս կըսէ. « Կերակուր որովայնի, եւ որովայն կերակրայ » . Ա. Կորն. 2. 13. — « Կերակուրը փորին, ու փորն կերակուրին է » . Նաեւ Քրիստոս այսպէս կըսէ, « Կերակուր ոչ պղծե զմարդ » ըսելով՝ բոլ միտքդ կը շփոթեցնէ եւ դու ալ կերակուրներէն չես վախնար, կըսկսիս պահքդ ուտել, այնուհետեւ ոչ պահք.

կը պահէս եւ ոչ ծով. միշտ ուտելու խմելու
ետեւէ ըլլալով՝ կը լսաս մեծ կռապաշտ մը =
Տեսա՞ր անուշ խօսքով խաբելը :

Հ. Ի՞նչ ըսիր եղբայր, ուտել խմելն ալ
կռապաշտութիւն է :

Պ. Չափաւոր ուտել խմելը կռապաշտու-
թիւն չէ, բայց երբ ամենեւին ծով, պահք
չես պահեր, միշտ ուտել խմելու ետեւէ կը
լայ միտքդ գիշեր ցորեկ, այն է կռապաշ-
տութիւնը :

Հ. Կռապաշտութիւն ըլլալը ինչէ՞ն գի-
տես :

Պ. Ահա Պօղոս կըսէ, « Լալով իսկ ասեմ
գրգնամեաց խաջին Քրիստոսի, որոց կատարածն
կորուստ է, որոց Աստուած որովայնն իւրեանց
է » . Փիլիպ. Գ. 18. — « Լալով իշտե՛մ Քրիստոսի
խաչել լինալիւնէրո՞ւմ մասին, որոց վերջը իորոսս է
եւ որոց Աստուածը՝ իրենց խորն է » : Եւ Բ. կը կրն
կըսէ Պօղոս. « Աղաչեմ գնե՛ց, եղբարք, գիտե՛լ
զայնպիսիսն՝ որ հերձուածս եւ գայրակողութիւնս
առնիցեն արտաքոյ վարդապետութեանն՝ զոր
դուքն ունարուք . եւ խորշեցարուք ՚ի նոցանէ .
Զի այնպիսիքն Տեառն մերոյ Քրիստոսի ոչ ծա-
ռայեն, այլ իւրեանց որովայնին . եւ քաղցրաբա-
նութեամբ եւ օրհնութեամբ պատրեն գտիտոս
անմեղաց » . Հռով. ԺԶ. 17. — « Կաղաչե՛մ զիշ-
եղէսդներ, գիտե՛ք այնպիսի մարդիկները, որ հերձուածս

ծողոմելան ու գալիս լողոմելան խօսէր ինչ որ չէն
յեր սորվածներէն դուրս . անոնցմէ վախճէ՛ք ու Տէլ Դէ
սաղն-եղէ՛ք » : Վասն զի այնպիսիները մեր Տիրւոյ Քրի-
ստոսի ծառայողներն չեն ընէր, հասկա իրենց խորն
ծառայողներն չէին . ու անոնք խօսէրով պարզապէս
մարդիկները ինչ խաբէն » : Եւ Գ. Պօղոս կը գրէ .
« Զի որով պարծիսն, եւ նորա իբրեւ գնե՛ց գը-
տանիցին : Զի այնպիսիքն՝ սուտ առաքեալք, մը-
շակք նենգաւորք, կերպարանին ՚ի կերպարանս
առաքելոց Քրիստոսի . եւ չեն ինչ գարմանք,
քանզի եւ ինքն սատանայ կերպարանի ՚ի Հրեշ-
տակ լուսոյ . եւ ոչինչ է մեծ՝ քե եւ պաշտօնեայք
նորա կերպարանին իբրեւ պաշտօնեայք արդա-
րութեան, որոց կատարածն եղիցի ըստ գործոց
իւրեանց » . Բ. Կորն. ԺԱ. 12-16. — « Անէ՛ք ինչ
պարծեան իբր լի մեղ պէս են . Բայց անոնք սոս-
առաքեալ եւ խաբէքայ մշակներ են, որ Քրիստոսի
առաքեալներուն իրարարանը վաւերն աւեր են . Բայց
զարմանալո՞ւմ եմ չէ, ինչո՞ւ որ ինչը սաքանայն ինչայ
լոսելէն Հրեշտակի իրարարանը աւերել, անոր պաշ-
տօնեայններն ալ արդարողներն պաշտօնեայ յեւանայնին
մեծ եմ չէ, սակայն վերջը իրենց գործներուն համե-
մաս հասարակութեամբ պիտի ըլլայ » : Եւ Գ. Պետրոս կը
գրէ . « Նոցա ազատութիւն խոստանան, եւ ին-
քեանք ապականութեանն ծառայք են » . Բ. Պեթ-
ր. 19. — « Ուրիշներուն սղաքողներն ինչ խոսքանան »
մեղիւնէ իրենք մեղայ ծառայ են » : Եւ Ե. Պետրոս

կրկին կը գրէ. « Լինէին եւ սուտ մարգարէք 'ի ժողովրդեանն , որպէս եւ այժմ 'ի ձեզ լինիցին սուտ վարդապետք , որք սպրդեալ մուծանիցեն հեքմուածս կորստեան . եւ զոր Տէր գնեաց ' զնոսա ուրացեալ ' ածեն 'ի վերայ անձանց զարագահասն կորուստ : եւ բազումք անկեալ երթիցեն զնետ նոցա անառակութեանցն ' վասն որոյ ճշմարտութեան ճանապարհն հայնոյիցի ' եւ ազանութեամբ մտացածին բանիւք առնիցեն զձեզ վտարանդի . որոց դատաստանն 'ի բնէ ոչ դատարկանայ , եւ կորուստ նոցա ոչ նիւրհն » . Բ . Պետ . Բ . 1 . — « Ժողովրդոց Տէր սոսա մարգարէներ իւրաքանչիւն , ինչպէս որ հիմա յեր Տէր սոսա չարողներ պիտի ըլլան , որ գաղտնի պիտի մտնեն հոգի կորստեալս հեքիմա՞ծողովի . Տիրոջ գնածները ուրանալով իրենց վրայ արագահաս կորոսալ պիտի բերեն : Եւ շատերը անոնց անառակութեան պիտի հեքեմեն , եւ որոնց պարտաւորութեան ճամբան պիտի հայեցոյի , ագահութիւնով , մահէ հնարած խաբէբայ խօսքերով զիւր իրենց վաճառաշահ պիտի սպանան , որոց համար պարտաստած կորոսալ չ'ոչնար իոգայ » : Եւ Զ . Քրիստոս Տէրն մեր անոնցմէ առաջ զրուցած է , « Զգոյշ եղերուք 'ի սուտ մարգարէիցն ' որ զան առ ձեզ հանդերձիւք ոչխարաց , եւ 'ի ներքոյ եմ գայք յափշտակողք . 'ի պտոյլ նոցա ծանիչիք զնոսա » . Մատ . Է . 15 . — « Զգոսալ ' այն սոսա մարգարէներէն , որ յեր չորս իոգան ոչխարի մորթով ու ներսեր-

նիւն պարտող գայլ են , անոնց պարտողներէն ճանչցեալսն » : Տեսա՞ր սուտ մարգարէներուն նշանները եւ խաբէբայու թիւնները :

Շ Ս Ի Ի Ղ Ի Գ .

Հ . ԱՅՍ Բնչպէս բան է , եղբայր , ես կը կարծէի թէ վերը պատմեալս տաւր պատուէրին գոնէ կէսը պահած եմ , բայց որ պատուէրը իբրեւ պահող պարծեցայ , տեսա՞ր տեսակ օրինակներով զիս անիրաւ ու սուտ հանեցիր . հիմա ինքքս հասաւ , որ տաւր պատուէրին ինք չեմ պահած . մինակ մէկ պատուէր պահած եմ , եթէ այն ալ սուտ չը հանես :

Պ . Ո՞ր պատուէրն է պահածդ :

Հ . Ես՝ ամենեւին դատարանը չեմ գնալ , ցեր սուտ վիպու թիւն տալու համար : Այս մասին ուրախ եմ , որ գոնէ այս մէկ պատուէրը պահած եմ :

Պ . Այդքան մի պարծենար , գուցէ այդ ալ երթայ ձեռքէդ :

Հ . Ինչո՞ւ պիտի երթայ ձեռքէս , ամենեւին ես դատարանը չեմ գնացեր սուտ վիպու թեան համար :

Պ . Սուտ վիպու թիւնը մինակ դատարանը

կըլլայ, դու բնաւ մի հարուստ մարդոյ զը-
րուցած սուտ խօսքերուն՝ մարդահաճութեան
համար՝ « Իրաւ ես, այդպէս է », ըսած չէս :

Հ. Ստոր խօսքը կըլլայ, հազար անգամ
ըրած չեմ այդ բանը, բայց ես այդ սուտ
վկայութիւն ըլլալը չէի գիտեր, միթէ ան-
հետ սուտ վկայութիւն է :

Պ. Այո՛, սուտ վկայութիւն է, ու ասիկայ
դատարանը երթալէն շատ գէշ է. վասն զի
այն դատարանը գնացող սուտ վկայութիւն
տուողները՝ քանի մը դրամի կարօտ ըլլալով
եւ անոնց ագահներով իրենց հոգին յաւիտե-
նական կրակին կերակուր կընեն, բայց մար-
դահաճութեան համար կեղծաւորելով՝ հա-
րուստ մարդոց աչքին հաճոյ երեւնալու հա-
մար, անոնց զըրուցած սուտ խօսքերուն հը-
մեր ես, այդպէս է, ըսողներուն չե՞ս նայիր
Քրիստոս սրբան վայ կուտայ, եւ Պողոս՝ կեղ-
ծաւոր մարդը արքայութեան մէջ բաժին չու-
նի ըսելէն՝ ի զատ կաւելցնէ, « երե տակաւին
մարդկան հաճոյ լինէի, ապա Քրիստոսի ծառայ
ուց էի » • Գաղա. Ա. 10. — « Եղի ես մարդոց հաճոյ
լինէի, որքան Քրիստոսի ծառայ չէի կրնար ըլլալ » :
Տեսա՞ր որ մարդոց հաճոյ երեւնամ ըսող
մարդը՝ Քրիստոսի ծառայութենէն կը զրկուի :

Հ. Եղբայր, ես մինակ այդ պատուէրին
յոյս դրեր էի՝ թէ պահած եմ. ահա այդ ալ

ձեռքէս առիր, եւ ամեն կողմէն յոյսս կըտ-
րեցիր. աղէկ հասկցայ որ տաւը պատուէրին
մէկն ալ պահած չեմ, ու միշտ Աստուծոյ կա-
մացը հակառակ գործեր եմ. անոր համար
կաղաչեմ զքեզ եղբայր, այս մեղքերէն ազա-
տելու մէկ ճամբայ ցոյց տուր, եթէ կայ, որ
մեղքերէն ազատելով, ես ալ Քրիստոսի աշա-
կերտ ըլլամ, վասն զի շատ կը վախնամ :

Պ. Եթէ մինչեւ հիմայ չը գիտնալով մե-
ղանչեր ես, մի վախնար եւ յոյսդ մի կտրեր :

Հ. Ի՞նչպէս չը վախնամ, մեղաւոր եմ :

Պ. Մարգարէներուն խրատը եթէ պա-
հես, շուտ կ'ազատիս քու մեղքերէդ եւ
կարգարանաս :

Հ. Մարգարէները ի՞նչ խրատ կուտան :

Պ. Ահա՛, նախ Եսայի կը գրէ. « Խնդրե-
ցիք զՏէր, եւ յորժամ գտանիցիք զնա, կարդա-
ցիք առ նա. եւ իբրեւ մերձեսցի առ ձեզ, բող-
ցի ամպարիշտն զճանապարհս իւր, եւ այր անօ-
րէն զխորհուրդս իւր. եւ դարձցի առ Տէր. եւ
գտցէ զողորմութիւնս. եւ առ Աստուած մեր՝ զի
բազմապատիկ բողցէ զանօրէնութիւնս ձեր » •
Եսայի ԾԵ. 6-8. — « Տէրը փութեցէ՛ք. — երբ գը-
նէք՝ աղաչեցէ՛ք անոր, — երբ յեղ ձօպենայ, Ձեռնորը
Լողիւր ճաթէն եւ քաշը — ի. — անօրէնը իր լար խո-
հորդները Լող յգէ. — Աստուծոյ Լող Գառնայ, որ
ողորմութիւն գտնէ, լասն չէ Ձեր Կեր Աստուծոյ »

Տեր շատ Տեղերը կը ներէ » : Եւ Բ. Ուսէ կը գրէ - « Դարձ, Իսրայէլ, առ տէր Աստուած քո, զի տկարացար յանօրէնութիւնս քո : Առ տէր ընդ մեզ բանս՝ եւ դարձարուք առ տէր Աստուած մեր, եւ ասացէր ցնա . կարօղ ես բողոքել զմեղս մեր » : Ուսէ ԺԴ. 2. — « Քո Գեղ Սափ-ժոյր Դարձիւր Իսրայէլ, Տեղ Տեղ ընկընցար : Ձեր Գեղ Սափ-ժոյր Դարձիւր » — Ընէս անոր, թէ կարող եւ Տեր Տեղերը ներէ » : Եւ Գ. Եսայի կը կին կը գրէ . « Լուս-ցարուք, սրբեցարուք, ընկեցէք զգարիս մեր յանձանց մերոց առաջի աջաց իմոց, դադարեցէք ՚ի ջարեաց մերոց » . Եսայի Ա. 16. — « Լուս-ցէ՛ք, սրբ-եցէ՛ք » — Յեր Տեղերը յգեցէ՛ք իմ աշխատանք . « Լարո-թի-ններէ եւ Խաշո-եցէ՛ք » : Տեսա՛ր մեղքէ ազատուելու ճամբան :

Հ. Այդ մարգարէներուն խրատը որ պահեմ, Աստուած զիս կընդունի :

Պ. Այս, անշուշտ կընդունի, ինչպէս որ Աստուած ինքը խոստացեր է Եսայիին բերնով . « Եթէ իցեն մեղք մեր իբրեւ զանձախարիք՝ իբրեւ զմիւս սպիտակ արարից » . Եսայի Ա. 18. — « Թէ որ յեր Կոփի Տեղս Դո-րի պէս տեղ-յած ըլլայ, յի-նի պէս ճերմակ կընէ » : Եւ Բ. Եղեկիէլ կը գրէ . « Անօրէնն եթէ դարձցի յամենայն անօրէնութեանց իւրոց զոր արար, եւ պանիցէ զամենայն պատուիրանս իմ, եւ արասցէ արդարութիւն եւ ողորմութիւն, կելով կեցցի, եւ մի մե-

ռանիցի . ամենայն յանցանք նորա զոր զործեալ իցի, եւ ամենայն անօրէնութիւնք նորա զոր անիրաւեալ իցի՝ մի՛ յիշեսցին, այլ արդարութեամբ իւրով զոր արար՝ կեցցի » . Եղե. ԺԸ. 21. — « Անօրէնը եթէ ի-ր անօրէնութենէն Դառնայ » — Իմ Բոլոր պատուներս պահէ, « արարո-թի-ն գործէ եւ ողորմ-թի-ն պայ, անոր առջի Տեղերը չը պիտի յիշ-են, Կապ եպի ըր-ծ արարո-թի-նովը պիտի գրի-ն » : Եւ Գ. Եսայի կը կին կը գրէ . « Ձի անաւասիկ ջնջեցից իբրեւ զամպ զանօրէնութիւնս քո, եւ իբրեւ զմեզ զմեղս քո . դարձ առ իս՝ եւ փրկեցից զքեզ » . Եսայի ԽԴ. 22. — « Ահա՛ եւ Դո-ժեղերը ամպի ու Դո-թի պէս պիտի ջնջեն . Դո-թի Դարձիւր, որ չեղ ապաւեն » :

Հ. Այդ ըսածներդ շատ մեծ յոյս մի է ինձ նման մեղաւորներուն, բայց ասկէց առաջ գործած մեղքերս ինչպէս թափելու է, ճամբան չեմ գիտեր :

Պ. Առաջ բոլոր մեղքերդ կը մոռնես՝ միտքդ կը բերես ու կը զղջաս ՚ի խորոց սրտէ . կերթաս կը խոստովանիս կատարեալ զղջմամբ, միտքդ ալ կը դնես որ այլ եւս ամենեւին այն մեղքերուն մասնակից չըլլաս . քահանայն սուրբ գիրքերու վկայութիւններով կը խրատէ ու կը զղուեցնէ զքեզ այն մեղքերէն՝ որ այլ եւս չը դառնաս անոնց, եւ մեղացդ յարմար ապաշխարանք կը դնէ, եւ ապաշխարանքդ

լարով եւ ողբալով կը քաշես կը լմնցունես .
այն ատեն մեղքէդ կազատիս : Այս է մեղ-
քէն ազատելու ճամբան :

Հ. Հիմա գտանք դիւրին ճամբան , այդ
ըսածդ շատ ախորժեքի եկաւ ականջիս , միշտ
մեղքը կը գործեմ ու կերթամ կը խոստովա-
նիմ թողութիւն կառնեմ , ատկէց դիւրին
բան չըլլար : Ես շատ կը վախնայի մեղք գոր-
ծելու , որովհետեւ վերը ըսիր թէ՝ նախ ցով-
հանէս մկրտիչ , ե ետքը ցխուս , երկուքն ալ
երբ քարոզութեան սկսեցին . « Ապաշտարեյէ՛ս ,
երկնի խաղաղութիւնը ձօպեցած է » ըսին . ես
ատկէց կը վախնայի թէ , դուք մինչեւ հիմա
աշխարհիս թագաւորին՝ սատանային կը ծա-
ռայէիք , այն մեղքերը ապաշխարեցէ՛ք , ա-
ստուհետեւ երկնքի թագաւորութիւնը մօ-
տեցաւ՝ անոր պիտի ծառայէք , անոր զօրք
պիտի ըլլաք , եւ ես ատկէց կը վախնայի
թէ՝ երկնքի թագաւորին զօրք ըլլանք , մեր
բանը դժուար է , վասն զի անիկայ արդար է .
եւ անոր զօրքերն ալ արդար պէտք է ըլլան ,
բայց հիմա հասկցայ , որ բրիտանեութեան
մէջ ալ մեղք գործելու սովորութիւն կայ
եղեր . ատկէց դիւրին բան չըկայ , այսուհե-
տեւ մեղքէն չեմ վախնար , որովհետեւ դիւ-
րին ճամբայ գտայ :

Պ. Շատ այգբան մի խնդար , եղբայր ,

մենք որ քեզ մեղաց թողութիւն ըսինք , չը
կարծես թէ վաղուան գործելիք մեղացդ՝ հա-
պա երեկուան գործածիդ համար է : Եթէ
խոստովանանքին յոյս դնելով մեղանչես , շատ
խեղճ վիճակի մէջ կը մնաս , ինչու որ ամե-
նեւին այն մեղացդ թողութիւն չըլլար . մեղ-
քը միտք դնելով պիտի չըլլայ , ինչպէս որ
Սիրաք կըսէ . « Տեր երկայնամիտ է վասն դարձի
քո եւ քառուրեան , մի՛ յաներկիւդս լինիր՝ յաւե-
լույ մեղս 'ի վերայ մեղաց : Մի՛ ասիցես գրու-
քիւնք նորա բազում են , զբազմութիւն մեղաց
իմոց քառեսցէ . Զի ողորմութիւն եւ բարկութիւն
'ի նման է » . Սիրաք Ե. 5. — « Մէշայ Ռող-Ռեան
համար անհոգ մի՛ ըլլաւ , ու մեղք մեղաց վրայ մի՛ ա-
ւելցեր է՝ մի՛ ըսեր ինչ Ասպ-ճոյ ողորմ-իւնը
շատ է , ի՞նչ շատ մեղքերո՞ւս իղորմի , վասն զի անոր
ողորմ-իւնն ու բարկ-իւնն ընդհանրապէս չեն
իւր ձօպեանն » :

Հ. Եթէ վերը ըսածիդ պէս կատարեալ
զղմամբ լարով խոստովանիմ եւ ապաշխա-
րեմ , ետքը ի՞նչ պիտի ընեմ :

Պ. Այդ ըսածիդ պէս որ մաքրուիս , այն
ատեն արժանի կըլլաս Սուրբ Հաղորդութեան
մասնակցելու :

Հ. Մեղքէս չը մաքրուած չը պիտի՞ կրը-
նամ մասնակցիլ Ս. Հաղորդութեան :

Պ. Չեղբդ բռնող չըլլար , կը մասնակ-

ցիս , բայց լսէ ինչ կրտէ քեզ Պօղոս .
 « Այսուհետեւ որ ուտիցի գիացա , կամ ըմպիցի
 զբաժակս Տեառն անարժանութեամբ , պարտա-
 կան եղիցի մարմնոյ եւ արեան Տեառն . փոր-
 ձեսցի մարդ զանձն , եւ ապա ՚ի հացէ անտի կե-
 րիցի , եւ ՚ի բաժակին արբցի . զի որ ուտե եւ
 ըմպէ անարժանութեամբ , դատաստանս անձին
 իւրում ուտե եւ ըմպէ . Ա . Կորն . ԺԱ . 27-30 .
 — « Ասիշ Եփսը ո՛վ որ անարժանութեամբ Տիրոջ հացը
 ու՛րիւ ու բաժակը խմէ , Տիրոջ մարմինն ու արիւնին
 պարսպան իւրաց . մարդ ի՞նչ էր անշը Կորնի ու Եփսը
 այն հացէն ու՛րիւ ու բաժակէն խմէ , ո՛վ որ անարժա-
 նութեամբ ու՛րիւ ու խմէ , ի՞նչ էր Կորնի պարսպա-
 լիւնը ի՛նչ ու՛րիւ ու խմէ » :

ՇԱԻԻՂ Ի Դ .

Հ . Անշիս դատապարտութիւնը կուտէ ,
 ինչ կը նշանակէ :

Պ . Այս բանը առանց օրինակի չեմ կրը-
 նար հասկցնել , քեզ մի օրինակ տամ , որ
 խելքդ հասնի . դիցուք թէ կելես Պօլիս կեր-
 թաս , ու շատ աշխատանքներով հրովարտակ
 կը հանես , որ թշնամիդ յաղթես , կամ գլուխը
 կտրել տաս եւ կամ աքսոր զրկես . շատ խորն
 դալով կուգաս քու հայրենի երկիրդ , այն

հրովարտակիդ ապաւինելով թշնամիդ հետը
 դատաստանի կը մտնես , եւ հրովարտակդ ա-
 տենին կը յանձնես , որ կարդացուի . եւ երբ
 կը կարդացուի , կը նայիս որ թշնամիդ հա-
 մար առած հրովարտակդ քեզ համար եղած
 կըլլայ : Թշնամիդ պիտի աքսորէիր , քեզ
 աքսորելու հրովարտակ կըլլայ . այն ատեն
 դատաւորը բարկանալով կրտէ . ինչ իրա-
 ւունքով այդ հրովարտակդ ապաւինելով
 թշնամիդ հետ դատաստանի մտար , ով ա-
 նօրէն , այն տեղ քու լեզուդ կը պապանձի ,
 ու ոտքերդ եւ ձեռքերդ դողալ կսկսին , եւ
 ամաչելով գլուխդ վար կախած , գետինը կը
 նայիս : Եւ դատաւորը հրաման կընէ որ ոտքդ
 եւ ձեռքդ կապուած քեզ աքսոր զրկեն մէկ
 անձանօթ երկիր յաւիտեանս յաւիտենից :

Հ . Այդ օրինակիդ միտքը հասկցուր ինձ :

Պ . Վերը ինչպէս ըսինք թէ մեղքէդ պի-
 տի մաքրուիս ու ետքը Ս . Հաղորդութեան
 պիտի մասնակցիս , բայց ատոր հակառակը՝
 մեղքէ չը մաքրուած մեղաց ազտով կերթաս
 ճաշակ կառնես , ու կը խնդաս ըսելով թէ՝
 փառք Աստուծոյ ճաշակս առի , իբր թէ ա-
 նով քու թշնամիդ ստտանայն պիտի յաղթես ,
 բայց դատաստանին օրը քու դատաստանդ
 կը տեսնուի , կը նայիս որ քու անարժանու-
 թեամբ Ս . Հաղորդութեան մօտենալդ՝ քեզ

մեծ յանցանք եւ մեծ դատապարտութիւն եղեր է, ոչ թէ սատանային, և այնքան ապաւի- ներ էիր այն ճաշակին, որով սատանայն պիտի յաղթէիր, ու արքայութիւն պիտի երթայիր. բայց հիմա արքայութիւն չերթարուդ հաճեալ ես, գոնէ դժոխքը յաւիտենական աքսոր չըլայիր:

Հ. Այդ ի՞նչ վախճանք բան էր, որ ըսիր:

Պ. Վախճանք բանը դեռ ետքը պիտի լսես, երբ ամեն կողմանէ յանցաւոր գլու- նուիս. Գրիստոս արդար դատաւորը՝ այն ատեն սաստիկ բարկութեամբ պիտի ըսէ. « Ընկեր, գիա՞րդ մտեր այսր, զի ոչ ոսկեիք հան- դերձ հարսանեաց ». Մատ. ԻԲ. 12. — « Ընկեր, ի՞նչ- չո՞ւ այս փեղ ծառ, քանի որ հարսնիւն լա՞նէր չո՞ւնէիր »: Այսինքն՝ ինչո՞ւ մեղքէ չը մաքրուած, և հոգ- ւոյդ լա՞ծերը չը նորոգած՝ այս սեղանին մօ- տեցար: Այն ատեն լեզուդ կը պապանծի, ոտքդ ձեռքդ կը սկսին դողալ, ամաչելով գլուխդ վար կախած գետինը կը նայիս. նաեւ Գրիստոսէն կրկին պիտի լսես. « Կապեցիք զդորա գոտս եւ գճեռս՝ եւ հանեք զդա ի խա- նարն արտաքին, անդ եղիցի լալ եւ կրճել ա- տամանց ». — « Ասոր որքե՞րն ու յե՞րըն իսպեցէք, ու Դո՞ւսի մո՞լին, այսինքն՝ Դժոխսին թշ յգեցէք », որ այն փեղ երևայ լայ ու ախտները կը ճախարհէ: Եւ այն ըսած րոպէին անոր սպասաւորները հրա-

մանը կը կատարեն, կը զրկեն զքեզ յաւիտե- նական դժոխքին մէջ: Տեսա՞ր, եղբայր, անար- ժանութեամբ ճաշակ առնելուն հետեւանքը:

ՇԱԽԻՂ ԻԵ.

Հ. Այս ըսածներէդ շատ վախոյայ, աս- կից ետքը մեղքէս չը մաքրուած ճաշակ չեմ՝ առներ, բայց եթէ կրկին մեղանչեմ ի՞նչ պիտի ըլլայ:

Պ. Այլ եւս այդ բանը ինձ մի հարցնէր, Պետրոսին և Սողոմոնին հարցուր, Պետրոս կըսէ, « Շուն դառնայ անդրեւն ի փսխած իւր, եւ խոզ լուացեալ՝ ընդ տիղմ քաւայեալ ». Բ. Պետ. Բ. 22. — « Շունը կը Դառնայ իր փսխածը կրկին ինքն, խոզն ալ կը լուացուի ու կրկին Դառնայ իր փսխածը: Եւ Սողոմոն կը պատասխանէ. « Որպէս շուն յոր- ժամ դառնայ ի փսխած իւր եւ ատելի ինի- նոյնպէս անգգամն իւրովք չարեօք՝ յորժամ դառ- նայցի անդրեւն ի մեղս իւր ». Առակ. ԻԶ. 11. — « Ինչպէս որ շունը երբ կը Դառնայ իր փսխածը ինք- ան, ապելի կըլայ, նոյնպէս Դառնորդ. Եթէ Դառնայ իւր շնոյնք Դառնէ կրկին Դառնէ »: Տես, մեղքը խոստովանող ու ետքը կրկին մեղանչողը ի՞նչ գարշելի գաղաններու նմանցուցեր են:

Հ. Արդեօք ինչո՞ւ կրկին մեղանչողը ա-
նոնց նմանցուցեր են , ի՞նչ է այդ գաղաննե-
րու բնութիւնը :

Պ. Պատճառը այս է . շուներ երբ կերա-
կուր գտնէ , անյապաքար շուտ շուտ կը լա-
փէ , ագահելով փորը կը լեցնէ , որով ստա-
մոքսը կաւրի՝ եւ կերածը փսխել կը հար-
կադրի , երբ որ փսխէ , մի քիչ կը հանգըս-
տանայ . բայց երբ կը տեսնէ որ փորը դարտը-
կեր է , իսկոյն կերթայ փսխածը նորէն կու-
տէ ու փորը կը լեցնէ . նոյնպէս մեղսատէր
մարդը՝ միշտ մեղաց մէջ կը պատառի մինչեւ
տաղաւար մը գայ , ճնուենդ եւ կամ Զատիկ ,
այն ատեն իւր խղճմտանքը կարթննայ ու
սիրտը կը նեղուի . ինչու որ կը տեսնայ թէ՛
ուրիշները կը խոստովանին , կապաշխարեն ,
ինքն ալ անոնց նայելով կերթայ կը խոս-
տովանի մեղքերը . փոքր ինչ կը հանգըս-
տանայ , բայց կը տեսնայ որ մեղաց աման-
ները դարտկեր են , մեղաց գործիքները պա-
րապ մնացեր են , իսկոյն կը սկսի խոստո-
վանած մեղքերը նորէն գործել , մինչեւ որ
Տաղաւար մը գայ , մեղաց չափը կը լեցնէ
այն գաղանին պէս : Տեսա՞ր կրկին մեղանչողին
բնութիւնը ինչպէս շանը կը յարմարի :

Հ. Այդ բանին խելքս աղէկ հասաւ . ո-
րովհետեւ միշտ իմ ըրած բանս այդ է , ճնըն-

դին մեղքերս կը խոստովանիմ , մի քանի օր
կանցնի , կըսկսիմ նորէն մեղք գործել մին-
չեւ Զատիկ , այն ատեն կրկին կը խոստովա-
նիմ , կը նայիմ որ ճննդին խոստովանած մեղ-
քերս են , որ բոլորը նորէն գործած եմ , որով
մեղքերս՝ բնաւ չեն պակսիր :

Պ. Երանի թէ մեղքդ միաչափ կենար եւ
չ՝աւելնար . վասն զի կրկին մեղանչողին մեղքը
առաջի չափովը չըմնար , կաւելնայ . ինչպէս որ
Քրիստոս երբ երեսուն և ութ տարուան ան-
դամալոյծը բժշկեց , պատուիրեց « Անաւաղիկ
ողջացար , մի՛ ես մեղանջեր , զի մի՛ չար ես
իմց լինիցի քեզ » . Յովհ . Ե . 14 . — “ Ահա՛
յար , այլ ի՛ մեղանէր , որ աւելի գէշ բան լըլայ
եղ ” : Տես որ կրկին մեղանչող մարդուն վի-
ճակը գէշ կըլլայ եղեր . ինչպէս որ Քրիստոս
մէկ օրինակով հասկցուց . « Յորժամ այսն պիտի
ելանիցի ՚ի մարդոյ , շրջի ընդ անջրդին տեղիս ,
խնդրէ հանգիստ . եւ իբրեւ ոչ գտանէ , ասե .
դարձայց անդրէն ՚ի տուն իմ ուստի ելի . եւ գայ
գտանէ մաքրեալ եւ յարդարեալ : Յայնժամ եր-
բայ եւ առնու եօթն այլ այս չար եւս քան զինքն ,
եւ մտանէ բնակի անդ , եւ լինի յետինն մարդոյն
այնորիկ չար քան զառաջինն » . Ղու . ԺԱ . 24 .
— “ Երբ որ հարդոյ որպէն սաքանան իւլայ , ինչպէ-
ս չըր որպէս . ու հանգիստ չըմնար . և երբ
լը գաներ , ինչե , նորէն բանաւ իմ առաջի եղած

սո-նս . ո- իո-գայ իը նայի որ այն մարդո-ն սիրա-
ն միտքը Դասարկո-ած է , (Աստուծոյ պատ-կերէն
Բնա- մէկ նշան լէ մնացած) , ո-սպի կերթայ Եօթը Լապ-
րէ- իս-նէ իրմէ ա-եւ զեշ , ո- իո-գայ այն մար-
դո-ն սրբին մէջ իը Բնակի . Ե- այսպէս այն մարդո-ն
վերջը Գեշ իըլայ ա-աջիւնն ա-եւ յ : Տեսա՞ր
որ մեղքը առաջի չափով չը մնար , ինչպէս
հիւանդին կրկնումը աւելի Գեշ կըլայ , քան
թէ նոր սխաճ ատենը :

Հ . Դան բնութիւնը հասկցանք , որ մեղ-
սասէր մարդոց յարմար է , եթէ կամիս՝ խո-
ղին բնութիւնն եւս հասկցուր :

Պ . Խողը ՚ի բնէ տղմասէր է , միշտ տղմե-
րու ու ցեխերու մէջ կը թափլտի , գարշելի
բաներ կուտէ ու գարշահոտութիւն կը սիրէ .
բայց երբեմն կերթայ գետը կը մտնէ ու կը
լուացուի և կը մաքրուի , բայց իր ուզած բանը
չէ այդ մաքրութիւնը . ուստի երբ կը նայի
որ գարշահոտ ցեխերը և գարշահոտութիւն
ները գնացեր են քթին առջեւէն , իսկոյն
իր հանգստութիւնը անհանգստութեան կը
փոխուի ու շուտ մը կերթայ կրկին ցեխերուն
մէջ կը մտնէ , որպէս զի ցեխերուն գարշահո-
տութիւնը քթին դպչելով ուրախանայ ու
զուարճանայ : Նոյնպէս մեղսասէր մարդը՝ որ
միշտ մեղքը սիրող ու արդարութիւնը ա-
տող է , միշտ մեղաց մէջ կը պատաղի , թէեւ

երբեմն խղճմտանքը զինքը տանջելով կեր-
թայ կամայ ակամայ կը խոստովանի , կ'ապաշ-
խարէ ու կ'արդարանայ , բայց իր սիրած բանը
չէ արդարութիւնը , ուստի երբ մեղաց գար-
շահոտութիւնը քթին առջեւէն կը պակսի , իր
հանգստութիւնը կ'աւրի , կըսկսի նորէն այն
գազաններուն պէս իր փսխածը ուտել , եւ
մեղաց տղմին եւ ցեխերուն մէջ թափլտիլ ,
ահա ասոր համար խոստովանած մեղքը կրկին
գործող մարդը այդ գազաններուն նմանցու-
ցած են Պետրոս եւ Սողոմոն :

ՇԱԽԻՂ ԻԶ .

Հ . ԵՂԲԱՅԻ , վերը ըսիր թէ , սուրբերը
բարեխօս չեն կրնար ըլլալ ըսողը սուտ մար-
գարէ է , ասոր ես ալ կասկած ունիմ՝ թէ մե-
ռած մարդը ինչպէս բարեխօս կրնայ ըլլալ :

Պ . Դուն այդ սուրբերը մեռած կը կար-
ծես :

Հ . Ինչո՞ւ մեռած չը կարծեմ . անոնք ալ
հողեղէն չէին , և Աստուծոյ վճիռը զոր Ադա-
մին տուաւ , միթէ անոնց համար եւս չէր :

Պ . Իրաւ ես , անոնք ալ հողեղէն էին ու
Աստուծոյ վճիռովն ալ մեռան , բայց անոնց
մեռնիլը մինակ մարմնով է՝ չէ թէ հոգւով .

վասն զի մեղաւորները հոգւով ալ մեռած ըլլալով, իսկապէս մեռնողը անոնք են, բայց արդարները հոգւով կենդանի ըլլալով, անոնց մեռած չըսուիր:

Հ. Ի՞նչ գիտես, անդիլի աշխարհքէն եւ կող եղա՞ն, որ այդ սուրբերուն ողջ ըլլալը լուրը քեզ բերէր:

Պ. Անդիլի աշխարհքէն եկողը ի՞նչ պիտի ընես, ահա՛ երկիրնք եւ երկիր ոչինչէն գոյաւ ցընող Աստուած ինքը վկայեց մորենիի միջէն Մովսէսին ու ըսաւ. « Ես եմ Աստուած հօր քոյ. Աստուած Աբրաամու, եւ Աստուած Սահակայ եւ Աստուած Յակոբայ, եւ չե՛ր Աստուած մեռելոց, այլ կենդանեաց » . Եւրեյ. Գ. 6.

— « Ես եմ հօրք Աբրահայի, Սահակի եւ Յակոբի Աստուածը. Աստուած ո՛չ լի է մեռելներուն այլ ողջներուն Աստուածն է » : Ասկից յայտնի կերեւի սուրբերուն կենդանի ըլլալը. որովհետեւ աւանդ մեռնելէն աւելի քան չորս հարիւր տարի անցած էր, բայց դեռ կենդանի են կրտէ՛. ես կենդանիներուն Աստուածն եմ, մեռելներուն Աստուածը չեմ:

Հ. Սուրբերուն հոգւով կենդանի ըլլալուն խելքս հասաւ, բայց բարեխօս կրնա՞ն ըլլալ:

Պ. Քեզ մէկ բան հարցնեմ, մի մարդ եթէ գանգատ ընելու կարող ըլլայ, բարեխօս ըլլալու կարող է թէ ոչ:

Հ. Ատոր ի՞նչ խօսք, մէկ մարդ գանգատ ընելու եթէ կարող ըլլայ, հարկաւ բարեխօս ալ կրնայ ըլլալ, բայց սուրբ գիրքերէն կրնան վկայել սուրբերուն գանգատ ընելը:

Պ. Ահա՛ Քրիստոս վկայեց. « Մի համարիք եք ես չարախօս ինչ իցեմ զձեց առ Հօր. գոյ որ չարախօս կայ զձեց, Մովսէս՝ յոր դուքն յուսացեալ էր. զի եք հաւատայիք դուք Մովսիսի, հաւատայիք արդեօք ես ինձ. զի նա վասն իմ իսկ գրեաց » . Յովհ. Ե. 45-47. — « Մի կարծե՛ք լի է ես յեր վրայօ գանգատ ընող եմ ի՞նչ Հօր. յեր վրայ գանգատ ընող է Մովսէս, որուն ապաւինած է. եւ լի է Մովսէսին հաւատայիք, իրօք ինչ ես

իւր հասարակ, ինչո՞ր անիկայ խափան ինչ համար
 գրեց » : Եւ Բ. Յովհաննէս կրկին կը գրէ .
 « Եւ յորժամ եբաց զկնիքն հինգերորդ՝ տեսի ՚ի
 ներքոյ սեղանոյն զհոգիս ամենայն մարդկան կցն-
 քեայ վասն բանին Աստուծոյ՝ եւ վասն վկայու-
 քեան նորա զոր ունէին . որք ասէին ՚ի ձայն
 մեծ : Մինչեւ յե՞րբ, Տիր սուրբ եւ ճշմարիտ,
 ոչ դատիս եւ խնդրես զվրեժ արեան մերայ ՚ի
 բնակչաց երկրի » . Յայտ . Զ . 9 . — « Երբ որ հին-
 գերորդ կնիքը բացաւ, Աստուծոյ խօսքն ու անոր
 վկայութեան համար թափաքեալ հոգիները բեկայ
 սեղանին սակը . որ թե՛ յայնու իշխէին . ո՛ր սորբ
 ճշմարիտ Տէր, ինչե՛ր երբ լը պիտի Դատես ու թեր
 արեան լեւեղ պիտի լընէ՛ն երկրի բնակիչներէն » :
 Եւ Գ. Բարուք կը գրէ . « Երանի եւ մեզ, իս-
 րայիլ, զի հաճոյքն Աստուծոյ՝ ծագօք մերէն » .
 Բարուք Գ . 4 . — « Երանի թէ ո՛ր իսրայիլ, Աս-
 տուծոյ հաճոյ մարդիկը թէ՛ ծանօթ են » : Ասկէց
 կիմացուի որ երանի տալը՝ բարեխօս կըլլան
 ըսել է, ուրիշ բան չէ :

Հ. Աղէկ որ զիս համոզեցիր, ասկից ետքը
 ես սուրբերուն քղանցքին պիտի փակչիմ ու
 զանոնք բարեխօս բռնեմ, որ միշտ իմ մե-
 զացս համար Աստուծոյ աղաչեն :

Պ. Դատ աղէկ, սուրբերը բարեխօս բռն-
 ւնէ, բայց մեղքէ ետ պիտի քաշուիս . եթէ
 չարունակ մեղք գործես ու անհոգ ըլլաս՝

սուրբերը ինձ համար Աստուծոյ կաղաչեն ը-
 տելով՝ սուրբերը գրեզ չը սիրելով՝ քեզ համար
 Աստուծոյ չեն աղաչեր . վասն զի անոնք Աս-
 տուծոյ պատուէրը պահելով սուրբ եղած են,
 ու քեզ գրած են թէ Աստուծոյ պատուէրը
 պահէ, դու անոնց գրածը չես ընդունիր,
 Աստուծոյ պատուէրը չես պահեր, եւ քու
 չար կամքդ չես կրնար զսպել ու սուրբերուն
 քղանցքը բռնած ես որ քեզ պաշտպանութիւն
 ընեն : Զոր օրինակ՝ կուսակալ մը եթէ մէկ
 գող մարդու պաշտպանութիւն ընէ, ալ այն
 գողը բնաւ վախ չունենալով՝ շարունակ գու-
 ղութիւն կընէ, մէկ մասը կուսակալին կու-
 տայ, մէկ մասն իրեն կը պահէ, բայց վերջը
 թագաւորը երբ իմանայ, շատ մեծ պատիժ կը
 կրեն թագաւորէն, թէ՛ կուսակալը եւ թէ՛
 գողը : Նոյնպէս դու այն սուրբերը այդ
 կուսակալին պէս մարդիկ կը կարծես, որ գու-
 ղութիւնները եւ ամեն անօրէնութիւնները
 ընես, ու քանի մը դրամ տուս սուրբերուն
 կամ ուխտի երթաս եւ կամ եկեղեցին մոմ
 վառես, ու սուրբերուն ըսես, ահա այս ըն-
 ծայս ընդունեցէք, ու Աստուծոյ աղաչեցէք
 որ ինձ յաջողութիւն տայ . ահա ես նորէն
 գողութեան կերթամ, ձեզ եւս բաժին կը
 հանեմ, դուք ինձ օգնութիւն ըրէք : Եւ
 մանաւանդ Աստուած չուզեր, որ այն սուր-

բերը քեզ պէս գէշ մարդուն համար իրեն աղաչեն, ինչպէս որ Երեմիային ըստ.

« Եւ դու մի՛ կար յաղօթս 'ի վերայ ժողովրդեանդ այդորիկ, եւ մի՛ խնդրէր 'ի վերայ դոցա ողորմութիւն, եւ մի՛ անկանիւր առաջի իմ վասն դոցազի ոչ լսեմ քեզ » . Երեմ. Է. 16. — « Դո՛ւ այդ ժողովրդոց համար աղօթի՛ս մի՛ ընէր, ո՛ւ ապոնց համար ողորմութիւն մի՛ ուղէր, իմ առաջն մի՛ իյնար ու աղաչէր ապոնց համար. ինչո՞ւ որ լայիկի լսեմ չեղո՞ւ » :

Հ. Հապա ի՞նչպէս ընելու է, որ սուրբերը բարեխօս ըլլան եւ Աստուած ընդունի :

Պ. Ասկէց առաջ գործած մեղքերդ կը զղջաս, կը խոստովանիս եւ կապաշխարես, այն ատեն սուրբերը բարեխօս կը բռնես, որ աւանդ ալ օգնութիւն ընեն և Աստուած կընդունի. որովհետեւ եթէ զօրապետ մը, մի մահապարտ գէշ մարդու պաշտպանութիւն ընելու ըլլայ, պիտի երթայ թագաւորին ըսէ որ, այս մարդը իւր չարութենէն ձեռք քաշեց, այլ եւս մասնակից պիտի չըլլայ, ասկէց առաջ ըրած չարութիւնները կը խնդրեմ որ մեզ չնորհք ընես ու ներես. միթէ կրնայ ըսել, որ այս մարդը չարունակ այս չարութիւնը պիտի ընէ՝ ու դու ալ պիտի ներես : Այսպէս հասկցիր սրբոց բարեխօսութիւնն ալ :

ՇԱԽԻՂ ԻԷ.

Հ. ԵՂԱՅՐ, իմ կարծեօքս Աստուծոյ բոլոր պատուէրները սորվեցայ : Արդեօք չք գիտցած պատուէր մնաց, որ անոնք ալ սորվեցնէիր. գիտեմ շատ գլխացաւութիւն կընեմ ձեզ տեսակ տեսակ հարցմունքներով. բայց ի՞նչ ընեմ, կուզեմ որ քրիստոնէին հարկաւոր եղած բոլոր բաները սորվիմ. անոր համար մանրամասնաբար կը հարցնեմ, կը յուսամ որ չէք բարկանար :

Պ. Ես չեմ բարկանար բան հարցնելուդ ու պատասխան տալու եւս չեմ ձանձրանար, որովհետեւ քրիստոս իր աշակերտներուն պատուիրեց որ, իր սորվեցուցած բաներուն բոլորը՝ իրեն հաւատացեալներուն սորվեցնեն. ինչպէս որ վերը ըսինք Ը. Շաւղին մէջ, ասոր համար ինձ պարտք սեպած եմ քրիստոսի կամքը քեզ հասկցնելու. եւ չք գիտցողներուն ալ կը պատուիրէ Երեմիա ու կըսէ. « Այսպիս ասէ Տէր. կացիք 'ի ճանապարհս եւ դիտեցիք, եւ հարցէք զպաւտեմական շառաց Տեառն. եւ տեսէք ո՛ր է ճանապարհ բարի, եւ գնացի՛ք ընդ նա, եւ գտչիք զսրբութիւն անճանց ճերոց » . Երեմ. Զ. 16. — « Ճամբոն վրայ իյնիցէ՛ս, Դիւցէ՛ս ու հարցոյցէ՛ս Տէրոջ յաւիտեակէն Ճամբոն համար և գիտէ՛ս որ Ճամբան որ ողբի է անի գնացէ՛ս, որ յիւր անյիւն

Տաքրո-լի-ն Գրնէ՛ք ։ Տեսա՞ր որ ճամբուն վրայ
կայնեցէք ու Տիրոջ ճամբան հարցուցէք կրտէ ,
հապա դու այս տեղ՝ տանը մէջ չը պիտի հար-
ցնես , հարցնելուդ չեմ բարկանար , բայց
դեռ շատ պակաս կայ քու սորվածներուդ մէջ ,
շատ պատուէրներ կան քեզ հասկցնելիք , որ
կատարեալ քրիստոնեայ ըլլա , որովհետեւ
Քրիստոս կը հրամայէ , « Արդ եղբորք դուք կա-
տարեայք որպէս եւ Հայրն ձեր երկնաւոր կառա-
քեալ ե » . Մատ . Ե . 49 . — « Դուք կապարեալ եղէ՛ք
ինչպէս որ Յէր երկնաւոր Հայրը կապարեալ է » :

Հ . Պակաս մնացած պատուէրները ու
քոնք են :

Պ . Քրիստոնեայ եղողը խոնարհ պիտի
ըլլայ , բնաւ երբէք հպարտութիւն պիտի
չը գտնուի իր վրայ , որովհետեւ Քրիստոս
ինքըզինքը մեզ օրինակ ցոյց տուաւ , « Ուսա-
րուք յինեմ՝ զի ճեզ եմ եւ խոնարհ որտիս » .
Մատ . ԺԱ . 29 . — « Ինչո՞ւ պիտի չե՛ս որովհետեւ եւ հեղ
և խոնարհ եմ որով » , ուրեմն խոնարհութիւնը
Քրիստոսէն պիտի սորվինք : Եւ Բ . Յակովբոս
կըսէ , « Խոնարհեցարուք առաջի Տեառն՝ եւ բարձ-
րացուցի զձեզ » . Յակո . Գ . 10 . — « Տիրջը առաջ
խոնարհեցէ՛ք որ լինի Բարձրացի » : Եւ Գ . Պետրոս
մէկ բան կը գրէ , զայն որ ըսեմ , բաւական
է . և այս մէկ խօսքը քեզ ամեն բան կրնայ
հասկցնել :

Հ . Պետրոսին ըսած խօսքը ի՞նչ է :

Պ . « Ամենքին ընդ միմեանս զխոնարհու-
քիւն ունիցիք . զի Աստուած ամբարտաւանից
հակառակ կայ , տայ շնորհս խոնարհաց » .
Ա . Պետ . Ե . 5 . — « Առաջ իբարդ խոնարհու-
լի-ն ըրէ՛ք , ինչո՞ւ որ Աստուած ամբարտաւան , հը-
պարա մարդոց հակառակ է ու խոնարհներուն շնորհս
կուտայ » : Տեսա՞ր , Պետրոս մէկ կարճ խօս-
քով որքան վախնալիք բաներ հասկցուցեր
է մեզ :

Հ . Ատոր միջի վախնալիք խօսքը որն է :

Պ . Աստուած՝ հպարտ մարդոց հակառակ
է ըսած խօսքն է վախնալիքը , վասն զի մէկ
մարդու թշնամին եթէ Աստուած ըլլայ , այն
մարդուն վիճակը ի՞նչ խեղճ ու գէշ կըլլայ
արգեօք , մի ուրիշ բարեկամ կրնայ գտնել .
Աստուծոյ թշնամին ո՞վ կրնայ բարեկամ ըլ-
լալ , եւ Սողոմոնն ալ կըսէ . « Պիղծ եւ առաջի
Աստուծոյ ամենայն մեծամիտ » . Առակ . ԺԶ . 5 .
— « Բոլոր հպարա մարդիկը Աստուծոյ առաջ պիտի եւն » :

Հ . Ինչո՞ւ համար Պետրոս եւ Սողոմոն
հպարտ մարդը շատ գէշ ցոյց տուած են :

Պ . Հպարտութիւնը սատանային հնարքը
եւ արուեստն է , որով սատանայ եղաւ , չէ թէ
սկզբէն սատանայ ստեղծուած էր , հապա լու-
սեղէն հրեշտակ ստեղծեց Աստուած իրեն սպա-
սաւորելու համար , բայց սաղայէլը ամենուն

գլուխը ըլլալով՝ իր փառացը վրայ հպարտացաւ ու ըսաւ, եթէ իմ աթոռս մի քիչ վեր դնեմ, ես ալ Աստուծոյ հաւասար կըլլամ, ուստի Աստուած սաստիկ բարկանալով երկինքէն վար թափեց սաղայէլը իրեն հնազանդող բոլոր հրեշտակներով՝ ի միասին, ու դժուր զըրկեց. և միշտ հակառակ է Աստուած սատանային, եւ Պետրոս որ կըսէ հպարտ մարդոց հակառակ է Աստուած, պատճառը այն է, որ հպարտ մարդը սատանայէն տարբերութիւն չունի, վասն զի եթէ մէկ տղայ արհեստի երթայ, դնենք թէ ոսկերջութեան, և այն արհեստը սորվի ու գործածէ, անոր անունը ոսկերիչ կը կանչեն. նոյնպէս մէկ մարդ սատանային արհեստը որ սորվի ու գործածէ, հարկաւ անոր ալ սատանայ ըսել պէտք է:

Հ. Սատանային հպարտանալով երկնքէն վար թափելը սուրբ գիրքերը կը վկայեն:

Պ. Այո՛, ահա Եսայի կը գրէ. « Դու ասեիր ի մտի բռն. ելից յերկինս, ի վերոյ բան գաստեղս երկնից արկից գարոռ իմ. նստայց ի լեռինն բարձու, ի վերայ լեռանց բարձանց հիւսիսոյ. ելից ի վեր բան գամպս, եղեց նմանօղ Բարձրելոյն: Արդ ահա աղիկ ի դժոխս իջցես եւ ի հիմունս երկրի. որք տեսանիցեն զքեզ՝ զարմացին ի վերայ քո եւ ասացեն. այս այն այր է որ զայրացուցանէր զերկիր, շարժէր զբազանորս. որ աս-

նէր զամենայն տիեզերս աներակ » . Եսայի ԺԴ. 13-15. — « Դու սոսկովք իշէիր. երկնք ելելով ու ամպերէն եւ ամպերէն վեր ալեռս դնեմ եւ նստիմ, որ ես ալ Աստուծոյ նմանիմ: Բայց ահա Ել թողաք ողորմելի ջնքս և գեպնիս քաղի, որ զեղ պետեղ ները սոսկովք զարմանալով ըսեն. սա այն է որ բոլոր աշխարհքը քաղինք զայն իշէիր, լազարները իշէրք և բոլոր աշխարհքը իսպախանէր » : Եւ Բ. Պետրոս կը գրէ. « Ի հրեշտակսն յանցուցեալս Աստուծոյ ոչ խնայեաց, այլ խաւարին կապանօք արկեալ ի տարտարոսն՝ ետ պահել ի դատաստան » . Բ. Պետ. Բ. 4. — « Մեղանշող հրեշտակներուն Աստուծոյ չըխնայեց, հապա մոռնալ իսպախելով յգեց Դժոխքին Ռեշ, ու Դապաստանին պահել քաղաւ » : Եւ Պ. Յուդա կը գրէ, « Եւ զհրեշտակս որ ոչ պահեցին զիրեանց իշխանութիւնն, այլ բողոք զիրեանց բնակութիւնն, ի դատաստանս մեծի առաքին՝ մշտնջենաւոր կապանօք պահեաց ի խաւարի » . Յուդա Ա. 6. — « Հրեշտակները որ իրենց իշխանութիւնը չը պահեցին ու իրենց բնակարանէն դուրս ելան. հշտնջենաւոր մոռնալ իսպախելով Դապաստանին Ռեշ քաղաւ » :

Հ. Խեղքս հասաւ, որ հպարտութիւնը սատանայէն հնարուած է, բայց վերը ըսիր թէ հպարտ մարդը սատանայէն տարբերութիւն չունի, այդ բանին խեղքս չը պատկեցաւ, ինչու որ՝ շատ թէ քիչ ես ալ հպարտութիւն

կրնեմ, բայց շատ տարբեր է սատանայի
հպարտութենէն:

Պ. Քու հպարտութենդ թնչ տեսակ է
որ տարբեր կըլայ:

Հ. Սատանայն Սատուծոյ նմանիլ ուզեց.
քաւ լիցի որ ես այդպէս անպատեհ գործ
բռնեմ. ձեռքս չը հասնելու տեղը չեմ երկրն
ցրներ, հապա ես ինձ նման մարդոց վրայ
կը հպարտանամ:

Պ. Կարծեմ դուն ասիկայ մեղաց տեղ
չես դրեր:

Հ. Ձեմ կրնար ըսել որ մեղք չէ, թէպէտ
մեղք սեպեր եմ, բայց կարծեմ սատանային
հպարտութեան հաւասար չէ:

Պ. Դու թնչ իրաւունք ունիս քեզ նման
մարդոց վրայ հպարտանալու, թնչ աւելի բան
ունիս անոնցմէ, հարուստ ըլլալով համար
կը հպարտանաս աղքատներուն վրայ:

Հ. Այո, ատոր համար կը հպարտանամ:

Պ. Բայց սոյդ ապրանքը քուկդ չէ, որ անոր
վրայ հպարտանաս, վասն զի այդ ապրանքը
եթէ քուկդ ըլլար, մեռած ատենդ քեզ հետ
կը տանէիր, մինչդեռ այս տեղ կը ձգես: Եւ
կամ կորիճ ես, անոր համար կը հպարտա-
նաս:

Հ. Այո, ատոր համար կը հպարտանամ
տկար, անուժ մարդոց վրայ:

Պ. Ահա առիւծը քեզմէ զօրեղ եւ ու-
ժեղ է: Եւ կամ անուշ ձայնիդ համար կը
հպարտանաս:

Հ. Այո, ատոր համար կը հպարտանամ
խառնածոյն մարդոց վրայ:

Պ. Ահա տխար կը քեզմէ լաւ ձայնաւոր
է: Եւ կամ աղւոր գեղեցիկ լաթեր հագուեր
ես, ատոր համար կը հպարտանաս հին լաթ
հագնողներուն վրայ:

Հ. Այո, ատոր համար կը հպարտանամ:

Պ. Ահա սիրամարգը քեզմէ աւելի գե-
ղեցիկ է շողշողուն փետուրներով զարդարուած
է, քու լաթերդ ցեցը պիտի ուտէ, ինչպէս
Յակոբոս վկայեց: Եւ կամ շատ արուեստա-
ւոր ես, ատոր համար կը հպարտանաս ան-
գէտներուն վրայ:

Հ. Այո, անոր համար կը հպարտանամ:

Պ. Ահա մեղուն ու մետաքսի որդը քեզ-
մէ աւելի արուեստաւոր են, եւ անոնց ա-
րուեստին խելքդ ամենեւին չը հասնիր: Եւ
կամ արագընթաց ես, շուտ ճամբայ կը քա-
լես, ատոր համար կը հպարտանաս:

Հ. Այո, ատոր համար կը հպարտանամ:

Պ. Ահա այծեամբ եւ նապաստակը քեզ-
մէ աւելի արագընթաց են: Եւ կամ գոր-
ծունեայ ես, անոր համար կը հպարտանաս
ծոյլերուն վրայ:

Հ. Այո՛, անոր համար կը հպարտանամ:

Պ. Ահա մըջիւնը ու մեղուն քեզմէ աւելի գործունեայ են, ինչպէս որ Սողոմոն կը գրէ. « Երբ առ մըջիւնն, ո՛վ վատ, եւ նախանձեաց ընդ ճանապարհս նորա, եւ իբր իմաստնագոյն եւս քան զնա: Զի նորա ոչ գոյ հողագործութիւն եւ ոչ հարկադիր, եւ ոչ ընդ տերամբք եւս պատրաստե ամարանի զկերակուր . . . : Կամ երբ առ մեղուն եւ ուսիր զիա՛րդ գործոն եւ » .
Առաւ. Զ. 6-8. — « Մըջիւնիս չո՛վ գնա ո՛վ ծոյլ, ու անոր ճամբոն նախանշիր, ու անորմէ իմաստուն եղիր. Վասն զի անիկայ հողագործութիւնն չունի, իբրեւ գործ ուղղ չը կայ, եւ ո՛վ իշխանութեան ասիլ է, իբր իբրեւ իմաստուն կը պարտասէ . . . : Կամ մեղունիս չո՛վ գնա՛ ու սորվիր ինչպէս գործունեայ է » :
Եւ կամ աչքերդ լաւ կը տեսնեն, անոր համար կը հպարտանաս ցաւոտ աչք ունեցողներուն վրայ :

Հ. Այո՛, անոր համար կը հպարտանամ:

Պ. Ահա գայլը և արծիւը քեզմէ աւելի սրատես են: Եւ կամ սուր լողութիւն ունենալով համար կը հպարտանաս խուլներուն վրայ :

Հ. Այո՛, անոր համար կը հպարտանամ:

Պ. Ահա էջուն ականջը քեզմէ աւելի կը լսէ: Կամ շատ գիտնական ես, անոր համար կը հպարտանաս տգէտներուն վրայ:

Հ. Այո՛, անոր համար կը հպարտանամ:

Պ. Ահա օձը քեզմէ աւելի գիտնական է, ինչպէս որ Մովսէս կը վկայէ. « Օձն էր իմաստնագոյն » . նաեւ ֆրիստոս իւր աշակերտներուն պատուիրեց. « Եղերուք խորագետք իբրեւ զօձ » . Մատ. Ժ. 16. — « Օյի պէս իէլօս եղէ » : Տեսա՛ր եղբայր, դուն քեզ նման մարդոց չէիր հաւնէր, իբրեւ թէ քեզմէ վար են, անոնց վրայ կը հպարտանայիր, որ իբր թէ քեզ չեն կրնար հասնիլ. հիմա հասկցա՛ր որ չէ թէ մարդոց, հապա լեռներու գագաւններէն, ու երկնքի թռչուններէն, եւ կամ գետնի սողուններէն ու միջատներէն ալ վար մնացիր ու անոնց չես կրնար հասնիլ. ինչ բանի վրայ որ պարծեցար՝ անոնք քեզ յաղթեցին. թէ ուժով, թէ ձայնով, թէ արուեստիւ, թէ գեղեցկութեամբ, եւ թէ գիտութեամբ աւոնք քեզմէ գերազանց եղան. այսուհետեւ իրաւունք ունիս քեզ նման մարդոց վրայ հպարտանալու:

Հ. Այդ քնն գարշելի բան է եղեր հպարտութիւնը, որ մարդս սատանայի նմանցնելէն ՚ի զատ անբան անասուններէն ու գազաններէն, եւ կամ թռչուններէն ու սողուններէն ալ վար կրնէ: Ափսոս իմ խելքիս, որ այս բան ատեն հպարտութիւն ըրած եմ. այսուհետեւ բնաւ երբեք հպարտութիւն չը պիտի

ընեմ . բայց ի՞նչ ընեմ , որ վրաս հպարտութիւն չը գայ :

Պ . Երբ որ միտքդ հպարտութիւն գայ , անմիջապէս գետնից նայիր և մտածէ , որ այդ ոտքիդ տակի հողէն ստեղծուած ես , եւ կրկին հող պիտի դառնաս ու ոտքի կոխան պիտի ըլլաս : Եւ Բ . Թէ աշխարհք եկած՝ եւ Թէ աշխարհքէն ելնելիք օրդ մտածէ . և պիտի տեսնես , որ մարդիկ իրարմէ տարբերութիւն չունին : Թէ աղքատ և Թէ հարուստ , Թէ խելօք և Թէ յիմար , Թէ գեղեցիկ և Թէ տգեղ , Թէ զօրեղ և Թէ տկար , բոլորին ծնունդն ու մահը հաւասար են , ամենքը ոչ միայն լալով և տրտմութեամբ՝ նաեւ մերկ կուգան աշխարհ , նոյնպէս մերկ պիտի ելնեն , իրենց հետ մի բան տանելու կարող չեն , ոչ հարուստը իւր ապրանքը կրնայ տանիլ , ոչ գեղեցիկը իւր գեղեցկութիւնը , ոչ զօրեղը իւր զօրութիւնը , բոլորն ալ ունեցածնին այս տեղ պիտի ձգեն երթան մեղքէն չի զատ . ինչպէս որ Պօղոս կըսէ . « Աշխարհք մի Բան չը բերին » - Էնչ կրնար պահիլ » : Տեսա՞ր որ մարդիկ բնաւ տարբերութիւն չունին իրարմէ . Թէ ծնած եւ Թէ մեռած օրերնին միակերպ է , ինչպէս որ Սողոմոն կըսէ . « Մի մօռտ է ամենեցուն յաղխարն եւ մի էլ հասարակաց » . Իմաս . Է . 6 . - « Բոլոր մարդոց աշխարհք գալն ու աշխարհքէն ելնելն մէկ է » :

Թէպէտ ոմանց ձեռքը մի քիչ ապրանք կանցնի տղայոց խաղալիքին պէս , ստատանայն անոր հետ կը խաղոյնէ մի Ժամանակ , այս ապրանքը ու այս աշխարհքը՝ քուկդ է ըսելով , դու քու դրօսանքիդ և ուրախութեանդ նայէ , ձեռքէդ ինչ որ կուգայ՝ ետ մի Թողուր , եթէ դու Աստուծոյ հաճոյ մարդ չըլլայիր , այս հարուստութիւնը քեզ չէր տար . դու մի վախնար , քեզ դէմ մարդ չը կրնար խօսիլ , ես քու կոնակդ կայնած եմ՝ զքեզ պաշտպանելու . այն խեղճն ալ ստատանայի Թելադրութեան հաւատարմով ու խաբուելով՝ այն ապրանքին պատճառաւ շատ մեղքեր կը գործէ , բայց երբոր զանիկայ աշխարհք զըկողը կանչէ , այն ատեն խելքը կը ցնորի , ինչ ընելը չը գիտնար » ստատանայն եւս կը պատասխանէ Թէ՝ ես այդ բանին չեմ խառնուիր ու ետ կը քաշուի , կըսկսի այն խեղճը՝ ծնած աւուր պէս կոնակիին վրայ պառկիլ ու լալ , բայց ի՞նչ օգուտ . ընտանիքն ու բարեկամները երես կը դարձուանեն , ծնած օրը կը խնդային . այսօր կուլան , ծնած օրը լաթեր հագուեցնելու կը ջանային , այսօր լաթերը մերկացնելու ջանք կընեն , ուրիշ բան չը գար ձեռքերնուն , և մարդը նայելով որ ոչ մէկէ օգնութիւն պիտի գտնէ՝ ինքն եւս յուսահատելով քղանցքը կը Թոթուէ ու կելլայ ապրանքին միջէն՝ կերթայ անդի աշխարհ :

քը . եւ այն ապրանքէն բնաւ մէկ բան տա-
նելու կարող չէ իւր հետը , միայն թէ այնքան
քաշած աշխատանքին փոխարէն մէկ պատանք
վարձք ունի , զոր առնելով կը մտնէ հողին տակ :
Թէպէտ ոմանց ձեռքը այն պատանքն ալ
չանցնիր , որքան հարուստ մարդիկ առանց
պատանքի գնացած են . վասն զի ոմանք լեռ-
ները եւ դաշտերը կը մեռնին եւ մարմիննին
գազաններն ու թռչունները կուտեն , ոմանք
ծովուն եւ կամ գետերուն մէջ խեղդուելով՝
ձուկերու կերակուր կը լըն . այս պատճառաւ
սովորական մահուամբ մեռնող ու պատանքով
թաղուածը երանելի կը սեպեն . վերջապէս
քեզ հասկցնելիքս այս է , մէկ պատանքէն ի
զատ բան մի տանելու կարող չէ մարդ իւր հետ .
իսկ ապրանքին պատճառաւ գործած մեղ-
քերն կը պահուին մինչեւ դատաստանի օրը :

Հ . Ուրեմն ես ի՞նչ ընեմ , որ ապրանքս
կարողանամ հետո տանիլ :

Պ . Հետո բան չես կարող տանիլ , հապա-
քեղմէ առաջ պիտի զրկես քու երթալու
տեղը , որ երբ երթաս՝ պատրաստ գտնես այն
տեղ ապրանքդ :

Հ . Ապրանքս ի՞նչպէս ինձմէ առաջ կըր-
նամ զրկել :

Պ . Այդ հարցմանդ մի յարմար պատմու-
թիւն կայ՝ որ թէպէտ մի քիչ երկար է ,

բայց եթէ յօժարութեամբ լսես , շատ բան
կարող ես սորվել :

Հ . Որքան երկար ըլլայ , սիրով կը լսեմ :

Պ . Մէկ ազգի մէջ սովորութիւն կար , որ
իրենց թագաւորը միայն մէկ տարի կը նըս-
տեցնէին . երբ որ տարին լրանար , թագաւորը
կը մերկացնէին ու մէկ կողի կաքսորէին , ուր
անօթի ծարաւ կը մեռնէր , եւ անոր տեղը
մի ուրիշը կը նստեցնէին , եւ երբ անոր տա-
րին ալ լրանար , զայն եւս միւս թագա-
ւորին պէս կընէին , ու տեղը մի ուրիշ կը նըս-
տեցնէին : Ետքը մէկ խելօք մարդ թագա-
ւոր նստաւ , ու սկսաւ մտածել թէ իմ տա-
րին որ լրանայ , անշուշտ ինձմէ առաջ եղող
թագաւորներուն հանդիպած փորձանքը նաեւ
իմ գլխուս պիտի հանդիպի , անոնց պէս մերկ
պիտի աքսորեն , բոլոր ապրանքս այս տեղ կը
մնան , ես պիտի երթամ այն տեղ անօթի ծա-
րաւ մեռնիմ , ուստի ասոր աղէկը , քանի որ
իշխանութիւնը ձեռքս է՝ իմ գանձարանիս
միջի ստակին բոլորը այն իմ աքսոր երթալու
կողմն զրկեմ , որ ետքը եթէ մերկ ալ եր-
թամ , հոգ չունենամ . այսպէս ըսելով՝ սկը-
սաւ հետզհետէ գանձարանին միջի ստակները
զրկել այն իր աքսոր երթալու կողմն հաւա-
տարիմ մարդոց ձեռք , եւ ինքն ալ շատ ու-
րախ էր . ինչու որ հոգ չունէր թէ զիս մերկ

կաքսորեն ու ապրանքս այս տեղ կը մնայ միւս
 թագաւորներուն պէս, հապա այն տեղ առ-
 կէց աւելի հանգիստ կեանք կը վարեմ ը-
 սելով՝ կուրսիսանար: Վերջապէս երբ տա-
 րին լրացաւ, վերը պատմուած թագաւոր-
 ներուն պէս մերկացուցին ու աքսոր զրկե-
 ցին այն կղզին, բայց միւս թագաւորնե-
 րուն պէս տրտում չէր երթար, հապա ուրա-
 խութեամբ կերթար, ինչու որ այն երթալու
 տեղը յոյս ունի, պատրաստութիւնը տեսած էր՝
 և դարպասը շինած էր, գնաց նայեցաւ որ շատ
 գեղեցիկ ապահով տեղ մի է: Զանազան տե-
 ղերէ մարդիկ բերել տուաւ ու բազմամարդ
 երկիր մը շինեց ու կրկին թագաւոր եղաւ
 յաւիտեան:

Հ. Այդ պատմութիւնդ շատ ակորժեղի
 եկաւ ականջիս, թէպէտ այն առաջին անմը-
 տութեամբ կորսուող թագաւորներուն հա-
 մար մի քիչ տրտմեցայ, բայց այս մէկ թա-
 գաւորը շատ աղէկ խելք բանեցուցած է,
 ուստի կուզեմ որ ատոր միտքն ալ ինձ հաս-
 կըցնես եթէ կը հաճիս:

Պ. Ամեն մարդ իր անձին թագաւոր է.
 որովհետեւ Աստուած անձնիշխան ստեղծեց
 մարդը, ինչպէս որ Սիրաք կըսէ. « Ինքն իսկ-
 զբանէ արար զմարդ, եւ երող զնա 'ի ձեռս
 կամաց իւրոց... Եղ առաջի քո հուր եւ շուր,

ուր եւ կամիս ճգես զձեռն քո »• Սիրաք ԺԷ. 14.
 — « Աստուծ ալիքէն մարդը անյիշխան պետեց...
 իրաւ և ջորը առաջը տրաւ, որ յեւրո-դածիտ եր-
 խարջեն »: Բայց երբ որ մեռնի՝ այլ ևս անձնիշ-
 խան չէ, եւ կամքը իւր ձեռքը չէ. հապա
 կենդանի մնացողներուն ձեռքն է. երբ որ
 մեռնիս, վերը պատմուած թագաւորներուն
 պէս շուտով կը մերկացնեն ու կը զրկեն ըզ-
 քեզ կամ արքայութիւն եւ կամ դժոխք
 ըստ գործոցդ. Սիրաքին ըսածին պէս, Կրակն
 ու ջուրը առաջդ դրաւ, որ ակորժածիդ ձեռքդ
 երկարցնես. ջուրը արքայութիւն՝ եւ կրակը
 դժոխք կիմացուի. բայց պէտք է որ դեռ
 փորձանքները գլուխիդ չը հանդիպած,
 մտածես այն խելօք թագաւորին պէս թէ,
 — Ես երբ մեռնիմ, այսքան ապրանքներէս
 կը զրկեն ու մերկ կաքսորեն զիս դժոխք. եւ
 բոլոր ապրանքս կը մնայ այս տեղ. ես պիտի
 երթամ դժոխքին մէջ մէկ կաթ ջուրի կարօտ
 մնամ ու այն եւս ձեռքս պիտի չանցնի, ինչ
 պէս որ քրիստոս վկայեց:

Հ. Քրիստոս ինչ վկայեց:

Պ. « Այր ոմն էր մեծաւորն, եւ ազանի բե-
 նեզս եւ ծիրանիս, եւ ուրախ լինէր հանապազ
 առաւտապէս. եւ աղքատ ոմն անուն Ղազարոս,
 անկեայ դնէր առ դրան նորա վիրաւորեայ, եւ
 ցանկայր լնույ զարովայն իւր 'ի փշրանացն՝ որ ան-

կանեի՜ն 'ի սեղանոյ մեծատանն . այլ եւ շուրք եւս
գային եւ լեզուին զվերս նորա . եղեւ մեռանել
աղբատին , եւ տանել զնա Հրեշտակացն 'ի գոգն
Աբրահամու . մեռաւ եւ մեծատունն եւ քաղեցաւ .
եւ 'ի դժոխսն՝ ամբարձ գաջս իւր մինչ 'ի տան-
ջանսն էր , ետես զԱբրահամ 'ի հեռաստանէ , եւ
զՂազարոս 'ի գոգ նորա հանգուցեալ . եւ նա ա-
ղաղակեաց եւ ասէ . Հայր Աբրահամ , ողորմեաց
իմն , եւ առաքեալ՝ զՂազարոս , զի քացցէ զծագ
մատին իւրոյ 'ի շուրք , եւ զովացուցէ զլեզու իմ ,
զի պապակիմ 'ի տապոյ աստի . եւ ասէ ցնա
Աբրահամ . ո՛րդեակ , յիշես զի ընկալար անդին
զբարիս քո 'ի կեանսն քում , եւ Ղազարոս նոյն-
պէս զջարջարանս . արդ սա աստ մխիթարի , եւ
դու այդր պապակիս » . Ղու . ԺԶ . 19—24 =
— « Մէկ հարոսս մարդ կար , բեհեղ ու ծիրանի լա-
թեր իւր հագոտէր , ու միշտ էւ հանապաղ շալթիւն
ուրեք խմելով իւրախանար , և Ղազարոս անոն մի
աղաքս՝ այդ հարոսս մարդուն զբան քով վերադառնալ
ինկած էր և մեծաբան սեղանին լափած խրճանքն
բով էր խորը իշաքնէն՝ իւր ցանկար , նստելով
իւր գայիս անոր վերջերը իւր լեզուն . եւ երբ այդ աղ-
աքսը մեռաւ , Հրեշտակները անոր հոգին առին քարին
Աբրահամն գիշեր , և մեծաբանն ալ մեռաւ ու
լաղճեցաւ : Դժոխքի քանջանքի միջեւ աչերը վեր-
ջոյց նայեցաւ ու շաք հեռոնէն Աբրահամը պեսս .
և Ղազարոսը անոր գոգը հանգիստ նստած . աղաւթիւ

կանեց անոր էւ լաւ . Հայր Աբրահամ , ողորմէ՛ 'իշ-
Ղազարոսը լեզու , որ իւր մաքիս ծայրը ջուր լաւիւ
ուրեք լեզուն լարէ . վասն զի կայրէ՛ և իւրապակիս այս
քանջանքի քանջն : Աբրահամ պապական քանջն ու
լաւ . անոր . ո՛վ որդեակ , յիշէ որ այն աշխարհին մեջ
ասին բարիք վայելցրի , իսկ Ղազարոս ասին չարարանք
քանջ . այժմ նա այս պեղ իւր մխիթարուի , և դու այդ
պեղ իւր պապակիս » : Տեսա՞ր եղբայր , ինչպէս գե-
ղեցիկ եւ յարմար օրինակ ցոյց տալով զմեզ
զգուշացուցեր և խմացուցեր է Քրիստոս թէ ,
իրեն ապրանքին ապաւինող , եւ անոր վրայ
հպարտացող , աղքատներուն չողորմող , եւ
ինքը միշտ ուտելով ու խմելով մարմինը պա-
րարող , եւ իր կեանքը միշտ ուրախութեամբ
ու փափկութեամբ անցնող , եւ իր բոլոր ու-
նեցած ապրանքը այս տեղ ձգող ու գնա-
ցող մարդոց վերջը նրա փ խեղճ կըլլայ ,
մէկ կաթ ջուրի կարօտ մնալով , ու այն ալ
ձեռքը չանցնիր : Ինչպէս վերն ըսինք թէ ,
« Այս տեղ խնդացողը , այն աշխարհքը պիտի
լայ . և այս տեղ իրեն մեղաց համար լացողն ,
այն աշխարհքին մէջ պիտի խնդայ » :
Հ . Հապա ես ի՞նչ պիտի ընեմ , ի՞նչ խրատ
կուտաս :

Պ . Խրատը Քրիստոս տուած է , զոր եթէ
պահես , շատ ուրախ կըլլաս թէ՛ այս եւ թէ՛
այն աշխարհքին մէջ :

Հ. Քրիստոս ինչ խրատ տուած է :

Պ. « Մի գանձէք ձեզ գանձս յերկրի, ուր ցեց եւ ուտիճ ապականեմ, եւ ուր գողք ական հատանեմ եւ գողանան : Այլ գանձեցէ՛ք ձեզ գանձս յերկինս, ուր ոչ ցեց եւ ուտիճ ապականեմ, եւ ոչ գողք ական հատանեմ եւ գողանան : զի ուր գանձք ձեր են անդ եւ սիրտք ձեր եղիցին » . Մատ. Զ. 19-22. — « Ձեր ապրանքը երկրի վրայ թի՛ պահէ, որ ցեցը իր-
պէս և իմ գողերը պատը ծախելով ին գողանան. հապա-
յեր ապրանքը երկինքին թել պահեցէ՛ք, որ ոչ ցեցը իրնայ
որպէս, և ոչ գողերը պատը իրնան ծախել որ գողնալ,
ինչը՝ որ յեր ապրանքը որ պէշ ընայ, յեր սիրտն ալ
հոն իջուայ » :

Հ. Ապրանքս ինչպէս երկիրները զրկեմ, որ այն տեղ պահուի, երկիրնք գնացող կարաւան կայ :

Պ. Այո՛, երկիրնք գնացող կարաւանը երկրի վրայ ճանապարհորդող կարաւանէն շատ է . վասն զի երբեմն կրկնայ որ քաղաքէ քաղաք գնացող կարաւան չը գտնուիր, որով վաճառականներուն բեռները գետինը կը մընան, բայց երկիրնք գնացող ճամբորդը բնաւ պակաս չէ, որ ժամանակ փնտռես կրնաս պատ-
րաստ գտնել ու ապրանքդ զրկել :

Հ. Երկիրնք գնացող ճամբորդները որո՞նք են :

Պ. Աղքատները, խեղճերը, կտրերը, մեր-

կերը եւ կողերն են . ապրանքդ եթէ նոցա յանձնես, անվնաս կը տանին Քրիստոսի կը յանձնեն, որ այն տեղ կը պահուի . ու դա տաստանին օրը Քրիստոսէն կառնես :

Հ. Եղբայր, այդ ըսած մարդիկդ գետի-
նին վրայ շիտակ քախել չեն գիտեր, վասն զի ոմանց աչքը չը տեսներ, ոմանք կաղ են եւ ոմանք մերկ, ցուրտի վախէն դուրս չեն կրը-
նար ելնել. եւ ոմանք անօթի ծարաւ՝ ծուռ-
կերնին տկարացած է . ինչպէս ասոնք իմ
ապրանքս երկիրնք սիրտի հանեն :

Պ. Այդ խեղճերը քու ապրանքդ չը պի-
տի շալկեն ու երկիրնք ելնեն . այլ այս տեղ
կուտեն կը հագուին, բայց Քրիստոս այդ ա-
մենը իբրեւ իրեն եղած ընդունելով՝ դատաս-
տանի օրը քեզ կը վճարէ :

Հ. Աղքատներուն տուածս Քրիստոս կըն-
դունի՞ :

Պ. Կընդունի ըսինք, եթէ մեղքէ զգու-
շանաս . դիցուք թէ դու մէկուն վրայ փոխա-
նակագիր քաշես, և այն մարդն քու հրամա-
յած տեղդ ստակը վճարէ, դուն ընդունած
չէ՞ս լինիր փոխանակագիրդ . Աստուծոյ փոխ
տուած ըլլալուդ համար եւս Սողոմոն կը
գրէ . « Փոխ տայ Աստուծոյ, որ ողորմի տը-
նանկին, ըստ տրոց նորա հատուցէ նմա .
Ապա քի ասիցես, քի ոչ համաքեմ զնա՝ եւ ոչ

նա զիս ճանաչէ, զիտասշիր՝ զի Տէր զսիրտս ամենեցուն ճանաչէ, եւ որ ստեղծ զըռնց ամենեցուն՝ նա զիտէ զամենայն, եւ հատուցանէ իւրաքանչիւր ըստ գործս իւր » . Առաջ. ԺԹ. 17. ԻՊ. 12. — « Ո՛վ որ աղքատին իողջոյի, Աստուծոյ փոխ իր-բայ, — որ իր փորձին համեմատ իր լծարէ անոր . Տե՛ր ըսէր ինչ եւս այն լծա՛ն ճանչնար, — այն լծս լը ճանչնար, գիտցած էղէր, որ Աստուծոյ ամեն ճարդոց սիրտը իր ճանչնայ, — ամենուն շունչը սպեղծող Տէրը Բոլորը գիտէ, — ամեն Տե՛րուն գործքին համեմատ հա-ստացում իրենչ ք » :

Հ. Աղքատներուն տուածս Քրիստոսի ընդունելուն դուն աշխարհօրէն փոխանակաւ գրի օրինակով ցոյց տուիր, եւ աղէկ գիտեմ փոխանակագրի գործերը իբր աշխարհային բաներ, երկնային գործն ալ աշխարհային գործոց իր նմանցնես :

Պ. Յոյց տուածս՝ հարցմանդ պատասխան յարմար մէկ օրինակ է, բայց դու ասոր միտքը չես հասկցեր, ուստի աւելի պարզ ըսեմ, Քրիստոս իւր հետեւեալ խօսքով մեզ փոխանակաբար ցոյց տուած է . « Երբ վաճառեալ գամենայն ինչս քո եւ տուր աղքատաց . եւ ունիցիս զամեն յերկինս » . Մատ. ԺԹ. 21. — « Գնա՛՛ր, — ունեցած Բոլոր ապրանքդ ծախէ ու աղքատներուն փոր-ն որ երկնին Տե՛ր ապրանք ունեցնաս » : Հիմա եթէ մենք իւր հրամայածին պէս որ ընենք, չըն-

դունիր, եւ անոր փոխարէնը մեզ չը տար, ինչպէս որ ինքը խոստացած է :

Հ. Ի՞նչ խոստացած է Քրիստոս :

Պ. « Զի քաղցեալ՝ եւ ետուք ինձ ուտել, ծարաւեցի՝ եւ արբուցիք ինձ, . . . մերկ էի եւ գեցուցիք զիս եւսկն » . Մատ. ԻԵ. 35. — « Անօթի էի իւրցոցի, ծարաւ էի խնցոցի, . . . եւ մերկ էի հաշոտեցոցի եւսկն », պիտի ըսէ Քրիստոս արդարներուն դատաստանին օրը, եւ անոնք ալ պիտի ըսեն՝ « Ո՛վ Տէր, երբ լծել անօթի, ծարաւ եւ հաշոտեցի քեզ քան որ այդ Բարոյ ինչնէրդ քեզ ըրինք », այն ատեն Քրիստոս կը ըսէ պիտի պատասխանէ . « Որովհետեւ արարիք միում յեղբարցս այսոցիկ փոքրկանց՝ ինձ արարիք » . Մատ. ԻԵ. 40. — « Որովհետեւ իմ փոքրիկ եղբայրներէս մէկուն ըրիք ինչ ըրած եղաք » : Տեսա՞ր որ աղքատները երկինք գնացող կարաւան են, անոնց որ յանձնես ապրանքդ, Քրիստոս քի ընդունիլը, եւ անոր փոխարէն քեզ տալուն հաւատացիր :

Հ. Այդ բաներուն աղէկ խելքս հասաւ, բայց վերը ըսիր թէ՛ քու ապրանքդ եթէ աղքատներուն ձեռքով երկինք ղրկես, շատ ուրախ կը ըլլաս . եւ այդքան աշխատանքներով ձեռք բերած ապրանքս ի՞նչպէս աղքատներուն ձեռքը ձգեմ եւ ուրախ ըլլամ, եւ բոլոր յոյսս այդ ապրանքիս վրայ դրած եմ, ու

խելքս միտքս ատոր վրայ է գիշեր ցերեկ ,
 ուրեմն ի՞նչպէս զանիկայ աչքիս առջեւէն
 հեռացնեմ եւ ուրախ ըլլամ :

Պ . Ահա՛ ֆրիստոս քու սիրտդ ու միտքդ
 ապրանքիդ հետը կապուած ըլլալը գիտնա-
 լով , քեզ հրամայած է թէ՛ այդ քու սիրած
 ապրանքդ երկինք զրկէ՛ որ քու սիրտդ ու
 միտքդ անոր հետ երկինք ելնեն , որ միշտ
 երկնքի տըքայուծիւնը մտածես ու անոր մա-
 սին խօսիս , ինչպէս որ Պողոս կրսէ . « Զվե-
 րինն խորհեցարուք , մի զայս որ յերկրի աստ է » .
 Կողմ . Գ . 2 . — « Վերի բաները հաճեցէ՛ք , այս երե-
 իս վայի բաները մի՛ հաճէք » : Տեսա՞ր որ մեր
 միտքը միշտ երկինքը պիտի ըլլայ :

Հ . Ատոր իմ խելքս չը հասնիր , չը տե-
 սած տեղս ի՞նչպէս միտք պիտի բերեմ ու
 մտածեմ :

Պ . Ըսածդ շիտակ է . չը տեսած տեղւոյդ
 վրայ չես կրնար մտածել . որովհետեւ դու
 երկինքը չես տեսած , ու ոչ ապրանք զըր-
 կած ես , որպէս զի այն ապրանքին պատճառաւ
 երկինքը միտքդ բերելի , արդեօք ապրանքս
 ինչ եղաւ ըսելով . ահա՛ քեզ աշխարհօրէն մի
 օրինակ ցոյց տամ . այս աշխարհիս մէջ շատ
 մեծ ու փառաւոր քաղաքներ կան , թէ՛ Եւ-
 րոպայի եւ թէ՛ Ասիայի մէջ , ինչպէս Լոնտրա ,
 Բարիզ , Պոլիս , Եգիպտոս , Դամասկոս , Բե-

րիս , Բաբելոն եւ այլն : Եթէ այս փառաւոր
 քաղաքներուն մէջ առեւտուր չունենաս , ու
 մէկ փոքր գիւղի մէջ շատ ապրանք եւ առնե-
 լիք ունենաս , քու միտքդ ո՞ւր տեղ կըլլայ ,
 այն փառաւոր քաղաքներուն վրայ՝ թէ՛ այն
 փոքր գիւղին վրայ :

Հ . Հարցնել հարկ չէ , յայտնի բան է որ
 իմ ապրանքս ուր տեղ ըլլայ , միտքս ալ այն
 տեղ կըլլայ , իսկ այն քաղաքները որ ապրանք
 չունիմ , ինչո՞ւ պիտի միտքս բերեմ ու մը-
 տածեմ :

Պ . Շատ աղէկ պատասխան տուիր , ուս-
 տի դու քու ապրանքդ վերը պատմուած աղ-
 քատներուն ձեռքով եթէ երկինք զրկես , որ
 այն տեղ պահուի , նախ եւ առաջ քու բոլոր
 վախերդ կը վերնայ վրայեդ , չես վախնար ոչ
 գողէն եւ ոչ ցեցէն , ոչ ջուրէն եւ ոչ կրա-
 կէն , ոչ բռնաւորներէն եւ ոչ զըպարտիչ մար-
 դիկներէն , որովհետեւ ֆրիստոս ինքը վկայեց
 թէ՛ « Ուշեղ ինչպիսի՞նք եւ ոչ գողեր ինչպիսի՞նք
 զանաւ » . եւ երբ որ երկնքի տըքայուծիւնը
 միտքդ գայ , այն տեղ ունեցած ապրանքդ
 մտածելով կուրախանաս : Եւ երկրորդ՝ մեռ-
 նելէն եւս չես վախնար . վասն զի մեռնելէն
 վախցող մարդը երկինքը ոչ ապրանք եւ
 ոչ մի յոյս ունի , որովհետեւ ապրանքը
 եւ յոյսը այս տեղ է , ուստի երբ մեռնի ,

գիտէ որ իր սիրելի ապրանքէն պիտի բաժնուի եւ երթալու տեղն մի բան չունի . կը հասկնայ որ ինքը մերկ պիտի երթայ , անոր համար երբ որ մեռնելու խօսք լսէ , աշխարհքը գլխուն մուծ կուգայ : Բայց եթէ դուն այն խելօք թագաւորին պէս քու ապրանքդ քեզմէ առաջ երկինք ղրկես , այս աշխարհիս մէջ քու գլխուդ ինչ փորձանքներ որ գան , հիւանդութիւն , աղքատութիւն , ճախորդութիւն եւ կամ թէ ամեն տեսակ նեղութիւններ , բնաւ ամենեւին չես տրտմիր . ինչու որ այս աշխարհիս թէ ստացուածքը , թէ աղքատութիւնը , թէ ցաւ եւ տրտմութիւն , եւ կամ ուրախութիւն , բոլորը անցաւոր են ու վերջ ունին . մահը կը խափանէ ատոնց բոլորը , բայց այն աշխարհքը յաւիտենական է եւ վերջ չունի . կը տեսնես որ յաւիտենականութեան մէջ ապրանք ունիս . զանիկայ մտածելով կուրախանաս , եւ կուզես որ մի օր առաջ մեռնիս , երթաս վարձքդ առնես , փառքդ վայելես ու ժառանգես : Ինչպէս որ Պօղոս կըսէ . « Հաճեալ եմք ելանել 'ի մարմնոյ աստի' եւ մտանել ամ Աստուծոյ » . Բ. Կորն. Ե. 8. — « Կոչեմք այս մարմինն ելնել — Աստուծոյ քով ելնալ » : Տես ահա երկինքը յոյս ունեցող Պօղոսը մեռնելու կը բաղձայ :

Հ. Եղբայր , իմ կարծեօքս Պօղոս մի աղքատ մարդ էր , ապրանք չունէր որ երկինքը ղրկէր , ու անոր յոյս դնելով մեռնիլ ուզէր :

Պ. Պօղոսին ապրանքը ամենէն շատ էր , վասն զի չը կարծես թէ երկինք ղրկելը ապրանքը մինակ ոսկի , արծաթ , եւ կամ աղւոր լաթեր են , որ աղքատներուն ձեռքը չը գլուխուին . եթէ այդպէս ըլլար , կարելի էր որ բոլոր հարուստ մարդիկ արքայութիւն երթային , ու աղքատներէն ոչ մէկը արքայութեան երես չը տեսնէր . բայց ոչ , այդպէս չէ , հապա՛ աւուր հացի կարօտ աղքատներն անգամ երկինք ղրկելը ապրանք ունին :

Հ. Աղքատներուն երկինք ղրկելը ապրանքն ի՞նչ է :

Պ. Նախ՝ իրենց աղքատութեան յօժարութեամբ և սիրով յանձնառու ըլլալով՝ գոհ ըլլալ Աստուծոյ , ու չը նեղուիլ եւ չը դժուարիլ , թէ ինչու զիրենք այսպէս ըրած է . Բ. մեղքէ զգուշանալ . Գ. ծով և կամ պահք պահել . Դ. աղօթք ընել . Ե. տգէտ մարդը խրատելով մեղքէ զգուշացնել . Զ. բոլոր խրատներուն համբերել , և այլն . ահա նեղութիւններուն համբերել , և այլն . ահա ատոնց բոլորը առանց ստակի երկինքը ղրկելը բարեգործութեան ապրանքներ են , եւ լը բարեգործութեան ապրանքները ունենալով մեռնիլ Պօղոս այս ապրանքները ունենալով մեռնիլ կուզէր : Հիմա դու եւս եթէ քու ունեցած

ապրանքներէդ ըստ կարեացդ կարօտներուն
բաշխես, մեղքէ զգուշանաս, ժամանակ ժա-
մանակ ծոմ եւ կամ պահք պահես, աղօթք
ընես, մեղսասէր մարդիկը խրատելով մեղքէ
զգուշացնես, ու միշտ այսպիսի բարեգործու-
թիւններով պարապիս, եւ Աստուծոյ բոլոր
պատուէրները անթերի կատարես, Պօղոսին
պէս մեռնելու կ'արտորաս՝ թէ երբ պիտի
մեռնիմ ու երթամ բարեգործութեանս փո-
խարէն վարձք առնեմ ու արքայութեան մէջ
ուրախանամ:

Հ. Վարձքը մի քանի անգամ կրկնեցիր,
ի՞նչ պիտի տայ արդեօք: Զըլայ որ մեղմէ այս
տեղ ողջ և լման ստակ սունէ ու փոխարէնը
փտտած ստակ տայ: Ասիկայ ինձ հասկցուր:

Պ. Մի վախնար, փտտած ստակ չը տալէն
ի՞ զատ՝ քեզմէ փտտած կառնէ ու քեզ
ողջ ստակ կուտայ. վասն զի քեզմէ պղինձ
կառնէ ու փոխարէն ոսկի կուտայ, քեզմէ
հին լաթեր կառնէ ու քեզ լուսեղէն լաթեր
կը հագուեցնէ, քեզմէ հացի փշրանքներ
կառնէ՝ ու քեզ կենաց հացէն կը կերցնէ.
քեզմէ գաւաթով պաղ ջուր կառնէ՝ ու ան-
մահական ջուրէն կը խմցընէ. մէկ կ'յոր մար-
դոյ ձեռքէն բռնել ճամբայ ցոյց տալուդ
փոխարէն՝ բու ձեռքէդ կը բռնէ և արքայու-
թիւն կը տանի. ծոմապահութիւն ընելուդ

փոխարէն՝ կենաց ծառին պտուղէն կը կեր-
ցընէ: Ահա ասոնք են քեզ տալիք ապ-
րանքները:

ՇԱԽԻՂ ԻԸ.

Հ. ԵՂԱՅՐ, ի՞նչ գարշելի բան է եղեր
հպարտութիւնը, որ զմարդ սատանայի կը
նմանցնէ, ու այսքան խօսքեր ու պատմու-
թիւններ անոր վրայ խօսուեցան. մեծապէս
չնորհակալ եմ քեզմէ, որ այս ամենը հաս-
կըցուցիր ինձ. այլ եւս ասկէց ետքը բնաւ
երբէք հպարտութիւն չեմ ընէր, որ սա-
տանային չը նմանիմ:

Պ. Շատ բարի, հպարտութիւն մի ընէր,
որ սատանային չը նմանիս. բայց ասոր նման
երկու գարշելի մեղքեր եւս կան, որ մարդը
սատանայի կը նմանցնեն. եթէ այն երկու
մեղքերէն առանց զգուշանալու հպարտու-
թիւն ալ որ չընես, դարձեալ սատանայի որո-
գայթին մէջ պիտի բռնուիս. վասն զի մէկ
ճնճղուկ՝ եթէ մէկ կամ երկու ոտքէն ծու-
ղակին մէջ բռնուի, չը կրնար փախչիլ. բանը
սատանային ծուղակը չլինալն է, եղբայր:

Հ. Այդ մեղքերը որո՞նք են:

Պ. Առաջին՝ նախանձութիւնը. ինչպէս

վերը ըսինք թէ հպարտութիւնը սատանայի հնարքն է , նոյնպէս նախանձութիւնը անոր հնարքն է , այս պատճառաւ նախանձոտ մարդը սատանայէն տարբերութիւն չունենար . որովհետեւ սատանայն հպարտանալով իւր լուսեղէն փառքէն զրկուելէն ետքը շուտ մը Ագամին փառացը նախանձեցաւ ու զանիկայ իւր փառքէն զրկեց , ու բոցեղէն սրով՝ այս փշալից երկիրը աքսորելով՝ մահու վճիռը արձանացուց մարդոց վրայ , ինչպէս որ Սողոմոն կրտէ . « Նախանձու բանաբկուիմ եմուտ մահ յաղխարն » . Իմաս . Բ . 24 . — « Սափա- նայի նախանձութիւնը մահը աշխարհիս մէջ հրա- » :

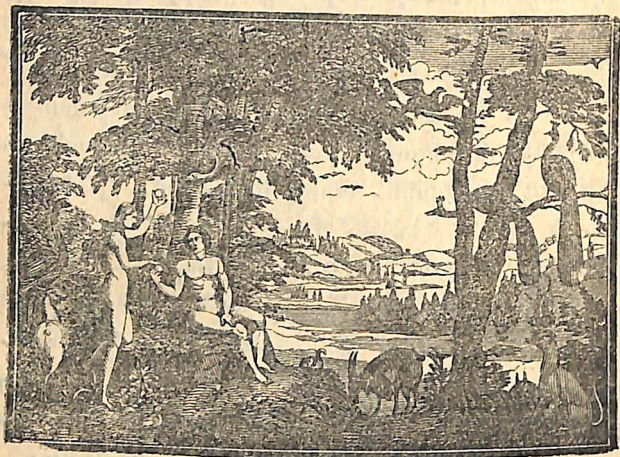
Հ . Նախանձութիւնը ո՞րն է :

Պ . Քու ընկերոջդ բարութեանը վրայ տրտմիլ , եւ ձախորդութեանը վրայ խնդալ , այսինքն ընկերոջդ ունեցած ապրանքին , կամ զաւակներուն , աւելտուրի յաջողութեան . և կամ ունեցած պատիւին և գիտութեանը , և այլ բոլոր օգտակար բաներուն վրայ տրտմիլ և հոգալը՝ նախանձութիւն է : Ասոր հակառակ՝ նոյնպէս նախանձութիւն է ընկերոջդ զաւակ չունենալուն , կամ ունեցածը մեռնելուն , ապրանքը գողցուելուն , եւ կամ աւելտուրի ձախորդութեանը , կամ պատիւը կորստելուն , և կամ մէկ փորձանքի հանդիպելուն , և կամ հիւանդանալուն , եւ այսպէս ընկերոջդ գըլ-

խուն եկած բոլոր պատահմունքներուն վրայ խնդալ եւ ուրախանալը : Ահա ասոնց բոլորը նախանձութիւն են , ու ասոնք ունեցող մարդը սատանայէն տարբերութիւն չունի : Երկ- րորդ մեղքն ալ բամբասանքն է , որ նոյնպէս սատանային հնարքն է , որովհետեւ սատանայն Ագամին փառացը որ նախանձեցաւ , օձին միջնորդութեամբ մեր նախամօրը Եւային ըսաւ . « Զի՞ ե զի ասաց Աստուած քե յամենայն ծառոց որ իցեն 'ի ցերքս 'ի դրախտի այդր' մի՛ ուտիցէք , եւ ասէ կիցն ցօմն . Ի պտղոյ ծառոց դրախտիդ կերիցուք , բայց 'ի պտղոյ ծառոյն' որ է 'ի մեջ դրախտին , ասաց Աստուած , մի՛ ուտիցէք 'ի ցմանէ , եւ մի՛ հուպ լինիցիք' զի մի՛ մեռանիցիք » . Ծնն . Գ . 2-4 . — « Ինչո՞ւ համար Աստուած յիշ պատիւից , որ Երախտին մէջ եղած բոլոր ծառերուն պատիւէն մի՛ ուտէք : Ըսաւ ինչ օչին . Երախտի ծառերուն պատիւէն պիտի ուտէք , բայց Երախտին մէջ պեղը եղած ծառին պատիւէն մի՛ ուտէք : Ըսաւ Աստուած , և մի՛ ծառէն » , որ լը մեռի » :

Սատանայն երբ Եւայէն այս խօսքը լսեց , հասկցաւ որ ասոնք Աստուծոյ հնազանդ են , և անոր պատուէրը պահելով՝ չը պիտի ուտեն արգելած պտուղէն . ուստի սկսաւ զԱստուած բամբասել ու ըսել . « Ոչ եքի մահու մեռանի- ցիք . զի գիտէր Աստուած քե յորում աւուր ու- տիցէք 'ի ցմանէ , բանայցեն աջք մեր , եւ լինիցիք տիցէք 'ի ցմանէ , բանայցեն աջք մեր , եւ լինիցիք

իրբեւ. զաստուածս՝ ճանաչել զբարի եւ զչար » .
Ծնն. Գ. 5. — « Այդ պահէն ուրիշ չէ թէ ի՞նչ
 մեռնէիք, հապա գիտէր Աստուած՝ որ երբ այն պահ-
 լէն ուրիշ, յեր աշխարհ պիտի բացուին, ու զորս ա-
 ստուածներն ուրիշ պիտի ըլլան՝ բարին ու չարը ճանչի-
 նալով » : Անոր համար Աստուած ձեզ պատուի-
 րեց թէ մի ուտէք, որ աչքերնիդ չը բացուի :

Հ. Տես, որքան չարութիւն է սատանային
 րրած բանը :

Պ. Սատանային յանցանք կը գտնես, մի-
 թէ դուն բամբասանք չես ընէր :

Հ. Բամբասանք չընող մարդ քիչ կը գտ-
 նուի, թէպէտ ես ալ բամբասանք կընեմ, բայց
 չատ տարբեր է սատանայի բամբասանքէն :

Պ. Քու բամբասանքդ ի՞նչ կերպ է, որ
 տարբեր ըլլայ անորմէ :

Հ. Սատանայն զԱստուած բամբասեց. քան
 լիցի որ ես այդպէս անպատեհ հործ բռնեմ, ես
 զԱստուած բամբասելու ի՞նչ կարող եմ, միայն
 թէ ես՝ ինձ նման մարդիկ կը բամբասեմ :

Պ. Արդեմ թէ դու մեղքի տեղ դրած
 չես այդ, ինչպէս որ վերը մարդոց վրայ հը-
 պարտանալը մեղք սեպած չէիր : Կերեւի թէ
 բամբասանքէն եւս վախ չունիս :

Հ. Վախ բնական չեմ վերցուցեր, բայց
 մարդ բամբասելը՝ զԱստուած բամբասելու
 հաւասար է :

Պ. Բնաւ տարբերութիւն չունի. թէ մարդ
 բամբասեր ես, եւ թէ զԱստուած, մի եւնոյն
 են. որովհետեւ Աստուած իր պատկերին հա-
 մեմատ ստեղծեց մարդը, անոր համար մար-
 դոց անարգանքը Աստուծոյ կը վերաբերի : Չե՞ս
 տեսներ, աշխարհային թագաւորներու դրա-
 մը եթէ անարգես, մահապարտ կը ըլլաս եւ կը
 դատապարտուիս, որովհետեւ այն դրամին վրայ
 թագաւորին պատկերը եւ կամ անունը կայ,
 իսկ մարդոց վրայ Աստուծոյ պատկերէն զատ՝
 Գրիստոսի անունն եւս կայ, այս պատճառ-
 ներով Պօղոս կըսէ. « Այսուհետեւ որ անարգի՝
 ոչ զմարդ անարգի, այլ զԱստուած » . Ա. Թեսա.
 Գ. 8. — « Այսուհետեւ ոչ որ անարգի, ոչ թէ մարդ » :

հայա Պատարած ի՞նչարգէն ։

Հ. Ես պարտաւ տեղը մարդ չեմ բամբասեր, մարդոյ վրայ զըպարտութիւն չեմ ըներ. բայց երբ մէկ մարդ գէշ բան ընէ, զայն շատ կը բամբասեմ, ասիկայ մէկ վնաս ունի՞ր ։

Պ. Լսէ Պողոսին, « Վասն որոյ առանց պատասխանի տալոյ ես, ով մարդ, որ դատիւադ. գի որով դատիւս զընկերն, զանձն քո դատապարտես. գի դու գնոյն գործես՝ որով դատիւսն. Քանզի գիտեմք՝ երբ Աստուծոյ դատաստանն ճշմարտութեամբ է ի վերայ այնոցիկ՝ որ զայնպիսիսն գործեն. իսկ արդ խորհիցի՞ս զայս, ով մարդ, որ դատիւս զայնոսիկ որ զայնպիսիսն գործեն՝ ես դու գնոյն գործես, երբ դու ապրելոյց իցես ի դատաստանացն Աստուծոյ » . Հռով. Բ. 1—4. — « Ասոր համար պատասխան չը պիտի ինչաւ քալ, ո՛վ մարդ, որ իշխաւ. որովհետեւ ինչ բանով որ ընկերք իշխաւ, անշտ իշխաւապարտես. ինչո՞ւ որ զո՞ւր տնայնոր ըրածը ինչես ։ Քանզի գիտեմք, որ Աստուծոյ Դատաստանը այսպէս գործողներուն վրայ իրապէս պիտի գայ. արեւոյ իշխածէ՞ս, ո՛վ մարդ, որ այնպէս բան ընողները իշխաւ. ո՞րոք միւսնոյն բանը ինչես, իարծես որ զո՞ւր պիտի աղապի՞ս Աստուծոյ Դատաստանէն » ։ Տեսա՞ր, որ եթէ ըսածդ նոյն իսկ շիտակ ըլլայ, կարող չես բամբասելու. վասն զի ուրիշը բամբասելով՝ դու զքեզ արդար պիտի ձեւացնես յաջա այլոց, զոր Քրիստոս կեղծաւորութիւն

սեպած է. « Զի՞ տեսանես զիդ յական եղբօր քոյ, ես ի՞նչ քուսն ական զգերանդ ոչ տեսանես. կամ զիսոյն ասես զեղբայր քո, քոդ հանից ըզիդ յականն քուսնն. ես անաւարդիկ ի՞նչ քուսն ական զգերան կայ. կեղծաւոր, հան նախ զգերանդ յականն քուսնն, ես ապա հայեսցիս հանել զիդն յականն եղբօր քոյ » . Մատ. Ե. 2. — « Գործ Բորք աչայ շէշը ինչո՞ւ իշխեմք, ո՞ւր աշխարհ գերանը ինչ պիտի, եւ իմ ինչպէս ինչաւ ըսել եղբօրք, ինչ քո՞ւր որ աշխարհ շէշը հանեմ, միւսնոք ո՞ւր աշխարհ միջ գերան կայ ։ Ո՛վ կեղծաւոր, առաջ ո՞ւր աշխարհ գերանը հանե՞ս եւ քեզ եղբօրք աշխարհ շէշը հանելու նայիր » ։

Հ. Ինչ չը գաշտիւն ես բան չեմ ըներ, բայց իմ անունս կոտորող եւ զիս բամբասողներուն՝ ձեռքէս եկածին չափ անունը կոտորելու եւ բամբասելու կը ջանամ. միթէ այս վնաս է ։

Պ. Վերը ԺԱ. Շաւղին մէջ Քրիստոսի խօսքը ըսինք թէ « Զարին քեզ հակառակ մի կայիր » . դու այն խօսքին չես հաւատացեր, ատկէ աւելի մեծ վնաս չըլլար ։ Զքեզ սիրողները սիրես, ատողները ատես. զքեզ գովողները գովես, ատողները բամբասես, քու քրիստոսն ու բամբասողները բամբասես, քու քրիստոնեայ ըլլալդ ուսկից յայտնի պիտի ըլլայ. այդ քու ըրածդ անհաւատներն եւս կընեն, ինչպէս որ վերը Քրիստոս վկայեց, նաեւ Պետ-

րոս կը գրէ Քրիստոսի ըսածին պէս. « Մի՛ չար փոխանակ չարի հատուցանել, կամ բամբասանս քնդ բամբասանաց, այլ գնորին հակառակն՝ օրհնել. զի յայս իսկ կոչեցարուք՝ զի զօրհնութիւնն ժառանգիցէք » . Ա. Պետ. Գ. 9. — « Զըլլայ որ չար-իւնէն խիարէն չար-իւն ընէք. կամ բամբասանի դէմ բամբասանք, այլ ընդհակառակն օրհնել, վասն զի անոր համար խանդ-եցաք որ օրհնու-իւնը ժառանգէք » : Եւ Բ. Պողոս նոյնպէս մի քանի տեղ կը գրէ Պետրոսի ըսածին պէս, մինչեւ անգամ զմեզ բամբաստողը կարող չենք բամբասելու, ո՛ւր կը մնայ զմեզ չը բամբասողները :

Հ. Զիս չը բամբաստողը չը բամբասեմ, իմ անունս չը կոտորողին անունը չը կոտորեմ, շատ աղէկ, բայց զիս բամբասող ու անունս կոտորողներուն ինչպէս համբերելու է :

Պ. Հիմա դու Քրիստոսի հաւատացած ու աշակերտ եղած ես, Քրիստոս հրամայած է թէ՛ « ինչ հաւաքացողը իմ եպիսկոպոսի ֆայ » , դու եւս իբրեւ Քրիստոսի աշակերտ՝ պէտք է որ անոր ճամբան բռնես երթաս, որպէս զի անոր քով հասնիս. անիկայ հրէից բոլոր նախատինքներուն եւ բամբասանքներուն համբերեց, պէտք է որ դու եւս համբերես ուրիշ բամբասանքին :

Հ. Քրիստոս ինչպէս բամբասեցին :

Պ. Ո՛չ միայն դիւահար, կախարդ, սամա-

րացի անուանեցին, նաեւ դեւին իշխանութիւնովը կը հանէ դեւերը, ըսին, որոնք ամենն ալ սուտ էին, բայց ինքը համբերեց ու փոխարէն չը բամբասեց, ինչպէս որ Պետրոս կըսէ. « Բամբասեալ՝ եւ ոչ փոխարէն բամբասեր, չարչարեալ՝ եւ ոչ պաներ սպառնալիս » . Ա. Պետ. Բ. 23. — « Բամբասու-եցաւ — խիարէն չը բամբասեց, ինչ չար-իւն-էր — ինչ լի պահէր » : Ահա այս պէս վերը յիշուած երեք մեղքերը՝ կոտոր-իւն, նախանշո-իւն եւ բամբասանք, սատանայի հնարք եւ արհեստն են, որովհետեւ ինքը սկսաւ այս մեղքերը, թէպէտ բոլոր մեղաց պատճառը ինքն է, բայց այս երեք մեղքերէն ի զատ ուրիշ մեղքերը ինքը չը գործեր, այլ ուրիշին գործել կուտայ : Բայց այս երեք մեղքերը ինքը հնարեց, գործեց ու ուրիշներուն սորվեցուց, ասոր համար այս երեք մեղաց որուն ձեռք երկնցնես, անշուշտ սատանային պիտի նմանիս, եւ հետեւաբար անոր բնակարանը եղող մութ ու խաւար դըժոխքին բնակիչ պիտի ըլլաս :

Ե Ա Ի Ի Դ Ի Թ .

Հ. Ի՞նչ կարծեօքս բոլոր բաները սորվեցայ, այսուհետեւ ես ուրիշին խրատ կարող եմ տալ :

Պ. Շատ աղէկ՝ խրատ տո՛ւր, բայց առաջ դու պիտի պահես եւ ապա քարոզես։ Թէ որ դու չը պահես ու ուրիշին սորվեցնես, Պօղոս զքեզ կը յանդիմանէ։ «Ուսուցանես զնկերքն՝ եւ զանճն քո ոչ ուսուցանես, որ քարոզես ճշողանայ՝ գողանաս, որ ասես ճշնայ՝ ճշնայ»։ Հռոմ. Բ. 21. — «Ընկերոջդ ինձ տալիս ես՝ քո անյիշ լինելու համար, որ քո անյիշ լինելու համար քո անյիշ լինելու համար»։ Ուստի առաջ դու ինձ պարտաւոր ես պահել ու ետքը ուրիշին սորվեցնել։

Հ. Ատիկայ ես չը գիտէի, եթէ այդպէս է, ինձ քարոզութիւն ընել պէտք չէ. ես իմ գլուխս ազատեմ՝ բաւական է, տակաւին ես իրատի կարօտ եմ, եթէ ուրիշ զգուշանալիք բաներ կան, հասկցուր:

Պ. Քրիստոնէայ եղողը ամեն մասամբ անհաւատներէն տարբեր պիտի ըլլայ, ինչպէս որ Պետրոս կըսէ. « Զվարս ձեր 'ի մեջ հեթանոսաց պարկեշտս ցուցանել » . Ա. Պետ. Բ. 12. — « Ահա—պիներոն ձեշ աղէլ լարս յոյ—ցէս » : Ասկից կը հասկցուի, որ քրիստոնէին ոչ մէկ գործը անհաւատներու գործին պիտի չընմանի, թէ՛ հագուածքը, եւ թէ՛ զրուցուածքը. եւ ամենէն աւելի լեզուն մաքուր պէտք է պահէ ամեն տեսակ աղտողի խօսքերէ, որովհետեւ քրիստոնէից բերանին չը վայելեր :

Հ. Ինչո՞ւ համար քրիստոնէից բերանին
այդքան զգուշութիւն պէտք է արդէօք :

Պ. Քրիստոնէից բերանը՝ մեր ամենա-
տուրք և ամենամաքուր Աստուծոյ ճամբան է,
անկէջ պիտի մօտնէ ու մեր սրտին մէջ բնակի,
այս պատճառաւ մաքուր ըլլալ պէտք է :

Հ. Այդ հասկացայ ու դեռ զարմանալով
կը մտածեմ թէ՛ այն ամենազօր Աստուծոյ
ինչպէս բնակարան պիտի ըլլանք :

Պ. Եթէ խորին մտօք զննելու ըլլանք, յի-
րաւի շատ վախնալու եւ մանաւանդ անհը-
նարին բան է, բայց Աստուած՝ ողորմած ու
մարդասէր ըլլալով՝ չք գարշելու մեր սրտին
մէջ բնակելու, եթէ մաքուր ըլլայ :

Հ. ՍՊԻՆԵՆ ԿԱՍԻՄԵՅԱՆ. ՈՐԻՆ ԴԳՈՒՆԱՆԱԼԻՔ ԲՐՆԵՐԱՆ ԿԱՅ:

Պ. Ի՞նչ հասկացար, լեզուի վերաբերեալ
խօսքերը նոր սկսանք, ասոնք լմնցա՞ն կը կար-
ծես, որ ուրիշ բաններու ձեռք կերկնցնես :

Հ. Ես կարծեցի թէ լեզուին վրայօք խօսե-
բերը լմեցան, անոր համար ուրիշ բան հար-
ցուցի:

Պ. Ուրբան երկար պատմութիւններ որ ընեմ, հազիւ կրնամ հասկցնել մեր լեզուին անկարգ վարմունքները, բայց չը ձանձրացը ներլու համար պատմութիւններ չընենք, միայն այս կուզեմ հասկցնել որ՝ Յակովբոս մեր լե-

զուն կրակի նմանցուցեր է, դու այդ կրակը բերանիդ մէջ պահեր ես և չես վախնար բերանդ այրելէն . բայց կարծեմ թէ չես գիտեր լեզուիդ կրակը ըլլալը, եթէ գիտնայիր, լեզուդ կը կտրէիր ու կը ձգէիր:

Հ. Լեզուն ի՞նչպէս բերան կայրէ, որ վախնամ:

Պ. Յակոբոս կուսուցանէ քեզ, « Եւ լեզու հոսր՝ զարդ անիրաւութեան, լեզու հաստատեալ է յանդամս մեր, որ զամենայն մարմինն ապականէ, եւ վառէ հրով զանիւ ծննդեան, եւ բորբոքեալ տոջորի 'ի գեհեմի » . Յակո. Գ. 6. — « Լեզուն կրակի նման անիրաւ — թի գործիք է մեր անբան ներքին — թի հասարակութեան, որ Բոլոր մարմինը կայրէ — Դժոխքին թի ինչ քողերէ »:

Հ. Ինչո՞ւ համար լեզուն կրակի նմանցուցեր է. իմ խելքս չը հասնիր, որովհետեւ ինքը միշտ թաց տեղ է, եւ թաց տեղը կրակ չը պահուիր, նաեւ այսքան ատեն բնաւ լըսուած չէ, որ մէկուն լեզուն բերանը այրած ըլլայ:

Պ. Օրինակով մի բացատրեմ, որ հասկանաս. զոր օրինակ, քայլախաղը եթէ ջուրին մէջ ձգես, անոր միջի կրակը չը մարիր, երբ ջուրէն հանես ու հրահանով զարնես կրակ կարծակէ, սակայն ծոցդ կրնաս պահել շատ ժամանակ առանց այրելու, թէպէտ մէջը

կրակ կայ, բայց գիտես որ առանց հրահանի կրակ չը տար, եւ երբ հրահանով զարնես՝ իսկոյն միջէն կրակ կը ցոլայ ու շատ մնասներ կրնայ ընել. այսպէս է եւ լեզուն որոյ համար Յակոբոս կըսէ. « Ահա եւ սակաւ ինչ հոսր գորպիսի՝ անտառս հրդեհն » . Յակո. Գ. 5. — « Ահա ի՛նչ ի՛նչ կրակը ո՛րչափ անբաններ կայրէ » . Մեր լեզուն քայլախաղի պէս մէջը կրակով լեցուն կը կենայ բերանին մէջ. քանի որ իւր քով մարդ չը կայ ու ինքը մինակ է, կրակը չերեւիր ու մէկ մնաս չը գործեր, բայց երբ քովը մէկը գայ եւ մէկ անվայել գէշ խօսքով հրահանի պէս անոր զարնուի, իսկոյն կը տեսնես որ լեզուին միջի կրակը դուրս կը ցայտէ, որք են հայհոյանք, անէծք, անարգանք, բամբասանք, պիղծ և զաղիր խօսքեր, որոնցմով իւր անձը կապականէ:

Հ. Ատոր խելքս հասաւ. յերաւի որ մարդ այս լեզուի ձեռքէն շատ նեղութիւններ կը քաշէ ու շատ փորձանքներու կը հանդիպի:

Պ. Երանի թէ մարդիկ այս աշխարհիս մէջ նեղութիւն քաշէին լեզուին ձեռքէն ու մեռնէին ազատէին, բայց այդպէս չէ. հապա այս տեղ տեսակ տեսակ նեղութիւններ քաշել տալէն զկնի, մեռնելէն ետքը դժոխքի կրակին կերակուր կընէ:

Հ. Եղբայր, յիրաւի որ շատ գէշ բան է եղեր լեզուն :

Պ. Ո՞ր մէկ գէշութիւնը լսեցիր՝ Յակոբոս լեռան գաղաններէն աւելի անգուսպ ցոյց տուած է, « Ամենայն բնութիւնն գազանաց եւ բռնոց եւ սողնոց, եւ որ 'ի ծովու եւն, հնազանդեալ է եւ հնազանդի մարդկեղէն բնութեան : Բայց զյեզու մարդկան ոչ որ կարէ հնազանդել . զգարն եւ գանկարգն եւ զյի բունօք մահաբերին » . Յակո. Գ. 7-9. — « Բոլոր Գաղաններուն, Լեռներուն, Եւ սողնոց Կենդանիներուն Բնութիւնը՝ Նաեւ Ծովուն Ձեռ Եղծները մարդկային Բնութեան հաղանքաւ էն է՝ ինչ հնազանդին, Բայց մարդոց լեզուն ոչ որ կրնայ հնազանդեցնել, այն անկարգ, ուստի անային լեզուն չարը » : Եւ երկրորդ Սիրաք կը գրէ . « Լեզու բնտանի գազան 'ի բերանի իւրում, երբ արձակէ ուտէ զինքն » . — « Լեզուն մարդուն բերանին Ձեռ Դի ընդանի Գաղան է . որ ելն լեզուս, զինքն կոտնէ » :

Հ. Ինչո՞ւ համար լեզուն գաղանի նման ցուցեր են :

Պ. Բացատրեմ պատճառը . որովհետեւ մարդ մը՝ եթէ մի շան մէկ կտոր հաց եւ կամ միս տալու ըլլայ, ամենեւին անոր չը խածներ եւ վրան չը հաչեր, մանաւանդ թէ կը շողաքորթէ ու ոտքերուն կը քրտուի պոչը շարժելով . այս կընէ ոչ թէ այն մարդը գեղեցիկ

կամ լաւ ըլլալուն, հապա իր տեսած օգուտին այսինքն՝ մի կտոր հացին եւ կամ միսին համար, բայց մի եւ նոյն շան աչքին կերակուր չը տուող մարդը գէշ կերեւի, կուզէ անոր խածնել, մանաւանդ եթէ քար նետէ շանը, այն ատեն աւելի կը կատղի ու կուզէ խածնել ու պատռել . եթէ չը կրնայ խածնել, կը սկսի սաստիկ հաչել այն մարդուն դէմ եւ կամ ետեւէն : Նոյնպէս մարդը եթէ մէկէն միշտ բարութիւն տեսնէ, իւր անձին հաճելի է, անոր հետ սիրով կը վարուի, անուշ կը խօսի եւ կը շողաքորթէ, ոչ թէ այն մարդուն արդար՝ եւ աստուածապաշտ ըլլալուն, այլ իր տեսած օգուտին համար : Ասոր հակառակ՝ եթէ մէկէն մի օգուտ տեսած չէ, այն մարդը աղէկ չերեւիր իր աչքին ու չը սիրեր զանիկայ, կատէ, ոչ թէ այն մարդուն մեղաւոր եւ գէշ ըլլալուն՝ հապա իրեն օգուտ մի տալու համար : Եթէ մարդ ցոյց տուած չըլլալուն համար, Եթէ մարդկանց զիրար սիրելը եւ ատելը արդարութեան եւ մեղաւորութեան համար ըլլար, պէտք էր որ քրիստոնեայները գէշ վարք ունեցող քրիստոնէից հետ չը խօսէին ու տեսութիւն չընէին, բայց այդպէս չէ . այլ կը տեսնենք որ ոչ միայն գէշ վարք ունեցող քրիստոնեային՝ մինչեւ անգամ օգուտ տեսած անհաւատներուն հետ աւելի սիրով կը վարուին

քան թէ օգուտ չը տեսած քրիստոնեայնե-
րուն հետ : Հապա այն իր չը սիրած մարդը
եթէ մի փոքր մնաս հասցնելու ըլլայ իրեն ,
անմիջապէս կը կատաղի գազանի պէս . կուզէ
տունը անոր գլխուն փրլցնել ու շատ մնասնե-
րու հանդիպցնել , և եթէ այդ միտքը դրածը
չը կրնայ ընել , կը սկսի բերանէն իբրեւ հաչ-
մունք աւելի չար խօսքեր թափել , հայհո-
յանք , անէծք , բամբասանքներ , և այլն :

Հ. Իրաւ որ մարդոց լեզուն գազանի բնու-
թիւն ունի :

Պ. Երանի թէ գազանի բնութիւն ունե-
նար , վասն զի շանը մէկ պատառ հաց որ տաս ,
բնաւ երբէք չը մոռնար , բայց մարդը այդ-
պէս չէ , միշտ բարութիւն տեսնել կուզէ ,
տասը անգամ որ բարութիւն տեսնէ ու մէկ
փոքր մնաս , բոլորը ոտքի տակ կառնէ , և այն
փոքր մնասին վրէժը լուծելու ետեւէ կը լայ-
նիւնդեո շանը մի պատառ հաց տալէդ յետոյ
եթէ քարով զարնես՝ ո՞ր չը պահեր , մի պա-
տառ հացը չը մոռնար . ասկէ զատ գազանը
իր քովը մօտ չեղած մարդոց չը կրնար խաճ-
նել , մինչդեռ մարդոց լեզուն՝ իրմէ հեռուն ,
և իր աչքը չը տեսած մարդոց կրնայ խաճնել ,
իր տունը կը նստի ու աչքէն հեռու մարդիկը
բամբաստելով ու անոնց անունը կոտրելով ա-
նոնց սրտին մէջ անբժշկելի վէրքեր կը բա-

նայ : Դուները իրարու միտ չեն ուտեր , բայց
մարդիկ զիրար կուտեն :

Հ. Մարդոց զիրար ուտելը բնաւ լաճ
չեմ :

Պ. Եթէ չես լաճ Պողոսէն լսէ . « Երէ
գմիմեանս խաճառիցեք եւ ուտիցեք , զգոյշ լե-
րուք՝ գուցէ 'ի միմեանց սատակիցիք » . Գաղա .
Ե. 15 . — « Եթէ զերար խաճապէ՛ս ո՛ր ուտէ՛ս , զի՞յշ
էղէ՛ս Գոյէ՛ մէկմէկ սապիլցնէ՛ս » : Սիրաբլին խօսքն
ալ լսեցինք . « Եթէ լեղուն լիող աս , զինչը ի՛նչ-
պէս աշտ պսպէս Պողոս եւ Սիրաբ կը վկայեն
մարդոց լեզուին խաճնող ըլլալը » :

Հ. Ատոր իմ խելքս չը հասաւ . մարդոց
լեզուն ի՞նչպէս կրնայ մարդ վիրաւորել , վեր-
քը թուրով , դանակով , տէգով եւ կամ աւե-
ռայով կը լայ , մինչդեռ լեզուն կակուղ միտ է՝
ինչպէ՞ս կը վիրաւորէ :

Պ. Տես թէ Դաւիթ ի՞նչ բանի կը նմանե-
ցընէ մարդկանց լեզուն . « Որդւոց մարդկանց
ատամուք իւրեանց զէն եւ նետք եմ , եւ լեզուք
նոցա որպէս սուր սուսեր » . Սաղ . ԾԶ . 5 . —
« Մարդոց ակամները զինչ ո՛ր նեւեր էն . և լեղ-
նին ալ որոշած լիոր » : Եւ Սողոմոն կը գրէ .
« Եմ՝ որ բանիւք իւրեանց խոցեն որպէս սրով » .
Առակ . ԺԲ . 18 . — « Մարդիկ ի՛նչ , որ իրենց խօսով
լը վերադրեն լիորի պէս » : Եւ մանաւանդ թուրք
եւ դանակը կարող չեն լեզուի չափ վէրքեր

Թիւնը գիտնալով կը գրէ . « Ամենայն բան տգեղ
ի բերանոյ ձեռքէ մի՛ ելցի » . Եփե . Դ . 29 . —
« Բնա՝ գեշ խօսք յեր բերանէն պիտի լելլէ » :

Հ . Մեր լեզուին փաստակար ըլլալը հաս-
կըցանք , բայց ինչո՞ւ Քրիստոս կըսէ՝ « Մարտիկ
իբե՛նց Բորը պարապ խօսքերո՞ւն հալի՝ը պիտի Կան ,
և Կամ , խօսքովը պիտի արդարանաս և խօսքովը պիտի
պարպա՝որո՞ւն » : Այս պարապ խօսքերը որո՞նք
են , որոց հաշիւը պիտի տանք :

Պ . Դիցուք թէ ես և դու կռիւ կընենք ,
իրարու շատ գեշ խօսքեր կը զրուցենք , դըր-
սէն նայողներէն ոմանք զիս կը գովեն , աղէկ
խօսքը տեղը դրաւ ըսելով , շատ հաւնեցայ .
և ոմանք զքեզ կը գովեն , հիմայ զիս գովող-
ները ինձ հետ , ու զքեզ գովողներն՝ քեզ հետ
գժօխք պիտի երթան . եւ Կամ ես շատ գեշ
խօսքեր կը զրուցեմ՝ և դու Աստուծոյ երկիւղը
սրտիդ մէջ ունենալով՝ ամենեւին պատասխան
չես տար , ասոր համար ոմանք երեսդ կը թքեն
ըսելով՝ թէ դուն մարդ չիս , ինչո՞ւ այդքան
խօսքերը կըլլեցիր ու պատասխան չը կարողա-
ցար տալ , և այսպէս կռիւը բորբոքելու կը ջա-
նան , ահա՛ ասոնց բոլորը պարապ խօսքեր են ,
թէեւ այն կռուին մէջ իրենք բնաւ գործ
չունին . բայց այսպիսի պարապ խօսքերով
կռուողներու մեղքին մասնակից կըլլան :

Հ . Այն կռիւ ընողները այնքան հայհո-

յութիւններ կընեն , ի՞նչ զարմանք է որ ա-
նոնք բնաւ հայհոյութիւն չըրած՝ անոնց մեղ-
քին մասնակից կըլլան :

Պ . Թէպէտ անոնք հայհոյութիւն չեն ը-
ներ , բայց անոնց հայհոյութեանը գործակից
ըլլալով՝ անոնց մեղքին եւս մասնակից կըլ-
լան , ինչպէս Պողոս կը գրէ . « Զլցեալսն ամե-
նայն անիրաւութեամբ , պոռնկութեամբ , անզգա-
մութեամբ , ազամութեամբ , չարութեամբ , լի նա-
խանձու , սպանութեամբ , հեռիս , նենգութեամբ ,
չարաբարութեամբ , շոգմոգք , չարախօսք , աստ-
ուածատեացք , քղամամոզք , ամբարտաւանք ,
ամբարհասանք , գտիչք չարեաց , զծնողս անար-
գութ , անմիտք , ուխտադրութք , անագորոյնք , ան-
նուրք , անողորմք : Որք հասեալ էին յԱստուծոյ
իրաւանցն վերայ , երբ ոչ զայսպիսիսն գործեն՝
արժանի են մահու . եւ ոչ միայն որ զայն առ-
նեն , այլ եւ որ կամակիցն լինին գործելեացն » .
Հռովմ . Ա . 29 . — « Այն Դեղձով լեցո՞ւն Տարտիկ-
ները , անիրաւութիւնով , պոռնկութիւնով , անզգա-
մութիւնով , ագահութիւնով , չարութիւնով , նախան-
շոքութիւնով , Տարտապանութիւնով , հակառակութիւնով
գեշ բնութիւններով , Տապալտութիւնով , գեշ խօսողներ ,
աստուածաբաններ , չարաբաններ , Դեղձեր
հնարողներ , ծնողք ասողներ , անմիտներ , ուխտաւան-
ներ , գեշ իողողներ , անողորմներ . որ Աստուծոյ ճշ-
Տարտութեանը վերահասու եղած են ու այսպէս գոր-

ծեր ին բռնեն՝ մահու արժանի են , ոչ թէ միայն
Գործողները , հապա անոնց կամակից եղողներն ալ » =
Տեսա՞ր , որ անոնց կռիւին մէջը գտնուող ու
մինակ լեզուով ուժ տուող ու հաւնող մար-
դիկն եւս անոնց մեղացը մասնակից կըլլան
միայն մէկ պարապ խօսքով . վասն զի գողին
հարցնես , ինչո՞ւ գողութիւն ըրիր , կրնայ իր
չըքաւորութիւնը պատճառ բռնելով՝ մի պա-
տասխան տալ , եւ շնացողին հարցնես՝ նոյն-
պէս իր մարմնոյ ցանկութեան բորբոքումը
կրնայ պատճառել . սոյնպէս բոլոր մեղաւ-
սէրները : Իսկ եթէ ուրիշին մեղքին լեզուով
գործակից եղողներուն հարցնես թէ , երկու
մարդ կռիւ կընեն , դու ի՞նչ ունիս անոնց
մէջ , որ կրակը բորբոքելու կը ջանաս , անի-
կայ պատասխան չը կրնար տալ , որովհետեւ
բան չըկայ ըսելու , յայտնի բան է որ պարապ
տեղը զրուցեր է : Ահա ասոնք են Քրիստոսի
ակնարկած պարապ խօսքերը՝ որոց հաշիւը
պիտի ուզուի դատաստանին օրը :

Հ. « Քո խօսքով պիտի արդարանաս ո՞ր խօս-
քով պիտի պարգաւորիս » ըսաւ Քրիստոս՝ այդ
ինչ է :

Պ. Ահա՛ Քրիստոս ատոր օրինակը ցոյց
տուաւ . « Արք երկու ելին ՚ի տաճարն կալ յա-
ղօքս , մին փարիսեցի եւ միւսն մաքսաւոր . Փա-
րիսեցին կայր մեկուսի , եւ գայս առանձինն ա-

ղօքս մատուցաներ . Աստուած իմ , զոհանամ թգ-
քին . զի ոչ եմ իբրեւ գայս ՚ի մարդկանէ , զյա-
փըշտակողս եւ զանիրաւս եւ զշունս , կամ իբ-
րեւ գայս մաքսաւոր . այլ պահեմ երկիցս ՚ի շա-
բարու , եւ տամ տասանորդս յամենայն ստացուա-
ծոց իմոց : Եւ մաքսաւորն կայր մեկուսի , եւ ոչ
կամիր եւ ոչ գաջսն ընդ երկինս ամբառնալ .
այլ կոծիր զկուրծս իւր եւ ասէր . Աստուած ,
քահա զիս զմեղաւորս , Ասեմ ձեզ , էջ սա ար-
ղարացեալ ՚ի տուն իւր քան զնա » . *Ղուկ . ԺԸ .*
10-14 . « Երբո՞ւ մարդ քաճարը ելան աղօթի ընե-
լը , մէկը փարիսեցի ո՞ր միւսը մաքսաւոր : Փարիսեցին
մէկ իողմ կայնած՝ առանձինն այսպէս աղօթի իլնէր , շնոր-
հակալէմ յեղմի , Աստուած իմ , եւ ուրիշ մարդոց պէ-
տեմիս , յափշտակող եւ շնացող չէմ , եւ իմ այս
մաքսաւորին պէս . հապա շաբաթը երբո՞ւ օր ծոմ ին պա-
հեմ , ապրանքիս քառանորդը ինքս : Մաքսաւորն ալ
շաբ կայնած եր մէկ իողմ՝ լէր ուլեր ալեւր լէր լէր
յո՞նէլ , կործակն ին շուրէր ո՞ր իլնէր , ո՞վ Աս-
տուած , քաւեա՛լ ին շաբաթս : Կըսէմ յե՛ւ յափշտ
անորմէ աւելի արդարացած քոն գնաց » : Այսպէս
փարիսեցին իրեն գործած բարեգործութիւն-
ները իր լեզուովը կորսնցուց , իր նաւը նա-
ւահանգիստին առաջը ընկղմեց . եւ մաքսա-
ւորը ինքը զինքը մեղաւոր ճանչնալով ու իր
մեղացը թողութիւն խնդրելով , ծովուն մէջ
տեղը ալեկոծութեան բռնուած նաւը ցա-

մաքը հանեց անվնաս : Ահա նաւը թէ ընկող-
մող եւ ազատողը լեզուն եղաւ : Եւ ասկէց
ի զատ , երկու մարդ կռիւ կրնեն , ոմանք կը
գրգռեն կռիւը սաստկացնելու համար , եւ
ոմանք խաղաղացնելու կը ջանան , գրգռող-
ները սատանայի որդի կը կոչուին ու խաղա-
ղացնողները՝ Աստուծոյ որդի , որոց ֆրիստոս
երանի տուաւ . « Երանի խաղաղարարաց , զի
նորա որդիք Աստուծոյ կոչեսցին » . Մատ . Ե . 9 .
« Երանի խաղաղարարներուն , ինչո՞ր անունս Աստուծոյ
որդի պիտի կանչուին » : Տես , ասոնք ալ լեզուով
արդարացան , եւ կամ պարտաւորեցան , եւ
ասոր համար Սերաք կը գրէ . « Կրակը ինչ
չը բորբոքի ու լեան խոչնդիւ կը մարի , երկոչն ալ մի
բերանէն կեղծեն » . Սերաք ԻԸ . 14 : Եւ երկրորդ
ֆրիստոսի հետ խաջը ելնող աւազակը , ֆրիս-
տոսը այնքան խեղճ աստիճանի մէջ տեսնե-
լով չը յուսահատեցաւ ու հաստատ հաւատք
ցոյց տալով՝ « Երբ որ չո՞ր խաբարորդ-խեմբե-
գաս , լե՞ս յի՞ն » ըսելուն համար փրկուեցաւ .
Պուկաս ԻԳ . 42 : Ահա՛ այս է ֆրիստոսի Ը-
սած խօսքը , թէ « Բո՞ր խօսքովէ՞ր կարդարանաս ,
ո՞ր չո՞ր խօսքովէ՞ր ինչ պարպաւորիս » :

ՇԱԽԻՂ Լ .

Հ . Այլ կարծեմ թէ լմացաւ լեզուին
վրայօք խօսքերը եւ խրատները :

Պ . Այո՛ , լմացաւ , բայց զգուշանալէք
մեծ բան մի ևս կայ , եթէ անկէ չզգուշանաս
ու քու վրայ գործածես , շատ խեղճ վիճակի
մէջ կը մնաս . անոր համար ինձ հարկ է քեզ
հասկցնել . գիտեմ՝ շատ կը դժուարիս , զոր
օրինակ ջրգողեալ հիւանդը շատ բորբոքում
կունենայ , աչքը միշտ պաղ ջուրեր եւ թթու
կերակուրներ կը դիտէ , բայց շատ վնասակար
են անոնք իրեն ցաւուն . եւ բժիշկը անոնց
վնասակարութիւնը գիտնալով կարգիլէ , պաղ
ջուր մի խմեր և թթու կերակուր մի ուտեր
կըսէ , այս պատճառաւ բժիշկը՝ հիւանդին աչ-
քին շատ գէշ կերեւի , բայց բժշկուելէն ետքը
ութու բան չուտելուն համար , և բժիշկէն ալ
մեծապէս շնորհակալ կըլլայ : Նոյնպէս մեղաց
բորբոքում ունեցող անձանց խրատ որ տաս , կը
գժուարին , ինչպէս որ Պօղոս կը գրէ . « Ամենայն
խրատ առ ժամանակն ո՛չ ուրախութեան բոխի՝
այլ տրտմութեան . բայց յետոյ պտուղ խաղաղու-
թեան՝ նովա . կրթեցելոցն հատուցանէ յարդարու-
թիւն » . Եբրա . ԺԲ . 11 . — « Ամեն խրատ առ շատ չաղը »

չերե-իր, այլ արամ-ի-ն, Բայց յեպոյ խաղաղ-ի-տան
պարո-շ ի-ո-պայ անո-վ վարժո-ող-ի-երո-ն » . որովհետեւ
իր կամքը զսպելը դժուար կերեւի, բայց երբ
որ մեղքէ ետ քաշուի ու զղջայ, այն ատեն
կը գիտնայ օգուտը, ինչպէս որ Եսայի կը գրէ .
« Յորժամ դարձցիս եւ յոգոց հանիցես, յայն-
ժամ կեցցես, եւ գիտացես քե ուր իցես » .
Եսայի Լ. 15. — « Երբ որ Ասպո-ծոյ Դաւանս ո-
հառաչես ե- յա-իս յերջերո-դ վրայ, այն ատեն կը
դի-ր-իս ո- ինչի-մաս ո-ր պե-շ ըլլա-լ » : Եւ վեր-
ջապէս քեզ այս մէկ բանը պիտի հասկցնեմ,
ամեն մէկուն մեղքը ուրիշի աչքին աւելի
լաւ կերեւի քան թէ իր աչքին : Ուստի ես
կը տեսնեմ որ սատանայն որոգայթը լարեր է
ոտքիդ տակը ու դուն չես գիտեր, անդգայշ
կը քալես, անշուշտ որոգայթէն կը բռնուիս,
անոր համար իմաց կուտամ, որ զգուշու-
թեամբ քալես :

Հ. Այն մեծ զգուշանալիք բանը ո՞րն է,
որ այսքան երկարեցիր :

Պ. Բարկութիւնն է, յորմէ եթէ չզգուշա-
նաս, բնաւ երբէք բարեգործութիւն չես կրնար
գործել, ինչպէս որ Յակոբոս կըսէ . « Բարկու-
թիւն մարդոյ զարդարութիւն Աստուծոյ ոչ գործէ » .
Յակ. Ա. 20. — « Մարդոյ Բարի-ի-ն-ը չըլ-ող-ը
որ Ասպո-ծոյ արեւոր-ի-ն-ը գործէ » , չը թողելէն
ի զատ գործածն ալ ոչինչ կրնէ, ինչպէս որ

Քրիստոս օրինակը ցոյց տուաւ . « Ամենայն որ
լսէ զբանս իմ զայսոսիկ՝ եւ ոչ առնէ զսոսա,
նմանեցէ առն յիմարի, որ շինեաց զտուն իւր
'ի վերայ առագոյ . իշին անճրէք, յարեան գետք,
շնեցիցին հողմք՝ հարին զտունն եւ անկաւ, եւ եր
կործանուիմ նորա մեծ յոյժ » . Մատ. Է. 26. —
« Ու որ իմ խօսքերս կը լսէ ո- չը պահէր, յիմար
մարդո-ն ինձանի, որ ի-ր պո-նը ա-ող-ին վրայ շինէր,
անշրե-ը ելա- , ջո-րե-րը շարացան, հովիւր ինչի-ն, եւ
այն ատեն զարկին ասպ-ի-ն-ի-ն ո- չապ մեծ եղա- ատեն
կործանուի » :

Հ. Այդ ըսած տունդ եւ կամ տանը զար-
նող եւ տակն ու վրայ ընող հովիւ ի՞նչ է :

Պ. Տուն ըսածս բարեգործութեան եւ
այլ առաքինութեանց տունն է, զոր բոլոր
քրիստոնեայնները պարտաւոր են շինել հա-
ւատոյ հիման վրայ, ինչպէս որ վերը Թ. Շաւ-
ղին մէջ ըսինք . տանը զարնող հովիւ ալ մար-
դոց բարկութիւնն եւ այլ մոլութիւնք են .
թէպէտ այս ժամուս տուն մը կը շինես,
բայց հաւատոյ հիմ չունիս դեռ, թերի է,
ինչու որ Քրիստոս հրամայած է . « Ու որ պա-
հապ պեղը եղբօր Բարի-նայ, Դաւանսին պարտա-
ւան իմ » : Դու այս խօսքը լսեր ու չես
հաւատացեր . հապա՛ մկրտութիւնդ քու
փրկութեան բաւական սեպելով՝ բարեգոր-
ծութեան հոգ չես տարեր . եւ եթէ փոքր

ի շատէ բարեգործութիւն գործես , քու միտքդ սուրբ գիրքերու խրատներով հաստատուած չըլլալով , սատանայն քեզ մի սուտ բանի համար կը դրդէ կամ աչքիդ գէշ բան կերեւցնէ , եւ կամ ականջովդ գէշ խօսք մը լսել կուտայ , ու քու սիրտդ ալ իր ձեռքին մէջ կառնէ ու կը սխմէ , եւ այն ատեն բարկութիւնդ կը բորբոքի հնոցի պէս , միտքդ կը պղտորի գարնան գետերուն պէս , սիրտդ տակն ու վրայ կըլլայ ծովու ալէկոծութեան և մըրկին պէս , աչքերդ կատաղութեամբ կը կարմրին , դէմքդ կայլայլի , շրթունքդ կը կապուտնայ , ու բերանդ կը փրփրի , ձեռքերդ եւ ոտքերդ կը դողան դիւահարի պէս , ու ականներդ կը կըճտես . այն ատեն ոչ մահը աչքիդ կերեւի , ոչ արքայութիւնը միտքդ կուգայ եւ ոչ դժոխքը , այլ կըսկսիս ձեռքէդ եկած ամեն տեսակ չարութիւնները ընել , հայհոյանք , անէծք , եւ կամ սաստիկ կռիւի մէջ ծեծի կըսկսիս և գուցէ ապանութիւն եւս պատահի . այսպէս քու բարեգործութեան տունդ կը փլցնես տակն ու վրայ կընես , որով սատանային կամքը կը կատարուի . այնուհետեւ սիրտդ թող կուտայ որ բարկութիւնդ իջնայ , այն ժամանակ կը զղջաս , բայց ի՞նչ օգուտ , տունդ աւերեցիր . զոր օրինակ ծովը երբեմն ալէկոծութիւն կընէ , մըրկելով կուռի ու կը

կատաղի ու կը փրփրի , շատ նաւեր կը խորտակէ ու կընկղմէ , շատ ապրանքներ կը կորսնցնէ ու շատ մարդիկ եւս կը խեղդէ . թէ պէտ ժամանակէ մի յետոյ հովը կը հանդարտի և ծովը կիջնէ ըստ առաջնոյն , բայց գործած վնասները՝ անդարմանելի կը մնան : Նշոյնպէս քու բարկութիւնդ բորբոքելով շատ մեղքեր և վնասներ կը գործես , և երբ բարկութիւնդ անցնի , կը հասկնաս որ ըրածներդ շատ գէշ բաներ են , եւ կը զղջաս . բայց ի՞նչ օգուտ , գործած մեղքերդ բացը կը մնան : Ուստի պէտք է զգուշանաս բարկութենէ :

Հ . Բարկութեան գէշ բան ըլլալը հասկըցայ , բայց Քրիստոս որ ըսաւ թէ՝ « Պարսպաբեր խաչի վրայ կ'ապրաս » , ուրեմն եթէ պարսպ չեղած տեղը բարկանաս , մեղք չէ :

Պ . Թէ որ բարկութիւնը ըստ տեղւոյն՝ այն է սատանայի թելադրութեան դէմ եւ հոգինուս վնաս գալիք տեղը գործածենք , մեղք չէ . բայց մենք ասոր հակառակը կը նենք , սատանային դէմ չենք բարկանար ու մեր անձին պէս սիրելիք ընկերնուս դէմ կը բարկանանք , նաեւ հոգինուս վնաս գալու տեղը չենք բարկանար , այլ մարմիննուս եւ կամ ապրանքնուս մէկ փոքր վնաս պատահի , այն ատեն կատաղի գազան կը դառնանք . ասոնց համար մեղք սեպած է Քրիստոս , որով

հետեւ այս աշխարհիս բոլոր բաները սուտ ու պարապ եւ ոչինչ են, ուստի այս աշխարհի ինչ բանի համար որ բարկանաս, պարապ տեղը բարկացած կըլլաս. և որով դատաստանին պարտական կըլլայ ըսածը՝ այս խօսքն է։ Ահա այսպէս բարկութիւնը ըստ տեղւոյն գործածելը վնաս չը տար. զոր օրինակ մահադէղը՝ առողջ մարդը որ ուտէ, անպատճառ կը մեռցնէ, բայց այն մահադէղը վարպետ բժիշկներուն հրահանգներով հիւանդը կը բժշկէ։

Հ. Եղբայր, բաւական է այսքան, մինակ էս պիտի երթամ արքայութիւն, որ այսքան կը ջանաս զիս համոզելու. այսքան մարդիկ ինչ որ ըլլան, ես ալ նոյնը կըլլամ, հասարակութեամբ եղած բանը դիւրին է։

Պ. Ո՛չ եղբայր, այդպէս մի ըսեր, ուրիշները քեզ օգուտ չունին. դիցուք թէ դուն այս տեղ ծուլութեան պատճառաւ ստակ չը կրնաս շահիլ, հօրդ եւ կամ եղբօրդ շահած ստակովը ապրիս մի ժամանակ, բայց միւս աշխարհքը, արքայութիւնը այդպէս չէ, ամեն մէկը ինքը յափշտակելու կը ջանայ. ոչ հայրը սրգւոյն, եւ ոչ սրդին հօրը, ոչ եղբայր եղբօրը, եւ ոչ բարեկամ բարեկամի, եւ ոչ կինը իւր երկանը, եւ ոչ երեկը կնկանը կողորմին ու օգնութիւն կրնեն, ամեն մէկը ինքը յափշտակելու կը ջանայ, ինչպէս որ

Քրիստոս հրամայեց. « Բռնուր յափշտակեն ».
— « Ո-ժով կառնուի Աստուծոյ արայութիւնը » :
Եւ ասոր համար Պօղոս մէկ օրինակ կուտայ. « Ո՞չ գիտե՞ք՝ եթէ որ յասպարիսին ընթացան, ընթանալ ամենեքին ընթանան, բայց մի որ առնուի զպղծութեան » . Ա. Կորն. Թ. 24. —
« Զէ՞ Գիտե՞ք ասպարիշին մէջ վաղընէս մասին, ինչեւ ամենքը կը վաղեն, բայց յաղթութիւնը մի մարդ կառնէ » :

Հ. Ասպարիզին մէջ վաղելը ի՞նչ բանի օրինակ է։

Պ. Նախկին տէրութեանց մէջ սովորութիւն կար, որ երբեմն մի մեծ հրապարակի մէկ ծայրը մի բարձր տեղ յատկացնելով՝ վրան մէկ ծանրագին անդամանդ քար կը դնէին, որ մարդիկ վազելով երթան այն քարը առնեն. բայց ով աւելի արագընթաց էր, այն կերթար կառնէր քարը, թէպէտ սահմանեալ ժամանակին բոլոր մրցակիցները կը վաղէին, բայց արագընթացը կը տանէր յաղթութիւնը, ահա Պօղոսի ըսածը այն կը նշանակէ. « Վաղել՝ Բոլորը կը վաղեն, բայց մէկը կառնէ յաղթութիւնը » ըսելէն՝ ի՞ զատ կը պատուիրէ, « Այնպէս ընթացարորդ՝ զի հասնիցէք » . — « Այնպէս վաղելէ՞ որ հասնիք » :
Որովհետեւ Պօղոսի ժամանակի քրիստոնէայք՝ հաւատքը աշխատանքով ստանալուն համար

շատ յարգի էր, ուստի մեծ բաղձանքով բոլորը կը վազէին արքայութիւնը յափշտակելու, եւ Պօղոս շարունակ յորդորներ կը գրէր ջերմեռանդութիւն շարժելու համար, որ չըլլայ թէ արքայութեան սիրոյ կրակը մարի նոցա սրտին մէջ. բայց մենք հաւատքը կարծելով թէ մեր հայրերէն ժառանգ մընացած է, չենք յարգեր, որովհետեւ աշխատանքով ձեռք բերած չենք. անոր համար արքայութիւնը ես յափշտակեմ ըսելով՝ ջանք ընող քիչ մարդ կայ, ամենքս ալ իրարու գլխին գտակը յափշտակելու միայն կը ջանանք: Վասն զի կը նայիս որ ոմանք դեռ պառկած խորդալով կը ննջեն առանց մէկ բանի հոգ ընելու. ոմանք թէեւ արթնցած, բայց մահիճին մէջ թմրած նստած են, թրմբութիւննին պիտի անցնի որ ելնեն վազեն. ոմանք կանուխ արթնցած ու առեւտուրի մէջ զբաղած են, ժամանակ չունին վազելու. ոմանք գինեւորներ եւ սրճարանները ուտել խմելու եւ ուրախութեան ետեւէ են, վազելը միտքերէն անգամ չանցնիր, եւ ոմանք թէպէտ ճամբայ ելած են, բայց թուրութեամբ, կամաց կամաց քալելով եւ ետեւնին նայելով, հոգնած տեղերնին նստելով, «Արդարաւ» բան չըլլայ, երբ երևան կը հասնին, այսօր վաղը չենք մեկիր. ամենք գնացին, մեք մնացին» ըսելով

կերթան. իսկ ոմանք գօտեւորեալ կը վազեն սուրհանդակի պէս, ոչ ետեւնին եւ ոչ երկու կողմերնին կը նային, այլ միշտ անթարթ աչքով երթալու ճամբան դիտելով՝ կը վազեն արքայութիւնը յափշտակելու համար: Տեսա՞ր, եղբայր, արքայութիւնը ինչպէս կերթացուի եղեր. դուն կարծեմ թէ խորդալով քնացողներուն եւ կամ աշխարհի զբաղմունքի մէջ պատատողներուն նայելով այն խօսքը ինձ ըսիր թէ — Այս աշխարհի մարդիկը ինչ որ ըլլան, ես ալ այնպէս կըլլամ — դու փոխանակ անոնց նայելով՝ յառաջ վազող մարդոց նայիր. եթէ ուրիշին նայելով մեղանչես ու մեղաւոր մեռնիս, այն տեղ իրարու օգնութիւն չըլլար: Սեպենք թէ մէկ տանք մէջ երկու եղբայր ըլլան, մին գործունեայ, ստակ շահող, եւ միւսը ծոյլ՝ ամենեւին ստակ չը շահող. բայց այն գործունեայ եղբոր վաստակը՝ տան ընտանիքները բաւական կապրեցընէ: Եթէ գործունեայ եղբայրը ծոյլ եղբորը սրգողելով — Ինչ ի՞նչ ըլլայ ըսէ, — ամեն բան բախիլին իող —, վաստակը կը կտրի եւ աղքատութեան տակ կիյնան, եւ տան բոլոր անդամները խեղճ վիճակի մէջ կը մնան: Այս աշխարհիս մէջ մէկ մարդու անհոգութեամբ բոլոր ընտանեաց փնաս կը հասնի, բայց միւս աշխարհիքին մէջ այդպէս չէ, մէկին

մեղաց համար միւսը չը պիտի պատժուի « Անճն
որ մեղիցի՝ նոյն եւ մեռցի » . Եղե . ԺԸ . 4 . — « Ո՛վ որ
մեղանիլ , անիկայ պիտի իրսուի » : Ասիկայ ա-
ղէկ միտք առ , քանի որ մարդիկ կենդանի
են , իրարմէ օգնութիւն և կամ վնաս կրնան
գտնել , բայց միւս աշխարհքին մէջ , դատաս-
տանին օրը՝ ոչ մեղաւորները արդարներուն
վնաս կրնան հասցնել եւ ոչ արդարները մե-
ղաւորներուն օգնութիւն կրնան ընել , վասն
զի այն ատեն ողորմութեան դուռը գոցուած
կըլլայ :

ՇԱԽԻՂ ԼԱ .

Հ . Եթէ այդպէս է , զգաստ ըլլանք եւ
խրատ մտիկ ընենք՝ առանց ուրիշներուն նա-
յելու , ես իմ գլուխս ազատելու ջանք ընեմ .
ըսէ նայիմ ի՞նչ խրատ պիտի տաս :

Պ . Վերը պարծեցար թէ շնութիւն
չես ըներ , ես լռեցի իբրեւ ստոյգ ընդունե-
լով . բայց ետքը նայեցայ , որ ուրիշ պարծե-
ցածներդ սուտ ելան , վախնամ այս պար-
ծանքդ ալ սուտ ելնէ :

Հ . Ես սուտ տեղը չեմ պարծենար , ըս-
տոյդ կրտեմ , որ ուրիշի քով շնութեան չեմ
գնացած երբէք :

Պ . Շնութիւնը մինակ ուրիշի քով եր-
թալը չէ . չը լռեցիր որ Յակոբոս աշխարհա-
սէր մարդոց շնացող ըսաւ , նաեւ Քրիստոս
չըսաւ « Որ հայի 'ի կին մարդ առ , 'ի ցանկա-
նալոյ նմա , անդէն շնացաւ ընդ նմա 'ի սրտի
իւրում » . Մատ . Ե . 28 . — « Ո՛վ որ ցանկանալ-
մաք կին մարդոց նայի՝ իսկ ե- իսկ երբ որդի մեջ աւոր
կէր շնութիւն ըրած ինչի » :

Հ . Այդպիսի բաներ շատ կը պատահի
ինձ ու շատ նեղութիւն կուտայ . որովհետեւ
ցանկութիւնս շատ կը բորբոքի հակառակ
կամքիս , եւ երբեմն այնքան սաստիկ կը նեղե-
ղիս , որ քիչ կը մնայ այդ մեղքի որոգայթին
մէջ բռնուիմ : Եթէ այս մասին մի հնար կայ ,
ցոյց տուր ինձ :

Պ . Դորա միակ հնարը պահքն է :

Հ . Ես պահք շատ կը պահեմ , բայց օ-
գուտ չըներ :

Պ . Ատոր պահքը ուրիշ է , զոր չես գի-
տեր : Այդ ախտը բորբոքող կամ գրգռող
հովը երեք դռնէ կը փչէ . այդ դռները գո-
ցելու է , որ հով չը փչէ ու ցանկութեան
կրակը չը բորբոքէ :

Հ . Որո՞նք են այդ դռները :

Պ . Այդ երեք դռներն են՝ աչքդ , ա-
կանջդ , և բերանդ . աչքով գէշերուն կը նա-
յիս , ականջովդ գէշերուն խօսքերը եւ զա-

Թերի կատարելով. ուրեմն եթէ մենք այդ պարտքերնիս վճարելու հոգ չը տանինք մեր կենդանութեան, դատաստանի օրը հարկաւ այն հաւատոյ շնորհաց պարգեւներուն հաշիւը մեզմէ պիտի պահանջէ ֆրիստոս ու յանդիմանէ:

Հ. Այդ աւելի եւս վախնալու բան է:

Պ. Վախնալիք խօսքը դեռ ետքը պիտի լսես, եթէ այսպիսի անհոգութեան մէջ գտնուած ես, ինչպէս որ Մատթէոս կը գրէ. «Առեք ՚ի դմանէ զքանքարդ՝ եւ տուք այնմ որ ունիցի զտասն քանքարն: Զի ամենայնի որ ունիցի՝ տացի եւ յաւելցի, եւ որ ոչն ունիցի, եւ զոր ունիցին՝ բարձցի ՚ի նմանէ: Եւ զժառանգող անպիտան հանգիստի ի խաւարն արտաքին. անդ եղիցի լալ եւ կրճել ատամանց» Մատ. ԻԵ. 28. — «Ապիւն առէ՛ք խաւարը՝ եւ ասը խաւար ունեցողէն պոռէ՛ք: Որովհետեւ ո՛վ որ ունի, պիտի պոռի անոր եւ ունեցածը պիտի աւելնայ, եւ ո՛վ որ չունի, ունեցածն էւս պիտի առնուի անիկէ: Եւ անպիտան ծառայն արքային խաւարը հանեցէ՛ք, որ պիտի լայ եւ անաւետ իրար պիտի զարնէ» Ուրեմն եթէ մէկը մկրտութեամբ եւ հաղորդութեամբ ստացած շնորհքները չ'արդիւնաւորէ, այսինքն անոնց համաձայն կեանք չ'ունենայ, այլ այդքանը բաւական սեպէ իւր փրկութեան, եւ բարեգործութեան հոգ չը տանի. պիտի

զրկուի նաեւ իւր նախկին շնորհքներէն եւ անոր վախճանը պիտի լինի յաւիտենական դատապարտութիւն: Այս է վախնալու բանը:

ՇԱԽԻՂ ԼԲ.

Հ. Ի՞նչպէս բարեգործութիւն պիտի ընեմ:

Պ. Նախ՝ ողորմած ու գթած պիտի ըլլաս, եւ երբ խեղճ աղքատներ տեսնես, գութեալ շարժելով՝ անոնց պակասութիւնը պիտի հագաս, որ ֆրիստոսի երանութեանը արժանանաս «Երանի ողորմածաց, զի նոքա ողորմութիւն գրեցեն» Մատ. Ե. 7. — «Երանի ողորմածներուն, ինչ որ անոնք ողորմութիւն պիտի գրեն»։ Եւ երկրորդ պահք պիտի պահես:

Հ. Ի՞նչպէս պահք պիտի պահեմ, ծով թէ իւղէ եւ միսէ պիտի զգուշանամ:

Պ. Թէ ծով եւ թէ պահք պիտի պահես, բայց ո՛չ թէ միայն կերակուրի պահք պիտի պահես, հապա բոլոր զգայարանքներդ տի պահես, հապա բոլոր զգայարանքներդ ծով պիտի պահես, զգաստ եւ զգոյշ պիտի ըլլան, թէպէտ ամեն ժամանակ զգոյշ պիտի ըլլան. բայց ծով պահած օրդ աւելի պէտք է զգուշանալ, ամենեւին մարմնոյ կամքը չը կառնար, ինչպէս Եսայի կը պատուիրէ. «Զի

յաւուրս պանոց մերոց գտանին կամք մեր կատարեալ, եւ կսկծեցուցանէր զամենեսեան որ ընդ ձեռամբ մերով են. 'ի հակառակութիւնս եւ 'ի կրօնիս պաներ, եւ կռիւք զանաւազն: Իսկ զի՞նչ պիտոյ է ինձ այնպիսոյ աւուր պանք. գալ բողոքէյ մեր առ իս, եւ ինձ ոչ լսել մեզ. ոչ գայդ պիսի պանս ընտրեցի ասե Տէր . . . : Այլ լոյծ զկնճիւն անիրաւութեան, քակեա՛ զխարդախութիւն բռնութեան վաճառաց քոց, արձակեա զնեղեալս բողոքեամք, եւ զամենայն մուրհակս անիրաւութեան պատառեալ: Բրդեա քաղցելոց զնաց քո, եւ զաղքատս անյարկս տար 'ի տուն քո. երէ տեսանիցես զմերկն՝ զգեցուցանիջիր . . . : յայնժամ կարդասցես, եւ Աստուած լուիցէ քեզ » .

Եսայի ԾԼ. 3. — « Ձեր պահս պահելու՝ օրերը կամէր նիւր կապարոսած իջլայ, յեր յեռին ասի գանդող ները կ'այրէս ինձիս, իրարոս հեպ չեն, կոտն կոտն նենաս ու խեղճ մարդոց գլխին ին զարնէս. ինչ ի՞նչ պէտք է այդպէս պահս պահելու. երէ գաս ինչ աղանչս, ինչ պիտի լսեմ, եւ այդպէս պահս չեմ ուղեր, ինչ Աստուած . . . : Հասկոս ու մեղացի հանգոյցները քակե. առեւտրորդի մեջ ըրած նենգութիւններդ եւ գողը ինքններդ մեկ իողճ քիւր, ու բոլոր մեղացի յեռագողները պատահե, անօրիններուն հաց կերցոր, քոռն զնենցող աղքատները քոռն քոռն, մերի աղքատ որ պէտէս, լսելի հագոտեցոր, . . . այն ասիւն կանչես, Աստուած ինչ » : Եւ Գ. աղօթք պիտի ընես :

Հ. Աղօթք ի՞նչպէս ընելու է :

Պ. Դ. Շաւղին մեջ ըսինք, որ սուրբ սիրտ եւ մարուր բերան ունենալու է, եւ խնդիրներդ եւս պիտի ըլլան հոգւոյդ շահաւոր, ու Աստուծոյ կամացն հաճելի. եթէ մարմնոյդ օգտակար բան խնդրես, սատանայի կամացը հաճելի կըլլայ :

Հ. Ապրուստի համար բան պիտի չուզեմ :

Պ. Ո՛չ, մարմնոյդ պէտք ըլլալու բան երբեք պիտի չուզես, որովհետեւ մարմինին պէտք ըլլալու բանը մեր երկնաւոր հայրը գիտէ առանց մեր խնդրելուն, ինչպէս Քրիստոս ըսաւ. « Զի գիտէ Հայրն մեր երկնաւոր, զի՞նչ պիտոյ է մեզ. մինչքեւ մեր խնդրեալ ինչ իցէ 'ի նման » : Մատ. Զ. 8. — « Ձեզ պէտք ըլլալու բանը յեր երկնաւոր Հայրը գիտէ, քեւ անորից քոռն չուզեմ » : Տեսա՛ր որ, մենք չուզած՝ գիտէ մեր պէտքը եւ կուտայ, բայց երբ մենք ուզենք, չը տար Յակոբոսի խօսքին նայելով « խնդրէք » եւ ոչ առնուք, վասն զի չարաչար խնդրէք. զի անդէն 'ի ցանկութիւնս մեր մաշեցիր » . Յակ. Դ. 3. — « Կոտնէս ու չէս կրնար առնել, վասն զի չար խնդրեալ ինչս, ու յեր չար յանդիմանիւն ինչս ու չէս » : ինչպէս » :

Հ. Ձար խնդիրը ի՞նչ է արդեօք :

Պ. Ձար խնդիրը Քրիստոսի կամքին հակառակ բան ուզելն է : Քրիստոս հրամայած է ,

« Մի՛ հոգայք վասն ոգւոց մերոց՝ զինչ ուտիցեք կամ զի՛նչ ըմպիցեք, եւ մի՛ վասն մարմնոց մերոց՝ թէ զի՛նչ ազանցիցիք » . Մատ. 2. 25. — « Զեր կերակուիլն ու հագնելիս համար մի՛ հոգայք » ըսելէն ետքը , մարդոց սիրտը հաստատուելու համար՝ երկնքի թռչունները ու լեռան ծաղիկները օրինակ կուտայ . « Հայեցարուք ՚ի բուսական երկնից՝ զի ոչ վարեն եւ ոչ հնձեն , եւ ոչ ժողովեն ՚ի շտեմարանս , եւ հայրն մեր երկնաւոր կերակրէ գնոսա Հայեցարուք ՚ի շուշանն վայրենի՝ որպէս ամէ . ոչ ջանայ եւ ոչ նիւթ » . Մատ. 2. 26. — « Երկնի թռչուններն ու ծաղիկն , որ ոչ ինչանեն , և ոչ ինչ սաղեն , և ոչ ի՛նչ քարեն , ու յեր երկնաւոր Հայրը զանոնք ինչ կերակուի . . . : Լեռան վայրենի շուշանին եւս չայեցէ , թէ ի՛նչպէս ի՛նչի , ո՛չ ինչ ջանայ եւ ո՛չ ինչ մանէ » : Քրիստոս քանի որ այսպէս ըսած է , դուն անոր հրամանին ընդդէմ մարմնաւոր բաներ երբ ուզես , խնդիրդ չար կըլայ : Նաեւ Քրիստոս կը հրամայէ , « Սիրեցիք զքրքնամիս մեր , օրհնեցիք զանիծիցս մեր , բարի արարեք ատելեաց մերոց , եւ աղօթս արարեք ՚ի վերայ այնոցիկ՝ որ լիկենն զմեզ եւ հալածեն » . Մատ. 5. 44. — « Զեր իշխանիս սիրեցէ , յեղ գելու-թիւն ընդներուն աղեկո-թիւն ըրէ , ու յեղ շարշար ու հարստահարողներուն համար աղօթեցէ » ըսելէն ՚ի զատ . « Մէկ երեսիդ որ շարեն , միւս երեսդ տարձոր » ըսած է :

Դուն անոր կամաց հակառակ երբ հարստութիւն , մեծութիւն եւ կամ իշխանութիւն ուզես , որ թշնամիիդ յաղթես ու չար կամքդ կատարես , ասիկայ չար չէ՞ . եւ նայելով որ Աստուած չըտար քու ուզած հարստութիւնը եւ իշխանութիւնը , որպէս զի թշնամիիդ յաղթես , անձար կը մնաս , ու Աստուծոյ կը հրամայես , Աստուած թող վրէժխնդիր ըլլայ իմ թշնամիիս , աչքերը կուրացնէ , ականջը խլացնէ , ձեռքերը եւ ոտքերը կտորէ , եւ կամ լեզուն պապանձեցընէ , կամ խեղքը ցնորէ եւ կամ ապրանքը կորսնցնէ , կամ զաւակը մեռցնէ , եւ այլն . այսպէս շատ բաներ կը սորվեցնես Աստուծոյ , միթէ ասոնք չար չեն , մինչդեռ Քրիստոս կըսէ , « Զսեղ անիծողները օրհնէ » . դու չօրհնելէ զատ զքեզ չանիծողները կանխես : Եւ երբ կը նայիս , որ այս քու խնդիրներուդ ոչ մէկուն չըլներ Աստուած , յուսակաւոր կըլլաս ու չար ցանկութիւնովդ կը հալիս ու կը մաշիս :

Հ. Հապա բնաւ բան պիտի չուզենք :

Պ. Մեզ հարկաւոր խնդիրքը սորվեցուցած է Քրիստոս , « Խնդրեցի՛ք նախ զարքայութիւն Աստուծոյ եւ զարքայութիւն նորա , եւ այդ ամենայն յաւելցի մեզ » . Մատ. 2. 33. — « Նախ և առաջ Աստուծոյ արքայութիւնը ու անոր արքայութիւնը ուղեցէ՛ , և այն ամէնը ինչ որ ուրիշ ինչ » : Իսկ

մեր մարմնաւոր պիտոյքը Հայր մերին մէջ տրվեցուցած է . « Մեր ասե՛ն առաջը Կո՛ւր թշալտոր » . ուրեմն մեզ պէտք ըլլալէք հարկաւոր բանը՝ այս աւուր հացն է , զայն պիտի խնդրենք եւ ոչ թէ վաղուանը , ինչպէս որ Քրիստոս կըսէ . « Մի՛ ալստոհետեւ հոգայցէք վասն վաղուի՝ զի վաղիւն վասն իւր հոգացի » . Մատ . 23 . 34 . — « Ասի՛ց ետե՛ր վաղուան հոգը մի՛ ընէ » , ինչը որ վաղը իրեն համար կը հոգայ » :

Հ . Ասկից ետքը վաղուան հոգը մի հոգայք ըսելը ի՞նչ պիտի ըլլայ , միթէ ասկից յառաջ մարմնաւոր խնդիրը մեզք չէ՞ր :

Պ . Քրիստոսի աշխարհք գալէն առաջ մարմնաւոր խնդիրքներու արգելք չը կար , որովհետեւ անոնց թէ փառքը եւ թէ պատիժը մարմնաւոր էին , ինչպէս պատմեցինք 2 . Շաւղին մէջ . բայց Քրիստոս աշխարհք որ եկաւ , մեզ երկնքի թագաւորութիւնը քարոզեց , եւ շատ օրինակներով եւ առակներով հասկցնելէն ետքը՝ իրեն հաւատացող ու իւր պատուէրները պահողներուն դատաստանին օրը երբ յարութիւն պիտի առնեն , երկնքի թագաւորութիւնը եւ անվախճան փառքը խոստացաւ . մեզ երբէք մարմնաւոր բան չը խոստանալէն զատ՝ շատ առակներով աշխարհիս անցաւոր ըլլալը եւս հասկցուց , որովհետեւ մարմնաւոր են ,

մահը կը խափանէ բոլորը , բայց հոգին անմահ ըլլալուն համար , հոգեւոր փառք եւ պատիւ , թէ ուրախութիւն , թէ պատիժ եւ տրտմութիւն , յաւիտենական խոստացաւ Քրիստոս : Արդ՝ քանի որ այս բաները հասկըցանք , ասկից ետքը վաղուան համար մարմնոյ համար հոգալ պէտք չէ , հապա այս աւուրը միայն խնդրել կը պատուիրէ :

Հ . Քիանի որ ողջ ենք , երբէք բան չուղել կըլլայ :

Պ . Ի՞նչ թերեհաւատ մարդ ես եղեր , կարծես անօթի պիտի մնաս . եթէ մարմնաւոր թագաւոր մի քեզ խոստանայ , որ քու մարմնոյդ պէտքը , թէ կերակուր եւ թէ հագուստ ես կը հոգամ , դու անհոգ եղիր ու միայն հոգիդ հոգայ . դու այն թագաւորին խոստմունքին հաւատալով անհոգ չէիր ըլլար :

Հ . Յայտնի բան է , որ թագաւորն խոստանալէն ետքը ես անհոգ կըլլայի մարմնաւոր հոգերէն , ինչու որ թագաւորի խոստմունքը հաստատ կըլլայ :

Պ . Այդ մահկանացու թագաւորին խոստմունքը հաստատ ըլլալուն կը հաւատաս , ինչո՞ւ մեր երկնաւոր Հայրը , որ թագաւորաց թագաւոր է եւ Տէր ամենայնի , քեզ խոստացեր է հոգալ քու մարմնոյդ պիտոյքը , եւ պատուիրած է , որ դու միայն հոգւոյդ

պէտք ըլլալէք արքայութիւնը ուղես, չէ՞ս
հաւատար: Խոստմունքը ընող մահկանա-
ցու թագաւորը երբ մեռնի, խոստմունքն
եւս իրեն հետ կը մեռնի, բայց մեր տէր
Աստուածը միշտ կենդանի ու յաւիտենական
Թագաւոր է, պէտք է որ անոր խոստմունքին
յաւելի հաւատաս:

Հ. Ուրիշ ի՞նչ խրատ պիտի տաս բարե-
գործութեան վրայ:

Պ. Մինչեւ հիմայ քեզ խօսածներս բա-
րեգործութեան մասին էր, այլ եւս հարկ չէ
նորէն կրկնել, բայց յիշեմ Պօղոսի ըսածն եւս
« Լրումն օրինաց սեր է » . Հռովմ. ԺԳ. 10. —
« Բոլոր պատուերն ու ամբողջութիւնը սերն է » : Աս-
կից կիմացուի որ բոլոր բարեգործութիւն-
ները սիրով կը կատարուին, առանց սիրոյ
բարեգործութիւնը ոչինչ է, ինչպէս կը վը-
կայէ. « Եթէ գլեգուս մարդկան խօսիցիմ ես
զհրեշտակաց, ես սեր ոչ ոսնիցիմ, եղի ես իբ-
քեւ գպիցնմ որ հնչէ, կամ իբքեւ գծնդպս որ
դօղանջեմ: Եթէ ոսնիցիմ գմարգարեութիւն, ես
գիտիցեմ գիտրհուրդս ամենայն ես զամենայն
գիտութիւն, ես եթէ ոսնիցիմ զամենայն հաւատս,
միմչեւ գլեքիմս փոփոխելոյ, ես սեր ոչ ոսնիցիմ,
ոչ իմչեմ: Ես եթէ զամբիցեմ զամենայն իմչս իմ
աղքատաց. ես մատնիցեմ գմարմիմս իմ յայրու-
մքն, ես սեր ոչ ոսնիցիմ, ոչ իմչ օգտիմ » .

Ա. Կորն. ԺԳ. 1-4. — « Թէ որ Բոլոր լեղ-նէրը ի՞ն-
չիմ, միշտ անգամ հրեշտակներու, և սեր չ-նէ-
նամ, յայն հանող պիշի ու ծնծղայի նմանած իլլամ.
Եթէ մարգարէական շնորհս ունենամ ու Բոլոր խոր-
հորտէրը հասկնամ, եթէ լեղ-նէրը փղափոխելու չափ
հասարս ունենամ, եւ սեր չ-նէնամ, ոչինչ եմ:
Եւ եթէ Բոլոր ապրանքս աղչաքաներու բաշխեմ, ու
մարմնս իրակին մէջ այրեմ և սեր չ-նէնամ, բնա- մի
օգո-ս լեմ սքանար » : Տեսարթ, Եղբայր, Թէպէտ
մենք քեզ բարեգործութեան պարագայները
հասկցուցինք, բայց առանց սիրոյ՝ բարեգոր-
ծութիւնը ոչ ինչ է կըսէ, ուստի ամեն բա-
նէն յառաջ սէրը պէտք է, այնուհետեւ ա-
ղօթք, ողորմութիւն, ծով պահք, եւ այլն:

Շ Ա Ւ Ի Ղ Լ Գ.

Հ. ՊԱՀԳԸ ի՞նչ շատ յիշեցիր, Եղբայր,
մարդոց կերակուրները Աստուած տուաւ, ու
բոլորը Աստուծոյ ստեղծածն են՝ Թէ պարարտ
եւ Թէ անուժ, զանոնք ուտեղէն ի՞նչ վնաս
պիտի գայ:

Պ. Վնասը հասկնեմ մի օրինակով,
բայց օրինակէն յառաջ մի բան հարցնեմ
քեզ. բժիշկները երբ հիւանդին նային դեղ

տալու համար, յառաջ ի՞նչ կը պատուիրեն հիւանդին, չէ՞ որ պահք կը դնեն պարարտ եւ վնասակար կերակուրներ ուտելը արգիւ լելով, ու անժուր եւ անուժ ապուրի հրաման կուտան, որպէս զի մարմնոյն ուժ չը տայ, հապա ուժը տկարանայ. որովհետեւ բժըշկին նպատակն է առաջ հիւանդին ցաւուն բորբոքումը եւ կրակը մարել. չէ՞ս գիտեր, որ մի մարդ երբ կրակը մարել ուզէ, այն կրակին մէջ փայտ չը ձգեր, վասն զի եթէ շաւրունակ կրակին մէջ փայտ ձգելու ըլլայ, շատ դժուար կըլլայ կրակին մարիլը. նոյնպէս մարդոց հիւանդութիւնը՝ թէպէտ շատ բաներէ յառաջ կուգայ, ինչպէս պաղէն, տաքէն, աւրիւնէն, մաղձէն, եւ կամ պաղղամէն, բայց այն բոլոր ցաւերը սաստկացնող պատճառը կերակուրն է. վասն զի թէ՛ արիւնին եւ թէ՛ մաղձին, եւ կամ պաղղամին ուժ տուողը պարարտ եւ վնասակար կերակուրներն են. եւ ստուգապէս այս երեք բանին ուժէն շատ ցաւեր պատճառելուն համար, բժիշկները յառաջ կերակուրներուն համար պահք կը դնեն, տալա հիւանդին դեղ կուտան:

Հ. Այդ օրինակէդ ես բան չը հասկցայ, որովհետեւ մարմնոյ ցաւերուն կը վերաբերէր. հոգեւոր վնասներուն ի՞նչ բանէ յառաջ գալը ցոյց տուր մի օրինակով:

Պ. Ահա՛ քեզ օրինակ շոգենաւը, յորմէ աղէկ պիտի հասկնաս հոգեւոր վնասը. բայց յառաջ մի բան հարցնեմ, շոգենաւին մէջ հարիւրաւոր անիւններ կան, եւ բոլորն ալ կը դառնան, բայց ինչո՞վ եւ կամ ի՞նչ կերպ կը դառնան, գիտե՞ս արդեօք:

Հ. Շոգենաւը տեսած եմ, բայց անիւններուն ինչպէս դառնալը չեմ գիտեր:

Պ. Շոգենաւին մէջ մէկ մեծ կաթսայ կայ մէջը ջրով լեցուն, եւ որոյ տակն մի քանի տեղ կրակ վառելով՝ կըսկսի կաթսային միջի ջուրը սոստիկ կատաղութեամբ եռալ եւ եփիլ, եւ ջուրի բոլոր շոգիին մէկ նեղ խողովակէ՛ ճամբայ կուտան, որ խողովակին միջէն սոստիկ ուժով կեցնէ ու անիւն մէկուն դուրս չելով կը դարձնէ զայն, եւ դարձող անիւն մի ուրիշ անիւնի դպչելով՝ կըսկսի իրեն հետ դարձընել, այսպէս շոգենաւին միջի բոլոր անիւները իրարու դպչելով՝ զիրար կը դարձնեն. երբ բոլոր անիւները ՚ի միասին դառնալ սկսին, շոգենաւը կը սկսի քալել ծովուն մէջ, ու մարդ կարող չէ անոր դէմ կենալ ու անոր քալելը արգիլել. բայց լաւ միտք առ, քեզ հասկցնելքս այս է, այն բոլոր անիւները դարձընող պատճառը մէկ անիւ էր, եւ այն անիւնը դարձնողը՝ ջուրին շոգին. հասկցա՞ր շոգենաւին ինչ պատճառաւ քալելը:

Հ. Հասկցայ, բայց ատկից մի հոգեւոր
ժնաս չը հասկցուեցաւ, ուստի բուն միտքը
հասկցուր:

Պ. Վերը բխնք որ ամբողջ մարմնոյն ուժ
տուողը պարարտ կերակուրն է, հիմայ քեզ
հարցնեմ. մարմինը որ ուժովնայ, անկից ի՞նչ
կը պատճառի, չէ՞ որ ցանկութիւնը կը բոր-
բոքի, եւ այն ցանկութեան բորբոքած ջու-
րի շոգին անշուշտ մեղքի անիւին կը դըպ-
չի ու զայն կը դարձնէ ինչպէս որ Յակոբոս
կը վկայէ, « Յանկուրիսնն յոացեալ՝ զմեղս ծնանի,
եւ մեղքն կատարեալ՝ զմահ ծնանին »: Յակո. Ա. 15.
— « Յանկուրիսնն յղանալով՝ թշուր ինչի, — Կա-
րեալ թշուր՝ մահը ինչի »: Երբ մի անգամ
այդ չար կիրքը գրգռուի, շատ ստակ պէտք
է անոր բաւականութիւն տալու, արդար
վաստակը չը բաւեր չար ցանկութեան ծախ-
քին, անոր համար կը հարկաւորի որ այդ
կրից անիւը ստախոսութեան անիւին դպչի ու
գանկիկայ դարձնէ, և ստախոսութեան անիւն
եւս անշուշտ գողութեան անիւին դպչելով
զայն կը դարձնէ, եւ վերջապէս գողութեան
անիւն ալ մարդասպանութեան անիւին դըպ-
չելով՝ զայն կը դարձնէ, ինչպէս որ Դաւիթ
մարգարէին վրայ երեւցաւ: Նա քանի որ Սա-
ւուղի ձեռքէն հալածանք կը կրէր, լեռնէ
լեռ կը փախէր շատ նեղութեամբ, ու խեղ-

ճութեան վեճակի մէջ էր եւ « Ծանկ իմ պի-
րայան ի պահոյ » կ'աղաղակէր. իր թշնամի Սա-
ւուղի գլուխին վերեւ գնաց գիշերով, բայց
խնայեց եւ չը մեռցուց, եւ երբ հանգըս-
տութեան մէջ մարմնոյ ցանկութիւնը բորբո-
քեցաւ, իր հաւատարիմ ծառային՝ Ուրիա
քետացիին չը խնայեց ու մեռցուց: Հասկցա՞ր
շոգենաւի օրինակին միտքը, աղէկ մտածէ՞ որ՝
թէ՛ ստախոսութեան, թէ՛ գողութեան, և թէ՛
մարդասպանութեան անիւնները դարձնողը՝
ցանկութեան անիւն եղաւ, և ցանկութեան
անիւը դարձնողը պարարտ կերակուրներու
բորբոքեալ շոգին է: Ահա այս փորձանքնե-
րը կը բերեն մարդոյ գլխուն պարարտ կերա-
կուրները:

Հ. Ես այս աշխարհքի կերակուրին հա-
մար պատժուողներու մասին չեմ լսած:

Պ. Ուրեմն դու աստուածաշունչ չես կար-
դացեր, անշուշտ միւս աշխարհքին մէջ պի-
տի պատժուին, բայց արդարադատ Աստուած
նայն իսկ աշխարհիս մէջ մի քանի անգամ
մարդկային բնութեան սաստիկ բարկանա-
լով՝ պատժեց, որոյ պատճառը կերակու-
րն էր, ինչպէս ջրհեղեղին ժամանակ.
« Եւ իբրեւ ետես տէր Աստուած երբ բազմա-
ցան ջարիք մարդկան ի վերայ երկրի, եւ ա-
մենայն որ խորհէր ի սրտի իւրում խնամով ի

գարիս գամեմայն առուրս, եւ սորջացաւ Աստուած զի արար զմարդն 'ի վերայ երկրի. եւ մտախորն եղեւ 'ի սրտի իւրում, եւ ասէ տէր Աստուած. Ձնջեցից գամեմայն մարմին գոր արարի յերեսաց երկրէ, 'ի մարդոյ մինջեւ յանասուն, եւ 'ի սողնոց մինջեւ 'ի բռնոնս երկնից. զի քարկացայ զի արարի գնոսա. Ծնն. 2. 5. —

«Աստուած նայեցաւ որ մարդոց չարութիւնը շարացաւ երկրէ վրայ, ասեւ մարդ իւր սրբին մէջ իւր չարութիւնն ինչպէս, զընչոյ Աստուած մարդը սպեղծելուն համար ու ըսաւ. պիտի ջնջեմ երկրէ վրայէն բոլոր մարդիկն եւ ինչեւ անասունները, ու սողուններէն ինչեւ երկնի թռչունները, վասն զի անոնք սպեղծելու բարկացայ»: Այս ըսելով Աստուած ջրը հեղեղ հանեց, քառասուն ցորեկ եւ քառասուն գիշեր շարունակ անձրեւ գալով, եւ ծովերուն ջուրերը բարձրանալով, գետերուն եւ աղբիւրներուն ջուրերը յորգառաւ բըղխելով, բոլոր երկրիս երեսը ջուրով լեցաւ ու բարձրացաւ ամենաբարձր լեռներէն տասն եւ հինգ կանգուն վեր՝ եւ կորսնցուց բոլոր մարդիկը ու անասունները, սողունները եւ երկնի թռչունները ջնջեց ու վերցուց երկրի վրայէն, մինակ Նոյ Նահապետ իւր կնիկով, զաւակներով ու հարսներով 'ի միասին ընդ ամենը ութը հոգի նաւին մէջ մտնալով՝ ապրեցան, նաեւ հետը նաւին մէջ մտնող

գաղաններէն, անասուններէն, թռչուններէն եւ ամեն տեսակ կենդանիներէն մէկ մէկ զոգարու եւ հգ ապրեցան: Տեսա՞ր, ինչպէս բարկացեր է Աստուած անոնց:

Հ. Հիմայ այս մարդոց մեղքի պատճառը կերակուրն էր պիտի ըսենք:

Պ. Դու եթէ նոր պիտի ըսես, Քրիստոս իբր 1897 տարի յառաջ ըսած է. «Եւ որպէս եղեւ յառուրս Նոյի, նոյնպէս եղիցի եւ յառուրս որդւոյ մարդոյ. ուտելին՝ ըմպելին՝ կանայս առնեին եւ արանց լինէին, մինջեւ յօրն յօրում եմուտ Նոյ 'ի տապանն, եւ եկն ջրհեղեղն եւ կորոյս գամեմայն»: Ղու. Ժ. 26. — «Ինչպէս որ Նոյն օրերը եղաւ, նոյնպէս պիտի ըլլայ մարդոց որդւոն ժամանակը, իոպեին ինչպէս, ինչի կանէին, երկան ի'երկային, ինչեւ Նոյ ասալնը մասն, ջրհեղեղը գալով բոլոր իրանցոց»: Եւ Բ. մի այսպիսի փորձանք սողումացուց ու գոմորացուց գլուխն եւս քերաւ պարարտ կերակուրը, եթէ կուզես, պատմեմ, որ հասկնաս:

Հ. Պատմէ:

Պ. «Աղաղակ սողումացուց եւ գոմորացուց յաճախեաց, եւ մեղք նոցա մեծացան յոյժ. եւ արդ իջեալ տեսից երեւոյս աղաղակին նոցա որ յիսն հասանէ՝ վճարիցե՞ն. հապա քե ո՞՞ զի գիտացից...» Եւ Տէր տեղաց 'ի Սողոմ եւ 'ի Գոմոր՝ ծծումբ եւ հուր 'ի Տեառնէ յերկնից. եւ կործանեաց զքա-

Տեսա՞ր եղբայր, իրեն քարոզութեան արգելք չըլլալու համար ուտել խմելէ կը զգուշանայ, ինչպէս որ վարը 27 համարին մէջ կը յայտնէ կերակուրէն վախճալը. « Այլ ճնշեմ գմարմինս իմ եւ հնազանդեցուցանեմ. զի գուցէ որ այլոցն քարոզեցի՝ ես ինքն անպիտան գտանիցիմ » . — « Իմ մարմինս կը նեղէ՞մ » — կը մաշեցնէ՞մ, որ լըլլայ լիւ ինչ որ « ըրիշէրո՞ւն խարոյէցի, ես անպէտ Գրիգորիս » : Հիմայ հասկցա՞ր կերակուրին վնասը, աշխարհքէն հրաժարուող ու Քրիստոսի հետեւող, անոր համար մահը յանձն առնող, եւ Քրիստոսի հետ խօսակցութիւն ընող Պօղոսը ի՞նչ պէս կը վախնայ կերակուրներէն, այս պատճառաւ իւր անձը կը մաշեցնէ, որ չըլլայ թէ մարմինը ուժաւորուի ու Աստուծոյ չը հնազանդի, ինչպէս որ ինքը վկայեց :

Հ. Ի՞նչպէս վկայեց Պօղոս :

Պ. « Քանզի խորհուրդ մարմնոյ բշխման քիւն է յԱստուած, զի օրինացն Աստուծոյ ոչ հնազանդի, նա՛ եւ կարե իսկ ոչ. զի որ մարմնովն են՝ Աստուծոյ հաճոյ լինել ոչ կարեն » . Հռովմ. Ը. 7. — « Մարմնոյն ուղած բանը՝ Աստուծոյ շնորհ լինանիսն է, ինչպէս որ Աստուծոյ օրհնութիւն լըլլէ հազանիւր, որ լըլլար, եւ մարմինը սիրող մարդը Աստուծոյ հաճոյ լըլլար » : Շատ ուղիղ է. Աստուծոյ հաճոյ ըլլալու ցանկացողը՝ անոր բոլոր պատուէրները պիտի կատարէ, եւ Աստուծոյ

բոլոր պատուէրները մարմնոյ հակառակ են. մարմինը սիրող մարդը որովհետեւ Աստուծոյ հաճոյ չը կրնար ըլլալ՝ պատուէրները չը կրնար պահել :

Հ. Հապա ի՞նչ ընեմ, եղբայր. եթէ կերակուր չուտեմ, անօթի կը մեռնիմ, ու եթէ ուտեմ, մարմինս զօրանալով շատ մեղքերու պատճառ կըլլայ, ինձ ի՞նչ խրատ կուտաս այս մասին :

Պ. Եւ քեզ բան մի ուտեր չեմ կարող ըսել, վասն զի կերակուր որ չուտես, անշուշտ կը մեռնիս, եւ այդ Աստուծոյ հաճոյ բան չէ. Պօղոս որ մարմինս կը ճնշեմ կըսէ, չը կարծես թէ բնաւ բան չէր ուտէր, անշուշտ կուտէր, բայց շատ ժամանակ ծոմ կը պահէր ու պարտո կերակուրներէն կը զգուշանար, որ մարմինը չը զօրանայ : Ուստի քեզ տալիք խրատս այս է, եթէ բնաւ ծոմ եւ պահք չը պահես ու միշտ պարտո կերակուրներով մարմինդ զօրացնես, անշուշտ ցանկութիւնդ կը բորբոքի ու վերը նկարագրած մեղքի բոլոր անիւները ի միասին դառնալով մարմնոյդ շնորհները մեղքի ծովու միջէն դժոխքը իջնադեմաւը մեղքի ծովու միջէն դժոխքը իջնալուն երբէք կասկած մի ընեմ. բայց եթէ երբեմնակի ծոմ եւ կամ պահք պահելով մարմինդ զսպես ու մաշեցնես, շատ մեղքերէ ազատ կը մնաս ըստ Պետրոսի « Որ չարքերէ ազատ կը մնաս ըստ Պետրոսի » :

ջարի մարմնով՝ դադարե 'ի մեղաց » . Ա . Պետ .
Գ . 1 . — « Ուր Դարձան ինչ շարժարձի , թէ՛ն էս
ինչաւնի » :

Եւ երբ մեղքէ ձեռք քաշես , կսկսիս բա-
րեգործութիւն գործել . որովհետեւ ծով պա-
հած օրդ կը նայիս որ քեզ համար մէկ յա-
տուկ օր մի է , միտքդ Աստուծոյ վրայ կըլլայ ,
իբր թէ այն օրը անձդ Աստուծոյ նուիրած ես
իբրեւ պատարագ : Թէպէտ երեսդ տրտում
կըլլայ , բայց հոգիդ կուրախանայ , վասն զի
հոգւոյդ ուզած բանն է ծովը , եւ մարմնոյդ
ուզած բանը՝ միշտ ուտել խմել , մարմնաւոր
ուրախութիւններ են . ուստի ծովի եւ կամ
պահքի օրեր մարմնասէր մարդիկ երեսներն
կը տրտմեցնեն , անոր համար ֆրիստոս ըսաւ
« Եւ յորժամ պահիցեք՝ մի՛ լինիք իբրեւ զկեղծա-
ւորսն տրտմայք » . Մատ . 2 . 16 . — « Երբ որ
պահէք , ինչո՞ւն զնորոն պէս երեսներ մի՛ պահեցնէք » :
Ծով պահած օրերդ մարմինդ երբ տկարա-
նայ , մեղքի անիւները գործելէ կը դադ-
րին , ինչու որ շոգենաւին միջի մեծ կաթսայի
տակի կրակը մարած կըլլայ . այսպէս անշարժ
մնալով կիրքերուդ անիւները՝ մարմնոյդ շոգե-
նաւը կը կայնի ու չը քալեր , այն ատեն կըսկսի
հոգւոյդ սիրոյ կրակը բորբոքիլ , ինչպէս որ
ֆրիստոս ըսաւ , « Հոս եկի արկանել յերկիր ,
եւ զինչ կամիմ՝ քեւ արդէն իսկ բորբոքի » .

Ղու . ԺԲ . 49 . — « Երբիս վայ իսկ յիշե-
ւ հիմա՞նց ինչե՞ն որ Բրեւի մարդոց պիտի մեջ » :
Բայց մարմնասէր մարդոց սրտին մէջ այս սի-
րոյ կրակը չը բորբոքի . ինչու որ մարմնոյն
կրակը շատ է . եթէ մարմնոյդ կրակը սա-
կաւ առ սակաւ մարելու ջանք ընես , օր
ըստ օրէ կսկսի մարմինդ տկարանալ , եւ այն
ատեն հոգիդ կը զօրանայ եւ սիրոյ կրակը
կը բորբոքի , ու սիրոյ կաթսայիդ միջի ջու-
րը եփ ելլելով՝ եւ անոր շոգին հոգւոյդ
օգտապարիկ գնդոյն անիւները կըսկսի շուտ
շուտ դարձնել , եւ վերջապէս դէպ 'ի երկինք
թռչելով՝ կերթաս արքայութիւն : Տեսա՞ր եղ-
բայր , քանի որ մարմինդ զօրեղ է , անոր շո-
գենաւին անիւները կը դառնան մեղաց ծո-
վուն մէջ եւ կերթաս դժոխք . իսկ երբ մարմ-
նոյդ կամքը չը կատարես , օր ըստ օրէ կը տկա-
րանայ եւ հոգիդ կը զօրանայ եւ անոր օգա-
պարիկ գնդովը թռչելով կերթաս արքա-
յութիւն : Ահա ասոր համար Պողոս կըսէ .
« Երբ քստ մարմնոյ կեցեք , մեռանելոց էք . իսկ երբ
հոգւով զգործսն մարմնոյ սպանանիցեք , կեցօք » .
Հռովմ . Ը . 13 . — « Թէ որ Դարձան ապրիք , պիտի
մեռնիք . իսկ երբ հոգւով Դարձան գործելը մեռնիք ,
պիտի ապրիք » : Հիմայ հասկցա՞ր կերակուրին
մնասը եւ ծովին ու պահքին օգուտը , աղէկ
մտածէ . այս գրուածները եւ անձամբ փոր-

ձած կը զրուցեմ՝ քեզ, վասն զի թագաւոր մը
մինչեւ չը մեռնի, անոր քով մի ուրիշը չեն
նստեցներ, ինչու որ մէկ երկրին եթէ երկու
թագաւոր իշխելու ըլլան, շատ խեղճ վիճակի
մէջ կը մնայ անոնց հպատակ ժողովուրդը,
որովհետեւ մէկը մէկու հակառակ պիտի հրա-
մայեն, ինչպէս որ վերը ԺԸ. Շաւղին մէջ
ըսինք։ Նշնպէս դու, եթէ երկու թագաւո-
րի ծառայ ըլլաս, շատ խեղճ վիճակի մէջ կի-
նաս, ուստի պէտք է որ երկու թագաւո-
րի ծառայ չըլլաս, հապա թագաւորիդ մէ-
կը մեռցնես ու միւսին հնազանդիս, այս-
ինքն կամ հոգիդ մեռցնես ու մարմնոյդ հը-
նազանդիս, եւ կամ մարմինդ մեռցնես ու
հոգւոյդ հնազանդիս, որոց վախճաններուն
ինչ ըլլալը արդէն հասկցար։

ᄒᄒᄒ ᄒᄒ.

Հ. ԱԵՐԱԿՈՒՐԻՆՔ շնատը ու ծոմին և պահ-
քին օգուտը աղէկ հասկեցայ . կուզեմ որ ա-
ղօթքին ինչ բլալը եւ ինչո՛ւ համար ընե՛նիս
հասկցնես :

Պ. Եթէ միտքդ բաց ըլլար, այդ հարց-
մունքը չըրած՝ դու ինքնին կրնայիր հասկնալ:

Հ. Ես ինձմով ինչպէս հասկնամ, եթէ
սորվեցնող չըլլայ :

Պ. Զօրքերուն առաջէն եթէ զօրագլուխը
երթայ, զօրքին ճամբայ հարցնել հարկ է, և
կամ ուրիշ առաջնորդի կարօտ կրլա՞ն:

Հ. Ես առաջէս գնացող զօրագլուխ ունիմ:

Պ. ԱՆՈՒՄ, ահա Պողոս կը ցուցնէ քեզ զԸ
բարգըլիս ունենալդ , եւ անոր ո՛վ ըլլալը կը
հասկցնէ . « Հայեսցուր 'ի գօրագլուխն հաւատոց եւ 'ի կատարիչն Յիսուս , որ փութանակ ու-
րապետութեանն որ նմա առաջի կայր » յանձն ա՛ռ-
վալսն , արհամարհեաց զամօրն , նստաւ ընդ
աջմէ արծուոյն Աստուծոյ » . Եբրա . ԺԲ . 2 . —
« Մէր հաւաքին զօրագըլիս է- իսպարող Յիսուսին
նայինք , որ իրեն համար պարարտ էղած դրախտ-իւտան
գիրարէն խաւը յանշն առաւ , — ամօրը բանի տե-
ղըբրաւ է- Աստուծոյ ակումիւն ալ իղով նստեցաւ » :
Ահա զօրագըլիս ունենալդ եւ անոր ո՛վ ըլ-
լալը հասկցար , գնա Գրիստոսի քով ու սորվէ .
ի՛նչ ճամբայ որ բռնած է , նոյնը և դու բռնէ ,
որ իր քով հասնիս , ինչպէս որ Պետրոս կը գրէ .
« Գրիստոս վասն մեր մեղաց , եւ ձեզ երդօ-
րինակ՝ զի զնետ երթայցէք հետոց նորա » .
Ա. Պետ . Բ . 21 . — « Գրիստոս յել համար մեզ , —
յել օրինակ յոյց պահաւ , որ անոր էություն իրական » :
Հ . Անթիլոպէս դժուար բանը գիմացա-
կը դնես , Գրիստոսէն մեռնիլ պիտի սորվինք .
ուրիշ բան չըբա՞ւ :

Պ. Ըրածները ըսեմ. Նախ՝ 40 ցերեկ

եւ 40 գիշեր ծով պահէց, նաեւ գիշեր-
ները մինչեւ 'ի լոյս աղօթք կընէր, ինչպէս
որ Աւետարանը կը վկայէ, « եւ եղեւ ընդ ա-
ռարսն ընդ այնոսիկ եւ 'ի լեւոն կալ յաղօթս,
եւ հաներ գգիշերն 'ի գլոսխ յաղօթսն Աստուծոյ » .
ՊՈՒ. Զ. 12. — « Այն օրերը լեւ ելաւ աղօթք
ընելու, — ԲՈՒՐ ԳԻՇԵՐԸ աղօթք ընելով անցողից » :
Եւ Բ. Մատթէոս կը գրէ. « եւ իբրեւ արձա-
կեաց գծողովարդսն՝ եւ 'ի լեւոն առանձինն կալ
յաղօթս » . Մատ. ԺԴ. 23. — « Երբ որ ժողովուրդը ար-
շախէ, լեւ ելաւ առանձինն աղօթք ընելու » : Եւ շատ
տեղ կը յիշեն Աւետարանիչները Քրիստոսի
աղօթք ընելուն համար, բայց ամենը յառաջ
բերել աւելորդ սեպեցինք. սակայն այս պի-
տի հասկնեմք եղ, որ Քրիստոս ինքը Որդի
Աստուծոյ էր եւ աղօթքի անկարօտ, բայց
մեզ օրինակ ըլլալու համար աղօթք ըրաւ,
պատուիրեց աղօթք ընել : Տես, որքան օգ-
տակար է եղեր, որ ինքը ընելէն զատ
մեզ եւս պատուիրեց : Ինչպէս որ մէկ վար-
պետ իւր արհեստը եթէ աշակերտին սորվե-
ցընելու միտք ունենայ, աշակերտի աչքին
դիմացը կը շինէ ինչ որ պիտի սորվեցնէ, ու
աշակերտին կըսէ թէ՝ ահա ինչպէս որ տե-
սար, այսպէս պիտի շինես. իսկ եթէ՝ աշա-
կերտին սորվեցնելու միտք չունենայ, շինած
ատենը աշակերտին ցոյց չըտար և եթէ աշա-

կերտը այն արհեստը չը գործածէ, յանցաւոր
չըլլար. ինչու որ վարպետը չը սորվեցուց : Բայց
Քրիստոս ինքը ընելէն յետոյ աշակերտներուն
սորվեցուց և պատուիրեց « Զի սորվեցողս Բա-
նեւս՝ ինչ հաւաքացողներուն սորվեցողս », որ պահեն » .
ինչպէս որ վերը ըսինք Ը. Շաւղին մէջ, Քրիս-
տոս իւր չորս թաները մեզ չը պատուիրեց.
Քրիստոսի մինչեւ երեսուն տարեկան ըլլալը
գրուած չէ թէ քարոզութիւն ըրաւ, բայց
երբ երեսուն տարին լրացուց եւ մկրտուե-
ցաւ, 40 օր ծով պահէլէ և սատանային յաղ-
թելէ ետքը սկսաւ ժողովուրդոց քարոզել թէ
« Ապաշխարեցէ՛ք, երկնի խոհարարն ձեզ աչքա-
նայն » . ինչպէս որ բժիշկները երբ հիւանդին դեղ
տալու ըլլան, յառաջ իրենք մի քիչ կը ճաշա-
կեն և ապա կուտան հիւանդին, որ չը դժուա-
րի խմելու. այսպէս Քրիստոս մեզ ինչ որ սոր-
վեցուց, յառաջ ինքը ըրաւ :

Հ. Այդ ըսածներդ հասկցայ, բայց աղօթ-
քին համար ի՞նչ ըսաւ Քրիստոս :

Պ. Մտա « Ամենապէս աղօթք ընելու է, յան-
րանաւ լե » ըսաւ : Եւ Բ. այսպէս աղօթք
ըրէք ըսելով՝ Տէրունական Աղօթքը սորվե-
ցուց :

Հ. Հիմա յիշեցի, երբ վերը Հայր Ռիքը ինձ
սորվեցուց ըսի, դեռ ժամանակը չէ ըսիւ,
կարծեմ թէ հիմայ ժամանակը եկած է, եթէ

կամիս սորվեցուր, որ ես ալ ֆրիստուսի աշակերտ ըլլամ:

Պ. Աննախանձաբար կը սորվեցնեմ, բայց շատ դժուար է այս աղօթքը ըսելը:

Հ. Ինչո՞ւ դժուար է, եղբայր, կը նայիմ որ ինքդ դիւրութեամբ կ'արտասանես, միթէ ես բերան չունիմ:

Պ. Իրաւ, բերանով ըսելը շատ հեշտ է, բայց մէջը վախնալիք շատ խօսքեր կան:

Հ. Որո՞նք են վախնալիք խօսքերը:

Պ. Նախ՝ « Հայր մեր որ յերկինս » ըսելը շատ դժուար է, ինչու որ, երբ զԱստուած Հայր կոչենք, մենք անոր զաւակը եղած կըլլանք, ուրեմն կը պարտաւորիմք անոր նմանիլ, ինչպէս որ Պօղոս կ'ըսէ. « Աստուծոյ նմանեցէ՛ք » եւ ֆրիստուս « Կապարեալ եղէ՛ք, ինչպէ՛ս » որ յեր երկնս-որ Հայրը կապարեալ է » ըսելէն յառաջ՝ իւր Հօրը բնութիւնը մեզ իմացուցած է, որ « Իր արեւը հաւասարապէս չլիւրդուի եւ Բարիներո՞ւ վրայ ինչ ծագէ, նոյնպէ՛ս անշիւտ-ը »: Նաեւ « Գլխած եղէ՛ք, ինչպէ՛ս » որ յեր երկնս-որ Հայրը գլխած է » կ'ըսէ. հիմա եթէ մենք բարեգործութիւնով կատարեալ չըլլանք ու անոր բնութիւնը վրանիս չըստանանք եւ անոր չը նմանինք, ինչպէս պիտի համարձակինք զԱստուած Հայր կոչելու: Քեզ հարցնեմ, մէկ բարեպաշտ եւ արդար մարդ եթէ անա-

ռակ զաւակ մի ունենայ, որ բնաւ երբեք Հօրը պատուէրը չը պահէ ու միշտ ոտքի տակ առնէ. իրաւ, հայրը իր սրտին կակիծը արտաքուստ ցոյց չը տար, բայց մտքովը կայրի ու կը վառի, եւ երբ անառակ զաւակը գայ իր Հօրը հայր կանչէ, արդեօք ինչ պատասխան պիտի ըսէ հօրմէն. ո՞չ ապաքէն « Ես չեմ հայր լիմ, եւ ոչ իմ զաւակ լիմ » պիտի ըսէ. շատ անգամ ես կան հայրեր որ իրենց անառակ զաւակները կը վռնտեն ու հայրենի ժառանգութենէն կը զրկեն: Արդ եթէ այս մարմնաւոր հայրերը, որ սխալական, եւ մեղքի ենթակայ մարդիկ են, իրենց անառակ զաւակաց չեն ներեր, ու չը համբերելով որդիութենէ կը հանեն, հապա եթէ այն ամենասուրբ Աստուծոյ պատուէրը չը պահենք ու միշտ անոր կամացը հակառակ գործենք, ինչպէս պիտի համարձակինք զայն Հայր կոչելու. վասն զի սուրբ Գրոց խօսքին նայելով՝ ես կը կարծեմ թէ. երբ « Ո՛վ Հայր մեր, որ երկնսն է » ըսենք, Աստուած մեզ պիտի ըսէ թէ « Ես յեր Հայրը լիմ » դուք ստախոս էք. ստախոսներուն հայրը սատանայն է, եւ անոր բնակարանը՝ դժոխքը. տանայն է, եւ անոր բնակարանը չը պիտի գաք որ « Մեր Հայրը երկնսն է » ըսէք, վասն զի զիս Հայր կը կոչէք ու սատանային կը ծառայէք, միշտ անոր կամքին համեմատ կը գործէք. իմ քովե

իմ կամքս կատարողները պիտի գան, եւ ես անոնց Հայրն եմ: Տեսա՞ր, որ « Հայր Բէր որ յերկին » չը պիտի կրնանք ըսել, եթէ անոր պատուէրները չենք պահէր: Եւ երկրորդ՝ « Սուրբ եղջյի անոն չո » ըսելու ալ դժուարութիւն կայ, վասն զի Աստուած ինքը 'ի բնէ սուրբ է, այս պատճառաւ Սերովբէք եւ Քերովբէք միշտ եւ հանապազ « Սուրբ, Սուրբ, Սուրբ, Տէր ջոր-իւն » կը կանչեն. ուրեմն մենք « Սուրբ ըլլայ անոն » ըսելով՝ ըսած կըլլանք, « Քո անոն » 'ի բնէ սուրբ է ու միշտ սուրբ ըլլայ, բնաւ երբեք չ'արատարի »: Հիմայ Աստուծոյ անունը ով պիտի արատարի, եթէ ոչ մենք. զոր օրինակ, մէկ զաւակ որ անառակութիւն ընէ, անարգանքը եւ ամօթը իր հօրն է, իր հօրը անունը կաւրէ ու կ'արատարի. վասն զի տեսնողները եւ լսողները կրտսն՝ թէ « Հօրը անոնը արեւ » ու « Կապի-ը կորի »: Իսկ հայրը չար զաւակն անառակ վարքը լսելով՝ շատ կը ցաւի ու դուրս ելլել եւ մարդոց երես նայելու կամաչէ. այս պարագային մէջ այն չար զաւակը գայ իր հօրը « Ո՛վ հայր, չո անոն » փառաւոր ըլլայ » ըսէ՝ արդեօք ինչ պատասխան պիտի լսէ. ոչ ապաքէն պիտի ըսէ, գնա կորսուէ դիմացէս, ով անօրէն չար զաւակ, անունս մէկ ստըկի ըրիր, հոգի հաւասարցուցիր, մէկուն երեսը

նայելու կամաչեմ: Ասոր հակառակ, իւր հօրը հնազանդ բարի զաւակին բարի վարքը տեսնող եւ կամ լսողները հօրը երանի կուտան, որ այնպիսի բարի զաւակ ունեցած է, եւ հայրն ալ իւր զաւակին բարի համբաւը լսելով՝ կուրախանայ ու կը փառաւորի, որովհետեւ իր փառքը եւ պատիւը կաւելնայ զաւակին բարի համբաւով. ուստի այն բարի զաւակը երբ գայ եւ իր հօրը ըսէ՝ « Ո՛վ հայր, չո անոն » փառաւոր ըլլայ » արդեօք ինչ պատասխան կը լսէ հօրմէն. չէ՞ որ « Ես արդէս, Բարի զաւակ » ըսելով վեղը կիցնայ ու կը համբուրէ, եւ բոլոր ստացուածքներուն ժառանգորդ եւ տէր կընէ, սոյնպէս մենք երբ հօր Աստուծոյ « Սուրբ ըլլայ չո անոն » ըսենք, պէտք է որ անոր պատուէրները անթերի կատարենք, որպէս զի մեր բարի գործերը տեսնելով ուրիշները՝ Աստուծոյ անունը « Որ փառաւորեն, ինչպէս որ Քրիստոս ըսաւ, « Որպէս զի տեսցեն զգործս մեր բարիս, եւ փառաւորեսցեն զՀայր մեր որ յերկինս է »: Մատ. Ե. 16. — « Որպէս զի յեր Բարի գործերը Կենդանի յեր երկին »: Եւ Բ. Պողոս ալ կը նախաւոր Հայրը փառաւորել »: Եւ Բ. Պողոս ալ կը գրէ. « Փառաւոր արարէք զԱստուծոյ 'ի մարմնս մեր եւ 'ի հոգիս »: Ա. Կորն. 2. 20. — « Հոգի-ով եւ հարմար զԱստուծոյ փառաւորել »: Տեսա՞ր որ, մեր բարի գործքով Աստուծոյ

ճոյ անունը կը փառաւորի , ինչպէս որ մեր չար գործքովը Աստուծոյ անունը կը հայհոյուի , որուն համար Եսայի կը գրէ . « Այսպէս ասէ Տէր . վասն ձեր անուն իմ հանապազ հայնոյի 'ի մեզ հեքանոսաց » . Եսայի ԾԲ . Ծ .

« Այսպէս ինչ Տէր . յեր պապաւորութիւն անոնն միշտ կը հայհոյուի ի պապաւորութիւն միշտ » : Ահա ասկից յայտնի կերեւի , որ եթէ Աստուծոյ պատուէրը չը պահես՝ կարող չես « Քո անունդ արեւել ըլլայ » ըսելու : Եւ Գ . « Եթեք արքայութիւնս » ըսելը նոյնպէս դժուար է : Վասն զի ես քեզ հպատակ ու հնազանդ ծառայ եմ , ու քու թագաւորութեանդ եւ քու կամքիդ հնազանդ՝ եւ զայն կատարելու պատրաստ եմ , եւ քու զօրաց տուամորին մէջ գրուած զօրք եմ ըսելէ . ուրեմն որ թագաւորին որ զօրք եղած ես , պէտք է որ անոր օրէնքով կրթուած ըլլաս , թագաւորին կամքը եւ կանոնը հասարակ մարդոցմէ աւելի գիտնաս ու կատարելու ջանաս . իսկ եթէ անոր կամացը հակառակ գործ բռնած ես , « Քո խաբարդութիւնդ Գայ » ըսելէ պիտի վախնաս . ինչու որ անիկայ մեղաւորները պատժելու համար պիտի գայ , ոչ թէ սիրելու . այն ատեն դու ուր պիտի երթաս պահուիս , որ գրեզ չը գտնէ : Ըստ Դաւթի՝ եթէ երկինքը երեսն այն տեղէ . եթէ դժոխքը իջնես , այն տեղ ալ մօտ է : Գ .

« Եթեք իմ արքայութիւնս եւ յերիւ » ըսելը արդեօք ո՞րքան դժուար է : Վասն զի ինչպէս որ երկնքի մէջ հրեշտակները , եւ երկնից երեսը արեգակը , լուսինը եւ աստղերը , ըստ եղծեցիր ու կարգի դրիր , նոյն կարգաւ եւ կանոնիւ կայնած են ու երբեք խտտորած չեն ոչ յաջ եւ ոչ յահեակ . նաեւ երկրիս վրայ եղած բաները , թէ՛ հող , թէ՛ ծով , եւ թէ՛ անասուն , եւ այլն . այսպէս բոլոր արարածք կամքիդ եւ դրած օրէնքիդ հնազանդ են . ես ես անոնց պէս քու կամքը կատարելու պատրաստ եմ , քու բաժնիդ պէս թող ըլլայ ըսելէ : Եթէ անոր կամաց հակառակ գործ բռնած ես , ի՞նչ պէս պիտի համարձակիս . « Քո խաբարդութիւնս » , ինչպէս երկնքի մէջ , նոյնպէս երկրի վրայ » : Եւ Ե . « Զայն մեր հանապազորդ արքայ » ըսելը եւս դժուար է , վասն զի եթէ հոգդ միայն եւս դժուար ուտելու հացդ է , այդպէս ըսելդ այս աւուր ուտելու հացդ է , այդպէս ըսելդ միայն չունի . բայց եթէ մէկ եւ կամ երկու տարուան ապրուստդ ամպարես ու Աստուծոյ մէջ այս աւուր հացը ուզես , Աստուծոյ կամաց հակառակ բան է : Եւ մանաւանդ՝ անտուկները ոսկիով եւ ամպարները ցորենով եւ ամեն օրուան բարիքներով լի հարուստներն անգամ աւուր հացի կարօտ աղքատներուն հետ 'ի միասին այս աւուր հացը կուզեն . անոնց հարցնող չը կայ , թէ աղքատները

այս աւուր հաց չունին ուտելու, եթէ մէկ կտոր գարիէ հաց ձեռքերնին անցնի, պիտի պաղնեն ու ճակատնուն դնեն եւ Աստուծոյ մէջ նորհակալ պիտի ըլլան, անոր համար այս աւուր հացը կուզեն, եւ անով կը բաւականանան, հապա դու ինչո՞ւ անոր ըսած խօսքը կըսես, այս աւուր ուտելու հացը եթէ կուզես՝ անտուկին ոսկին ու ամպարին ցորենը ի՞նչ ընենք, մանաւանդ դու աղքատին կեանքած հացին չես հաւնիր, այլ քու ուզածդ ընտիր, ճերմակ ցորենի ալիւր է, որ բարակ խմորեղէն բաներ շինել տաս եղով ու շաքարով, որպէս զի ատորժակով ուտես. աղքատներուն խնդիրքը անօթի չը մեռնելու համար է, եւ քու խնդիրքդ ատորժակիդ համար է: Ամպարի տէր եղողները որ այս աւուր հացը կուզեն, չը կարծես թէ իրենց ուտելու հացն է, այլ կուզեն, որ Աստուծոյ աղքատներուն ուտելիք հացն եւս առնէ եւ իրենց տայ. որովհետեւ անոնք ամենեւին առատութիւն եւ լիութիւն չեն ուզեր, այլ միշտ թանկութիւն, որ աղքատներուն ձեռքը եղածը իրենց ձեռքը անցնի: Տեսա՞ր, որ անոնց ուզածը աղքատներուն ուտելիք հացն է:

Հ. Ուրեմն հարուստները Հայր Բէր աղօթքը որ ըսեն, այդ խօսքը պէտք չէ ըսեն:

Պ. Ինչո՞ւ պիտի չըսեն, ամեն քրիստոնեայ

պարտական է ըսելու, բայց ասոր միջի խօսքերուն պիտի յարմարի ինքը եւ ապա պիտի արտասանէ. վասն զի Քրիստոս այս աղօթքը աշակերտաց երբ սորվեցուց, պատուիրեց թէ՝ « Ճամբայ երթալու՝ ասին հայր Բէր առնէս, եւ երկու հանրերէ՝ Բէր առնէս, նաեւ յեր Գօթիին մէջ պալի որպէս զի վաղուան հացի ստակ չունենան եւ վաղուան հացի հոգն այսօր հոգացած չըլլան: Բայ աստի երբ Յովհաննէս Մկրտիչ Յորդանան գետին եղերքը մկրտութիւն կընէր, եւ հարուստ մարդիկ գալով եւ մկրտուէին ու խոստովանէին ետքը կը հարցնէին թէ՝ այսուհետեւ մենք ի՞նչ պիտի ընենք, եւ Յովհաննէս պատասխան կուտար. « Ոյր իցեն երկու հանգե՞ր՝ տացէ զմին այնմ ոյր ոջ գուցէ, եւ ոյր կայցէ կերակուր՝ նոյնպէս արասցէ »: Ղու. Գ. 11. « Ուր երկու զգետս առնէ՞ մէջ չունէ՞ր ինչ պալ, ինչ պալ եւս այնպէս ինչ ընէ »: Լաւ մտածէ այս բանին վրայ, հին մեղքերէն եւ հին օրէնքէն երբ ազատեցան ու նոր օրէնքին մէջ մտան, իրենց աղքատութիւն քարոզուեցաւ, եւ Քրիստոսի ըսած խօսքին քարոզուեցաւ, եւ Քրիստոսի Յովհաննէսին ըսածը, որովհետեւ կը յարմարի Յովհաննէսին ըսածը, մին այսօր եթէ մէկը երկու հաց ունենայ, մին այսօր եւ ինչ երկու հաց ունենայ, եւ միւսը երկրորդ աւուր կը պահէ, կուտէ եւ միւսը երկրորդ աւուր կը պահէ, այս պատճառաւ մէկը բնաւ չունեցողին թող տայ ըսաւ, որ վաղուան ուտելու հաց չունէ:

նայ եւ վաղուան հոգը այսօր հոգացած չըլլայ : Հիմայ եթէ այս խօսքերուն , ինչպէս եւ Քրիստոսի աղքատներուն տուած երանութեան և հարուստներուն տուած վային , նաեւ « Որ ոչ հրաժարեսցի յամենայն ընցից իւրոց , ոչ կարի իմ աղակերտ լինել » . Ղու . ԺԴ . 33 . — « Ուրիշ Բողոք սպառնալիքներէն չը հրաժարի , ինչ աշխարհ չը իրնար ըլլայ » . և մանաւանդ « Հայր Թրին » խօսքերու ոգւոյն եթէ մտադիր ըլլանք , պիտի հետեւցնենք թէ քրիստոնեայն հարուստ պիտի չըլլայ , տանը մէջ վաղուան ուտելու հաց պիտի չը գտնուի , որ « Հայր Թր » ըսելու իրաւունք ունենայ : Հարկաւ մեր կեանքը « Հայր Թրին » խօսքերուն պիտի յարմարցնենք . ինչպէս որ Առաքելոց ժամանակի հարուստ մարդիկ օրինակը ցոյց տուին , վասն զի ունեցած ապրանքնին հասարակաց ըրին . բնաւ մէկը չէր ըսէր թէ այս ապրանքը իմն է , բոլորը աշակերտներուն կուտային , որ կարօտներուն բաժին ընեն , ինչպէս գրուած է Գործոց Դ . 24 համարին մէջ վասն զի Առաքելոց քարոզութենէն հասկցան , որ հարուստը դժուար պիտի մանէ երկնքի արքայութիւնը , անոր համար բոլոր ապրանքնին ցրուեցին :

Հ . Ուրեմն բոլոր հարուստ մարդիկ դժուար կերթան ու բոլոր աղքատները արքայութիւն :

Պ . Ոչ հարուստներուն բոլորը դժուար կերթան եւ ոչ աղքատներուն բոլորը արքայութիւն , վասն զի երկուսէն ալ պիտի երթան , թէ արքայութիւն եւ թէ դժուար . թէպէտ Քրիստոս ըսաւ թէ՝ « Հարուստ մարդը դժուար ինչ մընէ արքայութիւնը » , բայց չըսաւ թէ բնաւ չը մանէր , այլ դժուար կը մանէ . դժուար որ ըլլայ , անոր դիւրութիւն մը կըլլայ :

Հ . Հարուստներուն դիւրութիւնը ի՞նչ է արքայութիւն երթալու :

Պ . Ամեն կերպով մեղքէ զգուշանալ ու միշտ աղքատները կերակրել և զգեցնել . ուստի այն մարդը , եթէ Աստուծմէ այս աւուր հացը ուզէ , փնտս չունի , ինչու որ իրեն համար ուզած չըլլար , այլ աղքատներուն , այն մարդը միշտ Հայր Թրը համարձակութեամբ կարող է ըսել ու արքայութիւնն ալ երթալ . տեսա՞ր հնարը : Եւ աղքատներուն համար ըսաւ Քրիստոս « Երանի աղքատաց հոգեով , զի նոցա է արքայութիւնը երկնից » . Մատ . Ե . 3 . — « Երանի հոգեով աղաքներուն , որովհետեւ անոնք է երկնի արքայութիւնը » : Բայց եթէ աղքատ մը՝ իւր աղքատութենէն դժգոհ մնայ , և Աստուծմէ չնորհակալ չըլլայ եւ գանգատի թէ ի՞նչ ըրած եմ , որ Աստուծոյ զիս այսպէս աղքատ թողեր եւ այս ինչը հարուստ ըրած է , եւ այսպէս ըսելով հարուստներուն նախանձի

ու ինքն ալ հարստանալու ցանկայ, այնպիսին հոգւով աղքատ չէ, այլ մարմնով աղքատ, եւ կերթայ դժոխք: Հարուստները ուտել խմելով, հագուելով ու կապուելով կերթան դժոխքը, եւ այնպէս աղքատն ալ անօթի ծարաւ եւ մերկ կերթայ դժոխքը: Տեսա՞ր, որ իւր վիճակին գոհ չեղող աղքատը դժոխք կերթայ, ու Աստուծոյ պատուէրը պահող հարուստը՝ արքայութիւն:

Հ. Այս աղօթքին մէջ՝ ուրիշ վախճանք խօսքեր եւս կան:

Պ. Վեցերորդ խօսքը թէ «Մեր յանձնները մէջ ներէ, ինչպէս որ մէկ մեր յանձնարներուն ինչ ներէն» որքան դժուար ըլլալը գուն գնա մտածէ. եթէ սիրտդ յիսակալութիւն կայ, ինչպէս պիտի համարձակիս այս խօսքը ըսելու, որովհետեւ Աստուած խաբած պիտի ըլլաս:

Հ. Հապա ի՞նչ ընեմ եղբայր, եթէ այդ աղօթքը չը սորվեմ քրիստոնեայ չեմ ըլլար, իսկ եթէ սորվեմ, ըսելու դժուարութիւն կայ, ուստի կը խնդրեմ որ այս աղօթքը սորվելու և ըսելու մէկ դիւրին միջոցը ցոյց տաս:

Պ. Այս աղօթքը սորվելը շատ դիւրին է, եւ ըսելու դիւրին միջոցը քրիստոս ցոյց տուած է մեզ, եթէ կուղես ըսեմ, որ հասկընաս:

Հ. Ըսէ նայիմ ի՞նչ է:

Պ. «Երբ մատուցանիցես զպատարագ քո ի վերայ սեղանոյ, եւ անդ յիշեսցես՝ երբ եղբայր քո ունիցի ինչ խեղ քրկն, քող զպատարագն քո առաջի սեղանոյն, եւ երբ նախ հաշտեաց ընդ եղբօր քուն եւ ապա եկեալ մատուցիր զպատարագն քո» Մատ. Ե. 23-25. «Երբ աղօթի ինչ, եւ յիշէ՝ որ եղբայրդ եղբայրդ է, եւ կամ քուն անոր բարկայեր եւ. իող քո՝ աղօթի քո գնա առաջ եղբօրդ հետ հաշտուէ՝ որ ետեւ եկող աղօթիդ ընէ»:

Հ. Եթէ եղբօրս հետ խռով ըլլամ, այս աղօթքը չը պիտի կրնամ ըսել:

Պ. Ես չեմ կրնար ըսել քեզ թէ՛ մի աղօթք. որովհետեւ քրիստոս պատուիրեց՝ «Այսպէս աղօթի ընէ» քայց այս աղօթքը սորվեցնելէն ետքը մի քանի խրատներ տուաւ: Այդ խրատները հասկանալէդ յետոյ երբ ատենես, որ խղճմտանքդ համաձայն է անոնց, Տէրունական Աղօթքը աներկիւղ կրնաս ըսել:

Հ. Ի՞նչ խրատներ են քրիստոսի տուածները:

Պ. Նախ՝ քրիստոս կը հրամայէ. «Երբ քողուցուք մարդկան զյանցանս նոցա, քողցէ եւ ձեզ հայրն ձեր երկնաւոր: Ապա քե ոչ քողուցուք մարդկան զյանցանս նոցա, եւ ոչ հայրն ձեր երկնաւոր քողցէ ձեզ զյանցանս ձեր» Մատ.

Ձ. 14. — «Թէ որ Տարրոյ յանցանքները ներէ՛, յերերկնաւոր Հայրն ալ յերը ին ներէ՛, Բայց ելիւ Դո՛ւ՛ս Տարրոյ յանցանքները չը ներէ՛, յեր երկնաւոր Հայրն ալ յեր յանցանքները չը պիտի ներէ՛ » : Բ. Մարկոս կը գրէ . « Յորժամ յաղօթս կայցեք , բողոքուք երե ունիցիք ինչ գոմբեք . զի եւ հայրն մեր որ յերկինս է , բողքե մեզ զյանցանքս մեր » . Մար. ԺԱ. 25. — « Երբ որ աղօլի կենա՛, որո՛ր որ ներաշնչե՛ս , ներեցե՛ս , որ յեր երկնաւոր Հայրն եւս յեր յանցանքները ներէ՛ » : Եւ Գ. Սերաբ կը գրէ . « Թող զանիրարուքիւն եղբօր քուս , եւ յայնժամ յաղաչել քո՝ մեղք քո լուծցին » . Սերաբ ԻԸ. 2. — « Քո՛ւ ընկերոջդ յանցանքը ներէ՛ , որ երբ աղաչե՛ս , քո՛ւ յեր ներքինն » : Տեսա՛ր դիւրին ճամբան , եթէ ոխակալութիւն չունիս ու միւսս պաւտուէրներն եւս պահած ես , միշտ ըսէ այս աղօթքը :

Հ. Աղօթքի համար ուրիշ ի՛նչ գրուած կայ :

Պ. Ահա՛ Պօղոս կը գրէ . « Անդադար աղօթս արարեք , յամենայնի գոհացարուք . զի այս եւ կամք Աստուծոյ Քրիստոսիս Յիսուսիս » . Ա. Թէսա. Ե. 17. — « Անշարար աղօլի ըրէ՛ս ու ախի Բանի Ռջ Գոհոն-իւն քոնէ՛ս , իսն ղի Աստուծոյ կամք այս է Յիսուս Քրիստոսով » : Եւ Բ. կրկին կը գրէ Պօղոս . « Կամիմ զի արք կայցեն յաղօթս յամենայն տեղիս , եւ բառնայցեն զսուրբ մեռս ի վեր առանց

բարկութեան եւ երկմտութեան » . Ա. Տիմո. Բ. 8. — « Կո՛ղմ որ Տարրի կեն ախի աղօլի կենա՛ ու Տա՛րր յեւերնին վեր վերցնեն , առանց Բարիաւորեալ երկմտելու » :

Ահա՛ այսքան օգտակար եւ հարկաւոր է աղօթքը , որ Քրիստոս պատուիրելէն զատ աշակերտներն եւս գրեք են : Իսկ աղօթքին զօրութիւնը Քրիստոսի այս խօսքէն յայտնի է , « Այս ազգ ոչ իւրք ելանէ , երբ ոչ պանօք եւ աղօթիք » . Մար. Թ. 28. — « Դի՛տայ այս աղօլը Քիստոսի պահով ու աղօլի կեն » : Տես որ , ծովն ու աղօթքը դեւերուն կը յաղթեն , եւ մաւնաւանդ մարդոց լեզուն ՚ի բնէ խօսելու սուսորած է . թէ՛ բարի եւ թէ՛ չար , եթէ դու աղօթք չընես , քու լեզուդ լուռ չը կենար , եւ երանի թէ հոգեւոր խօսքեր ըսէր , ընդ հակառակը զազիր խօսքեր կը խօսի . աւոր համար Քրիստոս պատուիրեց թէ՛ « Ախի սոր աղօլի ըրէ՛ս » . որովհետեւ եթէ բերանդ աղօթքի վարժեցնես , մեղք գործելու ատեն չունենար լեզուդ , որովհետեւ միշտ Աստուծոյ հետ խօսելով՝ սատանային պատասխան տալու ժամանակ չունենար :

Հ. Աղօթքի ժամանակը երբ է :

Պ. Ժամանակաւոր աղօթքը հասարակաց աղօթքն է , որ երեկոյ առաւօտ քահանայիւք եւ ժողովրդօք ՚ի միասին կաղթենք , որով-

հետեւ միաբանութեամբ պիտի ըլլայ այս աղօթքը, այս պատճառաւ ժամանակ պէտք է որ մէկ տեղ հաւաքուին եկեղեցին. բայց Քրիստոս որ ըսաւ թէ՝ «Ամեն առիթն աղօթելու պէտք է», առանձնական աղօթքին համար է, որ ժամանակ ու յատկացեալ տեղ չունի: Եթէ վերը ժ. Դ. Շաւղին մէջ ըսած խրատներս պահած ես, որ ատեն և ուր տեղ կուզես, կարող ես առանձնական աղօթքդ քնելու, Աստուած պիտի լսէ. իսկ եթէ այն խրատները չես պահած, եկեղեցւոյ մէջ ժամարար քահանային քով սեղանը անգամ ելնես, աղօթք ընես, Աստուած չըլտեր: Հիմա հասկցար, որ մեր առաջնորդ եւ զօրագլուխը Քրիստոս է. նա բոլոր նեղութիւններուն համբերելէն զատ մեզ օրինակ ցոյց տալու համար ծով պահեց ու միշտ աղօթք ըրաւ, ու ըսաւ «Ինչո՞ւ աղօթեցէ՞ք»: Ահա դու որ Քրիստոսի քով երթալու միտքդ դրած ես անոր քնացած ճամբան բռնէ գնա, որ անոր քով հասնիս, ինչպէս Յովհաննէս կըսէ, «Որ ասիցէ 'ի նմա բնակել, այնպէս պարտ է գնալ' որպէս ես նայն գնաց» • Ա. Յովհ. Բ. 6. — «Ո՛վ որ անոր քով երթամ կըսէ անոր ճամբովը քալելու է»:

ՇԱԻԻՂ ԼԵ.

Հ. Ա. 31. եւս լաւ հասկցայ Աստուծոյ կամքը, ու բարեգործութեան պարագայները, այսուհետեւ միտքս դրած եմ բարեգործութիւն ընել. ուրիշ պակաս բան ունիմ արդեօք:

Պ. Սորմէլու պակաս բան չը մնաց, բայց ջանք քրէ որ բնութենէդ ալ պակաս չը գտնուիս, վասն զի դու հոգեւոր կրթութիւնները սորված՝ ու բարեգործութեան սէր ձգած ես. շատ բարի, բայց եթէ կամքդ չը զսպես ու կրկին մեղք գործես և մեղքով մեռնիս, այն գործած բարեգործութիւնդ կը կորսուի:

Հ. Ահա նոր խնդիր, մեղքով որ մեռնիմ, ըրած բարեգործութիւնս ի՞նչպէս կը կորսուի:

Պ. Եղեկիէլ կը գրէ, «Ի դառնալ արդարոյն յարգարութենէ իւրմէ, եւ առնել զանիրաւորսն, ըստ ամենայն աւօրեկնութեանց՝ զոր առնիցէ աւօրեան, ամենայն արգարութիւնք նորա զոր արար՝ մի՛ յիշեսցին. 'ի յանցանսն իւր յոր անկաւ, եւ 'ի մեղս իւր զոր մեղաւ՝ 'ի նոսիմ մեռցի» • Եզե. ԺԸ. 24. — «Արդարեւ ելիւ Դաւիթ իւր արդարութիւնն և անիրաւորսն գործէ անորէն մարդոց գործած բոլոր անօրէնութեանց նման,

անոր առջեւ Բոլոր արքայորդի-նները չը պիտի յեշտեն »
այլ ետքի գործած թշուղի պիտի իրարուի » : Եւ Բ.
Սիրաք կը գրէ , « Մարդ՝ որ պահիցէ վասն մե-
ղաց իւրոց , եւ դարձեալ գնայցի եւ գնոյնսն առ-
նիցէ , աղօթից նորա ո՞րքից » . Սիրաք ԼԱ. 31.
— « Մեղէն զոհ-շայող ճարբը ելիէ իրին թէ — նշն
թշուղի գործէ , անոր աղօթիչ ո՞վ պիտի լնի » : Եւ Գ.
Պօղոս կը գրէ , « Զի կամակար մտօք երէ յան-
ցանիցեմք յետ ընդունելութեան գիտութեան ճշ-
մարտութեանն՝ այնուհետեւ ոչ եւս պիտոյ է վասն
մեղաց պատարագ , այլ անեղ ակնկալութիւն դա-
տաստանին , եւ նախանձ հրոյն որ ուտիցէ թզ-
նակառակորդսն : Արհամարհեալ ուրուք զօրէնսն
Մովսիսի , առանց ողորմութեանց՝ առ երկուք
կամ երկուք վկայիւք մեռանէր . իսկ ո՞րքապի
սաստիկ պատժոց արժանի համարիցիք զայն ,
որ զօրդին Աստուծոյ առ ուն եհար , եւ զարիւն
նորոյ ուխտին խառնակ համարեցաւ՝ որով եւ
սրբեցան » . Եբրա. Ժ. 26. — « Վասն զի ճշմար-
տութեան գիտութիւնը ընդունելէն յետոյ ելիէ կամա-
թշուղիք , այլ եւս թշուղի համար պարարագի հարկ չը
հնար , Բայց թայն Դասաստանի աւել ախիլալ-լիւն
է — հրոյ նախանշ , որ պիտի ուրիշ հակառակորդները :
Մեկը ելիէ Մովսիսի օրէնքը անարգէր , առանց ողոր-
մութեան երկու կամ երեք վկայներով չը թշուղի , հապա
ո՞րքան սաստիկ պատժոյ արժանի պէտք է սեպել այն
ճարբը , որ Աստուծոյ որդին արհամարհեց ու խառնակ

համարեց նոր ուխտին արիւնը , որով սրբութեամբ » :
Կարծեմ , դու չէիր հաւատար ըսածիս , հիմա
հասկցար որ նոր օրէնքին դէմ մեղանշողը ո՞ր-
քան սաստիկ պատժոյ արժանի կը սեպէք ,
կը հարցնէ Պօղոս :

Հ. Հապա ինչո՞ւ Քրիստոս կըսէ մէկ գա-
ւաթով պաղ ջուր խմցնողին վարձքը չը կոր-
սուիր :

Պ. Այո՛ , ճշմարիտ է , Քրիստոսի աշա-
կերտներէն միոյն եղած փոքրիկ ծառայութիւնն
անգամ՝ անվարձ պիտի չը թողուի . « Եւ որ որ
արբուսցէ ձեզ ջուր բաժակաւ յանունս յայս , քե-
ղուք Քրիստոսի եր . ամեն ասեմ ձեզ՝ մի՛ կորուս-
ցի զվարձս իւր » . Մար. Թ. 40. — « Եւ ո՞վ որ Բա-
ժակի մը ջուր խմցնէ յեղ այս անասմբ ըն՝ Դո՛ւք Քրիս-
տոսին է » , ճշմարիտ կըսեմ յեղ , ի՜նչ վարձք պիտի չը
իրանցնէ » : Այո է Քրիստոսի պատգամը , որ
հակառակ չէ մարգարէին կամ Պօղոսի խօս-
քերուն :

ՇԱԽԻՂ ԼԶ.

Հ. Եթէ բնաւ մեղք չը գործելիք մի խը-
րատ ունիս , զայն եւս տուր ինձ :

Պ. Բոլոր մեղքերէն զգուշացնող մի խրատ

էն մեծատունն հանդերձ շահիւքն իւրովք բար-
շամեսցի » . *Յակո. Ա. 10.* — « Հարոսս հարէր ի-
նոնարհո-լեամբ լող պարծի , վասն զի խոսի ծաղիկ նման
պիտի անցնի : Որովհետեւ — արեւը ին ծագի սասարիկ պա-
պովեւ — ին ցամայեցն խորը եւ անոր ծաղիկը ին լափե-
ւ — ին իրսո-ի անոր վայելուչ պեսք . նոյնպէս եւ մե-
ծասորնը պիտի լարչասի ի-ր բոլոր ունեցածներովը » :
Եւ Գ. Պետրոս Եսայեայ ըսածը կը կրկնէ .
« Քանզի ամենայն մարմին իբրեւ գլխոտ է , եւ
ամենայն փառք մարդոյ իբրեւ զծաղիկ խոտոյ .
խոտն ցամաքեցաւ եւ ծաղիկն բոբափեցաւ » .
Ա. Պետ. Ա. 24. *Եւ Գ. Սիրաք կը գրէ .* « Մար-
մին որպէս հանդերձ մաշի , զի ուխտ 'ի յաւիտե-
նից հետեւ այն է՝ թէ մահու մեռցիս . իբրեւ գտե-
րեւ դալար յոստալիս ծառ , է ինչ որ քափի ,
էն է ինչ որ բուսանի . այսպէս ազգ մարմնոյ
էն արեան , ոմն վախճանի էն ոմն ծնանի » .
Սիրաք ԺԳ. 18. — « Ամեն հարմին հանդերձի նման
իւր մաշի , որովհետեւ — յաւիտեանսն վճիռն այն է թէ՝
մահո-ամբ պիտի մեռանիս : Ոստալիս ծառի Գալար
պերեւներուն ին նմանի , որոնցմէ ոմանք ին լափին եւ
ոմանք ին բոսանին . այսպէս ալ հարգիկ , ոմանք ին մե-
նին եւ ոմանք ին ծնին » : *Եւ երբ մեռնի վերի ը-*
տուած փառքերը կը խափանին , ինչպէս Պո-
ղոս կը գրէ . « Եթէ մարգարեութիւնք եմ խա-
փանեսցիս , եթէ լեզուք՝ լուսեցնեմ , եթէ գիտու-
թիւն խափանեսցի . քանզի փոքր 'ի շատե գի-

տեմք , եւ փոքր 'ի շատե մարգարեանամք . այլ
յորժամ եկեսցի կատարումն՝ փոքր 'ի շատես
խափանեսցի » . *Ա. Կորն. ԺԳ. 8.* — « Թէ գիտու-
թիւն է լին հարգարեո-լիւն բոլորն ալ պիտի խափանին ,
լեզուները պիտի լռեն , քանզի մենք ալ փոքր 'ի շափե-
գիտենք . ու փոքր 'ի շափե հարգարեո-լիւն իննենք ,
բայց երբ ամեն բան վերջանայ , այս փոքր 'ի շափեն
կը խափանին » : *Եւ մանաւանդ զաւանդներէդ ,*
եւ ծնողքէդ եւ կամ եղբորմէդ , եւ կամ կնի-
կէդ , եւ կամ բարեկամներէդ ալ կը զրկէ ու
կարօտ կը թողու զքեզ : *Եթէ ասիկայ աղէկ*
մտածելու ըլլաս , չես ապաւինիր ապրանքիդ ,
գիտութեանդ , գեղեցկութեանդ , ճարտարու-
խօսութեանդ , արուեստիդ , զաւանդներուդ ,
եւ բարեկամներուդ , ինչու որ մահը ասոնց
բոլորէն պիտի բաժանէ եւ կարօտ պիտի
թողու զքեզ :

Հ . *Իրաւ որ մարդը խոտի ու ծաղիկի*
կը նմանի :

Պ . *Խոտէն աւելի շուտ կը չորնայ ու ծա-*
ղիկէն շուտ կը թոռմի , վասն զի խոտին ծա-
ղիկը թափելէն մի քանի օր ետքը խոտը կը
ցամբի , բայց մարդը առաջ կը մեռնի , ապա
փառքերը կը խափանին . և մանաւանդ խոտը
մասամբ մարդոցմէ աւելի յարգի է , որով-
հետեւ երբ չորնայ , շատ զգուշութեամբ կը
պահեն որ անասուններուն կերցնեն . բայց

մարդը երբ մեռնի, անմիջապէս գերեզման կիջեցնեն եւ հողով կը ծածկեն :

Հ. Հասկցայ որ այս աշխարհիս բոլոր բաները մահը կը խափանէ, չը կայ մի բան, զոր մահը չը կարողանայ խափանել :

Պ. Մէկ բան կայ յաւիտենական ըստ Յովհաննու. « Իսկ որ առնէ զկամս Աստուծոյ մնայ յաւիտեան » . Յովհ. Բ. 17. — « Ո՛վ որ Աստուծոյ իմաստը իր խաբարէ յաւիտեան ի՞նչի » : Աստուծոյ համար արթուն կենալու է, ինչպէս որ Քրիստոս ըսաւ, « Արթուն կացեք զի ոչ գիտեք երբ տեք տանն գայցի » . Մար. ԺԳ. 35. — « Արթուն կեցե՛ք, ինչը որ չը գիտէք թէ քան քերքերէ ի՞նչ » : Եւ Բ. « Եղիցին գօտիք մեր պնդեալք ընդ մեջս եւ ճրագունք լուցեալք » . Ղու. ԺԲ. 35. — « Գօտիքիդ թշուարիդ իսպառ, եւ ճրագիդ վառած պէտք եւ ըլլան » :

Հ. Քանի՞որ մեռնելով ՚ի հող պիտի դառնամ, այդքան զգուշանալ ի՞նչ պէտք է :

Պ. Երանի թէ մեղաւորները բոլորովին հող դառնային ու կորսուէին, եւ յարուածիւն չառնէին :

Հ. Յարուածիւն առնելը ի՞նչ է :

Պ. Հիմայ կը մեռնիս կերթաս հողին տակը ու մարմինդ կը փտտի, հողին կը խառնուի, ու անունդ կը մոռցուի ժամանակ մը, ինչպէս որ Սողոմոն կըսէ. « Եւ անունս մեր մոռացի

ժամանակս, եւ ոչ որ յիշատակեսցէ զգործս մեր, Զի անցք ստուերի եմ կեանք մեր, եւ չիք խափան վախճանի մարդկան, զի կնքեցաւ եւ ոչ որ դարձուցանէ » . Առակ. Բ. 4. — « Ժամանակ անցնելով թէ անունդ պիտի հոյ՞րտի, ոչ որ պիտի յիշէ թէ գործերը, . . . : Վասն զի թէ ինչպէս պոռթկի նման պիտի անցնի, եւ քան թէ արգելք չը պիտի ըլլայ մարդոց վախճանին, ինչը որ վառած է եւ թելը չը ինչար եւ քարջիլ » :

Հ. Ժամանակէ մը ետքը ի՞նչ պիտի ըլլանք :

Պ. Երբ Աստուծոյ վճռած ժամանակը ըրանայ, բոլոր մեռելները յարուածիւն պիտի առնեն, մեր նախահայր Ադամէն մինչեւ Քրիստոսի միւս անգամ գալուստը, որքան մարդիկ աշխարհք եկած ու մեռած են՝ հըրեշտակապետին փողի ձայնը լսելով՝ բոլորը ՚ի միասին յարուածիւն պիտի առնեն :

Հ. Յարուածեան համար վկայ ցոյց կրնա՞նք տալ :

Պ. Այս մասին շատ վկայներ կան, նախ Դանիէլ կը վկայէ. « Եւ բազումք ՚ի ննջեցելոց ՚ի հող երկրի՝ յարիցեն, ոմանք ՚ի կեանսն յաւիտենականս, եւ ոմանք ՚ի նախատիմս եւ յամօք յաւիտենական » . Դանի. ԺԲ. 2. — « Հողին քաջ պատիւը թաւալներէն շաբերը յարոյնէն պիտի առնեն . ոմանք յաւիտենական իշխանաց համար, եւ ոմանք

յաւիտեան անհատական և ամբողջ համար » : Եւ Բ. Քրիստոս ինքը կը վկայէ , « Զի եկեազե ժամանակ՝ յորում ամենեքին որ 'ի գերեզման կայցեն , յոյգեն ձայնի նորա , եւ եկեազեն արտաքս . որոց քարիս գործեալ իզե՝ 'ի յարութիւն կենազ , եւ որոց զջար արարեալ՝ 'ի յարութիւն դատաստանազ » . Յովհ. Ե. 28. — « Ժամանակ պիտի գայ , որ Գերեզմանի Տէշ Եղղըները պիտի լեն անոր յայնը Երորս պիտի գան . անոնք որ Բարի Գործած են , 'ի յարո-լի-ն կենայ , և անոնք որ չարիք Գործած են , 'ի յարո-լի-ն Դատաստանայ » : Եւ Գ. Եսայի կը վկայէ , « Յարիցեն մեռեալք եւ կենդանացիս ամենեքեան որք եղեալ են 'ի գերեզմանս » . Եսայի ԻԶ. 19. — « Գերեզմանի Տէշ Լաղ-ած Բոլոր Տեւելները յարո-լի-ն պիտի առնեն » : Եւ Գ. Պօղոս կը վկայէ , « Նորոգեսցուք յանկարծակի յական բօրապիս 'ի փող յետին . քանզի փող հարկանի , եւ մեռեալք յարիցեն առանց ապականութեան » . Ա. Կորն. ԺԵ. 52. — « Յանկարծ Տէշ անկարելի Տէշ պիտի նորոգուինք երբ վերջին գողը հնչէ . վասն զի երբ գողը հնչէ , Տեւալք առանց ապականութեան պիտի յառնեն » :

Հ. Ղանիէլ ինչո՞ւ համար կըսէ թէ « Մեւելներն շատերը յարո-լի-ն պիտի առնեն » . ուրեմն բոլորը յարութիւն պիտի չառնեն :

Պ. Ղանիէլին խօսքը դատաստանի կանչուածներուն համար է , որովհետեւ դատաստ-

տանը մինակ քրիստոնէից է , չէ թէ անհաւատից . ինչպէս որ Դաւիթ կըսէ . « Ոչ յարիցեն ամբարիշտք 'ի դատաստան » . Սաղ. Ա. 5. — « Ամբարիշտները Դատաստանի չը պիտի ելնեն » : Զե՞ս գիտեր , որ մէկ մարդ որու ստակ , կամ ապրանք աւանդ տայ , հաշիւը անկից կուզէ : Աստուած ամենաբարին մեզ անհաւատներուն հաւասար մարմնաւոր բարիքներ տալէն զատ՝ հոգեւոր զանազան պարգեւներ եւս տուաւ , որոց հաշիւը պիտի ուզէ մեզմէ , չէ թէ մարմնաւոր բարիքներուն , վասն զի մարմնաւոր բարիքները անհաւատներն եւս կը վայելեն :

ՇԱԽԻՂ ԼԷ.

Հ. ԱՍԿԱՅՈՅ որ ամենէն առաջ մահա պիտի մտածեմ . երկրորդ մտածելըս ի՞նչ է :

Պ. Երկրորդ մտածելըդ է Դատաստանի՞ օրը , որ ատեն Գրիստոս՝ արդար դատաւորը նորէն պիտի իջնէ երկինքէն ու դատողական աթոռը նստի և պիտի դատէ իւրաքանչիւրն իւր գործոց համեմատ . արդարներուն վարձք , ու մեղաւորներուն պատիժ պիտի տայ :

Հ. Այդ մասին նոյնպէս վկայ կրնամք գտնել սուրբ գրքերէն :

Պ. Ուրբան վկայ որ կռւղես պատրաստ է .
ահա նախ Եսայի կը վկայէ . « Զի անաւասիկ
Տէր իբրեւ զնուր եկեացէ , եւ կառք նորա իբրեւ
զմրրիկ . հատուցանել սրտմտութեամբ զհատու-
ցումն իւր , եւ բոցով հրոյ զարհամարհանա իւր .
Զի 'ի հուր Տեառն դատեսցի երկիր ամենայն » .
Եսայի ԿԶ . 15 . — « Ահա՛ Տէրը կրակի պէս պիտի
Գայ , եւ անոր կառքերը հրբիլի նման . Բարկո-
ւելեամք իւր հապոցոմբ , եւ բոցով հրոյ իւր արհամարհանաք ընելո-
համար : Վասն զի Տէրոջ կրակովը պիտի Բարկո-
ւելաք » : Եւ Բ . Եսայի կրկին կը վկայէ . « Հասեալ է
Տէր իւրովք սպառազինօք սատակել զամենայն
տիեզերս : Ողբացէք՝ զի մերձ է օր Տեառն , եւ
բեկումն յԱստուծոյ հասեալ է . վասն այսօրիկ ա-
մենայն ձեռք լքցին եւ ամենայն անձն մարդոյ
դողասցի . Խռովեսցին հրեշտակք , եւ երկունք
կայցին զնոսա իբրեւ գլանայս ծննդականս .
փռնկայցեն այր ընդ ընկերի՝ եւ գայրասցին , եւ
զդիմս իւրեանց 'ի բոցագոյն դարձուցեն : Զի ա-
հաւասիկ օր Տեառն հասեալ է անհնարին լի բար-
կութեամբ՝ ռխակալութեամբ սրտմտութեամբ ,
առնել զտիեզերս անապատ , եւ զմեղաւորս սա-
տակել 'ի նմանէ : Զի աստեղք երկնից՝ Հայկուն
հանդերձ եւ ամենայն զարդուն երկնից՝ լոյս մի
տացեն , եւ խաւարեսցի արեգակն 'ի ծագել իւ-
րում , եւ լուսին մի տայցէ զլոյս իւր » . Եսայի ԺԳ .
5-11 . — « Տէրը հասած է իւր Բոլոր սպառաշէն-
վեամբ

սապակելո՝ համար ամբողջ պիտի շարժուի : Ողբացէ , վասն
զի Տէրոջ օրը ձեռք է եւ Բարկո-ւելոյ կռւղեսն բեկումն
Ժամը հասած է , անոր համար ամեն ճարտոյ յեռերը
պիտի լուսնան եւ ամեն ճարտո՝ անշը պիտի Բոլոր : Հիւշ
Գրիչերը պիտի խռովեն ու ծննդական կանանց պէս ցա-
պիտի Բռնէ զանոնք . ամեն ճարտ իր ընկերովը վրայ պիտի
յոխորտայ ու զայրանայ . իրենց Բեմերը կրակ պիտի կարեն :
Վասն զի Տէրոջ օրը հասած է անհնարին լի Բարկո-
ւելեամբ՝ աշխարհք անապատ Բարձրելո՝ եւ անոր մեղաւոր-
ները սապակելո՝ : Վասն զի երկնիք սապակելը Հայի
համասպեղը-վեամբ եւ Բոլոր երկնիք զարբերով հանդերձ
լոյս չը պիտի պէտեն , արեգակը իւր ծագման Ժաման
պիտի խաւարի եւ լուսինը իւր լոյսը չը պիտի Գայ » :
Եւ Գ . Յովէլ կը վկայէ . « Եւ ժողովեցիք զամե-
նայն ազգս , եւ իշուցիք զնոսա 'ի ճորն Յովսա-
փաբու , եւ դատեցայ զնոսա անդ ասէ Տէր » .
Յովէլ . Գ . 1 . — « Բոլոր աշգիւրը պիտի Ժողովն ու
Գեղեթանիի յորը պիտի իջնեն , եւ այն պէշ պի-
տի Բարկո-ւել զանոնք կընէ Տէր » : Եւ Գ . Դանիէլ
կը վկայէ , « Տեսանէի միմեզն արոտք անկանե-
ին , եւ հին առուրցն նստեր . հանդերձ նորա
սպիտակ իբրեւ զմիւսն եւ հեր զլոյս նորա իբ-
րեւ զասր սուրբ . արոտ նորա իբրեւ զբոց հրոյ ,
անխք նորա իբրեւ զնուր բորբոքեալ . գետ հրոյ
յորդեալ ելանէր առաջի նորա , հազարք հազա-
րաց պաշտեին զնա , եւ բիւրք բիւրուց կային
առաջի նորա . ատեան նստաւ եւ դպրութիւնք

բացան » . *Դանի . Է . 9—11 .* — “ Ե- ին փեանէի
 յինչ- որ ամուսնէր զբո-ւոյն ո- հին ասորցը
 նապա- , անոր հանդերձը յի-նի պէս ճերմակ և գը-
 խին ճաղը ճաշո-ր բո-րդի պէս էր , անոր ամուս- բողե-
 շէն հրոյ նման և անի-նէրը վառած կրակի պէս էին .
 հրէշէն գէտ կէլէր յորդեալ անոր առջե-էն , հաղար-
 հաղարայ ին պաշտէին զայն ե- բի-ր- բի-րո-յ անոր
 առջե- ին կայնէին . արեան բաղմոյս- ե- գրե-րը
 բաղմո-ւոյն ” : Եւ Ե . *Մաղաքիա կը վկայէ ,*
« Զի անա եկեցի օր Տեառն բորբոքեալ իբրեւ
զննոց , եւ այրեցի զնոսա » . Մաղա . Դ . 1 . —
“ Ահա Տէրոջ օրը բորբոքած հնոցի պէս պիտի գայ ո-
ղանս պիտի այրէ ” : Եւ 5 *համարին մէջ կըսէ .*
« Եւ անա ես առաքեմ առ ձեզ զեղիա Թեգբացի ,
մինչդեռ եկեալ իցի օր Տեառն մեծ եւ երեսելի » .
— “ Ահա եւ Թեգբացի Եղիան պիտի լըկեմ յեղ , Դե-
Տէրոջ Տեծ ո- երե-ելի օրը լեկած ” : Եւ 2 . *Պօղոս*
կը վկայէ , « Այլ վառն ժամուց եւ ժամանակաց ,
եղբարք , չե ինչ պիտոյ գրել առ ձեզ . զի դուք
իմքնին իսկ ստոյգ գիտեք , քե օր Տեառն իբրեք
զգող զիշերի՝ այնպէս հասանէ : Յորժամ ասիցեն
քե խաղաղութիւն եւ շինութիւն ե , յայնժամ յան-
կարծակի հասցի նոցա սատակումն » . Ա . Թեա .
Ե . 1 . — “ Սակայն յամբո- ո- յամանկներո- համար
 հարկ չէ որ յեղ գրեմ , եղբարք , վասն զի Դե- լսա լա-
 գրեալս լի- Տէրոջ օրը գրե-րո-ան գողէ պէս պիտի գայ :
 Երբ ըսեն լի- խաղաղ-լի-ն ե- ասպակո-լի-ն ե ,

այն ասիւն յանկարծ ին հասնի անոնց իորո-սար ” : Եւ Է .
Պետրոս կը վկայէ . « Եկեցի օր Տեառն իբրեւ
զգող . յորում երկինք տազնապաւ անցցեն , եւ
բնութիւնք հրով կիզեալ լուծցին , եւ երկիր՝ եւ
որ միանգամ ի նմա գործք գտանիցին » . Բ . Պետ .
Գ . 10 . — “ Տէրոջ օրը գողէ պէս պիտի գայ , այդ
 օրո-ան Տեղ երկինս քա-գնապով պիտի անցնի , և բնու-
 լի-ան քարերս վառած պիտի հալեն , ինչպէս երկիրը ի-ր
 Տեղ բոլը գործ-երովը ” : Տեառն . *եղբայր , մար-*
գարէնեղէն զատ առաքեալներէն եւս քեզ
վկայ ցոյց տուի :

Հ . *Քրիստոս բան չըսաւ իր գալստեան*
համար :

Պ . *Քրիստոս եթէ չըսէր , առաքեալները*
ուսկից պիտի գիտնային . Քրիստոս ինքն ալ
վկայէ , « Եւ տեսցեն զմրդի մարդոյ եկեալ ի
վերայ ամպոց երկնից զօրութեամբ եւ փառօք
բազմօք : Եւ առաքեացի գընդտակս իւր փողով
մեծաւ , եւ ժողովեցեն զընտրեալս նորա ի ջո-
րից հողմոց՝ ի ծագաց երկնից մինչեւ ի ծագս
նոցա » . Մատ . ԻԴ . 30 . — “ Ե- պիտի փեանէն զմ-
 րին ճարդոյ , որ ղոր-լեւամբ ե- բաղ-մ փառօք երե-
 նից ամպերո-ն վըայեն պիտի գայ : Ե- Տե-ւոյն փա-
 ղով պիտի լըկէ ի-ր Հրէշպիները , որոնս պիտի ժող-
 վեն անոր ընտրեալները չորս հողերէն՝ երկնից ծայրերէն
 յինչ- յի-ս ծայրերը ” : Եւ ահա այս խօսքին
 համար Պօղոս կը գրէ . « Զի ինքն Տէր հրամա-

մար. 'ի ճայն հրեշտակապետի եւ 'ի փող Աստուծոյ իշանե յերկնից, եւ մեռեալք 'ի Քրիստոս յարիցեն յառաջագոյն » . Ա. ԹԵՍԱ. Դ. 15. — « Վասն զի Տէրը իւր հրամանով, հրեշտակապետին յայնով եւ Աստուծային խորով երկինքէն պիտի իջնէ, որ Քրիստոսով մեռողները յառաջագոյն պիտի յառնեն » :

Հ. Քրիստոսի միւսանգամ գալստեան համար երկար պատմելով խեղքս հասցուցիր, բայց մարգարէները եւ կամ առաքեալները ամեն խօսքի մէջ այն օրը կամ այն մեծ օրը եւ Տիրջը օրը կը յիշեն . արդեօք ինչո՞ւ համար այդքան մեծ ցոյց տուած են այն օրը :

Պ. Ի՞նչպէս մեծ չը ցըցընեն այն օրը, եղբայր, այնքան տարուան ստեղծուած աշխարհքը այն օրը պիտի անցնի . եւ այնքան տարուան երկնքի զարդերը՝ թէ՛ արեգակ, թէ՛ լուսին եւ թէ՛ աստղերը այն օրը պիտի խաւարին, եւ վար թափին . ծովերը, գետերը եւ բոլոր աղբիւրները այն օրը պիտի ցամաքին . բոլոր ծառերը, խոտերը եւ ծաղիկները այն օրը պիտի չորնան . կրակէ գետը այն օրը պիտի վազէ, ինչպէս որ Դաւիթ եւս կըսէ . « Հուր առաջի նորա բորբոքեացի » . Սաղ. 100. 3. — « Անոր առաջը իրաւ պիտի բորբոքի » : Եւ այս աշխարհքիս մէջ գտնուած բոլոր մետաղները ոսկի, արծաթ, պղինձ, կապար եւ երկաթ այն օրը պիտի հալին եւ ոչինչ ըլլան . բոլոր

փայտերը, տուները, քարերը եւ մինչեւ անգամ օդը այն օրը պիտի վառին կրակով . եւ այնքան տարիներէ հետեւ ստեղծուած աշխարհքը այն օրը կրկին պիտի նորոգի, ինչպէս որ Պետրոս կը վկայէ . « Նորոյ երկնից եւ նորոյ երկրի ըստ աւետեացն հայեցեալ սպասեմք, յորս արդարութիւնն բնակի » . Բ. ՊԵՏ. Գ. 13. — « Աւետիսին համայն նոր երկնի որ նոր երկրի ինչպիսեալ, որ արդարութիւնը կը բնակի » : Եւ Բ. Յովհաննէս կը գրէ . « Եւ տեսի երկին նոր եւ երկիր նոր . քանզի առաջին երկինք եւ երկիր եանց, եւ ծով ոչ գոյր » . Յայտ. ԻԱ. 1. — « Նոր երկնի որ նոր երկրի պեսայ . քանզի առաջին երկնի որ երկրը աշխարհ, եւ ծով չը իար » : Եւ Գ. Եսայի կը վկայէ . « Ձոր օրինակ երկինք նոր եւ երկիր նոր, զոր եսն առնեմ կալ առաջի իմ, ասե Տէր » . Եսայի ԿԶ. 22. — « Ինչպէս որ երկինքն որ երկրը նոր պիտի ընեմ, որ իմ առջեւ ինչպէս, ինչե Տէրը » : Տեսա՞ր, որ երկինք եւ երկիր այն օրը պիտի նորոգին, բոլոր հրեշտակները այն օրը երկինքէն վար պիտի իջնեն, մեծ փողը այն օրը պիտի հնչուի, եւ բոլոր մեռեալները այն օրը պիտի յարութիւն առնեն . Քրիստոս՝ արդար դատարարը այն օրը երկինքէն վար պիտի իջնէ մեծ փառքերով, դատողական աթոռը պիտի նշուի, բոլոր մարդոց գործքերը այն օրը պիտի բնութիւն ու յայտնուին, բոլոր արդարներուն

Դէ՛ս չը գործած մեղքերս՝ քո աչերէ՛րդ պէսան ո՛ր
գրէի՛ր մէջ գրո՛ւեցան ։ Եւ Բ. աշխարհի դա-
տաւորները կաշառ ուտելով դատաստան կը
տեսնեն ու իրաւունքը կը ծռեն , բայց Քրիս-
տոս կաշառ չառնելէն զատ , կաշառ տուողն
եւ առնողն ՚ի միասին պիտի պատժէ : Տեսա՛ր
տարբերութիւնը . մանաւանդ աւելի վախ-
նալիք բանը այս է , որ մեղաւորներուն շնորհք
չընելէն զատ , նոցա դատախազն եւս ինքն է ,
ո՞վ կրնայ ազատիլ անոր ձեռքէն . եթէ մե-
ղաւոր ըլլաս , ո՞վ կրնայ քեզ օգնութիւն ընել
եւ կամ միխթարել :

Հ. Ինչո՞ւ համար մեղաւորներուն դա-
տախազ կըլլայ Քրիստոս :

Պ. Որովհետեւ քեզ համար խաչուիլը ,
ու զքեզ սատանայի գերութենէն ազատե-
լուն երախտիքը ուրացած ես քու չար գործ-
քերովդ , եւ պատուէրները ոտքի տակ ա-
ռած ես . ուստի իրեն քեզ ըրած բարերա-
րութիւնը յիշելով , եւ բարութեան փոխա-
րէն քու ըրած չարութիւնդ դիմացդ դնելով
պիտի պատժէ սաստիկ բարկութեամբ . նաեւ
մարգարէները եւ առաքեալները քեզ դա-
տախազ պիտի ըլլան , որովհետեւ անոնց դը-
րած խրատներն եւս ոտքի տակ առած ես ,
նոյնպէս երկնքի հրեշտակները քեզ դատա-
խազ պիտի ըլլան , որովհետեւ թագաւո՛ւ

րաց թագաւորը , Աստուած քեզ բարկացած
է , հարկաւ անոր զօրքերն ալ քեզ դատա-
խազ պիտի ըլլան . այն ատեն քու խեղճ հո-
գիդ ի՞նչ վիճակի եւ ի՞նչ կրից ենթակայ
կըլլայ արդեօք , երանի թէ այն ատեն ան-
հաւատ գտնուէիր քան թէ այդպէս չարա-
չար ուրացեալ . երանի թէ Քրիստոսի ճշմար-
տութիւնը բնաւ ճանչցած չըլլայիր , ինչպէս
Պետրոս կրտէ . « Լաւ եր նոցա՝ քի բնաւ չէր
խսկ ծանոցեալ զարդարութեանն ճանապարհ ,
քան՝ զի ծանեան եւ յետս կացին ՚ի սուրբ պա-
տուիրանէն որ նոցա աւանդեցաւ » . Բ. Պետ. Բ.
21. — « Շատ աղէկ էր անոնց , որ արդարո՛ւթեան ճա՛մբան
բնա՝ ճանաչած չը լինէին . քան թէ ճանաչէցին եւ իրենց
առանդո՛ւս զապո՛ւրաններէն եւ քաղո՛ւեցան » :

Հ. Ինչո՞ւ Պետրոս քրիստոնեայ մեղաւորը
անհաւատներէն գէշ ցոյց տուած է :

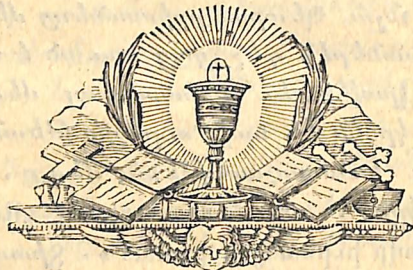
Պ. Որովհետեւ քրիստոնեայ մեղաւորին
մեղքը կրկին է . նախ ուրացութեան մեղք՝
երկրորդ կռապաշտութեան մեղք , ինչպէս
Պօղոս կրտէ . « Խոստանան զիտել զԱստուած ,
եւ գործովք իւրեանց ուրանան » . Տիմոս Ա. 16.
— « Կը խոստանան զԱստուած ճանաչել , եւ գործով
կորսնան » :

Հ. Կերեւի թէ քրիստոնեայ մեղաւորին
աւելի կը բարկանայ Քրիստոս՝ քան թէ ան-
հաւատին :

Պ. Աւելի բարկանալու իրաւունք ունի, վասն զի եթէ երկու մարդ քեզ հայհոյութիւն ընեն, որոց մին թշնամիդ ըլլայ ու միւսը քարեկամդ եւ կամ զաւակդ. դու անոնց ուրուն աւելի կը բարկանաս, թշնամիդ հայհոյութեանը, թէ քարեկամիդ եւ կամ զաւակիդ:

Հ. Յայտնի բան է, որ քարեկամիս եւ կամ զաւակիս աւելի կը բարկանամ:

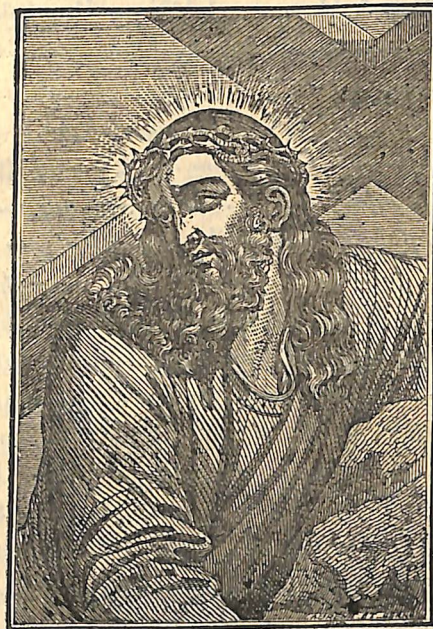
Պ. Եթէ գիտես որ քարեկամին հայհոյութեանը աւելի կը բարկանայ մարդ, մեր Քրիստոս տէրը արդեօք ո՞րքան պիտի բարկանայ մեզ, որ այնքան երախտիք ունի մեր վրայ, եւ այնքան չարչարանքներ քաշեց մեզ համար:

Հ. Մինակ մեզ համար չարչարանք քաշելը ինչէ՞ն գիտես:

Պ. Ասկից յայտնի է, որ Վերնատան մէջ երբ հացը եւ գինին աշակերտներուն տուաւ,

ըսաւ. «Աւե՛հ, իբրե՛հ ու խմե՛հ, այս ի՞նչ Մարմնս ու Արիւնս է, որ շապերուն համար պիտի բաժնո՞ւի» չըսաւ ամենուն՝ այլ շատերուն համար, յորմէ չկը հասկցուի միայն իրեն հաւատացող քրիստոնէից համար արիւն թափելը:

Հ. Այն ատեն քրիստոնէայ չը կար, որ անոնց համար արիւն թափէր:

Պ. Իբրաւ էս, հրէից համար աշխարհք

եկաւ , ինչպէս ինքը վկայեց թէ՝ « Իսրայելի
 Դորսո-ած ոչխարներուն համար եկայ » , բայց ա-
 նոնք զինքը չընդունեցին , զոր Յովհաննէս
 կը վկայէ . « Յիւրսն եկն , եւ իւրքն զնա ոչ ըն-
 կալան . իսկ որք ընկալան զնա՝ ետ նոցա իշխա-
 նութիւնն որդիս Աստուծոյ յինել » . Յովհ. Ա. 11-
 — « Իրեններուն եկաւ , ու իրենները զինքը չընդունե-
 ցին . Եւ ընդունողներուն իշխանութիւնն քոս-տ- Աստու-
 ծոյ որդի ըլլաւ » :

Տեսա՞ր , իրեն հաւատացողներուն որքան
 բարձր իշխանութիւն տուած է , որով Աստու-
 ծոյ որդի պիտի ըլլան . մենք որ այդքան մեծ
 երախտիքները ուրացած ենք մեր չար գործ-
 քերով , իրաւունք չունի՞ մեզ աւելի բար-
 կանալու , ինչպէս Պօղոս մի օրինակով կը հաս-
 կըցնէ մեզ . « Քանզի անհնար է մի անգամ մկըր-
 տելոցն , որ ճաշակեցին յերկնաւոր պարգեւացն ,
 եւ հաղորդք եղեն Հոգւոյն սրբոյ , եւ զգեղեցիկ
 բանին Աստուծոյ ճաշակսն ճաշակեցին , եւ զգո-
 րութիւնս հանդերձելոյ աշխարհին , եւ կործա-
 նեցցին , միեւնոցամ նորոգել յապաշխարու-
 րիւն , եւ վերստին 'ի խաչ հանել անձանց զմր-
 դին Աստուծոյ , եւ դարձեալ խայտառակել : Քանզի
 երկիր որ ըմպիցէ գանձրեւ բազում անգամ ե-
 կեալ 'ի վերայ նորա , եւ ծնանիցի արդիւնս շա-
 հեկանս նոցա՝ վասն որոյ գործիցին , ընդունի
 զօրհնութիւն յԱստուծոյ . իսկ որ բերէ փռւել եւ

տատանակ՝ անպիտան է եւ մերձ յանկուս , եւ վախ-
 ճան նորա յայրուսն » . Եբրա . 2 . 4-9 . — « Քանզի
 մի անգամ մկրտողներուն , որոնք ճաշակեցին երկնա-
 պարգեւներէն , եւ հաղորդ եղան սուրբ Հոգւոյն , եւ
 Աստուծոյ գեղեցիկ խօսքին համա առին , եւ հանրե-
 ցեալ աշխարհի զօրութիւնները (Գիպոսն) , ելին կործա-
 նին (կամաւ) , անհնարին է իրին նորոգութիւն ապաշխարո-
 թեամբ , եւ վերստին խաչը հանել Աստուծոյ որդին
 (իրենց) անցերուն , եւ նորէն խայտառակել : Քանզի այն
 երկրէն որ իր վերայ յաճախ իջնող անցիւր-ը կը ծծէ , եւ
 առաքարդիւնք կոտորայ աննայ , որոնք զինքը ճաշակեցին
 Աստուծոյ օրհնութիւնը իշխողներ : Իսկ ելին փոշ-
 ոս քաւառիկ կը բերէ , անպիտան է , եւ անեծի՛ Տօք եւ
 անոր վերջն այրո-մն է » :

Նոյնպէս եւ մենք Աստուծոյ բոլոր բա-
 րութիւնները ընդունեցինք , եթէ այս բա-
 րեաց փոխարէն բարեգործութեան պտուղ
 չը տանք , այլ մեղքի փուշեր եւ որոմներ բուս-
 ցընենք , մենք եւս պիտի այրինք այն արտիւ-
 պէս , ինչպէս Քրիստոս ըսաւ . « Որպէս ծո-
 դովի որոմնն եւ 'ի հուր այրի , այնպէս եղիցի
 'ի կատարածի աշխարհիս : . . . Ելցեն հրեշտակք՝
 եւ մեկնեցեն զգարս 'ի միջոյ արդարոց , եւ արկ-
 ցեն զնոսա 'ի հնոց հրոյն . անդ եղիցի լալ եւ
 կրճտել ստամանց » . Մատ. ԺԳ. 40. 49 . — « Ինչ-
 պէս որ որոմը կը թռչի՞ն ու իրաւով կայրեն , այնպէս
 պիտի ըլլայ աշխարհէն վերջը : . . . Հրեշտակները պիտի

էլեն, Տեղա-որները արդարներուն յիշեն պիտի բաժնեն
 ու զանազ Դժոխքի կրակին Տեղ պիտի յգեն. ուր պիտի
 լան է- ախանին կրճարին » : Եւ Բ. Եսայի կը վը-
 կայէ . « Եղիցին հեթանոսք խարդեայք իբրեւ
 զփռոշ յագարակի » . Եսայի ԼԳ. 12. — « Հեթանոս-
 աները արդարներ յիշէ Գործերուն պէս պիտի այրին » :

Հ. Եղբայր , այդ ի՞նչ վախճալիք բաներ
 կըսես , ես ո՞ւր պիտի երթամ եւ ի՞նչպէս
 պիտի ազատիմ այն արդար դատաւորէն :

Պ. Ո՛չ միայն դու , Պողոսն անգամ կը
 վախճայ , որ կըսէ . « Ա՛հ մեծ է անկանիւ ՚ի
 ձեռս Աստուծոյ կենդանոյ » . Եբրա . Ժ . 31. —
 « Եսա Տե՛ծ վախ է կենդանի Աստուծոյ յե-տէ ինչպիսի » :
 Քանի որ այդքան կը վախճայ , կը նշանակէ , որ
 հասկցած է , թէ ձեռքէն ազատուելու հնար
 չը կայ , ինչպէս որ Ամուս կը վկայէ , « Զի երէ ծած-
 կեսցին ՚ի դժոխս , անտի ձեռն իմ կորզեսցէ
 զնոսա . եւ երէ ելանիցեն յերկինս , եւ անտի
 իջուցից զնոսա . եւ երէ բարիցեն ՚ի բարձունս
 Կարմեյայ , եւ անտի յուգեցից եւ առից զնոսա .
 եւ երէ բնկեսցին յաջաց իմոց ՚ի խորս ծովոս ,
 եւ անդ հրամայեցից վիշապին խայրել զնոսա .
 եւ երէ գնայցեն ՚ի գերութիւնս առաջի բշտամեաց
 իւրեանց , եւ անդ հրաման տաց սրոյ՝ եւ սատա-
 կեսցէ զնոսա » . Ամուս Թ . 2-5. — Ելէ Դժոխքին
 Տեղ պահողին , ի՞նչ յե-տէ անից պիտի առնէ զանոնք .
 ելէ երկինք ելեն , այն Կե-տէ պիտի իջեցնէ . ելէ

Կարմեյա Բարձր լեռան վրայ պահողին , պիտի փնտրէ՞
 Ե Գնիմա՞ զանոնք , ելէ խորունկ ծովո- պալը իննան ,
 այն Կե-տէ վեշապին պիտի հրամայէ՞ , որ զանոնք խայ-
 լէ , Ե ելէ իրենց լեռաններուն յե-տէ Գերի եր-
 լան , այն Կե-տէ սորին հրաման պիտի ասէ՞ որ զանոնք
 իրարէ » :

Հ. Այս տեղ աւելի վախճուցիր զիս ,
 եղբայր :

Պ. Վախճալու խօսքերը դեռ ետքը պի-
 տի լսես , երբ որ դատաստանդ տեսնուի եւ
 ամեն կողմանէ յանցաւոր գտնուիս , այն ա-
 տեն մի ահաւոր ձայն պիտի լսես :

Հ. Ի՞նչպէս ձայն է արդեօք այն լսելիքս :

Պ. Քրիստոս՝ արդար դատաւորը , այն տե-
 ղի մեղաւորներուն պիտի լսէ՝ « Երբայք յի-
 ցեն , անիծեայք , ՚ի հուրն յախտեմական , որ պատ-
 րաստեալ է սատանայի եւ հրեշտակաց նորա » .
 Մատ . ԻԵ . 41. — « Հեռացէ՛ք ինձի , ո՛վ անիծեալներ ,
 յա-իպէնական կրակին Տեղ , որ սաքանային Ե անոր հրե-
 ցաններուն համար պարաստուած է » :

Հ. Քրիստոս այդ խօսքը որ լսէ ինձ , ի՞նչ
 կընեն արդեօք :

Պ. Ոտքերդ եւ ձեռքերդ կապուած կը
 ձգեն դժոխքին մէջ , եւ այն տեղ են բնաւ
 չը մարեմք կրակը . օձի ու կարիճի նման
 անքուն եւ անմահ թունաւոր որդերը , չը
 կտրելու շղթայները , թանձր մուծը , ալ-

ուայ կրճտելը սառնամանիքը, անմխիթար լաց և ողբումը. յաւիտեան անկէց ազատիլ չը կայ. ոչ մէկէ օգնութիւն եւ կամ մխիթարութիւն չը պիտի կրնաս գտնել, յուսահատած յաւիտեան պիտի տանջուիս այրելով և մրկելով:

Հ. Այդ ի՞նչ տեղ էր, որ ինձ առաջարկեցիր, եղբայր:

Պ. Մինակ քեզ չեմ բեր, հապա բոլոր մարդոց համար կըսեմ. վասն զի ով որ Աստուծոյ կամացը հակառակ գործ բռնած է, անշուշտ նորա վախճանը այս պիտի լինի, աւոր համար Քրիստոս զգուշացած է մեզ, որ այդ փորձանքներուն չը պատահինք:

Հ. Ի՞նչպէս զգուշացուցած է Քրիստոս:

Պ. « Եթէ գայրակոյեցուսցէ գրեզ ձեռն քո, եւ ոտն քո, եւ ակն քո հա՛տ եւ բնկեա՛ր 'ի քէն. զի լաւ է քեզ կադ, խեղ, եւ կոյր մտանէ 'ի կեանսն յաւիտեանից, քան երկուս ձեռնս, ոտս եւ աջս ունիլ եւ անկանիլ 'ի գեհէն 'ի հուրն անդիշ, ուր որդն մոցա ոչ մեռանի եւ հուրն ոչ շիջանի » . Մար. Թ. 42. — « Թէ որ յեւթ, որք, իմ աչք չեղ գայլախղճ-իւն ինքս, իսկ 'ե- յգե՛ր չեղմէ. վասն զի շաք աղէի է չեղ իաղ, խեղ է- իշոյ արայո-իւնը մանել, աս ինչ երկո- յեւթ, երկո- որք և աչք ունենալ և անմարելի իրախն մեջ խնայլ, որ անոնց որքը չը մեռնիր և իրախ չը մարիր » :

Հ. Ինչո՞ւ համար Քրիստոս՝ աչք, ձեռք, եւ ոտք հանելու եւ կտրելու կը հրամայէ:

Պ. Քրիստոսի միտքը՝ աչաց, ձեռաց, ոտից վրայ չէ, որովհետեւ այս երեք անդամը մարդոց պիտանի և կարեւոր անդամներ են, այս պատճառաւ զանոնք օրինակ բերաւ. եթէ այդ անդամներուդ պէս պիտանի բան մը ունիս, այսինքն՝ թէ՛ ծնողք, թէ՛ եղբայր, եւ թէ՛ կին, թէ՛ զաւակ, և թէ՛ բարեկամ, և թէ՛ ստացուածք, ինչ եւ իցէ, քեզ մեղաց պատճառ կրլան, կտրէ զանոնք, եւ կամ դու բաժանուիր աւանցմէ, ինչու որ շատ աղէկ է քեզ ասոնցմէ զրկուած արքայութիւն երթալ, քան թէ աւանց բոլորը ունենալ ու դժոխքը երթալ. ահա՛ երրորդ մտածելըդ այս ահագին դժոխքն է, զոր Աստուած ամենախնամ հեռի ընէ բոլոր քրիստոնեայներէն:

Հ. Ամենաբարին Աստուած բնաւ պիտի չը կսկծայ իր ստեղծած ծառայից վրայ:

Պ. Աստուած մեր վրայ կսկծալուն համար է, որ ստեղծելէն յետոյ միշտ մեր մարմնոյ պիտոյքը կը հոգայ երկինքէն անձրեւ և արեգակ տալով. որովհետեւ մեր մարմնոյ պիտոյքը՝ թէ՛ ուտելը և թէ՛ հագուելը՝ բոլորը թէեւ երկիրը կը բուսցնէ, բայց արեգակին ու անձրեւին զօրութեամբ կը բուսնին: Նաեւ մեր հոգւոյ փրկութեան համար շատ մարդարէ-

ներ զրկեց, քարոզելով մեղքէ զգուշացնելու համար. և վերջապէս իւր միածին Որդին աշխարհք զրկեց, որ մեղ համար տեսակ տեսակ չարչարանքներով խաչին վրայ մարմնով մեռաւ ու զմեզ սատանայի գերութենէն ազատեց, ինչպէս որ վերը պատմեցինք: Եւ ետքի գալիքներուն համար շատ պատուէրներ աւանդեց, որ մեղքէ զգուշանան ու անգամ մի եւս սատանային գերի չըլան. նա եւս Առաքեալներն շատ խրատներ գրեցին մեղ իրենց գրքերուն մէջ մեղքէ զգուշացնելու համար. վերջապէս քեզ հասկցնելիքս ասիկայ է, Քրիստոս մեղ արքայութեան ճամբուն գեղեցիկ ըլլալը հասկցուցած է, նոյնպէս դժոխքին գէշութիւնը եւ սատու կութիւնը, եւ երկուքին ճամբան եւս ցոյց տուած է՝ թէ « Սա ներքէն ճանողը արդայո՞ւնիւն իրելայ, ու լայն բռնէն ճանողը Դժոխք իրելայ »: Եթէ դու այդքան խրատները ոտքի տակ առնես, Քրիստոսի խաչ եղներ անպտուղ հանես, կրակին այրող բնութիւն ունենալը գիտնաս ու ձեռքդ կրակին մէջ խոթես, այնուհետեւ Աստուած քեզ կը կսկծայ. ինչպէս որ Սողոմոն կը վկայէ:

Հ. Սողոմոն ի՞նչ կը վկայէ:

Պ. « Քանզի կոչեի՝ ես ոչ լսեիք, յերկարքի գբանս իմ՝ ես ոչ անապիք. այլ ապախտ

առնեիք զխորհուրդս իմ, ես յանդիմանութեանց իմոց ոչ անապիք: Այսուհետեւ ես ծիծաղեցայք զկորստեամբ ձերով » . Առաջ. Ա. 24. — « Որովհետեւ իշխանէի, չէի լսէր, խօսէրս իրարցնէի, չէի ճիշդ ընէր, այլ իմ խրատներս բանի պէշ չէի Դնէր, եւ յանդիմանութիւններուս չէի լսէր: Այսուհետեւ եւ յերիւրսուելուն վրայ պիտի խնդամ »:

ՇԱԽԻՂ ԼԸ.

Հ. ԵՂԲԱՅՐ, հասկցանք, որ մեր մտածելիք չորս բանին երեքն էին ճակ, Դասաստան, Դժոխք, ի՞նչ է չորրորդ մտածելիքս:

Պ. Չորրորդ մտածելիքդ բոլոր աշխարհիս յոյս դրած ու փափաքած արդայո՞ւնիւն է:

Հ. Կուզեմ որ արքայութեան ինչ ըլլալը հասկցնես:

Պ. Արքայութիւնը ճառել եւ քեզ հասկըցնել իմ խելքիս բանը չէ, քանի որ Պօղոս չը կըցաւ ճառել ինչպէս կը գրէ, « Զոր ակն ոչ ետես, եւ ունկն ոչ լուսան, եւ ի սիրտ մարդոյ ոչ անկան, պատրաստեաց Աստուած սիրելեաց իւրոց » . Ա. Կորն. Բ. 9. — « Այն բաները, զորս աչք պեսած չէ և ականջ լսած չէ, և մարդոս սիրտ ինկած չէ, Աստուած իւր սիրելիներուն համար

պարտաւորեց ։ Երբ Պողոս այսպէս կըսէ , ես ինչպէս կարող եմ ճառել ։

Հ. Ուրեմն արքայութիւնը ճառող բնաւ չը կայ . մինչդեռ վերը ըսիր թէ մեզք չը գործեւրէ համար չորս բան պիտի մտածես , որոց երեքը հասկցայ եւ պիտի մտածեմ , հապա արքայութեան ինչպէս տեղ ըլլալը եթէ չը հասկնամ , ինչպէս մտածեմ անոր վրայ ։

Պ. Մի արտորար , ահա Յովհաննէս տեւիլքի մէջ տեսնելով արքայութեան ձեւը՝ բաւական կը գրէ . « Քաղաքին պարիսպները յասպիսով շինուած էին , եւ քաղաքը մաքուր եւ սպիտակ ապակիի նման ոսկի էր , եւ քաղաքի հիմերը տասն երկու տեսակ աղամանդ քարեր , որոց վրայ գրուած էին երկոտասան առաքելոց անունները էին . ունէր տասն երկու դուռ , երկոտասան միաձեւ մարգարիտներէ , ուր տասն երկու Հրեշտակներ կեցած էին ։ Քաղաքը լուսաւորուելու համար արեգակն եւ լուսնի պէտք չունէր . վասն զի Աստուծոյ փառքը ամեն ատեն կը լուսաւորէր զայն » , ինչպէս որ Եսայի կըսէ . « Եւ ոչ եւս եղիցի քեզ արեգակն 'ի լոյս տունջեան , եւ ոչ ծագումն լուսնի տացի քեզ լոյս 'ի գիշերի . այլ եղիցի քեզ Տէր լոյս յաւիտեական , եւ փառք քո Աստուած » . Եսայի Կ . 19 . — « Այտնահեռ-սո-յրբելո-ւայ լոյսդ արեգակն » եւ գիշերո-ւայ լոյսդ

լոսնիկն պիտի լուսայ , այլ Տէրը պիտի լուսայ իւր յաւիտեական լոյս . եւ ոչ-փառք Աստուծոյ ։

Այն տեղ ոչ ցաւ կայ , ոչ տրամութիւն եւ ոչ լաց , այլ միշտ ուրախութիւն եւ ցընծութիւն , եւ միջի ժողովուրդը հրեշտակներ , մարգարէներ , առաքեալներ , մարտիրոսներ , ճգնաւորներ , կոյսեր եւ բոլոր արդարներն են , եւ անոնց թագաւորը՝ Աստուած ինքն է . այն տեղ ձմեռ չը կայ , միշտ գարուն է ։ Տեսա՞ր , թէ ինչ գեղեցիկ տեղ է եղեր ։

Հ. Երանի այն տեղ մտնելու արժանի եւ շող մարդոց , իրաւ որ հոգիս շատ կը փափաքի այն տեղ մտնելու ։

Պ. Այն մարդ կը փափաքի , եղբայր , բոլոր աշխարհիս յոյսը եւ փափաքը անոր վրայ է ։ Առաքեալները եւ մարտիրոսները անոր համար տեսակ տեսակ չարչարանքներով արիւն թափեցին , նոյնպէս ճգնաւորները , որ տունէ , հայրենիքէ , ծնողքէ եւ ընտանիքէ , զաւակներէ , բարեկամներէ , ազգականներէ , եւ բոլոր ստացուածքներէ հրաժարելով՝ գնացին լեռները եւ անապատները՝ անօթի , ծաւաւ , մերկ , արեւին տաքին եւ ձմեռուան սաստիկ ցրտերուն համբերելով իրենց անձը մաշեցուցին , արքայութիւն երթալու համար էր . բայց կերեւի թէ քիչ մարդ պիտի մտնէ այն տեղ , ինչպէս Քրիստոս ըսած է . « Բազումք

են կոչեցեալք՝ եւ սակաւք են ընտրեալք » .
Մատ. Ի. 16. — « Ծափերը խնկած են , բայց
խելքն էն ընտրածները » :

Իրաւ , առաքեալները շատ մարդիկ հրաւիրեցին արքայութեան սեղանին , եւ շատ մարդիկ կը մկրտուին ու քրիստոնեայ անուն կըստանան արքայութիւն երթալու համար . բայց իր կամքը զսարդ ու սատանային յաղթող , Աստուծոյ բոլոր պատուէրները անթերի կատարող քիչ մարդ կըլլայ , ասոր համար Քրիստոս ըսաւ , « Ոչ ամենայն որ ասե ցիս՝ Տէր Տէր , մտցի յարքայութիւն երկնից . այլ որ առնէ զկամս Հօր իմոյ որ յերկինսն է » . Մատ. Է. 21. — « Ամէն անհա՛ , որ ինչ Տէր Տէր , կը խոլեն , արքայութիւն չը պիտի հանեն . այլ այն՝ որ իմ երկնաւոր Հօրս կամքը կը կատարէ » :

Հ. Մէկ բան միտքս եկաւ . որովհետեւ Քրիստոս մեղաւորներուն « երբայք լինեն » պիտի ըսէ , արդեօք արդարներուն ինչ պիտի ըսէ :

Պ. Արդարներուն ալ « եկայք օրհնեալ Հօր իմոյ , ժառանգեցիք զպատրաստեալ ձեզ արքայութիւնն իսկզբանէ աշխարհի » . Մատ. ԻԵ. 34. — « Եկե՛ք իմ Հօրս օրհնածները , աշխարհի սկիզբէն յետ համար պարսպած արքայութիւնը ժառանգեցե՛ք » : Այսպէս ըսելով անոնց գործած բարեգործութեան փոխարէն վարձքերնին կուտայ ,

այսինքն՝ անթառամ պտտկով ու լուսեղէն լաթերով կը զարդարէ ու իրեն հետը իմաստին կառնէ կը տանի երկնքի արքայութիւնը իւր խոստման համեմատ թէ՛ « Եւ որ ըլլա՛մ , իմ պաշտօնայնէրս հոն պիտի ըլլան » , եւ միշտ Աստուծոյ երեսը տեսնելով պիտի ուրախանան ու ցնծան յաւիտեանս յաւիտենից , ինչպէս որ Պողոս կը վկայէ . « Յափըլտակեսցուք ամպովք ընդ առաջ Տեառն յօղս , եւ այնպէս յամենայն ժամ ընդ Տեառն լինիցիմք » . Ա. Թեաա. Դ. 16. — « Ամպերով պիտի յափըստուինք Տէրոջ առջեւ ելնել օդին մէջ , եւ այնպէս ամէն ասին Տէրոջ հով պիտի ըլլանք » :

Հ. Արդարներուն փառքը ինչ տեսակ է արդեօք :

Պ. Լեզուով չը ճառուիր , մեր խելքէն ու միտքէն վեր բան է , բայց Պողոս մեր միտքը հաստատելու համար արեգակը , լուսինը եւ աստղերը օրինակ ցոյց կուտայ , որովհետեւ մեր աչքը անոնցմէ պայծառ բան տեսած չէ . թէպէտ անոնցմէ եօթնապատիկ աւելի է , բայց միշտ մեր տեսած բաներովը պիտի հասկըցնէ . « Այլ փառք արեգական եւ այլ փառք լուսնի , այլ փառք աստղաց . եւ աստղ քան զաստղ առաւել է փառք : Նոյնպէս եւ յարութիւն մեռելոց » . Ա. Կորն. ԺԵ. 41. — « Արեգակն , լուսնի եւ աստղերու հասկերը իրարմ քարէր են . մի

ասող ուրիշ ասողէ ինչպէս աւելի փառքով է : Այսպէս է
և Տեւոնդյ յարո-նի-նը : Եւ Բ. *Դանիէլ կը վկայէ*.
« Եւ իմաստունք ծագեցան իբրեւ գլուխաւորու-
քիւն 'ի հաստատութեան, եւ բազումք յարգարոց
իբրեւ գաստեղս յաւիտեանս՝ եւ ես » . *Դանի*.
ԺԲ. 3. — « Իմաստունները երկնի լոսոյն պէս պիտի
ծագին, ու արդարներէն շատերը ասողներուն պէս պի-
տի փայլին յաւիտեան » : Եւ Գ. *Քրիստոս ըսաւ*.
« Յայնժամ արդարքն ծագեցին իբրեւ զարե-
գակն յարքայութեան երկնից » . *Մատ. ԺԳ. 43*.
— « Այն ասիւն արդարները արեւի պէս պիտի ծագին
արքայութեան Տեւ » : Եւ այս բոլոր վկայութիւն-
ներէն կերեւի, որ արդարներուն փառքը աւ-
տիճան ունի :

Հ. Արդարներուն այդքան փառաւորու-
թիւնը որ տեսնեն, իրենց հակառակորդները
ինչ պիտի ըսեն արդեօք :

Պ. Ահա Սողոմոն կը գրէ ինչ ըսելին .
« Յայնժամ կացցէ արդարն բազում համարձա-
կութամբ հանդէպ նեղաց իւրոց : Եւ որոց ան-
գոսնէին զվաստակս նորա, տեսեալ զնա՝ խռո-
վեցին անհմարին երկիւղիւ, եւ զարմուրեցին
'ի վերայ սքանչելի փրկութեան նորա : Եւ զըղ-
ջացին 'ի միտս իւրեանց, եւ առ նեղութեան
անճանց յոգոց հանցեն եւ ասացեն . Այս այն
այր է՝ զոր երբեմն մեք ծաղր առնեաք եւ յա-
ռակս նախատանաց : Մեք անմիտք՝ զվարս դո-

րա մոլորութիւն համարեաք եւ զվախճան դորա
անարգութիւն : Զիա՞րդ համարեցաւ ընդ որդիս
Աստուծոյ » . *Իմա . Ե. 1*. — « Այն ասիւն արդարը
շատ համարյայ պիտի խնդնէ ինչպէս անշուշտ-
եւ անոնք որ անոր չաշած նշող-նի-նները կարհամար-
հէին, զայն փեսելով՝ պիտի խռովեն անհմարին եր-
կիւղով եւ պիտի զարհո-րին անոր սքանչելի փրկութեան
վրայ, իրենց մարտն Տեւ պիտի զըջան ու հառապելով
պիտի ըսեն . Ասիկայ այն մարդն է, որ երբեմն Տեւ
ծաղը կընէինք : Տեւ անխեղութեամբ ասոր վարջը մոլորու-
թիւն կը տեսնէնք ու վերջը անարգութիւն . Հիմայ
ինչպէս Աստուծոյ որդիներուն կարգը անցաւ » :

Հասկցա՞ր, եղբայր, որովհետեւ դու այլ
եւս բան պիտի չը հարցնես, եւ եւս վերջի
խրատս տամ, վասն զի եթէ մինչեւ հիմայ
տուած խրատներս պահես, բաւական է քեզ
փրկութեան : Վերջի բտելքս այս է . — եթէ
ասկից առաջ գործած մեղքերնիս աչքի ար-
ցունքով լուալով՝ նորէն մկրտուինք ու մաք-
րուինք, եւ զգուշանանք որ նորէն չը մեղան-
ջենք, եւ Աստուծոյ բոլոր պատուէրները ան-
թերի կատարենք, Քրիստոսի շնորհիւ մենք ալ
այն երանաւէտ քաղցր ձայնին, անթառամ՝
պսակին, լուսեղէն առաքատին, եւ մանա-
ւանդ Աստուծոյ լուսափայլ դէմքը տեսնելու
արժանի կըլլանք, ու միշտ եւ հանապազ այն
սուրբ հրեշտակներուն, մարգարէներուն, ա-

ռաբեալներուն , եւ բոլոր արդարներուն հետ
 ՚ի միասին արքայութեան մէջ ուրախութեամբ
 եւ ցնծութեամբ օրհնող կրօնք զամենա-
 սուրբ Երրորդութիւնն , զՀայր , եւ զՈրդի եւ
 զսուրբ Հոգին յաւիտեանս , ամէն :

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL066683

